

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
"WOM" w Częstochowie

KWARTALNIK NAUCZYCIELSKI

Rocznik: 2003, Miesiąc: 12

01: Wpływ ćwiczeń słownikowo-frazeologicznych na rozwój dłuższych wypowiedzi uczniów w kształceniu zintegrowanym

Autor: *Barbara Bańka - nauczyciel*
Szkoła Podstawowa w Pińczycach
02: Szkolnictwo podstawowe na Cyprze

Autor: *Anna Bardzińska*
Dyrektor Szkoły Podstawowej w Wilkowiecku.
03: Dorośli czytają dzieciom w Szkole Podstawowej nr 31 w Częstochowie

Autor: *Grażyna Bich, Maria Chajdas*
- nauczyciele bibliotekarze SP nr 31 w Częstochowie
04: One są wśród nas – dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Autor: *Katarzyna Calus - nauczyciel języka angielskiego*
Zespół Szkół Zawodowych im. Marii Grzegorzewskiej w Częstochowie
05: Wpływ integracji języka polskiego i muzyki na kształtowanie wyobraźni ucznia

Autor: *Dorota Cer - nauczycielka j. polskiego i muzyki*
SP w Rębielicach Szlacheckich
06: Scenariusz pasowania na ucznia

Autor: *Beata Chrzastek - nauczyciel kształcenia zintegrowanego*
Szkoła Podstawowa nr 30 w Częstochowie
07: Zadania dydaktyczne i wychowawcze realizowane podczas wycieczki na trasie Zielona Góra-Góry Towarne-Olsztyn

Autor: *Urszula Cybulska, Grażyna Pawlikowska, Elżbieta Pyrkowska*
Szkoła Podstawowa nr 39 w Częstochowie
08: Święta w naszym przedszkolu

Autor: *Katarzyna Czaderska, Małgorzata Kowalczyk*
Miejskie Przedszkole Nr 18 w Częstochowie
09: Trudności wychowawcze, a niepowodzenia szkolne

Autor: *Bożena Daszczyńska - nauczyciel informatyki i techniki, wychowawca klas gimnazjalnych*
Zespół Szkół Publicznych nr 5 Gimnazjum nr 5 im. Roberta Schumana w Myszkowie
10: Bądź widoczny na drodze!

Autor: *Barbara Gruzla*
SP nr 8 W Częstochowie
11: Konkursy o ruchu drogowym jako skuteczna forma wychowawczo-edukacyjna uczniów klas I-III

Autor: *Barbara Gruzla, Agnieszka Kubicka*
SP nr 8 w Częstochowie
12: Dwa scenariusze lekcji z Działu zdrowie i choroba człowieka

Autor: *Ewa Jadczak - nauczyciel biologii*
Zespół Szkół w Krzepicach
13: Scenariusz uroczystości pasowania pierwszoklasistów

Autor: *Irena Karcz - nauczyciel kształcenia zintegrowanego, SP 13 w Częstochowie*
Dorota Morawiec nauczyciel nauczania zintegrowanego, SP 13 w Częstochowie
14: Projekt z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego „Droga – bezpieczna dla wszystkich”

Autor: *Urszula Kusek - nauczyciel*
Szkoła Podstawowa w Zwierzyńcu Pierwszym
15: Ogólne zasady pisania rozprawki (poradnik nie tylko dla maturzystów)

Autor: *Małgorzata Łyzińska - nauczyciel j. polskiego*
Zespół Szkół Gastronomicznych im. M. Skłodowskiej-Curie w Częstochowie
16: Czy znamy literaturę polską? (propozycja konkursu w ZSZ)

Autor: *Małgorzata Łyzińska - nauczyciel j. polskiego*
Zespół Szkół Gastronomicznych im. M. Skłodowskiej-Curie w Częstochowie
17: Scenariusz zajęć zintegrowanych w klasie 1: „Witaj wiosno” - Powrót ptaków

Autor: *Małgorzata Maras - nauczyciel kształcenia zintegrowanego*
SP nr 31 w Częstochowie
18: "Podania i legendy naszego regionu" – realizacja ścieżek edukacyjnych: "Edukacja regionalna" i „Wychowanie patriotyczne”.

Autor: *Alicja Misiak - nauczyciel języka polskiego*
Zespół Szkół im. T. Kościuszki w Żarkach
19: Dysleksji można zaradzić

Autor: *Joanna Noga - nauczyciel kształcenia zintegrowanego*
Szkoła Podstawowa im. Wł. S. Reymonta w Rębielicach Królewskich
20: Jak zapanować nad dzieckiem nadpobudliwym

Autor: *Joanna Noga - nauczycielka kształcenia zintegrowanego*
Szkoła Podstawowa im. Wł. S. Reymonta w Rębielicach Królewskich
21: Jak uatrakcyjnić ocenianie w klasach młodszych?

Autor: *Elżbieta Nowakowska - nauczyciel kształcenia zintegrowanego*
Zespół Szkół w Kamyku
22: Scenariusz zajęć zintegrowanych dla klasy I

Autor: *Iwona Nowakowska - nauczyciel kształcenia zintegrowanego*

SP nr 1 im. A. Mickiewicza w Myszkowie.

23: Konspekt lekcji języka polskiego dla I klasy gimnazjum "Młodzież w naszym mieście"

*Autor: Dorota Orszulak - nauczycielka j. polskiego
Gimnazjum w Żarkach*

24: Test badający poziom wiadomości i umiejętności z języka polskiego uczniów rozpoczynających naukę w gimnazjum

*Autor: Dorota Orszulak, Katarzyna Czyż - nauczycielki j. polskiego
Gimnazjum w Żarkach*

**25: Kornel Makuszyński – autor uśmiechniętych książek.
Scenariusz konkursu czytelniczego.**

*Autor: Tadeusz Pakuła - nauczyciel języka polskiego
SP im. Wł. Szafera w Żarkach*

26: Czy znasz przeszłość Żarek?

Scenariusz konkursu zorganizowanego z okazji 620-lecia miasta

*Autor: Tadeusz Pakuła - nauczyciel j. polskiego
Szkoła Podstawowa im. Wł. Szafera w Żarkach*

27: Wychowawczo–terapeutyczna rola świetlicy szkolnej

Autor: Joanna Pawłowska–Kramer

Kierownik świetlicy szkolnej Szkoły Podstawowej nr 31 w Częstochowie

**28: Scenariusz uroczystości szkolnej "Dzień Europejski"
(część artystyczna)**

*Autor: Małgorzata Pawlik - nauczyciel j. polskiego
Jolanta Zienkiewicz-Fajer - nauczyciel kształcenia zintegrowanego
SP nr 32 w Częstochowie*

29: Z prawdziwej potrzeby tworzenia

*Autor: Joanna Sularz - nauczyciel języka polskiego
Zespół Szkół z siedzibą w Pińczycach, Gimnazjum w Pińczycach, Koziegłowy*

30: Twórcze działania uczniów podczas pracy z lekturą w klasach I-III

*Autor: Iwona Szopińska - nauczyciel
Szkoła Podstawowa w Pińczycach*

31: Kilka słów o tym, jak układa się moja współpraca z rodzicami.

*Autor: Lilla Śliwa - nauczyciel kształcenia zintegrowanego
Szkoła Podstawowa nr 31 w Częstochowie.*

32: Scenariusz zajęć zintegrowanych dla klasy III

*Autor: Lilla Śliwa - nauczyciel kształcenia zintegrowanego
Szkoła Podstawowa nr 31 w Częstochowie.*

32: Korzystanie z komputera po lekcjach w szkołach podstawowych.

*Autor: Danuta Turek - nauczyciel techniki i informatyki
SP im. S. Żeromskiego w Stykowie, gmina Brody
Grażyna Turek - nauczyciel techniki i informatyki
SP w Dąbrowie, gmina Pawłów*

33: Wpływ aktywności sportowej na zdrowie i rozwój dzieci, młodzieży i dorosłych

*Autor: Jacek Wąchała - nauczyciel wychowania fizycznego
dyrektor Szkoły Podstawowej w Sokolim Polu*

34: Wykorzystanie komputera w szkole

*Autor: Jacek Wąchała - nauczyciel wychowania fizycznego
dyrektor Szkoły Podstawowej w Sokolim Polu*

**35: Pierwsze kroki dziecka w szkole z uszkodzonym narządem słuchu
Materiał dla rodziców i nauczycieli**

*Autor: Jolanta Zasuń, Agnieszka Mandryk
nauczyciele Szkoły Podstawowej nr 19 w Częstochowie*

36: Jak pomóc dziecku nadpobudliwemu?

*Autor: Jolanta Zasuń, mgr Agnieszka Mandryk
nauczyciele Szkoły Podstawowej nr 19 w Częstochowie*

37: Jak pracować z uczniem zdolnym na lekcjach języka obcego?

*Autor: Małgorzata Zięba - nauczyciel j. niemieckiego
Zespół Szkół, Gimnazjum w Garnku.
Beata Janus-Lewczyńska - nauczyciel j. angielskiego
SP nr 24, Zespół Szkół Mechaniczno-Elektrycznych w Częstochowie*

38: Potrzeba aktywności ruchowej

Autor: Artur Raźniak - Nauczyciel w-f, Zespół Szkół w Zawadzie

---

01: Wpływ ćwiczeń słownikowo-frazeologicznych na rozwój dłuższych wypowiedzi uczniów w kształceniu zintegrowanym

**Autor: Barbara Bańka - nauczyciel
Szkoła Podstawowa w Pińczycach**

W artykule starałam się ukazać jak duży wpływ ma stosowanie ćwiczeń słownikowo-frazeologicznych w nauczaniu zintegrowanym na rozwój dłuższych wypowiedzi uczniów. Czytelnik znajdzie w nim także rodzaje tych ćwiczeń, sposób i czas prowadzenia.

Wyrażanie się pięknym, poprawnym językiem polskim to zadanie każdego Polaka. Aby stało się to możliwe należy już w klasach młodszych szkoły podstawowej kształtować język uczniów, czynić go wyrazistym i komunikatywnym. Dużą rolę odgrywa tu nauczyciel, który powinien umiejętnie kierować procesem uczenia się i nauczania, a przez to wdrożyć uczniów do prawidłowych wypowiedzi. Ważne jest, aby dziecko było nie tylko biernym odbiorcą rzeczywistości, ale tworzyło wartości nowe i oryginalne.

Jednak dojście do nadrzędnego celu, którym jest możliwość jasnego i pięknego wyrażania własnych myśli i odczuć, poprzedzają przygotowania, dzięki którym dziecko kojarzy pewne fakty, sytuacje, zdarzenia i na tej podstawie formułuje wypowiedzi. Przygotowania te polegają przede wszystkim na wzbogaceniu czynnego słownictwa uczniów, zapoznaniu ich ze znaczeniem słów, związkami wyrazowymi i zdaniowymi. Dopiero wówczas, gdy posiadają bogaty zasób słownictwa mogą dobrać właściwe wyrazy i prawidłowo budować zdania, a przez to rozwijać dłuższe wypowiedzi.

Wśród czynników warunkujących rozwój wypowiedzi uczniów, szczególne znaczenie mają ćwiczenia słownikowo-frazeologiczne. Właściwy sposób stosowania tych ćwiczeń przyczynia się nie tylko do rozwoju wypowiedzi zarówno ustnych jak i pisemnych, ale również wpływa na wszechstronny rozwój ucznia oraz jego postawę twórczą.

J. Rydlowa wskazuje na kilka podstawowych zadań ćwiczeń słownikowo-frazeologicznych:

1. Bogacenie zasobu słownikowego – połączenie poznawania rzeczy i zjawisk, czynności i starań z poznawaniem wyrazów nazywających wprowadzone wyobrażenia i pojęcia.
2. Aktywizowanie słownictwa.
3. Precyzowanie słownictwa – uściślanie znaczenia wyrazów.
4. Wyrabianie poczucia językowego - ćwiczenie umiejętności czystości i poprawności języka, właściwego doboru słów, poprawnego budowania wyrażań i zwrotów.
5. Wdrażanie do opanowania słownictwa ogólnonarodowego, zrozumiałego dla wszystkich Polaków.
6. Wprowadzenie w świat piękna i bogactwa językowego.

W związku z powyższymi zadaniami ćwiczenia słownikowo-frazeologiczne pełnią podwójną rolę:

Po pierwsze - kształcącą i rozwojową, która przejawia się w dostarczaniu uczniom nowego zasobu słownictwa.

Po drugie - profilaktyczną i korektywną, polegającą na zapobieganiu błędom językowym i korygowaniu ich.

Ćwiczenia słownikowe realizowane w nauczaniu zintegrowanym dzielą się na cztery grupy:

- dostarczające potrzebnego zapasu słów
- rozszerzające słownictwo przez tworzenie nowych wyrazów od wyrazów znanych
- unaoczniające artystyczne wartości języka
- wdrażające do poprawnej wymowy

Zaś wśród ćwiczeń frazeologicznych wyróżniamy następujące rodzaje:

- układanie zdań z użyciem nowo- wprowadzonego wyrazu
- układanie zdań połączone z doбором odpowiednich wyrazów spośród uprzednio zgromadzonych
- tworzenie zastępczych zwrotów i wyrazów w związku ze wspólnym redagowaniem lub poprawianiem dłuższych wypowiedzi, albo w związku z analizą tekstów
- układanie zdań lub fragmentów wypracowań z podanymi zwrotami i wyrażeniami
- rozwijanie podanych zdań przez dodawanie do nich części zdania w formie stałych związków frazeologicznych
- układanie odpowiedzi na pytania
- pisanie przez uczniów pytań do podanych przez nauczyciela zdań, w których zastosowane zostały nowe zwroty lub wyrażenia
- wypisywanie przez uczniów odpowiednich zwrotów lub wyrażań z omawianych tekstów.

Ćwiczenia słownikowo- frazeologiczne, aby należycie spełniały swoje role powinny być stosowane w każdej nadszającej się okazji. Nie mogą jednak zajmować całych zajęć, lecz tylko ich część. Rozpiętość czasu przeznaczanego na te ćwiczenia może być różna, i jak podaje Więckowski, może wynosić od 5 do 15-20 minut. Ćwiczenia te powinny być prowadzone planowo i systematycznie. A. Wilkowa twierdzi, że tylko z góry zaprogramowane i ustopniowane ćwiczenia słownikowe, prowadzone systematycznie na każdym niemal zajęciach istotnie wzbogacają język ucznia i usprawniają jego wypowiadanie się.

Materiał słownikowo – frazeologiczny może być wykorzystywany również w pracy domowej ucznia. Samodzielne prace w domu uczniów nauczania zintegrowanego mogą polegać na wykonywaniu następujących czynności:

- układanie zdań z zastosowaniem zgromadzonych wyrazów
- pisanie odpowiedzi na pytania z użyciem podanego słownictwa albo pytań do podanych zdań
- podpisywanie rysunków wyrazami lub całymi zdaniem
- pisanie dłuższych wypowiedzi z zastosowaniem podanego słownictwa
- tworzenie słowniczków tematycznych

Analizując program kształcenia zintegrowanego można stwierdzić, że ćwiczenia słownikowo - frazeologiczne występują już w klasie pierwszej, poprzez klasę drugą i trzecią. Zmienia się jedynie ich zakres i tematyka.

Podsumowując należy stwierdzić, że:

1. Ćwiczenia słownikowo- frazeologiczne są jednym z podstawowych rodzajów ćwiczeń w mówieniu i pisaniu.
2. Właściwy sposób stosowania tych ćwiczeń przyczynia się nie tylko do rozwoju wypowiedzi zarówno ustnych jak i pisemnych, ale również wpływa na wszechstronny rozwój ucznia oraz jego postawę twórczą.
3. Powinny być prowadzone planowo i systematycznie, lecz nie mogą zajmować całych zajęć, lecz tylko ich część.
4. Materiał słownikowo- frazeologiczny może być wykorzystywany także w pracy domowej ucznia.

5. Według programu nauczania, ćwiczenia słownikowo – frazeologiczne występują w całym nauczaniu zintegrowanym.

Bibliografia:

S. Aleksandrzak – „Wskaźniki metodyczne do nauczania języka polskiego w klasie II i III” – Warszawa 1974

M. Nagajowa – „Ćwiczenia słownikowo – frazeologiczne”- Warszawa 1972

J. Rytłowa - „Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu w klasach I i IV- Warszawa 1973

J. Kulpa, R. Więckowski – „Metodyka nauczania języka polskiego w klasach początkowych” – Warszawa 1983

Z. Rejniak – Program kształcenia zintegrowanego „Szkoła marzeń” MAC EDUKACJA S. A. Kielce 2002

„Sztuka bycia nauczycielem”. Praca zbiorowa pod redakcją B. Dymary – Cieszyn 1993.

R. Więckowski – „Pedagogika wczesnoszkolna”, Życie Szkoły 1992 nr 8

Zientkiewicz, Rau - „Jak aktywizować uczniów ” – Poznań 2002

02: Szkolnictwo podstawowe na Cyprze

Autor: Anna Bardzińska

Dyrektor Szkoły Podstawowej w Wilkowiecku.

Niniejszy artykuł dostarcza wiedzy o szkolnictwie podstawowym na Cyprze – kraju, podobnie jak Polska, starającym się o członkostwo w Unii Europejskiej. Stwarza możliwość porównania szkolnictwa podstawowego obu państw.

Cypr był pierwotnie kolonią grecką, potem fenicką i rzymską. Ponad 700 lat stanowił część Cesarstwa Bizantyjskiego. W roku 1192 krzyżowcy założyli na wyspie Królestwo Cypru, które w 1498 roku zagarnęła Wenecja. W wieku XVI swoje panowanie na tym terenie ustanowili Turcy Osmańscy. Zostali wyparci dopiero w XIX w. przez Brytyjczyków. W 1960 roku została proklamowana niepodległa republika. Niestety od połowy lat sześćdziesiątych narastał konflikt pomiędzy ludnością grecką i mniejszością turecką. Podłożem tego konfliktu było dążenie Greków cypryjskich do unii z Grecją. W 1974 roku zwolennicy tego rozwiązania dokonali zamachu stanu. W odpowiedzi Ankarą dokonano inwazji północnej części wyspy, gdzie w 1983 roku proklamowano Turecką Republikę Północnego Cypru. Uznała ją tylko Turcja.

Cypr jest republiką prezydencką. Głową państwa jest prezydent. Jego kadencja trwa pięć lat. Pełni on także funkcję premiera rządu. Organem władzy ustawodawczej jest jednoizbowy parlament / Izba Reprezentantów / licząca 80 członków, wybieranych na kadencję pięcioletnią. 24 mandaty w cypryjskim parlamencie są zarezerwowane dla Turków cypryjskich.

Cypr jest krajem stowarzyszonym z Unią Europejską, łączy go z nią unia celna, stara się o członkostwo w tej organizacji, należy od Rady Europy.

Myśl o tym, by zbudować najlepsze instytucje edukacyjne na świecie zaprzętała wiele wybitnych umysłów od dawna.

Już starożytni budowali szkoły, których programy przez stulecia nie traciły swej aktualności. W średniowieczu dążono do osiągnięcia ideału m.in. poprzez instytucje szkoły do perfekcji ćwiczącej wychowanków w sztukach wyzwolonych. W czasach nowożytnych wiele typów szkół aspirowało do roli najlepszych.

Kształcenie obowiązkowe

Wszyscy mieszkańcy Cypru mają prawny obowiązek pełnego kształcenia szkolnego w wieku od 5,8 do 15 lat lub do momentu ukończenia trzeciego roku nauczania w Gimnazjum, w zależności od tego, które z nich nastąpi wcześniej. Kształcenie obowiązkowe dzieli się na sześć lat kształcenia na poziomie podstawowym (*Protovathmia ekpaidefsi*) oraz trzy lata kształcenia na poziomie niższym średnim (*Gymnasio*).

Szkolnictwo podstawowe

Z uwagi na fakt, iż kształcenie na tym poziomie jest obowiązkowe, jest ono dostępne nieodpłatnie, nie istnieje także wymóg rekrutacji do publicznych szkół podstawowych (*Dimotika Scholeia*) na terenie całego kraju, nawet w najodleglejszych jego rejonach. W niewielkiej liczbie prywatnych szkół podstawowych obowiązują opłaty, a szkoły te zaspokajają potrzeby zagranicznych mieszkańców Cypru oraz rodowitych Cypryjczyków decydujących się na kształcenie swoich dzieci w języku obcym. Wszystkie szkoły prywatne podlegają nadzorowi i inspekcji Ministerstwa Edukacji i Kultury.

Szkoły podstawowe są koedukacyjne i oferują kształcenie w zakresie wielu umiejętności. W obszarach miejskich oraz w dużych szkołach wiejskich nauczanie odbywa się w klasach na różnych poziomach, podczas gdy w niewielkich społecznościach istnieją klasy wielopoziomowe. Nauczyciele przydzielani są do opieki nad uczniami w taki sposób, iż jeden nauczyciel nie jest nigdy odpowiedzialny za więcej, niż 34 uczniów.

W miastach większość dużych szkół została podzielona na dwa cykle: cykl A i cykl B obejmujące poziomy nauczania odpowiednio od 1 do 3 i od 4 do 6.

Szkoły utrzymują kontakt ze społecznością lokalną poprzez Stowarzyszenia Rodziców (*Syndesmoi Goneon*) organizujące różne uroczystości celem zdobycia funduszy na lepsze funkcjonowanie szkół.

Organizacja szkoły

Na obszarach wiejskich szkoły znajdują się w każdym małym mieście lub wsi, gdzie minimalna liczba uczniów wynosi 15. Społeczności o liczbie dzieci mniejszej, niż 15 posiadają szkoły okręgowe (*Periferiaka Scholeia*), które oferują im swoje usługi w sposób następujący:

- szkoły z jednym nauczycielem przy liczbie uczniów od 15 do 19;
- szkoły z dwoma nauczycielami przy liczbie uczniów od 20 do 39;
- szkoły o liczbie nauczycieli przekraczającej 2 oraz maksymalnej liczbie uczniów przypadających na jednego nauczyciela nie przekraczającej 34.

(W przypadku klasy pierwszej liczba ta wynosi 30 uczniów, natomiast w przypadku klasy 2 liczba ta wynosi 32 uczniów).

Rok szkolny, podzielony na trzy trymestry (*Trimina*), z których każdy obejmuje średnio 14 tygodni, rozpoczyna się we wrześniu i kończy w czerwcu, w ciągu roku są dwie przerwy świąteczne: bożonarodzeniowa i wielkanocna. Nauka w szkole rozpoczyna się o 7.45, a kończy o 13.05 i trwa przez pięć dni w tygodniu. Budynek szkolny wykorzystywane są dziennie przez jedną turę uczniów.

Program nauczania

Programy nauczania w kształceniu na poziomie szkoły podstawowej ustalane są przez Ministerstwo Edukacji i Kultury na podstawie sugestii wysuwanych przez nauczycieli i inspektorów. Wszystkie przedmioty nauczane w szkołach podstawowych są obowiązkowe. Ustalona tygodniowa liczba godzin dla każdego przedmiotu została przedstawiona w poniższej tabeli.

Przedmioty	Poziomy nauczania					
	1	2	3	4	5	6
Język grecki	13	13	14	13	10	10
Matematyka	5	5	6	6	6	6
Religia	2	2	2	2	2	2
Historia	-	-	2	2	2	2
Geografia	-	-	2	2	2	2
<i>Patridognosia</i>	3	3	-	-	-	-
Nauka	-	-	2	2	2	2
Wychowanie fizyczne	2	2	2	2	2	2

Sztuka	2	2	2	2	2	2
Muzyka	2	2	2	2	2	2
Język angielski nauczany jako język obcy	-	-	-	2	2	2
Ekonomia domowa/ Projektowanie i technologia	2	2	-	-	2	2
Zajęcia dowolne	-	-	-	-	1	1
SUMA	31	31	34	35	35	35

Oprócz regularnego programu nauczania istnieją pomocnicze programy nauczania skupiające się na języku greckim oraz matematyce, które przeznaczona są dla dzieci mniej zdolnych. W większości szkół podstawowych prowadzone są także zajęcia indukcyjne dla dzieci repatriantów i imigrantów.

Pedagogika oraz elastyczna organizacja klasy lekcyjnej pozwalają na zastosowanie szerokiej gamy różnego rodzaju metod oraz wspomagają interakcję pomiędzy nauczycielami i uczniami. Nauczyciele zobowiązani są zachęcać uczniów do uczestnictwa w projektach praktycznych i badawczych wymagających zarówno pracy grupowej, jak i wykonywania indywidualnych zadań.

Nauczyciele otrzymują podręczniki oraz porady dotyczące sposobu wdrażania krajowego programu nauczania. W ciągu ostatnich siedmiu lat opublikowano wiele książek napisanych przez praktykujących nauczycieli przy wsparciu ze strony komitetów interdepartamentalnych (składających się z członków inspektoratu, przedstawicieli Instytutu Pedagogicznego oraz przedstawicieli nauczycielskich związków zawodowych), których zadaniem jest ułatwienie wdrażania krajowego programu nauczania.

Ocena / kierowanie

Biorąc pod uwagę znaczenie samooceny oraz systematycznej oceny przez nauczyciela, ocenianie uczniów oparte jest na uczestnictwie w zajęciach, wynikach testów ustnych i pisemnych, a także wynikach prac wykonanych w szkole i w domu.

Pomimo faktu, iż nie istnieje znormalizowany test oceny osiągnięć uczniów w zakresie określonych przedmiotów, stosowana jest ocena opisowa informująca uczniów oraz rodziców o wynikach wysiłków podejmowanych przez ucznia oraz jego zdolności w zakresie każdego przedmiotu.

Pod koniec każdego roku szkolnego uczniowie klas 1-5 otrzymują certyfikaty postępu (*Deltio Proodou*), natomiast uczniowie klasy 6 otrzymują certyfikat końcowy (*Apolytirio*).

Termin "zdać" (*proagetai*) na obu typach certyfikatów nie jest synonimiczny z pomyślnym ukończeniem pracy rocznej, ponieważ prawie wszyscy uczniowie szkół podstawowych automatycznie przechodzą na następny poziom nauczania. Uczeń musi powtórzyć klasę w sytuacji, gdy nauczyciel, odpowiedni inspektor szkolny, rodzice dziecka oraz psycholog szkolny uznają, iż powtórzenie klasy leży w dobrze pojmowanym interesie dziecka.

Nauczyciele

Większość nauczycieli szkół podstawowych to absolwenci trzyletnich studiów na Cypryjskiej Akademii Pedagogicznej i posiadacze certyfikatów nauczycielskich. W dzisiejszych czasach studenci-nauczyciele przedszkolni i szkół podstawowych kończą czteroletni program studiów na Uniwersytecie Cypryjskim (*Panepistimio Kyprou*).

Nauczyciele są przydzielani do danych klas i dlatego też nie są kształceni jako specjaliści w zakresie konkretnych przedmiotów. Jednak przedmioty takie jak muzyka, czy też wychowanie fizyczne są bardzo często prowadzone przez nauczycieli-specjalistów w zakresie danego przedmiotu.

Biorąc pod uwagę treści oraz nauczanie w zakresie różnych dziedzin programu nauczania, kształcenie nauczycieli szkół podstawowych składa się głównie z kursów opcjonalnych lub seminariów oferowanych przez Instytut Pedagogiczny (*Pedagogiko Institouto*). Ponieważ takie kursy i seminaria prowadzone są w godzinach popołudniowych, nie są one dostępne dla wszystkich nauczycieli. Dlatego też uczestnictwo w nich to kwestia osobistego wyboru.

Nauczyciele szkół podstawowych zatrudnieni w szkolnictwie państwowym są urzędnikami państwowymi. Przed przyjęciem do pracy na stałe nauczyciele tacy przyjmowani są w pierwszym dwuletnim okresie próbnym.

Statystyka

100% uczniów kończy szkoły podstawowe. Zakres wieku uczniów kończących szkoły to: 11 lat i 6 miesięcy - 12 lat i 6 miesięcy.

Finansowanie

Szkolnictwo publiczne jest w głównej mierze finansowane przez rząd, finansowanie ma charakter bezpośredni lub odbywa się poprzez przydziały funduszy władzom lokalnym lub radom szkolnym, natomiast szkolnictwo prywatne wspierane jest przez osoby prywatne oraz organy rządzące. Prywatne szkoły językowe mogą być wspierane przez stowarzyszone władze i organizacje zagraniczne.

Szkolnictwo na poziomie podstawowym i średnim niższym jest obowiązkowe do 15 roku życia. Publiczne kształcenie na poziomie podstawowym jest nieodpłatne. Rząd zapewnia środki szkołom publicznym i przyznaje coroczne subwencje władzom lokalnym umożliwiające im sprawowanie ich obowiązków. W sektorze publicznym finansowanie obejmuje wszelkie potrzeby edukacyjne łącznie z nieodpłatnym zaopatrzeniem w podręczniki.

Podsumowanie

Systemy edukacyjne i jakość ich funkcjonowania wpływają na społeczeństwo i gospodarkę. Właściwie nie ma na świecie kraju, w którym ludzie byłiby zadowoleni ze stanu oświaty. A mimo to, porównując – w przededniu przystąpienia do Unii Europejskiej – szkolnictwo podstawowe Polski i Cypru nasuwa się mało dla nas optymistyczna refleksja – gdzie Cypr, a gdzie Polska...?

Bibliografia:

Anna Bardzińska. Organizacja systemu oświatowego na Cyprze, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie, Częstochowa 2001.

03: Dorośli czytają dzieciom w Szkole Podstawowej nr 31 w Częstochowie

Autor: Grażyna Bich, Maria Chajdas
- nauczyciele bibliotekarze SP nr 31 w Częstochowie

Jesteśmy nauczycielkami pracującymi w bibliotece szkolnej działającej w SP 31 w Częstochowie. W każdym roku szkolnym podejmujemy szereg działań mających na celu propagowanie czytania książek od najmłodszych lat. W związku z tym przygotowujemy konkursy czytelnicze, wystawy, spotkania biblioteczne, realizujemy ścieżkę z edukacji czytelniczej i medialnej oraz prowadzimy Klub Miłośników Książek. Z ogromną przyjemnością włączyliśmy się aktywnie do ogólnopolskiej kampanii „Cała Polska czyta dzieciom” patronowanej przez Fundację ABC XXI. Celem kampanii jest uświadomienie rodzicom i opiekunom dzieci, że czytanie jest dziś ważniejsze niż było kiedykolwiek. Kampania w naszej szkole trwa już trzeci rok. Nad jej przebiegiem czuwały p. Dyr. mgr Mirosława Bruś, p.V-ce dyr. mgr Halina Gałęcka-Huras i nauczyciele bibliotekarze: mgr Grażyna Bich i mgr Maria Chajdas. Ponadto w naszych działaniach wspierały nas i pomagały szanowne koleżanki z nauczania zintegrowanego i nauczyciele uczący jęz. polskiego. Do kampanii szkoła przystąpiła jako jedna z pierwszych szkół w Częstochowie, wówczas spotkali się redaktorzy szkolnych gazetek z SP 31 i SP w Łojkach. Spotkanie zorganizowała p. mgr Renata Majewska ucząca jęz. polskiego. Uczniowie podczas spotkania analizowali wyniki ankiety na temat „Moja pierwsza...kolejna...ulubiona książka”. Dowiedzieliśmy się, że większość dzieci doskonale pamięta swoje pierwsze czytane książki. Były to najczęściej baśnie, czytane im w dzieciństwie przez rodziców, babcię i nauczycieli. Kolejne spotkanie w ramach kampanii odbyło się w pięknej baśniowej scenografii. Goście z Łojek i uczniowie klas młodszych SP 31 mogli wysłuchać fragmentów najpiękniejszych baśni polskich i europejskich, czytanych przez nauczycieli i starszych uczniów. Następne spotkanie odbyło się w bibliotece szkolnej. Uczniowie klas I byli uroczystie przyjmowani do grona czytelników biblioteki szkolnej. W tym dniu uczniowie z Klubu Miłośników Książek przebrani za Plastusia, Kota w butach, Ali Babę, Czerwonego Kapturka opowiadali o przygodach baśniowych postaci. W trakcie spotkania dzieci otrzymały dyplomy i zakładki popularyzujące kampanię „Cała Polska czyta dzieciom”. W roku szkolnym 2002/2003 w ramach kampanii zaplanowano w szkole cykl comiesięcznych spotkań. Znane osobistości z Częstochowy czytały uczniom fragmenty z ulubionych książeczek dla dzieci. W spotkaniach uczestniczyli uczniowie klas młodszych 0-III wraz Dyrekcją Szkoły, wychowawcami i rodzicami. Goszczono również p.mgr Bożenę Księżyk – koordynatora kampanii oraz p.mgr Małgorzatę Zawadę – doradcę metodycznego. Pierwsze spotkanie odbyło się w październiku. Częstochowski aktor Adam Hutyra czytał zebrany dzieciom fragmenty książki Sempe, Gościnnego „Mikołajek i inne chłopaki”. Kolejnym gościem, który w listopadzie przyjął zaproszenie do „głośnego czytania” był znany artysta-plastyk Jacek Pałucha. Tym razem gość czytał uczniom klas I fragmenty lektury „Jacek, Wacek i Pankracek”. W grudniu dzieci miały okazję wysłuchać baśni H. Ch. Andersena, J.W. Grimm oraz Ch. Peraulta czytanych przez aktorkę Agatę Hutyrę. W lutym w ogólnopolskiej kampanii wziął udział znany muzyk Janusz Yanina Iwański. Tym razem gość czytał dzieciom fragmenty „Kubusia Puchatka”. Kolejną osobą czytającą dzieciom była częstochowska lekkoatletka Małgorzata Rydz, która przeczytała fragmenty książeczki A. Lindgren „Fizia Pończoszanka”. Ostatnie spotkanie miało miejsce w kwietniu, a zaproszonym gościem był artysta-plastyk, p. Jacek Łydzba. Tym razem dzieci wysłuchały czytanych fragmentów książki „Cudaczek – Wyśmiewaczek”. Każdemu ze spotkań towarzyszyły ogromne emocje. Spotkania odbywały się w odpowiedniej do pory roku scenarii. W scenografii dominowały, więc elementy związane z jesienią, zimą, świętami Bożego Narodzenia, wiosną i świętami Wielkanocnymi. Uczniowie mieli okazję porozmawiać z zaproszonymi gośćmi, otrzymać autograf, czy też wspólnie pośpiewać. Celem spotkań było nie tylko samo czytanie, ale także przybliżenie dzieciom ważnych osobistości życia społecznego, kulturalnego i sportowego Częstochowy. Zaproszeni gości

e prezentowali przy okazji swój dorobek artystyczny, opowiadali o swojej codziennej pracy. My natomiast, jako organizatorki tych spotkań miałyśmy na celu przypomnienie i uzmysłowienie rodzicom, że „Bez względu na to ile masz zajęć, najważniejszą rzeczą, jaką możesz zrobić dla przyszłości swego dziecka, oprócz okazywania mu miłości przez przytulanie, jest codzienne głośne czytanie oraz radykalne ograniczenie telewizji (J. Trelease)”. Na zakończenie kampanii w roku szkolnym 2002/2003 włączyliśmy się do II Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom trwającego od 01-07.06.2003 r. W tych dniach we wszystkich klasach 0-VI czytana była na lekcjach jęz. polskiego „Lokomotywa” J. Tuwima. W kolejnych dniach nauczyciele według przygotowanego scenariusza przez nauczycieli bibliotekarzy poprowadzili lekcje wokół tematu związanego z lekturą „Koziołek Matołek”. Uczniowie wspólnie z nauczycielkami czytali przygody Koziołka. Na lekcjach plastyki przygotowywali elementy strojów, w których wystąpili podczas „Parady Koziołka Matołka”. Wykonano także ilustracje do przeczytanych części przygód Koziołka. Prace uczniów zostały zaprezentowane na wystawie w bibliotece szkolnej. W bibliotece w związku z akcją przygotowana została wystawa literacka pod hasłem „Kornel Makuszyński i Julian Tuwim – pisarze dziecięcej radości”. Podsumowaniem Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom” było obejrzenie inscenizacji bajek przygotowanych przez uczniów kl I a oraz kl III a pod kierunkiem p. Anny Wójcik, p.Sylwii Pietrzyk oraz p. Jolanty Jankowskiej. Ponadto odbyła się kolorowa parada na czele, której maszerowali uczniowie przebrani za Koziołka Matołka. Uczniowie przeszli do pobliskiego przedszkola, a potem zaprezentowali się na boisku szkolnym, gdzie wręczone zostały dyplomy i nagrody dla najaktywniejszych uczniów.

Opracowanie:

mgr Grażyna BICH

mgr Maria CHAJDAS

nauczyciele bibliotekarze

S P nr 31 w Częstochowie

Poniżej przedstawiamy scenariusz z przebiegu II Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom, który może posłużyć Państwu w tym roku szkolnym podczas obchodów rocznic urodzin i śmierci dwóch wspaniałych autorów dla dzieci; Juliana Tuwima i Kornela Makuszyńskiego

- 50 rocznica śmierci J. Tuwima (27.12.2003r)

- 120 rocznica urodzin K. Makuszyńskiego (08.01.2004 r)

II O

GÓLNOPOLSKI TYDZIEŃ CZYTANIA DZIECIOM

I DZIEŃ

1. Przygotowanie w bibliotece szkolnej wystawy literackiej poświęconej twórczości dziecięcej Juliana Tuwima i Kornela Makuszyńskiego.
2. Prezentacja sylwetek Juliana Tuwima i Kornela Makuszyńskiego w bibliotece szkolnej i oglądanie wystawy literackiej poświęconej twórczości tych pisarzy.
3. Audycja radiowa nadawana przez szkolny radiowęzeł, informująca uczniów o inauguracji II Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom, o jego celu i przebiegu w szkole. Odpowiedzialni: nauczyciele – bibliotekarze.
4. Czytanie przez radiowęzeł wiersza „Lokomotywa” Juliana Tuwima. Wiersz ten był wspólnym elementem kampanii, jednoczącym w tym dniu wszystkich biorących w niej udział w całym kraju.
5. Głośne czytanie wiersza „Lokomotywa” dzieciom w świetlicy szkolnej przez nauczycieli bibliotekarzy i nauczycieli szkoły.

II DZIEŃ

1. Czytanie głośne „Lokomotywy” Juliana Tuwima przez nauczycieli klas 0–II.
2. Konkurs pięknego czytania tego wiersza w klasach III.
3. Wysłuchanie nagranej na taśmie magnetofonowej piosenki „Lokomotywa” w wykonaniu Michała Bajora.
4. Zabawa ruchowa przy piosence – interpretacja ruchowa treści, zmian tempa, dynamiki, nastroju.
5. Interpretacja muzyczna wiersza np. wyklaskiwanie lub wystukiwanie rytmu, próby układania własnej melodii do fragmentów wiersza.
6. Prezentacja sylwetek Juliana Tuwima i Kornela Makuszyńskiego w bibliotece szkolnej i oglądanie wystawy literackiej poświęconej twórczości tych pisarzy.

III DZIEŃ

1. Czytanie w klasach 0 – III wybranych fragmentów z „Księgi Przygód Koziołka Matołka” Kornela Makuszyńskiego.
2. Ogłoszenie konkursu plastycznego na temat ilustracji do czytanych utworów „Lokomotywy” i „Przygód Koziołka Matołka”. Dzieci wykonują prace samodzielnie lub wg szablonu przygotowanego przez nauczycieli bibliotekarzy. Wybór trzech najładniejszych prac w każdej klasie i przekazanie ich do biblioteki.
3. Przygotowanie elementów dekoracyjnych na „Paradę Koziołka Matołka”.

IV DZIEŃ

1. Prezentacja dorobku teatryków klasowych
klasa I a – „Kopciuszek”
klasa III a – „Jest taki kwiat”
2. Parada Koziołka Matołka. Dzieci przebrane za postacie z bajek z Koziołkiem Matołkiem na czele wychodzą ze szkoły i idą w barwnym korowodzie dookoła placu szkolnego, boiska sportowego.
3. Podsumowanie Tygodnia, wybór najciekawszego stroju, wręczenie nagród za prace wyróżnione w konkursie plastycznym.

V DZIEŃ

1. Czytanie kolejnych przygód Koziołka Matołka
2. Wykonanie dowolną metodą zakładki do książki.
3. Wystawa konkursowa prac plastycznych dzieci.
4. Rozwiązywanie zadań matematycznych opartych o treść wiersza „Lokomotywa”.

ZADANIA MATEMATYCZNE KLASA I

Zadanie 1

W wierszu Juliana Tuwima „Lokomotywa” opisany jest pociąg z wieloma wagonami.

„w ósmym słoń, niedźwiedź i dwie żyrafy”

Pyt. Ile zwierząt jest w ósmym wagonie?

Zadanie 2

W trzecim wagonie z wiersza „Lokomotywa” siedzą „same grubasy”. „Siedzą i jedzą tłusta kielbasy”. W wagonie siedziało 5 grubasów i każdy zjadł po dwie kielbasy.

Pyt. Ile kielbas było zjedzonych?

ZADANIA MATEMATYCZNE KLASA II

Zadanie 1

W 10 wagonie z „Lokomotywy” Juliana Tuwima stały „kufry, paki i skrzynie”.

Kufrów było 12, pak było o 4 więcej, a skrzyń o 3 mniej niż kufrów.

Pyt. 1. Ile było pak ?

2. Ile było skrzyń ?

3. Ile było wszystkich pakunków w 10 wagonie ?

Zadanie 2

Czwarty wagon z wiersza „Lokomotywa” był „pełen bananów”.

W jednej skrzynce było 58 bananów, a w drugiej było 76 bananów.

Pyt. O ile więcej bananów było w drugiej skrzynce ?

ZADANIA MATEMATYCZNE KLASA III

Zadanie 1

W piątym wagonie z wiersza Juliana Tuwima „Lokomotywa” stało sześć fortepianów. Każdy ważył 380 kg.

Pyt. Ile ważyły wszystkie fortepiany razem ?

Zadanie 2

W „Lokomotywie” było wiele wagonów.

„ A w jednym krowy,

a w drugim konie”

Krów było 18, a koni dwa razy mniej.

Pyt 1. Ile było koni?

2. Ile było zwierząt w tych dwóch wagonach razem

04: One są wśród nas – dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Autor: Katarzyna Calus - nauczyciel języka angielskiego
Zespół Szkół Zawodowych im. Marii Grzegorzewskiej w Częstochowie

Nauczyciel języka obcego w swojej pracy zawodowej spotyka różnych uczniów – zdolnych i przeciętnych a każdy z nich wymaga specyficznego podejścia w procesie nauczania i uczenia się. Pracując w szkole specjalnej nabyłam wiedzę praktyczną odnoszącą się do sposobów nauczania uczniów tego typu szkoły oraz wiedzę o tym co należy rozumieć pod pojęciem dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Artykuł ten adresuję do nauczycieli języków obcych jako swoiste , autorskie kompendium wiedzy niezbędnej do wykonywania zawodu nauczyciela języka obcego w szkole specjalnej.

Nauczanie języka obcego w szkole specjalnej zostało wprowadzone w 1999 roku. Obecnie istnieje w ramowym rozkładzie godzin w ilości dwóch lekcji tygodniowo. Jeśli szkoła ma warunki do nauczania języka obcego zajęcia powinny odbywać się z podziałem na grupy.

I. W literaturze możemy spotkać kilka terminów określających niższy od przeciętnej poziom intelektualny- obniżona sprawność intelektualna, upośledzenie umysłowe, oligofrenia, niedorozwój umysłowy. Mimo, iż brzmią podobnie to literatura wskazuje zdecydowane różnice w tych pojęciach. Jeden z podziałów odchyła od normy w funkcjonowaniu intelektu przedstawił J. Kostrzewski (2):

Istnieje również kilka definicji niedorozwoju umysłowego np. upośledzenie umysłowe to niższa od przeciętnej sprawność intelektualna, która powstała w okresie rozwojowym i jest związana z jednym lub więcej zaburzeniami w zakresie: dojrzwania, uczenia się i społecznego przystosowania się (Clark i Clark 1969). Lub według Kirejczyka- upośledzenie umysłowe to istotnie niższy od przeciętnego w danym środowisku (co najmniej dwa odchylenia standardowe) globalny rozwój umysłowy jednostki z nasilonymi jednocześnie trudnościami w zakresie uczenia się , przystosowania społecznego spowodowany czynnikami dziedzicznymi, wrodzonymi lub nabytymi po urodzeniu wywołującymi trwałe zmiany w funkcjonowaniu ośrodkowego układu nerwowego. Im wcześniej zadziała czynnik upośledzenia tym głębsze upośledzenie. Upośledzenie rozpoznajemy, gdy:

- Poziom funkcjonowania procesów orientacyjnych, poznawczych i wykonywanych jest istotnie niższy od przeciętnego
- Poziom funkcjonowania społecznego, tempo nabywania wiadomości i umiejętności są niższe niż u większości rówieśników

Obecnie obowiązująca klasyfikacja rozwoju i niedorozwoju umysłowego oparta jest na ilorazie inteligencji- odchyleniach standardowych. Obowiązuje w Polsce od 1 stycznia 1968 roku. Według klasyfikacji psychopedagogicznej rozróżniamy:

Nazwa	Iloraz inteligencji
Rozwój prawidłowy	84-100
Pogranicze upośledzenia	68-83
Upośledzenie umysłowe lekkie	52-67
Upośledzenie umysłowe umiarkowane	36-51
Upośledzenie umysłowe znaczne	20-35
Upośledzenie umysłowe głębokie	0-19

Natomiast klasyfikacja biomedyczna skodyfikowana przez Amerykańskie Towarzystwo Niedorozwoju Umysłowego dzieli upośledzenie umysłowe na związane:

- Ze schorzeniami zakaźnymi
- Z chorobami i czynnikami intoksycznymi
- Ze schorzeniami pourazowymi lub czynnikami fizycznymi
- Ze schorzeniami wskutek zaburzeń metabolizmu wzrastania lub odżywiania
- Z nowotworami
- Ze schorzeniami i czynnikami działającymi w okresie przedporodowym(nieznanego pochodzenia)
- Ze schorzeniami o nieznaney lub niepewnej etiologii z objawami strukturalnymi
- Z niejasnymi lub też psychologicznymi czynnikami i reakcjami jedynie funkcjonalnymi, opóźnienie umysłowe na tle rodzinno-kulturowym, związane z zaniedbaniem środowiskowym, psychogenne, związane z zaburzeniami emocjonalnymi- z zaburzeniami psychotycznymi lub znacznymi mianami osobowości np. autyzm i inne rodzaje opóźnień umysłowych z nieznaną etiologią i objawami wyłącznie funkcjonalnymi (3)

Nauczanie dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim.

Kształcenie specjalne to „... ogół czynności i procesów umożliwiający niepełnosprawnym rewalidację, poznanie przyrody, społeczeństwa i kultury oraz udział w ich przetwarzaniu, jak również rozwój fizycznych i umysłowych zdolności, zainteresowań, postaw oraz zdobycie przygotowania do pracy, pozwalających na współzycie i współdziałanie z ludźmi pełnosprawnymi”(I. Stawowy- Wojnarowska)(2).

Trudności dzieci upośledzonych umysłowo to:

- Niemożność skupienia uwagi na przedmiocie (zjawisku, myśli), który nie jest połączony z wyraźnym zaangażowaniem uczuciowym,
- Niedokładność w odbieraniu informacji (postrzeżenie), która nie jest dla danej jednostki interesująca (z takiego czy innego względu)lub jest zbyt szybko, lub zbyt słabo eksponowana,
- Duża męczliwość przy wszelkich procesach poznawczych wymagających skupienia,
- Trudność zapamiętania otrzymanych informacji- zwłaszcza tych, które jako emocjonalnie "mało znaczące" dla danej jednostki zostały gorzej utrwalone w pamięci lub zupełnie nie zapamiętane,
- Trudności dokonywania operacji myślowych- abstrahowanie, porównywanie, uogólnianie (3)

Młodzież upośledzona w stopniu lekkim uczy się w szkołach specjalnych lub szkołach integracyjnych- realizując tzw. program S. Realizują podstawę programową obowiązującą w szkołach masowych. W szkole specjalnej liczba uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim wynosi od 10 do16. Jeżeli występują niepełnosprawności sprzężone liczbę uczniów można obniżyć o 2.(Dz. U. Nr.61, poz. 624, z 2002r. Nr 10, poz.96 oraz z 2003r. Nr 146, poz.1416)

Nauczanie języka obcego w szkole specjalnej zostało wprowadzone w 1999 roku. Obecnie istnieje w ramowym rozkładzie godzin w ilości dwóch lekcji tygodniowo. Jeśli szkoła ma warunki do nauczania języka obcego zajęcia powinny odbywać się z podziałem na grupy.

Bibliografia

1. M. Kościelska „Oblicza upośledzenia” Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 1995
  2. J. Opiat „Kształcenie dzieci upośledzonych umysłowo” Wydawnictwo Dra Jana Opiata. Warszawa 1994
  3. J. Doroszevska „Pedagogika specjalna” Wydawnictwo Ossolineum 1989
-

05: Wpływ integracji języka polskiego i muzyki na kształtowanie wyobraźni ucznia

**Autor: Dorota Cer - nauczycielka j. polskiego i muzyki
SP w Rębielicach Szlacheckich**

Zagadnienie integracji treści kształcenia, jako ważny problem pedagogiczny, nabiera szczególnego znaczenia w ostatnich latach. Nauczanie blokowe, ścieżki edukacyjne, kształcenie zintegrowane, bloki przedmiotowe zaistniało w szkolnej rzeczywistości. Jako nauczycielka języka polskiego i muzyki stawiam głównie na:

- kształcenie umiejętności odbioru dzieła literackiego
- intelektualny i duchowy rozwój uczniów
- przygotowanie dzieci do uczestnictwa w najszerzej pojętej kulturze
- wyzwalanie twórczej ekspresji dziecka
- kształcenie percepcji muzyki.

Jak widzimy polonista to nie tylko nauczyciel języka polskiego. Musi być znawcą języka, literatury, teatru, filmu, sztuki, historii, a więc kulturoznawcą. W realizowaniu tych, jakże trudnych zadań, pomocna staje się integracja języka polskiego z muzyką. Nigdy jednak nie wolno zapominać o swoistości i odrębności tekstu literackiego. Muzyka ma pomóc dziecku „wejść” w utwór, aby w dalszym toku lekcji mógł zaistnieć dla samego siebie lub dla problematyki bliskiej dziecku.

Dziecko, niezależnie od tego, czy ma 3, 7 czy 12 lat, bardzo lubi wyrażać siebie posługując się gestem, tańcem, śpiewem, mimiką, obrazem. Dlatego, moim zdaniem, należy wykorzystywać te predyspozycje młodego człowieka w czasie analizy utworu literackiego i stwarzać takie sytuacje na lekcjach, aby dziecko mogło słowo „przekładać” na gest, kształt czy dźwięk.

Analiza pozawerbalna utworu literackiego odwołuje się do wypowiedziania się odbiorcy sztuki na jej temat przez działalność manipulacyjną, ruchową i plastyczną, dzięki intuicyjnym predyspozycjom odbioru sztuki. Jest poszukiwaniem pozasłownych sposobów konkretyzacji utworu. Utwór literacki może być świetnym materiałem rozwijającym wyobraźnię dziecka. Rola wyobraźni w rozwoju intelektualnym młodego człowieka jest niemała, potrafi pokazać świat w innej perspektywie. Utwór literacki skierowany do dziecka jest tekstem do przeżywania, dziecko może go wypowiadać w tańcu, śpiewie, rysunku. Te aktywności prowadzą w kierunku muzyki, malarstwa, filmu. W połączeniu ze słowem w kierunku sztuki dramatycznej. Wiadomo, że obraz i dźwięk, to znaki torujące drogę dziecięcej wyobraźni, słowo pełni tylko funkcję uzupełniającą.

Aktywne obcowanie młodego człowieka ze sztuką służy inspirowaniu postaw i uzdolnień potrzebnych człowiekowi w późniejszym życiu i określonych mianem postawy twórczej. Mamy tu więc do czynienia z przenoszeniem na późniejsze etapy życia dyspozycji nabytych w toku procesu wychowania estetycznego, realizowanych w stosunku do dzieci.

Analiza pozawerbalna kształci odbiór słuchowy, rozwija umiejętność kojarzenia różnych przedmiotów, pogłębia wrażliwość poprzez dźwiękowo-barwną metodę konkretyzacji utworów, usprawnia motorykę dziecka, rozwija „wyobraźnię znakową”, stwarza motywację do wypowiedzi werbalnych.

Integrowanie treści programowych z języka polskiego i muzyki pozwala zlikwidować „monotonię dydaktyczną”. Takie lekcje są ciekawe i nawet najbardziej nieśmiałe dzieci, czy te najmniej zdolne, potrafią się uaktywnić i nierzadko zaskakiwać ciekawymi i oryginalnymi wnioskami czy rozwiązaniami. To nauczyciel jest realizatorem, siłą sprawczą procesu dydaktyczno-wychowawczego. Od jego wiedzy, znajomości metod nauczania, pomysłowości i systematyczności zależy jakość tego procesu i jego efekty.

Czytając literaturę poświęconą problemowi integracji międzyprzedmiotowej, natknęłam się na artykuł Elżbiety Pełzowskiej, która stworzyła swoisty „dekalog” dla nauczyciela-integratora. Przytoczę najistotniejsze moim zdaniem wskazówki:

- przy integrowaniu języka polskiego z innymi przedmiotami nie wolno zapominać o swoistości tekstu literackiego
- sam tekst lub inny wytwór kultury powinien zawsze narzucać sposób i zakres powiązań z muzyką, plastyką czy historią
- skoro punktem wyjścia, przy integrowaniu języka polskiego z innymi przedmiotami, ma być tekst literacki albo inny przekaz kultury, to punktem dojścia musi być kształcenie językowe, uczące komunikacji
- nie wolno integrować mechanicznie, dążąc do równoczesności w omawianiu pewnych zagadnień
- żadne zajęcia zintegrowane, choćby najbardziej zasadne, nie zastąpią specyficznej lekcji języka polskiego
- tak integrować, by wyposażyć ucznia w funkcjonalną wiedzę, a potem umiejętności po to, by dziecko rozumiało otaczający je świat i znało w nim własne miejsce

Skoro podstawą kształcenia humanistycznego jest obserwowanie zjawisk z różnych perspektyw, to moim zdaniem warto integrować, by uczyć twórczo i uatrakcyjnić „wędrówki wśród słów”.

Bibliografia:

Baluch A.: Poezja współczesna w szkole podstawowej. Warszawa 1984.

Papuzińska I.: Inicjacje czytelnicze. Sztuka dla najmłodszych pod red. M. Tyszkowej. Poznań 1997.

Pełzowska E.: O integracji międzyprzedmiotowej w nauczaniu języka polskiego w szkole podstawowej. Język polski w szkole 1/2000 /2001.

Scenariusz lekcji języka polskiego w klasie V

Temat: Dlaczego Adam Mickiewicz zatytułował balladę „Pani Twardowska”?

Cele operacyjne:

- uczeń potrafi odnaleźć w tekście odpowiedni fragment
- potrafi nazywać cechy charakteru i usposobienia człowieka
- potrafi wyróżnić zalety i wady bohaterów
- potrafi przyporządkować wyrazy bliskoznaczne i pokrewne do danego wyrazu
- potrafi twórczo myśleć
- umie wyciągać wnioski (w miarę swoich możliwości)
- umie pracować w grupie
- umie za pomocą ruchu, mimiki, gestu wyrazić swoje uczucia
- umie korzystać z różnych źródeł wiedzy
- umie zagrać prosty rytm na instrumencie perkusyjnym

Metody: pogadanka, praca z tekstem, metoda problemowa, drama, burza mózgów, przekład intersemiotyczny

Formy: indywidualna, grupowa

Środki dydaktyczne: rozsypanka wyrazowa, arkusze papieru, flamastry, różne rekwizyty np. kapelusz, chustka na głowę, buty, watek do ciasta, węgiel do rysowania, magnetofon, materiał muzyczny(krakowiak z baletu L. Różyckiego „Pan Twardowski”, instrumenty perkusyjne(bębenek, kołatki, tamburyno, trójkąt)

Przebieg lekcji:

1. Nawiązanie do poprzedniej lekcji-przeczytanie ułożonego planu szczegółowego ballady.
  2. Zapisanie tematu lekcji.
  3. Rozsypanka wyrazowa-nauczyciel przypina na tablicy nazwy cech charakteru i usposobienia człowieka. Zadaniem uczniów jest przyporządkowanie odpowiednich cech Twardowskiemu i diabłu. Może się zdarzyć, że niektóre cechy będą pasować do obydwu bohaterów.
cierpliwy, ciekawski, mądry, wytrwały, błyskotliwy, pracowity, sumienny, głupi, naiwny, arogancki, sprytny, przebiegły
  4. Trzecim bohaterem ballady jest pani Twardowska. Jest to postać tytułowa, chociaż nic nie mówi. Jej osoba musi odgrywać ważną rolę.
  5. Głośne przeczytanie ostatnich 5 strof ballady.
  6. Dlaczego diabeł uciekł? Czego czy może kogo się wystraszył?(odpowiedzi uczniów).
  7. Ćwiczenie. Które wyrazy mogą odnosić się do bohaterki utworu?(uczniowie wybierają).
Herod-baba, babsko, kobieta, matrona, koteczek, babsztyl, słoneczko, baba
Wybrane wyrazy uczniowie wpisują do zeszytu.
  8. Próba dokładniejszego opisanie wyglądu pani Twardowskiej. Uczniowie na dużym arkuszu papieru zapisują różne epitety np. gruba, brzydka, wstrętna, niezgrabna, obrzydliwa odpychająca. Pomocne mogą być przysłowia o babie, przypięte na tablicy np. Baba bredzi, czart jej wierzy. Zaprzedać się babie a diabłu-na jedno wychodzi. Baba z wozu, koniom lżej. Gdzie diabeł nie może, tam babę pośle. Kapusty nie przesieka, baby nie przeszczeka. Na spółce z babą to i diabeł źle wyszedł. Gdzie baba, tam rynek, gdzie dwie baby, tam targ.
  9. Pan i pani Twardowska to postaci, które inspirowały nie tylko poetów ale również kompozytorów. Posłuchajmy krakowiaka z baletu L. Różyckiego „Pan Twardowski”. Zamykamy oczy i wyobrażamy sobie, że pani Twardowska jednak zamieszkała z diabłem. Ciekawe, jak oni spędzali czas?
Po wysłuchaniu utworu uczniowie przedstawiają swoje propozycje.
  10. Podział klasy na 3 grupy. Każda z grup otrzymuje po kilka rekwizytów i ma zadanie przebrać jedną osobę z grupy za panią Twardowską. Bohaterka w czasie prezentacji musi grać na wybranym instrumencie perkusyjnym.
  11. Prezentacja grup i zapisanie wniosku z lekcji(odpowiedź na pytanie zawarte w temacie lekcji).
  12. Praca domowa: Napisz krótkie opowiadanie z dialogiem na temat „Pani Twardowska z wizytą u Mefistofelesa”.
  13. Ocena uczniów za aktywność na lekcji.
-

06: Scenariusz pasowania na ucznia

**Autor: Beata Chrząstek - nauczyciel kształcenia zintegrowanego
Szkoła Podstawowa nr 30 w Częstochowie**

WSTĘP

Organizowanie imprez szkolnych jest przedsięwzięciem bardzo trudnym. Nauczyciele wiecznie poszukują nowych, ciekawych scenariuszy, które byłyby atrakcyjne, nie tylko dla występujących, ale przede wszystkim dla oglądających. Mam nadzieję, że proponowany scenariusz spełni właśnie te warunki. W przypadku tego scenariusza pierwszoklasiści wcielają się w role rycerzy, którzy muszą wykazać się wiedzą i umiejętnościami, aby móc należeć do „Królestwa Mądrości”. Role: Króla, Królowej, Księżniczki i Rycerza można powierzyć uczniom klas starszych IV – ej lub VI – ej. Zamieszczone w scenariuszu wiersze są związane z treściami programowymi języka polskiego dla klas młodszych. Zapoznają uczniów z bogatą i różnorodną poezją dziecięcą, uwrażliwiają na piękno ojczyzny, mówią o obowiązkach i zabawie jaka je czeka w szkole.

Uroczystość przeprowadzona przeze mnie na podstawie tego scenariusza bardzo się wszy –

stkim podobała. Dzieci podczas występu świetnie się bawiły, pragnęły jak najlepiej „zdać egzamin” przed królewską rodziną. Moment pasowania na rycerzy – uczniów był ogromnym przeżyciem i dał dzieciom wiele radości, satysfakcji i wiary we własne siły, a mnie udowodnił celowość tego rodzaju imprez.

RYCERZ czyta głośno:

My, mieszkańcy Króla Krainy Mądrości witamy zebranych na zamku gości. Witamy rodziców, pedagogów, koleżanki i kolegów oraz pierwszoklasistów. Jak stary obyczaj każe wszyscy uczniowie tworzą, jedną, rycerską drużynę, która pomaga sobie w kłopotach wspólnie się cieszy z sukcesów. Czy chcecie należeć do tej drużyny?

WSZYSCY: Chcemy.

PIERWSZAK: My tu przyszliśmy pierwszy raz

Pierwszaki. Zupełnie nowi.

Niepewnie wchodzi każdy z nas,

Przygląda się sąsiadowi.

Ten także nowy. Tak jak ja.

Może się z nim zaprzyjaźnię?

Gdy idą pierwszaki dwa

Od razu robi się raźniej.

PIERWSZAK: Po raz pierwszy idziemy do szkoły,

pożegnaliśmy zabawki przedszkola ...

Czy jest wśród nas może ktoś taki,

co w przedszkolu pozostać by wolał?

A w szkole na nas czeka rzecz nowa: obowiązek.

I co raz mniej zabawek, i coraz więcej książek.

I choć może trudniejsze będą następne nasze lata,

otworzy nam się wielka, ciekawa księga świata.

PIOSENKA: Pierwszak

RYCERZ zapowiada: Król królowa Krainy Mądrości.

(Uczniowie wykonują ukłon w kierunku przybyłych. Król i królowa zasiadają na tronach)

KRÓL: Witam przybyłych na zamek gości. Widzę wielu młodych rycerzy, którzy chcą zostać moimi poddanymi.

KRÓLOWA: Ale zanim to nastąpi, musicie wykazać się wiedzą i umiejętnościami. Teraz będę zadawała pytania, a wy postarajcie się dobrze na nie odpowiedzieć.

Kto ty jesteś? Polak mały

Jaki znak twój? Orzeł biały.

Gdzie ty mieszkasz? Między swymi.

W jakim kraju? W polskiej ziemi.

Czym ta ziemia? Mą ojczyzną.

Czym zdobyta? Krwią i blizną.

Czy ją kochasz? Kocham szczerze.

A w co wierzysz? W Polskę wierzę.

KRÓL: A co wy wiecie o Polsce?

PIERWSZAK: Piękna jest nasza ziemia,

Przejrzysty nad nią błękit.

Piękna jest nasza mowa

i pieśni, i piosenki.

Piękna jest nasza Wisła

od gór dalekich do morza.

Piękne są nasze dęby,

topola, sosna i brzoza.

Piękna jest nasza szkoła

i piękna zieleń boiska.

Strumień jest piękny i łąka,

i zboża fala złocista
I piękna jest Warszawa
w blasku neonów i okien,
I szybki lot odrzutowca,
co ginie pod obłokiem.
Piękny jest Biały Orzeł
Piękna jest biel i czerwień
Piękna nasza Ojczyzno,
kochać będziemy cię wiernie.

KRÓLOWA: Czego uczycie się szkole?

PIERWSZAK: Od tego historia się zaczyna,
że była sobie plastelina.

A dalej – jak to w bajce są wróżki –
były sobie paluszki.

Paluszki szast – prast, fiki – miki,
zaczęły lepić zwierzątka i ludziki.

A potem, już nie wiadomo z jakiej przyczyny,
wszystko w szkole było z plasteliny.

PIERWSZAK: Raz literki w abecadle chciały się zabawić
i kłóciły się zajadle jak by się ustawić.

A krzyczało: chcę być pierwsze!

Ale B nie chciało,

C i D zgubiły wiersze,

E pod stół zleciało.

O toczyło się, toczyło,

aż w kałamarz wpadło.

Tak o miejsca się kłóciło całe abecadło.

Nagle słycać głosik Anki:

„Cicho mi w tej chwili!

Marsz literki do czytanki,

jak was ustawili!”

PIERWSZAK: Również liczyć się uczymy – to rzeczy ciekawe.

Są dwa misie, trzy skakanki, to razem pięć zabawek.

Jeden słoń jest, dwa niedźwiedzie, cztery małe koty. Czego tutaj jest

Najwięcej? Dowiemy się o tym. Jeden, dwa, i trzy i cztery, i tak do

Dziesięciu. Dodajemy, rachujemy, liczymy w pamięci.

PIOSENKA: Mam siedem lat.

KRÓL: Czy wiecie jak należy zachowywać się w szkole?

WSZYSCY: WIEMY!

PIERWSZAK: Nigdy się nie bił z chłopcami,

nie ciągnął dziewcząt za warkocz,

na spacer chodził z rodzicami

i uczył się przez cały roczek.

„Przepraszam” – mówił i – „dziękuję”,

nogi przed spaniem mył codziennie

z klasówek nigdy nie miał dwójek

i wiersze deklamował pięknie.

Nie „ściagał” i nie podpowiadał,

nie hałasował, siedział prosto,

nie mówił: - „...znowu tyle zada!” –

a w domu nie kłócił się z siostrą.

Jadł chętnie kaszę, pijał tran,

okładał książki i zakręcał kran,

przyszywał sobie sam guziki!

Przed kolegami się nie chwalił,

Robił gazetki, śpiewał w chórze,

jak było chłodno – nosił szalik

i nie przechodził przez kałuże.

Nie ślizgał się po korytarzach

Stawał w szeregu, chodził w parach,

wszystkich śniadaniem swym obdarzał
i nigdy nie był na wagarach.

- Jak się nazywa? – zapytacie.

- Ten chłopiec zwię się ideałem,

lecz muszę wyznać wam otwarcie:

nigdy takiego nie widziałem.

KRÓLOWA: Kochani rycerze mam do was prośbę. Nauczcie moją córkę

Księżniczkę jak bezpiecznie przechodzić przez jezdnię.

PIERWSZAK: Słuchaj młody przyjacielu i uważnie weź do serca

To, co teraz ci powiemy, kiedy zbliżasz się do przejścia.

Zawsze zmysły wyteż swoje, gdy się zbliżasz już do przejścia,

wtedy na pewno unikniesz nawet drobnego nieszczęścia.

Najpierw odwróć głowę w lewo, by upewnić się czy można,

Potem w prawo – nic nie jedzie – przechodzimy – lecz ostrożnie.

Gdy jest świetlne skrzyżowanie na zielonym świetle przechodź,

Gdy czerwone światło widzisz, nigdy na jezdnię nie wchodź.

Bo kto tego nie przestrzega to są potem przykre skutki

- pogotowie – gips – na nodze czy człek duży, czy małej.

PIOSENKA: Na skrzyżowaniu.

KRÓL: Dziękujemy wam rycerze. Wykazaliście się bogatą wiedzą. Znać symbole

narodowe, przepisy ruchu drogowego, obowiązki uczniów. Umiecie ładnie śpiewać i

recytować wiersze.

KRÓLOWA: Uważam że, gotowi jesteście do złożenia ślubów.

RYCERZ: Do ślubowania! (**R.** czyta tekst fragmentami, który powtarzają pierwszoklasiści).

Ślubuję być dobrym Polakiem.

Będę dbał o dobre imię swej klasy i szkoły

Będę się w szkole uczył, jak kochać swoją Ojczyznę

I jak dla niej pracować kiedy dorosnę.

RYCERZ: Po ślubowaniu!

KRÓL: Proszę Pana .dyrektora, aby zechciał pasować was na uczniów.

Materiały:

1. Władysław Bełza – Katechizm polskiego dziecka.
  2. Władysław Broniewski – Literki.
  3. Wincenty Faber – Księga.
  4. Czesław Janczarski – Piękna jest nasza ziemia.
  5. Anna Kamieńska – Plastelina.
  6. Zbigniew Lengren – Kto to może być?
  7. Hanna Łochocka – My tu przyszliśmy.
-

07: Zadania dydaktyczne i wychowawcze realizowane podczas wycieczki na trasie Zielona Góra-Góry Towarne-Olsztyn

**Autor: Urszula Cybulska, Grażyna Pawlikowska, Elżbieta Pyrkowska
Szkoła Podstawowa nr 39 w Częstochowie**

Zajęcia w terenie umożliwiają realizację wielu zadań dydaktycznych i wychowawczych współczesnej szkoły. Bezpośredni kontakt dziecka ze światem przyrody, dziedzictwem kulturowym i historią nie tylko umożliwia mu zdobywanie wiedzy, ale kształtuje jego wrażliwość, poczucie estetyki i piękna. Uczy także odpowiedniego zachowania się w różnych miejscach. Zajęcia terenowe zmuszają do wysiłku fizycznego i zachęcają do aktywnego wypoczynku w kontakcie z naturą.

Proponujemy przykłady zadań do realizacji podczas wycieczki na trasie Zielona Góra- Góry Towarne- Olsztyn.

Ogólne informacje o obszarze będącym przedmiotem wycieczki (informacje szczegółowe zawarte są przy charakterystyce poszczególnych stanowisk obserwacyjnych).

Omawiany obszar leży w północnej części Wyżyny Częstochowskiej. Pod względem geologicznym należy do pn.- wsch. skrzydła monokliny śląsko-krakowskiej zbudowanego z osadów jurajskich ery mezozoicznej. W tym okresie powstawały z organizmów żyjących w ciepłym morzu różne typy wapieni między innymi: płytowy, skalisty, ławicowy. Rzeźba ukształtowana została w trzeciorzędzie kiedy silnie rozwijały się procesy krasowe oraz podczas zlodowaceń: krakowskiego i środkowopolskiego, podczas których następowało zdzieranie i złagodzenie wypukłości wzgórz wapiennych.

Najstarsze ślady obecności człowieka na omawianym obszarze pochodzą sprzed 50 tys. lat p.n.e. tj. z czasów ostatniego zlodowacenia. Znaleziono je w schronisku skalnym Góry Zamkowej. Są to narzędzia kamienne i zgrzebło.

Na fragmenty ceramiki sznurkowej pochodzące z XXI i XX w. p.n.e. natrafiono w Jaskini Towarnej w Górach Towarnych. Wieś Kusięta już w 1382 r. zobowiązana była do dziesięciny miodnej dla zakonu paulinów na Jasnej Górze. Pierwsze wzmianki o Olsztynie pochodzą z początku XIV w.

Pod względem administracyjnym należy do gminy Olsztyn, powiat częstochowski, woj. śląskie.

Obszar ten leży w obrębie parku krajobrazowego „Orlich Gniazd”. Znajdują się tu inne formy ochrony przyrody jak: rezerwat przyrody „Zielona Góra”, pomnik przyrody nieożywionej „Góry Towarne” pomniki przyrody ożywionej-lipy wokół kościoła w Olsztynie i projektowany rezerwat florystyczno-krajobrazowy „Olsztyńskie Skały”.

Cele:

- poznanie walorów przyrodniczych i kulturowych regionu
- pogłębianie wiedzy o najbliższym regionie (poznanie elementów środowiska geograficznego i historii)
- rozwijanie wrażliwości na jego piękno
- kształtowanie postawy ekologicznej
- popularyzowanie aktywnego wypoczynku
- doskonalenie sprawności fizycznej

Uczeń potrafi:

- samodzielnie dokonywać obserwacji w terenie
- wykonać proste pomiary i obliczenia
- umie korzystać z różnych źródeł informacji (tablice informacyjne, rozkłady jazdy autobusów, plany obiektów np. wsi, zamków)
- zorientować mapę i plan
- wskazać na mapie miejsce obserwacji (zorientować mapę, plan)
- wyróżniać w terenie składniki krajobrazu (naturalne i antropogeniczne)
- wykonać szkic terenu
- rozpoznać z wykorzystaniem klucza niektóre gatunki roślin
- rozpoznać niektóre gatunki roślin

Stanowisko 1- Zielona Góra

Góra ta, dawniej zwana Gołą Skałą, później Krzyżową jest rezerwatem leśnym, utworzonym w 1953 r. na powierzchni 19,6 ha. Jest to wapienne wzgórze wznoszące się wśród płaskich obszarów piaszczystych do wysokości 345 m nad poziomem morza. Zbudowana jest z jurajskich wapieni skalistych, płytowych i margli z ostoną piasków i żwirów plejstocenijskich. Szczyt Zielonej Góry stanowią ostańce wapienne o urozmaiconych kształtach. (np. „Diabelskie Kowadło”). Na południowym zboczu góry znajduje się szeroki otwór, prowadzący do poziomej 70-metrowej jaskini z licznymi, grubymi kolumnami, stalagmitami i nienaruszoną polewą naciekową, zbudowaną z drobnziarnistego kalcytu. Pod szczytem góry od strony wschodniej znajduje się rozległe schronisko o długości 6 m.

Na szatę roślinną rezerwatu składa się kilka zbiorowisk roślinnych: las mieszany, las grądowy, buczyna sudecka oraz murawy kserotermiczne. W drzewostanach dominuje buk zwyczajny z domieszką dębu bezszypułkowego i sosny sztucznie wprowadzonej. Towarzyszą im: grab zwyczajny, wiąz górski, klon zwyczajny i jawor, a przede wszystkim lipa szerokolistna. Wiek drzewostanów wynosi 80-110 lat. Z krzewów rosną tu m.in.: leszczyna, kalina koralowa i jałowiec pospolity, irga zwyczajna, tarnina śliwa. Runo leśne reprezentują m.in.: marzanka wonna, szczyr trwały, a także bluszcz pospolity, groszek wiosenny, miodunka, przylaszczka pospolita i przebiśnieg. W rezerwacie występuje bogata fauna, m.in. 2 gatunki ślimaków, 74 gatunki dziennych motyli, 30 gatunków ptaków lęgowych (m.in. pustułka, puszczyk, gołąb siniak, lelek kozodój, dzięcioł czarny, wilga), 8 gatunków płazów (m.in. traszka grzebieniasta, ropucha zielona), 4 gatunki gadów (jaszczurka żyworodna, żmija zygzakowata, padalec turkusowy). Przedstawicielami ssaków są nietoperze oraz przebywające czasowo: sarny, dziki, lisy, borsuki.

Przed wejściem na teren rezerwatu zapoznajemy się z informacjami zawartymi na tablicach.

Zadania

1. Wymień znane Ci formy ochrony przyrody.
2. Które z zasad zawartych w regulaminie dotyczą Ciebie?
3. Rozpoznaj najczęściej występujące drzewa liściaste?
4. Wymień piętra lasu i podaj charakterystyczne dla nich rośliny.
5. Obrysuj dwa liście z różnych drzew liściastych. Oblicz i porównaj powierzchnie liści, przyjmując że 4 kratki=1cm².
6. Wyznacz za pomocą taśmy prostokąt o wymiarach 10m na 20m i policz ilość drzew

rosnących w wyznaczonym prostokącie.

7. Zmierz obwody dwóch różnej grubości drzew. Porównaj wyniki.

Schronisko skalne na Zielonej Górze

Ostaniec „Diabelskie Kowadelko

Stanowisko 2- Góry Towarne

Góry Towarne zwane też Towarowymi, o wysokości maksymalnej 349m n.p.m.. Nazwa prawdopodobnie pochodzi od zwyczaju przechowywania w znajdujących się tu jaskiniach żywności głównie mięsa. W 1988 zostały uznane za pomnik przyrody nieożywionej. Są to dwa twarżelowe wzgórza krasowe. W skałce szczytowej znajdują się ciekawe jaskinie (Towarna, Dzwonnica, Cabanowa i Kopana). Dwie z nich Towarna i Dzwonnica są połączone w ciąg o długości 160m. W Jaskini Towarnej znaleziono kości niedźwiedzia jaskiniowego, hieny jaskiniowej i konia, a także fragmenty ceramiki z XXI i XX wieku p.n.e.. Jaskinia Cabanowa posiada bogatą, choć zniszczoną szatę naciekową oraz ciekawy układ wąskich i krętych korytarzy.

Teren ten porastają rośliny naskalne i murawy kserotermiczne. Murawy kserotermiczne to rzadko spotykane typy zbiorowisk roślinnych nawiązujących do stepów południowo- wschodniej Europy. Występują na glebach zasobnych w wapń w miejscach suchych i silnie nagrzewanych. Odznaczają się bogatym składem florystycznym z udziałem barwnie kwitnących roślin. Należą do nich: drakiew żółtawa, ciemiężyk lekarski, rzepik pospolity, dziewanna austriacka, cieciorka pstra, szalwia łąkowa, dziurawiec zwyczajny, pierwiosnka lekarska, dziewięciśń pospolity.

Dziewanna austriacka

Skalnica gronkowa

Zadania

1. Zorientuj mapę i wskaż miejsce obserwacji.
2. Wymień składniki krajobrazu widoczne z miejsca obserwacji. Podziel je na naturalne i antropologiczne
3. Korzystając z tablic informacyjnych i atlasu do oznaczenia roślin rozpoznaj w terenie kilka (2-3) roślin kserotermicznych i naskalnych.
4. Wymień formy krasowe widoczne w rejonie Towarnych Gór.
5. Zabawy ruchowe- naśladowanie ruchów różnych zwierząt (np. Skoki wiewórki, Dziecił kuje, Bocian i żabka).
6. Zmierz tętno podczas spoczynku, po truchcie i po szybkim biegu. Wyniki wpisz do tabeli. Oblicz tętno.

Indywidualna karta pomiaru tętna.

Imię i nazwisko czas Tętno spoczynkowe Tętno po truchcie Tętno po szybkim biegu $15 \text{ sekund} \times 4 = X \times 4 = X \times 4 =$

Stanowisko 3- Pomnik i cmentarz martyrologii w Olsztynie

Po wejściu na teren cmentarza zapalamy znicz i pamięć spoczywających tu ludzi czcimy minutą ciszy.

Podczas II wojny światowej okolice Olsztyna były miejscem mordów i straceń ludności. W miesiącach maju i lipcu 1940 r. hitlerowcy aresztowali w Częstochowie

i powiecie radomszczańskim ok. 120 osób spośród nauczycieli, działaczy społecznych, politycznych itp., z których większość następnie rozstrzelali w lasu pod Olsztynem. Była to akcja wymierzona przeciwko polskiej inteligencji. W 1941 r. powstały w Częstochowie dwa obozy jeńców radzieckich. Kilkuset z nich zostało rozstrzelanych w okolicy Olsztyna.

W czerwcu 1942 r. zginęło też tutaj wielu działaczy ruchu oporu z Częstochowy. Rozstrzelano także pod Olsztynem mieszkańców okolicznych wiosek, pojmanych w czasie akcji pacyfikacyjnych. Wreszcie jesienią 1944 r. zgładzeni zostali, wzięci do niewoli partyzanci z 3 Brygady AL. im. gen. Józefa Bema. W sumie w czasie okupacji zginęło tutaj prawie 2000 osób.

Pomnik (projektu Włodzimierza Ściegiennego- znanego częstochowskiego architekta) przedstawia scenę pożegnania ludzi idących na śmierć. Napis pod pomnikiem głosi: *Bohaterom walk o wolność Ojczyzny, pomordowanym w latach 1939-1945.* Do cmentarza prowadzi droga przez las sosnowy. Cmentarz-mauzoleum otoczony jest niskim murkiem. Na wprost wejścia umieszczono dużą płytę ze sgraffitem i napisem: *Miejsce uświęcone męczeńską krwią Polaków walczących o wolność w latach 1940-1945. Częstochowski Komitet Opieki nad Grobami Bohaterów.* Na tarasach piaszczystych wydm znajduje się

18 jednakowych nagrobków z piaskowca z prostymi krzyżami, ciosanymi w kamieniu. Obiekt ten powstał w 1967 roku.

Zadania

1. Korzystając z informacji umieszczonej na obelisku odpowiedz na pytanie: Ludność jakich narodowości spoczywa na tutejszym cmentarzu.
2. Rozpoznaj jaki typ lasu otacza cmentarz. Wyjaśnij jego związek z podłożem (skałą i glebą).
3. Pospolita mrówka rudnica buduje z igliwia stos o wysokości metra i obwodzie dochodzącym do 10m. Sprawdź, czy spotkane mrowisko ma podobny obwód. Nie niszc mrowisk.
4. Przyjrzyj się skale z której wykonane są nagrobki. Porównaj jej wygląd ze skałą wapienną oglądaną w Górach Towarnych. pomnik *Bohaterom walk o wolność Ojczyzny, pomordowanym w latach 1939-1945*

Stanowisko 4- Olsztyn Rynek

Pierwsze wzmianki o Olsztynie pochodzą z początku XIV w. i odnoszą się do istniejącego pod Przymiłowicami zamku. Wkrótce w sąsiedztwie warowni powstała osada zamkowa o charakterze podgrodzia, zwana Olsztynkiem (nazwa nadana przez Pawła Odrowąża), która w 1448 r. otrzymała prawa miejskie z rąk Kazimierza Jagiellończyka. Ważnym momentem w historii Olsztyna było

nadanie w 1532 r. prawa dla jarmarków i targów, co wpłynęło na jego dalszy rozwój. Rozbudowa miasta została jednak przerwana, najpierw przez najazd Maksymiliana Habsburga w 1587 r., a niecały wiek później wojsk szwedzkich. Pożar w 1719 r. przyniósł całkowite zniszczenie okolicy, a Olsztyn pomimo statusu miast królewskiego stał się w rzeczywistości osadą rolniczą. Jednak dopiero ukaz carski z 1870 r. formalnie pozbawił Olsztyn praw miejskich.

Do dziś zachował się zabytkowy układ urbanistyczny – rynek i wybiegające z naroży ulice, a także częściowo drewniana zabudowa. Na miejscu czternastowiecznego kościoła zbudowano w XVIII w. w stylu późnego baroku kościół murowany, z kamienia łamanego i cegły, obecnie otynkowany. Jest on przykładem kościoła jednonawowego, wybudowanego na planie krzyża, którego ramiona tworzą dwie prostokątne kaplice. Kościół otoczony jest niskim murem z kamienia z użyciem cegły, otynkowany, pokryty dachówką. Wokół kościoła rosną stare lipy – pomniki przyrody.

Olsztyn obecnie jest siedzibą władz gminy oraz ważnym ośrodkiem turystycznym Wyżyny Częstochowskiej. Przebiega tutaj droga krajowa nr 46 i krzyżują się szlaki turystyczne: piesze (czerwony Szlak Orlich Gniazd, czarny Barbary Rychlik) i rowerowe (czerwony I Jurajski Szlak Rowerowy Orlich Gniazd, czarny III Jurajski Szlak Rowerowy Olsztyński).

Zadania

- Wykonaj szkic rynku i wpisz nazwy ulic wychodzących z narożników.
- Korzystając z planu Olsztyna znajdującego się na rynku podaj(po 2) przykłady ulic równoległych i przecinających się pod kątem prostym.
- Korzystając z rozkładów jazdy autobusów MPK i PKS:
  - odczytaj z jakimi miejscowościami i ile razy w ciągu doby ma połączenie Olsztyn.
  - uszereguj miejscowości rosnąco w zależności od ilości połączeń
  - przyszedłeś na przystanek MPK w Olsztynie o godz. 1607. Jak długo będziesz czekać na najbliższy autobus do Częstochowy.
- Odczytaj z drogowskazu jakie szlaki turystyczne (piesze i rowerowe) zbiegają się w tym miejscu i dokąd prowadzą.

Stanowisko 5- Olsztyn zamek

Warowny zamek, wzniesiony wśród skał wapiennych, wchodził w skład systemu fortyfikacji granicznych Małopolski ze Śląskiem za czasów Kazimierza Wielkiego. Najstarsza wzmianka znajduje się w dokumencie króla Kazimierza Wielkiego z 1349 r., który wznosił tu murowany zamek, przebudowując i rozbudowując dotychczasowy gródek. W latach 1370-91 zamek olsztyński był lennem Władysława II Opolczyka. Po zbrojnym odebraniu twierdzy olsztyńskiej przez króla Władysława Jagiełłę, dzierżawił ją Jan ze Szczekocin. Po śmierci Jana, dzierżawcami i starostami byli jego synowie: Paweł i Piotr. W końcu XV w. zamek był dobrze uzbrojony. W wieku XVI rozbudowę zamku prowadzili starostowie: Piotr Opaliński

i Jan Ocieski. Starostą olsztyńskim był także królewicz Zygmunt Jagiellończyk (późniejszy król Zygmunt I Stary). W 1587 r., gdy dowódcą załogi był Kacper Karliński, zamek oblegały wojska Maksymiliana Habsburga i tylko dzięki desperackiej postawie obrońców zamek nie został zdobyty. W 1665 r. zamek zdobyli i zniszczyli Szwedzi. Od tego czasu popadł w ruinę.

W latach 1722-29, z materiałów pozyskanych z częściowej rozbiórki zamku, odbudowano kościół parafialny, który spalił się podczas pożaru miasta 1 września 1719 r.

Pierwotnie warownia składała się z trzech zamków: górnego, średniego i dolnego.

Z zamku górnego zachowała się okrągła wieża obronna, zakończona w górnej części ośmiobokiem z cegły. Naprzeciw wieży, w płd. i wsch. części dziedzińca, zachowała się część mieszkalna. Zamek otoczony był murem obronnym. Poza obrębem właściwego zamku stoi baszta obserwacyjna. Poniżej zamku górnego, na planie nieregularnym, wybudowano zamek średni i dolny. Od strony zach. mury obwodowe zamku górnego łączyły się z murami otaczającymi zamek dolny. Nie istniejący dziś zamek średni był przykładem wykucia w skale bogatego systemu korytarzy i chodników oraz przystosowanych do użytku pieczar, dziś zasypanych. Obszerne schronisko skalne na płn. Stoku Góry Zamkowej, w średniowieczu służyło jako pomieszczenie gospodarcze, w którym była kuźnia z piecem dymarskim. Znalezione tam ślady pobytu człowieka z okresu ostatniego zlodowacenia, datowane na okres paleolitu środkowego (50 tys. lat p.n.e.). W schronisku tym znaleziono zgrzebło i narzędzia kamienne. Zamek olsztyński określany jest jako skalno- wyżynny typu jaskiniowego.

Góra Zamkowa jest siedliskiem atrakcyjnych botanicznie gatunków roślin naskalnych i kserotermicznych jak: endemiczna (jedyne stanowisko tego gatunku na świecie) przytulia krakowska, reliktowa skalnica gronkowa, a także rzadkimi gatunkami jak podejżron księżycowy i zawilec wielokwiatowy.

Ze względu na swoje walory roślinne i krajobrazowe obszar ten wchodzi w skład projektowanego rezerwatu florystyczno-krajobrazowego „Olsztyńskie Skały”. Dokumentację tego obiektu sporządził w 1982 r. Andrzej Skalski.

Zadania

- Korzystając z planu sytuacyjnego zamku olsztyńskiego (tablica przy wejściu głównym na zamek) rozpoznaj obiekty zaznaczone na szkicu kolejnymi numerami oraz nazwij je.
- Zorientuj swój szkic (za pomocą obiektów w terenie) i uzupełnij poniższe zdania wpisując nazwy kierunków

Prostokątna baszta obserwacyjna (Starościańska) wysunięta jest w kierunku .....

Centrum Olsztyna (rynek) leży na ..... od wzgórza zamku.

Główne wejście prowadzące przez most znajdowało się od strony.....

Okrągła baszta znajduje się w ..... części zamku.

- Spacerując po wzgórzu zamkowym zaobserwuj i wymień ślady świadczące o niewłaściwym zachowaniu się turystów.

Plan ruin zamku w Olsztynie

Źródło: Mapa turystyczna; Zamek Olsztyn, Sokole Góry

Wydawnictwo Kartograficzne: Wyd. Compass, Kraków 2003 r.

Bibliografia:

- Berne Irena, Zajęcia w terenie, WSiP, Warszawa 1984
- Bronisz S., Pucek K., Stróżecki A., Wyżyna Krakowsko-Częstochowska- przewodnik, Wyd. Kartograficzne Eko-graf, Wrocław 2000

3. Cendrowski Z., Rekreacyjny trening biegowy, „Wychowanie fizyczne i higiena szkolna” 7/87
  4. Hereźniak J., Rezerваты przyrody ziemi częstochowskiej, LOP- Zarząd Okręgu w Częstochowie, Częstochowa 2002
  5. Orłowska T., Węgierska H., Matematyka jest wszędzie, Oficyna Wydawnicza K.Pazdro-Spółka z.o.o.
  6. Trzeźniowski R., Zabawy i gry ruchowe, Sport i Turystyka, Warszawa 1985
  7. Zaremba D., Matematyka przy okazji, Dolnośląskie Wydawnictwo Edukacyjne, Wrocław 1998
  8. Zinkow J., Orle Gniazda i warownie jurajskie, Sport i Turystyka, Warszawa 1977
-

08: Święta w naszym przedszkolu

Autor: Katarzyna Czaderska, Małgorzata Kowalczyk
Miejskie Przedszkole Nr 18 w Częstochowie

Święta Bożego Narodzenia są zawsze długo oczekiwane przez dzieci i dorosłych. Ciepłe, piękne i rodzinne Święta. Obchodzone w wielu krajach, miastach, miejscach. Okres pozostający we wspomnieniach z dzieciństwa na całe życie. Choinka, prezenty, wieczerza wigilijna w gronie najbliższych.

W naszym przedszkolu również podtrzymujemy ten podniosły, a jednocześnie ciepły, niepowtarzalny nastrój poprzez wspólne z dziećmi przygotowywanie, ozdób, kartek świątecznych, upominków dla najbliższych i okolicznościowych dekoracji.

Od kilku lat w dniach poprzedzających Wigilię zapraszamy rodziców do przedszkola, żeby wspólnie podzielić się radością. Grupa 3-4 latków przygotowuje program związany ze Świętami oraz piosenki i tańce, których dzieci nauczyły się od początku roku szkolnego. Grupa 5-6 latków przedstawia Jasełka lub montaż słowno - muzyczny o tematyce Bożonarodzeniowej. Rodzice chętnie pomagają w przygotowaniach z wielkim wzruszeniem podziwiają występy swojego dziecka. Wspólnie zaśpiewana kolęda, dzielenie się opłatkiem wszystkich do siebie zbliża. Atmosfera tych spotkań ma szczególnie piękny i niezapomniany charakter, czas płynie szybko, goście długo jeszcze pozostają w przedszkolu.

W tym roku planujemy przedstawić program: grupa 3-4 latków "Popołudnie z kolędą", a grupa 5-6 latków montaż słowno muzyczny "Święta w Polsce i w Europie". Przedstawiamy scenariusze tych spotkań.

„Popołudnie z kolędą”

scenariusz grupa 3-4 latków

Dzieci stoją w półkolu, w głębi pośrodku przy choince siedzą: dziewczynka w szacie Matki Boskiej, chłopiec - Józef oraz żłóbek z Dzieciątkiem (lalką). Pozostałe dziewczynki i chłopcy w krakowskich strojach, jeden chłopiec przebrany za pasterza trzyma gwiazdę betlejemską. Wszystkich gości wita pani dyrektor.

Wszyscy razem: Wszystkich Gości serdecznie witamy i na nasz program zapraszamy.

Dziecko 1: Grudniowa, piękna noc, z kolędą przyszła do nas. Grudniowa, piękna noc przez ludzi wymarzona.

Dziecko 2: Przy jednym stole razem dziś, opłatkiem się podzielimy. W ten miły wieczór w blasku świec kolędy zanucimy.

Kolęda " Wśród nocnej ciszy" (Śpiewana wspólnie z rodzicami)

Wśród nocnej ciszy głos się rozchodzi. Wstańcie pasterze, Bóg się wam rodzi. Czym prędzej się wybierajcie, do Betlejem pospieszajcie przywitać Pana.

Poszli, znaleźli Dzieciątko w żłobie, z wszystkimi znaki danymi sobie. Jako Bogu cześć Mu dali, a witając zawołali z wielkiej radości.

Ach, witaj Zbawco z dawna żądany, cztery tysiące, lat wyglądanym, na Ciebie króle prorocy , czekali a Tyś tej nocy, nam się objawił.

Krakowiaczek (*Dzieci stoją ustawione w dwóch kołach. Koło wewnętrzne - chłopcy, zewnętrzne – dziewczyn, 1 dziecko gra na tamburynie, chłopcy tańczą krokiem dostawnym, prawa ręka podniesiona do góry, lewa ręka na biodrze.*)

Krakowiaczek jeden miał koników siedem, pojechał na wojnę, został mu się jeden.

Siedem lat wojował, szabli nie wyjmował, szabla zardzewiała, wojny nie widziała.

Krakowianka jedna miała chłopca z drewna, a korale z wosku, wszystko po krakowsku.

Piosenka "Grozik" (Ustawienie-parami chłopiec z dziewczynką po obwodzie koła)

Poszło dziewczę po ziele, po ziele, po ziele, (*Idą parami po obwodzie koła*) nazbierało niewiele, niewiele, hej!

Przyszedł do niej braciszek (*Zatrzymują się i odwracają twarzą do siebie*)

Połamał jej koszyczek (*Pokazują rękami młynek*)

- Oj ty, ty. Oj ty, ty za koszyczek zapłać mi. (*Grożą sobie palcem wskazującym*)

(*Całość powtarzamy 2 razy*)

Piosenka „Dawno temu" I zwrotka (Wybrane dzieci grają na grzechotkach w czasie ref.)

Dawno temu przed wiekami w małej wiosce Betlejem, cud się zdarzył nad cudami, zszedł na ziemię mały Bóg

ref. Wszyscy się cieszyli, aniołkowie, pastuszkowie, dziecię utulił śpiewem swym do snu. (*dwa razy bis*)

Dziecko 3: Już Święta nadeszły i radość nastąpiła, bo w małej stajence narodził się Bóg.

Dziecko 4: Więc nieśmy tę radość od domu do domu. Niech wszyscy uwierzą w radosną tę wieść.

Dziecko 5: Leży w żłóbku cichutko, nie płacze, więc pobiegnę, uklęknię, zobaczę.

Dziecko 6: Stanę cicho, cichuteńko na progu. Skłonię się nisko i hołd oddam Bogu.

Dziecko 7: My Jezuniu, dzieci twoje bogactwa nie mamy. Serca nasze przynosim, przy żłóbku składamy.

(Po recytacji dziecko składa przy żłóbku duże serce wycięte z brystolu)

Piosenka "Dawno temu" II zwrotka

Trzej królowie przyjechali, by Dzieciątku oddać hołd.

Piękne dary też Mu dali, otoczyli żłóbek w krąg.

ref. Wszyscy się cieszyli...

(*Dzieci które będą mówić wychodzą dwa kroki do przodu z półkole*)

Dziecko 8: W kącie naszej sali, pięknie przystrojona, panna choineczka uśmiecha się do nas.

Dziecko 9: Aniołek mruga już z choinki a za oknem gwiazdka świeci. Słodkie pierniki i rodzyнки i mnóstwo ciastek jest dla dzieci.

Dziecko 10: Czeką pod choinką na każdego prezent. Serce mocniej bije, gdy go w ręce bierzesz.

Dziecko 11: Wszyscy są szczęśliwi, czas szybko ucieka, ważne są te chwile w życiu dla człowieka.

Piosenka "Dawno temu" III zwrotka

Zawsze zimą w dzień grudniowy, gdy choinka w domu jest, w naszych domach milkną spory, czas świąteczny znowu jest.

ref. Wszyscy się cieszymy, aniołkowie, pastuszkowie, Dziecię, utulimy śpiewem swym do snu.

(*Do żłóbka podchodzi trójka dzieci, jedno niesie w koszyczku jabłuszka*)

Dziecko 12: Nad stajenką gwiazdka świeci, do stajenki przyszły dzieci.

Dziecko 13: Nie płacz, Jezu, nie płacz maleńki, przyszliśmy wszyscy do Twej stajenki

Dziecko 14: Tak się cieszymy, że zostaniesz z nami, przynosimy Ci w podarku koszyk z jabłuszkami.

(Dziecko stawia koszyk z jabłuszkami przy żłóbku)

Piosenka "Zostań Jezu mym braciszkiem" (Melodia kolędy „Pójdźmy wszyscy do stajenki)

Zostań Jezu mym braciszkiem, podzielę się z Tobą wszystkim.

Dam Ci swoje klocki lego, dam misiaczka pluszowego (bis)

Będę Cię na rączkach nosił, nie daj się Jezuniu prosić.

W mym łóżeczku miejsce zrobię, będziesz ze mną sypiał sobie. (bis)

(Dzieci które recytują wychodzą dwa kroki do przodu z półkola)

Dziecko 15: Tata z mamą siedzą blisko - o tam. (Pokazuje ręką na rodziców)

Kocham ich i pewność taką mam, że tak będzie zawsze.

Dziecko 16: Biały obrus już na stole, są nakrycia, piękne świece.

Wszyscy: Wstańmy wszyscy i opłatkami, wspólnie dzielić się będziemy

Kolęda „Pójdźmy wszyscy do stajenki” (wszyscy śpiewają wspólnie)

Pójdźmy wszyscy do stajenki Do Jezusa i Panienki

Powitajmy Maleńkiego, i Maryję Matkę Jego. (bis)

Witaj Dzieciąteczko w żłobie wyznajemy Boga w Tobie.

Coś się narodził tej nocy, byś nas wyrwał z czarta mocy. (bis) (Na zakończenie wszyscy wspólnie dzielą się opłatkami, składają sobie nawzajem życzenia)

„Święta w Polsce i Europie”

montaż słowno – muzyczny grupa 5 – 6 latków

(Dzieci siedzą po dwóch stronach w rzędach, na pierwszych miejscach anioły. W górze umieszczona jest gwiazda betlejemska. Pośrodku choinka, żłóbek z Dzieciątkiem (lalką), przy nim siedzą Maryja i Józef. Na pierwszym planie stoi Dziecko 1 i trzech Pasterze. Deklamujące dzieci wstają, podchodzą na plan pierwszy, po czym siadają wśród dzieci.)

Dziecko 1: Pasterze mili, coście widzieli?

Pasterze: Widzieliśmy maleńkiego Jezuska narodzonego, syna Bożego.

(Zwracają się do wszystkich)

Idźcie do Betlejem, gdzie dziecię zrodzone, w pieluszki powite, w żłobie położone.

Oddajcie Mu pokłon boski. Ono osłodzi wasze troski!

Kolęda "Dzisiaj w Betlejem" (Dwoje dzieci gra na tamburynach, czworo na grzechotkach, wszystkie dzieci wstają, tworzą półkole i śpiewają)

Dzisiaj w Betlejem, dzisiaj w Betlejem wesola nowina, że Panna czysta, że Panna czysta porodziła syna.

Chrystus się rodzi, nas oswobodzi, anieli grają, króle witają, pasterze śpiewają, bydłeta kłękają, Cuda, cuda ogłaszają. (bis refrenu)

Maryja Panna, Maryja panna Dzieciątko piastuje i Józef święty, i Józef ono pielęguje.

Chrystus się rodzi ...

Dziecko 2:

Dzisiaj jawi się na świecie Pan Wielkiego Majestatu.

(Zwraca się do Dzieciątka)

Prosimy Cię, Boże Dziecię pokój daj całemu światu.

Wszyscy:

Daj narodom światło wiary, głodnym zaś dostatek chleba.

Dzieciom szczęście daj bez miary, a nam wszystkim- kącik nieba.

Maryja: Zaśpiewam Jezusowi naszą piękną kolędę, a potem przy Nim pobędę.

Dziecko 1: Mamo, tato - nie odmawiajcie i razem z nami refren zaśpiewajcie.

(Maryja śpiewa)

Lulajże Jezuniu, moja peretko, lulaj ulubione me pieścidełko,

Lulajże, Jezuniu, lulajże, lulaj, a Ty Go Matulu w płaczu utulaj. (bis)

Zamknijże znużone płaczem powieczki, utulże zemdlone łkaniem usteczki,

Lulajże, Jezuniu, lulajże, lulaj, a Ty Go Matulu w płaczu utulaj. (bis)

Dziecko 3: Kochajmy Go mocno, służmy życie całe. Dzieciątku Bożemu oddawajmy chwałę.

Wszyscy: My polskie dzieci w Dzień Bożego Narodzenia Przesyłamy wszystkim serdeczne życzenia.

Dziecko 4: W Polsce do Świąt Bożego Narodzenia długo się przygotowujemy, sprzątamy w domach, ciasta pieczemy, ubieramy choinkę i potrawy wigilijne gotujemy.

Dziecko 5: Czy podobnie jest u naszych sąsiadów?

Wszyscy: Niemiecką kolędę wszyscy dobrze znamy,

więc ją teraz z rodzicami wspólnie zaśpiewamy.

Kolęda „Cicha noc” (Wszyscy śpiewają, 2 pary - chłopcy i dziewczynki akompaniują na trójkątach)

Cicha noc, święta noc, pokój niesie ludziom wszem, a u żłóbka Matka Święta czuwa sama uśmiechnięta nad Dzieciątka snem, nad Dzieciątka snem.

Cicha noc, święta noc, pastuszkowie od swych trzód biegną wielce zadziwieni, za anielskim głosem pieni, gdzie się spełnił cud.

Dziecko 6: (Trzyma w ręce książkę)

Opowiem wam teraz, co w tej książce przeczytałem. Przed Świętami w Niemczech pachnie piernikami, biszkoptami. Dzieci niemieckie wraz z rodzicami pieką domki Baby Jagi z piernika i chleb wigilijny.

Na kolację jedzą teraz gęś z frytkami, sałatkę śledziową i ciasteczka z bakaliami.

Dziecko 7: A jak obchodzą Święta we Francji?

Dziecko 8: Moja ciocia mi opowiadała. Francuskie dzieci także ubierają choinki. Śpiewają kolędy, a po kolacji rozpakowują prezenty.

Kolęda francuska "Anioły są wśród nas " (*Prezentujemy nagranie kolędy-śpiew w wykonaniu nauczycielki, rytmiczki lub tp. Kilkoro dzieci przebranych za anioły gra na trójkątach*)

Anioły śpiewające wokół nas. Podnoszą swoje głosy pod niebiosa.

Głośnie echa wśród gór napęlniają powietrze wesołymi głosami:

Gloria in exelsis Deo! Gloria in exelsis Deo!

Dziecko 9: Teraz posłuchajmy włoskiej kolędy.

Fragment kolędy "Gdy urodził się Chrystus nasz Pan" (*Prezentujemy nagranie fragmentu kolędy w wykonaniu nauczycielki lub rytmiczki*)

Gdy urodził się Chrystus, nasz Pan w dalekim Betlejem

Chociaż była noc, gwiazdy świeciły tak jasno, że zdawało się, że jest dzień.

Dziecko 9: Włoskie dzieci w Rzymie na placach mają dwie wielkie oświetlone choinki. Jedną z nich to pomysł naszego Papieża. Niestety, nie ma wigilijnej wieczerzy, ale dzieci cieszą się ze sztucznych ogniów i pysznych świątecznych ciastek. W każdym domu pod choinką czekają prezenty.

Wszyscy: Czy to polskie, czy francuskie, czy niemieckie dzieci, Niech nad nami wszystkim gwiazdka jasno świeci.

Dziecko 10: Gdy zabłyśnie pierwsza gwiazdka, to zasiądziesz do wieczerzy w rodzinnym gronie. I opłatek bielusiński weźmiesz w swoje dłonie.

Wszyscy: Gwiazdka wita noc grudniową, wszyscy sobie ślą życzenia.

Dziel się z każdym dobrym słowem w czas Bożego Narodzenia.

Życzymy wszystkim wesołych Świąt!

Frohe Weihnachten!

Joyeux Noel!

Buon Natale!

Wszyscy: Dla wszystkich opłatek jest przygotowany. Zaraz też kolędę wspólnie zaśpiewamy.

(*Wszyscy śpiewają. Pasterze wstają i przygrywają, na niby, na fletach, skrzypeczkach lub innych drewnianych instrumentach*)

Kolęda „ Gdy się Chrystus rodzi”

Gdy się Chrystus rodzi i na świat przychodzi, ciemna noc w jasnościach promienistych brodzi.

Aniołowie się radują, pod niebiosami wyśpiewują, gloria, gloria, gloria in exelsis Deo!

Mówią do pasterzy, którzy trzód swych strzegli, aby do Betlejem czym prędzej pobiegli,

Bo się narodził Zbawiciel, wszęgo świata Odkupiciel: gloria, gloria, gloria in exelsis Deo!

Idźcie do Betlejem, gdzie Dziecię zrodzone, w pieluszki powite, w żłobie położone,

Oddajcie Mu pokłon Boski on osłodzi wasze troski: gloria, gloria, gloria in exelsis Deo!

(*Na zakończenie wszyscy dzielą się opłatkiem, pod choinką czekają prezenty ze słodyczami*)

Przedstawiając nasze propozycje scenariuszy mamy nadzieję, iż zainspirują one do zorganizowania tego typu spotkań na terenie innych przedszkoli. Ta forma współpracy z rodziną wzmacnia więzi emocjonalne, stwarza ciepłą, serdeczną atmosferę na długo pozostaje w pamięci dzieci, rodziców i nauczycieli.

Bibliografia

A. Draganek., Ściągałka z życzeń i powinszowań., WIR, Bydgoszcz 1993.

Kolędy., red. J. Egert., Warszawa 1986.

Kolędy z różnych stron świata., PWM Edition, Kraków 1998.

Jasełka., autor nieznany.

M. Majchrzak., Przedszkolaki na scenie, Płock 1995.

R. Przymus., Uroczystości pełne radości, Łódź 1994.

U. Smoczyńska-Nachtman., Kalendarz muzyczny w przedszkolu., WsiP, Warszawa 1983.

R. Wawreczko., Okazja czyni piosenkę, Warszawa 1997.

M. Wieman., A czy wy tak potraficie, Warszawa 1988.

Czasopismo „Poznaj Świat”, 1995/12

Czasopismo „Zdrowa żywność”, 1995/4

09: Trudności wychowawcze, a niepowodzenia szkolne

**Autor: Bożena Daszczyńska - nauczyciel informatyki i techniki, wychowawca klas gimnazjalnych
Zespół Szkół Publicznych nr 5 Gimnazjum nr 5 im. Roberta Schumana w Myszkowie**

W poniższej pracy chcę podzielić się swoimi spostrzeżeniami dotyczącymi problemów wychowawczych i ich związkami z niepowodzeniami szkolnymi ucznia. Omawiam korelacje pomiędzy tymi zjawiskami i wskazuję na źródła takiego stanu rzeczy. Podaję również propozycje rozwiązań problemów, które zostały sprawdzone w mojej wieloletniej pracy wychowawczej.

Nauczanie i wychowanie to podstawowe zadania jakie stoją przed każdym nauczycielem. Wiązą się one nierozdzielnie ze sobą. Przed uczniami pojawiają się również poważne wyzwania – zdobywać wiedzę, rozwijać umiejętności oraz kształtować swój charakter i osobowość. Wielu z nich ma poważne problemy sprostać tym wyzwaniom.

W mojej pracy zawodowej zauważyłam, że najczęściej niepowodzenia szkolne dotyczą uczniów stwarzających problemy wychowawcze.

Jakie warunki musi zapewnić dom rodzinny, szkoła, najbliższe otoczenie, aby uchronić dziecko przed niepowodzeniami szkolnymi, aby „wędrówka po krainie wiedzy” pozwoliła zrealizować zadania jakie stawiane są przed współczesną szkołą i była jednocześnie dla niego ciekawym przeżyciem? Czy każdy może tę wędrówkę odbyć bez problemów?

Z doświadczenia wiem, że uczniowie, którzy sprawiają kłopoty wychowawcze, to dzieci wyróżniające się od pozostałych swym zachowaniem w sposób negatywny. Są one uparte, agresywne, nieposłuszne, nieskoncentrowane na lekcjach, przeszkadzają w ich prowadzeniu, złośliwie wobec drugich, kłamliwe, wybuchowe, nie panują nad emocjami. Problemy wychowawcze pojawiają się też z uczniami, których cechuje apatyczność, znużenie, ospałość, a także nadpobudliwość, wymagające stałej kontroli drugiej osoby.

Każdy rok szkolny przynosi kolejne doświadczenia dla mnie, jako wychowawcy, gdyż problemy szkolne moich uczniów są jednocześnie moimi problemami. Jako wychowawca czuję się za nich odpowiedzialna, dlatego zawsze staram się zrozumieć przyczyny występowania pewnych nieprawidłowych zachowań, by móc później tym uczniom pomóc. Uważam, że eliminowanie problemów wychowawczych u dziecka może spowodować zmniejszenie niepowodzeń szkolnych, bądź ich zlikwidowanie. Dlatego też szczególną uwagę w mojej pracy zawodowej zwracam na problemy wychowawcze uczniów.

Analiza ankiety przeprowadzonej wśród uczniów mojej klasy pozwoliła mi zauważyć, że ci z którymi są kłopoty wychowawcze pochodzą najczęściej z rodzin patologicznych, rozbitych, lub takich rodzin, w których nie ma czasu dla dzieci. Uczniowie ci mieszkają najczęściej w złych warunkach – brak własnego miejsca do nauki, nieprawidłowe odżywianie, nieodpowiednia ilość snu. W ten sposób złe warunki materialne mogą wywierać ujemny wpływ na aktywność, przyczyniając się do powstawania trudności. U takich dzieci najczęściej też występują niepowodzenia szkolne. Niewielki % uczniów mających problemy w nauce, to uczniowie którzy często chorują, oraz mają zaburzenia o większym, bądź mniejszym nasileniu (wady wzroku, słuchu, koordynacji ruchu, niedojrzałość społeczno – emocjonalna, dysleksja). Najmniej uczniów wskazało, że trudności szkolne mają z powodu ich wygórowanych ambicji. Są to uczniowie, którzy czują się niedoceniani przez nauczycieli, są bardzo zdolni i mają indywidualny sposób przyswajania wiedzy, często krytyczni i nietolerancyjni wobec słabszych kolegów.

Nikt z uczniów nie zwrócił natomiast uwagi, że niepowodzenia szkolne mogą tkwić w błędach dydaktycznych, popełnianych przez samych nauczycieli. Zdarza się, że nauczyciel zbagatelizuje sygnały uczniów, świadczące o tym, że treści nie są przez nich rozumiane, czy też nie zadba o rozwój zainteresowań uczniów. Dla dzieci o mniejszej wydolności umysłowej nieodpowiednie rozwiązanie siatki godzin, która nie uwzględnia dobra dziecka, liczne klasy, niewłaściwy dobór uczniów w klasie, to kolejna przeszkoda w opanowaniu założonej partii materiału.

Trudności związane z oddziaływaniami dydaktycznymi są to przeszkody, na które natrafia uczeń w opanowaniu materiału nauczania, zbyt obszerne w stosunku do jego możliwości. Uczeń może te przeszkody pokonać lub nie. Zdarza się, że mimo czynionych wysiłków nie potrafi w odpowiednim czasie przyswoić sobie wiedzy i umiejętności przewidzianych programem nauczania. Stanowi to przeszkodę, a zarazem pierwszy etap niepowodzeń szkolnych.

Jednak większość powyższych trudności z dziećmi jest wywołana niewłaściwym postępowaniem otoczenia, brakiem zrozumienia ich potrzeb i cech indywidualnych. Przyczyny tych trudności tkwią przeważnie w nieprawidłowym rozwoju uczuciowym dziecka: zbyt często przeżywało silne napięcia lub wstrząsy, emocje, miało przykre doświadczenia i zbyt wiele niepowodzeń. Powstają one w wyniku nieprawidłowej atmosfery w rodzinie, niewłaściwego stosunku do dziecka – zbyt surowego lub pobłażliwego traktowania.

Wpływ błędów wychowawczych nie zawsze odbija się od razu na zachowaniu dziecka. Jeżeli jednak trwają one dłużej, gdy powtarzają się, mogą hamować jego rozwój i wypaczać charakter. Dziecko skrzywdzone często zaczyna robić na złość, jest agresywne, wrogo nastawione do otoczenia. Proces ten może być powolny, a początek jego na ogół pozostaje niezauważalny.

Występowanie trudności szkolnych, a jednocześnie problemów wychowawczych ma różne przyczyny. Zatem zapobieganie owym trudnościom musi być wielotorowe.

Jako wychowawca, zawsze staram się wnikliwie analizować warunki zarówno rodzinne, zdrowotne, jak i uwarunkowania psychiczne dziecka, jego pozycję i samopoczucie w klasie, w szkole. Zachowanie się dziecka w szkole jest najczęściej odzwierciedleniem jego sytuacji życiowej w domu. Większość powyższych trudności z dziećmi jest wywołana niewłaściwym postępowaniem otoczenia, brakiem rozeznania jego potrzeb i cech indywidualnych.

Aby lepiej zrozumieć zachowania i postępowania moich wychowanków, mam założony zeszyt obserwacji i analizy zachowań każdego ucznia w klasie. Służy mi on przez trzy lata wychowawstwa. Pomaga zwrócić uwagę na indywidualne problemy każdego dziecka, dokonać porównania jego zachowań w czasie i przeprowadzić samoewaluację moich oddziaływań. Cennym materiałem do oceny postawy wychowanków jest dla mnie autorefleksja każdego ucznia nad swoim postępowaniem, oraz innych, którą przedstawiają mi oni w formie pisemnej. W swych rozważaniach uczniowie zawierają także plany na przyszłość i co chcieliby zmienić w swoim życiu. Ci, którzy chcą podzielić się nimi – czynią to na forum klasy podczas godziny wychowawczej, pozostałych autorefleksje zachowuję dla siebie, bądź jeśli wymaga tego dobro dziecka dzielę się z innymi nauczycielami. Dzięki tak dogłębnemu podejściu do analizy zachowań swych wychowanków, lepiej mogę ich zrozumieć, potrafię nawiązać wspólną płaszczyznę porozumienia między mną, a uczniami, stworzyć przyjazną atmosferę w klasie. To przyczynia się do tego, że zarówno zachowanie, frekwencja jak i średnia wyników nauczania uczniów ulega poprawie.

Działania wychowawcy są w pełni skuteczne, jeżeli są zintegrowane z pracą wychowawczą w domu. Dlatego konieczna jest wzajemna współpraca i wspieranie się w podejmowanych począzyniach decyzjach.

Aby wzmocnić współpracę z rodzicami, oprócz stałych zebrań wprowadziłam cotygodniowe, indywidualne konsultacje, w czasie których mogłam przedstawić rodzicom bieżące wskazówki, uwagi co do zachowania i postępów ich dziecka w nauce. Rodzice natomiast mieli możliwość podzielenia się swoimi spostrzeżeniami czy uwagami na temat swoich pociech. Z wieloletnich obserwacji, takie konsultacje oceniam za bardzo cenną formę współpracy z domem rodzinnym uczniów w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z klasą. Stały kontakt z niektórymi rodzicami przyniósł widoczne efekty w mojej pracy wychowawczej.

Uczniowie drugorocznicy, którzy przybyli do mojej klasy, w ubiegłych latach nie uczęszczali praktycznie do szkoły. Dzięki podjętym działaniom wychowawczym, ich frekwencja zdecydowanie się poprawiła. Pozwoliło im to osiągnąć niezbędne minimum wymagań programowych z poszczególnych przedmiotów i otrzymać promocję do klasy następnej. Wszyscy ukończyli gimnazjum.

Zorganizowałam dodatkowe zajęcia pozalekcyjne komputerowo – sportowe, szczególnie dla uczniów u których występowały trudności szkolne i problemy wychowawcze. Pomogły one zintegrować grupę uczniów „unikających” szkoły, rozwinąć w nich

zainteresowania, nawiązać porozumienie między wychowankami. Zajęcia pozalekcyjne były dla nich atrakcyjną formą spędzania wolnego czasu, a jednocześnie umożliwiły uzupełniać wiedzę dzięki korzystaniu z internetu.

Wielką pomocą w pracy z uczniami sprawiającymi problemy wychowawcze była stała współpraca z pedagogiem szkolnym oraz Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną. Z porad pedagoga szkolnego i psychologa korzystali zarówno uczniowie, jak i ich rodzice. Cenne dla klasy okazały się także zajęcia integracyjne prowadzone przez panią psycholog. Podjęłam się kontynuacji prowadzenia tych zajęć na lekcjach wychowawczych, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom uczniów.

Nie można pominąć ważnej roli współpracy z dyrekcją szkoły i innymi nauczycielami uczącymi w mojej klasie. Wzajemna wymiana spostrzeżeń dotycząca zachowań uczniów, ich postępów w nauce, wspólne ustalanie metod pracy, wspieranie się w swych działaniach pozwoliły skutecznie wpływać na postawy uczniów.

Te różnorodne oddziaływania w pracy z uczniami sprawiającymi trudności wychowawcze można ująć w następujące zadania:

- poznanie dziecka, jego środowiska, wycucia jego potrzeb, utrzymywanie stałych kontaktów z rodzicami (popularyzowanie wiedzy psychologiczno – pedagogicznej, udzielanie instruktażu w sprawie postępowania z dzieckiem),
- jak najszybsze dostrzeżenie trudności u swoich wychowanków, określenie rodzaju, jakości i stopnia występujących u nich zaburzeń,
- dostosowanie działań dydaktyczno – wychowawczych do możliwości i potrzeb dziecka,
- stworzenie życzliwej atmosfery i wyzwolenie gotowości pomocy u rówieśników.

Wychowawstwo jest jedną z najtrudniejszych ról w naszym zawodzie. Może jednak dać dużo satysfakcji i radości, jeśli będziemy wnikliwymi obserwatorami i potrafimy poznać i zrozumieć potrzeby uczniów, po to by móc im wskazać właściwą drogę postępowania i nadać sens w kształtowaniu i rozwijaniu ich osobowości.

Praca z uczniem sprawiającym trudności wychowawcze wymaga od nauczyciela – wychowawcy wiele poświęceń i zaangażowania. Uczeń taki oczekuje życzliwości, uczciwości i sprawiedliwości. Dość często pragnie szczerą rozmowę, a nawet wyżalenia się ze swoich kłopotów, ale pod warunkiem, że nauczyciel wychowawca zachowa to dla siebie, doradzi, pomoże, stanie się przyjacielem.

W swojej pracy starałam się ukazać:

- korelację trudności wychowawczych i niepowodzeń szkolnych ucznia,
- źródła trudności wychowawczych,
- konieczność współpracy nauczycieli i rodziców,
- potrzebę organizowania atrakcyjnych zajęć pozalekcyjnych w szkole,
- ważność stałej współpracy z PPPP i pedagogiem szkolnym,
- istotność zaangażowania wszystkich nauczycieli w pracy z wychowankiem sprawiającym kłopoty.

Bibliografia:

1. „Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży” Żebrowska M., PWN 1997
  2. „Zaburzenia rozwoju uczniów, a niepowodzenia szkolne” Spionek H., PWN 1973
  3. „Klucz do efektywności nauczania” Hamer H., Veda 1994
-

10: Bądź widoczny na drodze!

Autor: Barbara Gruzla
SP nr 8 W Częstochowie

Problem przygotowania dzieci do bezpiecznego uczestnictwa w ruchu drogowym należy do bardzo ważnych kwestii wychowawczych i etycznych. Nauczyciele i wychowawcy muszą zdawać sobie sprawę z tego, iż zaniedbywanie tego tematu w pracy z dziećmi stanowi duże obciążenie moralne. Przyczynić się może do niepożądanych wypadków kończących się śmiercią lub kalectwem.

Na podstawie badań przeprowadzonych w różnych krajach można stwierdzić, że 95% wypadków drogowych powstaje z częściowej lub całkowitej winy człowieka.

Na szczęblu nauczania w szkole podstawowej wychowanie do bezpiecznego uczestnictwa w ruchu drogowym jest jak najbardziej wskazane. Pełny sukces może tu jednak przynieść ścisła współpraca szkoły z rodzicami. Z obserwacji wynika jednak, że rodzice i opiekunowie nierzadko nie doceniają problemu bezpieczeństwa ich podopiecznych w ruchu drogowym. Często nie zdają sobie sprawy z tego, że małe dziecko pozostawione samo sobie nie może zachować się bezpiecznie chociażby z tego względu, że nie jest w stanie przewidywać skutków zagrożeń.

Ryzyko wypadków wśród pieszych wzrasta wraz z nastaniem ciemności zwłaszcza w okresie jesienno – zimowym, kiedy wieczory są długie. Kierowcy mają wtedy duże trudności z zauważeniem pieszego i mało czasu na stosownie szybką reakcję. Badania wykazały, że pieszy bez świateł odblaskowych widoczny jest w ciemności przez kierowcę z odległości zaledwie ok. 31m, natomiast z odblaskiem z odległości ok. 150m.

Badania fińskie wykazały, że dobre światelko odblaskowe noszone przez pieszego może uratować życie ok. 80% pieszych. Odnosząc się do już sprawdzonych wzorów i metod działania, poprzez powszechne stosowanie przez pieszych światełek odblaskowych, można by więc podnieść stan bezpieczeństwa na polskich drogach.

W Skandynawii światelka odblaskowe dla pieszych produkowane są i użytkowane od połowy lat 60-tych. Wskutek ich używania ilość wypadków z udziałem pieszych zmniejszyła się ośmiokrotnie. Wynika z tego, że tworząc zwyczaj noszenia przez dzieci, młodzież i dorosłych światełek odblaskowych lub naszywek z folii fluorescencyjno-odblaskowej na wierzchnim ubraniu, chroni się ich życie i zdrowie.

Zgodnie z nowym Kodeksem Drogowym – (Ustawa z dnia 20.06.1997r. Prawo o ruchu drogowym Dz. U. Nr 98 z 19. 08 97r. poz. 602) dziecko w wieku do 15 lat poruszające się po drodze po zmierzchu poza obszarem zabudowanym jest obowiązane używać elementów odblaskowych w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu (Art.43 ust. 1.).

Widoczność człowieka w ciemnym ubraniu skracając dystans bezpiecznego hamowania pojazdu. Wynika z tego, że oznakowanie odblaskowe na ubraniu, zwłaszcza po zmroku ma istotne znaczenie dla bezpieczeństwa ruchu pieszego.

WIDOCZNOŚĆ PIESZEGO PRZEZ KIERUJĄCEGO POJAZDEM SILNIKOWYM W ZALEŻNOŚCI OD KOLORU JEGO UBIORU.

Kolor ubioru pieszego	Odległość, widoczność w metrach
ciemny	ok. 25
szary	ok. 30
jasny	ok. 40
ubiór z oznaką odblaskową	ok. 135

Oznakowanie fluorescencyjno-odblaskowe na ubraniach powinny posiadać więc pracownicy służb dbających o bezpieczeństwo na drogach, czy wykonujące prace interwencyjne lub pracownicy komunikacji, ale też wszyscy dbający o swoje życie i zdrowie.

Niestety w społeczeństwie polskim nie istnieje pełna świadomość bezpośredniego zagrożenia w ruchu drogowym, a odpowiedzialność za bezpieczeństwo na drodze zrzuca się w dużej mierze na kierowców. Tymczasem dziecko niewidoczne na drodze, wracające ze szkoły, kościoła czy idące po zakupy jest narażone na śmierć lub kalectwo. Należałoby więc najpierw co do tego przekonać rodziców i opiekunów dzieci, uświadamiając im, że bez odpowiedniego odbłasku narażają swoich najbliższych na groźące im niebezpieczeństwo. Kształtować odpowiedzialnie umiejętności i nawyki.

Istnieje kilka sposobów, aby poprawić widoczność pieszego na drodze. Pierwsza grupa środków, która w tym może pomóc to tzw. środki czynne – źródła światła różnego rodzaju jak: latarki, błyski diodowe itp. są one dobrze widoczne nawet z daleka. Wymagają jednak częstych zmian baterii, są dość drogie i zawodne. W rękę młodego użytkownika często stanowią rodzaj zabawki, nierzadko wtedy, gdy powinny spełniać swoją funkcję zabezpieczającą.

Druga grupa to środki biernie – odblaskowe. Należą do nich twarde odbłaski od dawna stosowane w pojazdach, ostatnio coraz częściej w postaci przywieszek, klamer do plecaków, tornistrów i teczek szkolnych, breloczków itp. Niestety nie są w powszechnym użyciu, a ich mała powierzchnia i nierzadko złe usytuowanie w stosunku do strumienia światła pojazdu powodują, iż nie spełniają należycie swojej roli.

Prawidłowo noszone światelko odblaskowe powinno być zawieszane ruchomo (!) od strony jezdni, na wysokości kolana pieszego. Badania przeprowadzone w krajach skandynawskich wykazały, że na „ruszający się odbłask” kierowca reaguje z większą ostrożnością. Wymija wówczas pieszego, nawet w ekstremalnej sytuacji w odległości co najmniej 30 cm. „Ruszający się odbłask” jest również dodatkowym ostrzeżeniem dla następnego kierowcy jadącego np. w kolumnie. Odblask zawieszony na np. plecach lub piersiach nie spełnia do końca swojej roli. Widoczny jest wówczas tylko dla jednego kierowcy.

Aby światelko odblaskowe prawidłowo spełniało swoje zadania, należy zadbać o to, aby było dobrej jakości. W przeciwnym razie pieszy narażony jest jeszcze bardziej na niebezpieczeństwo, ponieważ nie zdaje sobie sprawy z tego, iż jest słabo widoczny.

Znacznie skuteczniejszym sposobem na to, aby stać się bardziej widocznym na drodze jest noszenie większych elementów z folii przymatowej oraz taśm odblaskowych i fluorescencyjno-odblaskowych naszytych na wierzchniej odzieży. Można z nich, wg pomysłów nauczycieli i uczniów wykonać wielokolorowe zabawne plakiety, modne napisy, znaki, opaski i nakładki.

Taśmy te są elastyczne, w zasadzie przeznaczone do naszywania na ubrania. Produkowane są w podkładach fluorescencyjnych o różnej szerokości w dwóch podstawowych kolorach: pomarańczowym i żółtym. Dzięki swej jaskrawości stanowiąc mogą barwne urozmaicenie stroju.

Dla osób, które nie lubią jaskrawych kolorów produkowane są taśmy tylko odblaskowe (w świetle dziennym srebrzystoszare) lub na podkładach czarnym, białym lub szarym. Są dość trwałe i można je prać wraz z ubraniem. Należy pamiętać, że elementy te powinny znajdować się na ubraniu zarówno z przodu jak i z tyłu w miejscach szczególnie widocznych dla kierowców pamiętając, że osoba, która ma naszyte na ubraniu ok. 1mb taśmy fluorescencyjno- odblaskowej jest widoczna w świetle reflektorów z odległości ok. 300m.

Bardzo funkcjonalne i doskonale widoczne są chorągiewki ostrzegawcze do rowerów produkowane przez jedną z warszawskich firm.

Aby upowszechnić zjawisko noszenia elementów odblaskowych przez pieszych należy wytworzyć społeczną presję – modę na ich

stosowanie oraz doprowadzić do sytuacji, w której będą one szeroko dostępne w handlu i w miarę tanie.

Reasumując te rozważania należy stwierdzić następujące wnioski:

1. Rodzice i opiekunowie niejednokrotnie bagatelizują problem bezpieczeństwa ich dzieci w ruchu drogowym zrzucając odpowiedzialność za wypadki na kierowców.
2. Jest udowodnione, że dobre światło odblaskowe prawidłowo umieszczone i dobrze widoczne przez kierowców w znacznym stopniu zmniejsza niebezpieczeństwo wystąpienia wypadków drogowych.
3. Światło odblaskowe powinno być noszone od strony jezdni tak, aby znajdowało się ono na wysokości snopu światła samochodu.
4. Znacznie skuteczniejszym sposobem uniknięcia wypadku jest noszenie naszytych na wierzchnim ubraniu taśm odblaskowych lub fluorescencyjno-odblaskowych pamiętając, że 1mb naszytej taśmy fluorescencyjno-odblaskowej zwiększa widoczność w świetle reflektorów do 300m.

Literatura:

1. [b.a.] Konkurs! „Wychowanie Komunikacyjne” 1999, nr 11-12
  2. [b.a.] Konkurs! „Wychowanie Komunikacyjne” 2000, nr 3
  3. Francuz W.M., Sokołowski R., Szpytko J., Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w ruchu drogowym. ODN, Kraków 1983, zeszyt 2
  4. Frątczak J. E., Edukacja komunikacyjno-drogowa uczniów klas I-III szkoły podstawowej. Wydawnictwo „Żak”, Warszawa 1995
  5. Nowakowski M. B., Człowieku! Daj się widzieć. „Wychowanie Komunikacyjne” 1998, nr 2
  6. Stomsjo Z., Z odblaskiem bezpieczniej. Konkurs. „Wychowanie Komunikacyjne” 1998, nr12
-

11: Konkursy o ruchu drogowym jako skuteczna forma wychowawczo-edukacyjna uczniów klas I-III

Autor: Barbara Gruzla, Agnieszka Kubicka
SP nr 8 w Częstochowie

Dzieci stanowią specyficzną grupę uczestników ruchu drogowego. Podczas poruszania się po drogach, są one szczególnie narażone na zwiększone ryzyko urazów i uszkodzenia ciała, ze względu na:

- mniejsze możliwości intelektualne i percepcyjne,
- niecierpliwość, impulsywność i potrzebę zwrócenia na siebie uwagi,
- zbytnią pewność siebie,
- bagatelizowanie niebezpieczeństwa,
- zaskoczenie nagłością sytuacji przy braku nawyków obronnych.

Z doświadczenia wiadomo, że aby kształtować umiejętności i nawyki bezpiecznego uczestnictwa w ruchu drogowym nie wystarczy tylko przeprowadzać sporadycznych pogadek podczas zajęć szkolnych, wycieczek czy okolicznościowych apelów. Udział w ruchu drogowym wymaga bowiem wykształcenia umiejętności obserwacji i poruszania się, pewnego zasobu wiadomości i postaw społecznych.

W procesie dydaktyczno-wychowawczym należy tworzyć konkretne systemy działań profilaktycznych służące kształtowaniu umiejętności i nawyków warunkujących bezpieczne uczestnictwo w ruchu drogowym. Kluczowym zadaniem szkoły, a więc i każdego pracującego w niej nauczyciela jest wobec tego wyposażenie uczniów w wiadomości i przyzwyczajenia niezbędne do bezpiecznego zachowania się na drogach w charakterze przechodnia i pasażera. Zaczynać trzeba już od najmłodszych lat. Celowi temu mogą służyć organizowane przez nauczycieli różnego rodzaju konkursy o ruchu drogowym szkolne i międzyszkolne. Zachęcają one dzieci do pogłębiania swoich wiadomości na temat przepisów obowiązujących w ruchu drogowym.

Konkursy ze względu na czas ich przygotowania i realizacji mogą być:

- jednoetapowe bez przygotowania,
- jednoetapowe z przygotowaniem,
- kilkietapowe.

Najbardziej skuteczne są te ostatnie.

Organizacja konkursu kilkietapowego obejmuje:

1. Zapowiedź tematu i przebiegu konkursu. Można tu wykorzystać gazetkę szkolną, apel lub po prostu wykonać odpowiedni plakat.
2. Ogłoszenie zadań i regulaminu pierwszego etapu.
3. Przygotowanie się uczniów do uczestnictwa w pierwszym etapie.
4. Przeprowadzenie eliminacji pierwszego etapu.
5. Wyłonienie zwycięzców.
6. Wręczenie im nagród i zakwalifikowanie ich do drugiego etapu.
7. Ogłoszenie zadań i regulaminu drugiego etapu.
8. Przygotowanie się zwycięzców pierwszego etapu do drugiego etapu.
9. Przeprowadzenie eliminacji drugiego etapu, wyłonienie laureatów i wręczenie im nagród.

Od trzech lat w naszej szkole w klasach kształcenia zintegrowanego organizowane są konkursy międzyszkolne. Każdy kolejny rok dowodzi, iż na konkurs przychodzą dzieci coraz lepiej przygotowane. Jest to niewątpliwie zasługa tak nauczycieli jak i samych uczniów.

Propagowanie tej formy pracy z uczniami ma na celu:

- rozbudzenie w dzieciach zainteresowania ruchem drogowym,
- popularyzowanie znajomości zasad i przepisów ruchu drogowego oraz zachęcanie do pogłębiania swoich wiadomości na w/w temat,
- propagowanie kulturalnego i bezpiecznego zachowania się jako uczestnika ruchu drogowego, kształtowanie właściwych postaw użytkownika dróg publicznych, propagowanie zasad i nawyków bezpiecznej jazdy na rowerze, hulajnodze i deskorolce,
- uświadomienie uczniom konieczności noszenia elementów odblaskowych,
- rozwijanie umiejętności myślenia przyczynowo- skutkowego,
- kształtowanie nawyków poczucia odpowiedzialności za zdrowie i bezpieczeństwo własne i innych.

Pomysł na poniższy test został zaczerpnięty z drukowanych w „Wychowaniu Komunikacyjnym” testów z zakresu przepisów dotyczących ruchu drogowego. Pytania do testu są wynikiem własnych przemyśleń.

MIĘDZYSZKOLNY KONKURS WIEDZY O RUCHU DROGOWYM

KLASY DRUGIE

IMIĘ I NAZWISKO ..... DATA

SZKOŁA PODSTAWOWA NR .....

1. W Polsce obowiązuje ruch:

- a) lewostronny;
- b) prawostronny;
- c) od lipca do października lewostronny, w pozostałe dni w roku prawostronny.

2. Znaki drogowe mają kształt:

- a) prostokąta i kwadratu;
- b) trójkąta, kwadratu, koła;
- c) koła, kwadratu, prostokąta, trójkąta i ośmiokąta.

3. Pokoloruj na sygnalizatorze świetlnym właściwe światła. Podpisz, co one oznaczają.

.....

.....
.....
4. Zielony sygnał świetlny na przejściu dla pieszych oznacza:

- a) idź;
- b) stój;
- c) uwaga.

5. Do miejsc szczególnie niebezpiecznych zaliczamy:

- a) plac zabaw;
- b) skrzyżowanie dróg;
- c) lodowisko.

6. W środkach lokomocji należy:

- a) podczas jazdy trzymać się uchwytów, reagować na polecenia opiekuna;
- b) podczas jazdy opierać się o drzwi autobusu;
- c) głośno rozmawiać.

7. Policjant kierujący ruchem odwrócony bokiem do samochodów sygnalizuje:

- a) samochody ruszają;
- b) stop;
- c) uwaga.

8. Sygnał dźwiękowy przy przejściu dla pieszych oznacza:

- a) w pobliżu znajduje się dyskoteka;
- b) sygnał o zbliżającym się samochodzie ciężarowym;
- c) sygnał dla osób niewidomych.

9. Aby bezpiecznie przejść na drugą stronę jezdni należy:

- a) .....
- b) .....
- c) .....
- d) .....
- e) .....
- f) .....

10. Znak drogowy oznaczający przejście dla pieszych to:

- a) A
  - b) B
  - c) C
  - d) D
- A
B
C
D

11. Jako pieszy wiem, że nie mogę wejść na drogę oznaczoną znakiem (patrz ćwiczenie 10):

- a) A
- b) B
- c) D

12. Pokoloruj znaki drogowe z zadania 10.

13. Znaki drogowe dzielą się na :

- a) .....
- b) .....
- c) .....
- d) .....

14. Rowerzysta włączający się do ruchu powinien:

- a) ustąpić pierwszeństwa tylko tym pojazdom, które jadą bardzo szybko;
- b) ustąpić pierwszeństwa pojazdom silnikowym;
- c) ustąpić pierwszeństwa wszystkim pojazdom.

15. Rower powinien być koniecznie wyposażony w:

- a) światło białe z przodu i czerwone z tyłu;
- b) dzwonek, światło czerwone z przodu i białe z tyłu, sprawny hamulec, światelko odblaskowe;
- c) dzwonek, światło białe z przodu, czerwone z tyłu, światelko odblaskowe, sprawny hamulec.

16. Zbiór przepisów ruchu drogowego to:

- a) Przepisy ruchu drogowego;
- b) Zbiór znaków drogowych;
- c) Kodeks drogowy.

17. Aby ubiegać się o kartę rowerową musisz mieć:

- a) 8 lat;
b) 12 lat;
c) 10 lat.

18. Pokoloruj poszczególne znaki, podpisz je i dokończ zdanie:

Te znaki to znaki .....

19. Przejścia dla pieszych oznaczone są:

- a) .....
b) .....
c) .....
d) .....

20. Pokoloruj i podpisz poszczególne znaki:

21. Poza terenem zabudowanym na drodze bez chodnika i pobocza w grupie niezorganizowanej poruszamy się:

- a) prawą stroną jezdni;
b) lewą stroną jezdni;
c) zimą i wiosną prawą, a latem i jesienią lewą stroną jezdni.

22. Aby być lepiej widocznym na drodze po zmroku zakładamy:

- a) bardzo jasną odzież, aby być widocznym z daleka;
b) bardzo głośno krzyczymy, gdy nadjeżdża samochód, aby ostrzec kierowcę, że idziemy;
c) używamy światełek odblaskowych.

23. Zaznacz, który samochód ma pierwszeństwo.

- a) Aa) Ab) Bb) B

MAKSYMALNA LICZBA PUNKTÓW .....

UZYSKANA LICZBA PUNKTÓW .....

ODPOWIEDZI

1

b)	13	zakazu	
nakazu			
informacyjne			
ostrzegawcze			
2	c)	14	c)
3	U góry – czerwone – stój!		
Środkowe – żółte – przygotuj się!			
Na dole – zielone – idź!	15	c)	
4	a)	16	c)
5	b)	17	c)
6	a)	18	Zakaz wjazdu – tło czerwone, pasek biały
Zakaz poruszania się pieszych – obwódka czerwona			
Zakaz wszelkiego ruchu – obwódka czerwona			
7	a)	19	Pasy/zebry.
Sygnalizacja świetlna.			
Znak informacyjny – przejście dla pieszych.			
Znak ostrzegawczy – przejście dla pieszych.			
8	c)	20	Droga dla rowerów – tło niebieskie.
Zakaz ruchu rowerów – obwódka czerwona.			
9	Zatrzymaj się na skraju chodnika.		
Spójrz w lewo.			
Spójrz w prawo.			
Jeszcze raz spójrz w lewo.			
Gdy jezdnia wolna przechodź.			
Na środku jezdni spójrz w prawo.	21	b)	
10	b)	22	c)

11	c)	23	Skrzyżowanie pierwsze a)
Skrzyżowanie drugie b)			
12	A – niebieskie tło		
B – tło trójkąta pozostawić białe, tło kwadratu niebieskie			
C – obwódka trójkąta czerwona, dzieci na czarno, tło żółte			
D – obwódka koła na czerwono			

Literatura

1. Boroń A., Program „Bezpieczna droga do szkoły”, „Wychowanie Komunikacyjne” 2003, nr 6
2. Frątczak E. J., Edukacja komunikacyjno-drogowa uczniów klas I-III szkoły podstawowej, Wydawnictwo „Żak”, Warszawa 1995
3. Strzelec W. „Wychowanie komunikacyjne w klasie II. Przed zimą”, „Wychowanie Komunikacyjne” 2001, nr 12

12: Dwa scenariusze lekcji z Działu zdrowie i choroba człowieka

Autor: Ewa Jadczak - nauczyciel biologii
Zespół Szkół w Krzepicach

Wstęp

Zdrowie człowieka jest jego najwyższą wartością. Nie jest ono jednak wartością autonomiczną, ale służy innym dążeniom i celom, do których zmierza człowiek. Człowiek który dąży do celu i go osiąga jest szczęśliwy, ma poczucie własnej wartości. Zdrowy człowiek to również zdrowe i sprawnie funkcjonujące społeczeństwo. Współczesne warunki życia nie najlepiej sprzyjają zdrowiu człowieka. Co prawda na stan zdrowia człowieka wpływają zarówno czynniki genetyczne (od nas nie zależne) jak i środowiskowe, ale te ostatnie jednak stanowią dużo większy procent (ok. 80%). Bardzo dobrze się stało, że dział dotyczący zdrowia i choroby w nowych typach szkół został uwzględniony jako odrębny. Zagadnienia prozdrowotne zawsze bardzo mnie interesowały i realizowałam je na lekcjach biologii, ale teraz gdy można poświęcić temu odrębne jednostki lekcyjne problematyka ta może być analizowana bardziej wnikliwie.

Planując rozkład materiału nauczania na rok szkolny 2003/2004 pomyślałam o scenariuszach zajęć z tego zakresu. Proponuję dwa scenariusze zajęć przeprowadzonych metodami aktywizującymi. Scenariusze zostały opracowane w oparciu o program nauczania W. Lewińskiego- nr w zestawie DKOS- 4015- 5/02 . Lekcje mogą być wykorzystane do hospitacji diagnozującej, w której badamy takie umiejętności, jak praca ze źródłem, komunikacja werbalna oraz praca zespołowa.

Stan zdrowia i choroby- scenariusz lekcji w LO

Cele lekcji

Wiadomości:

- definicja zdrowia i choroby
- klasyfikacja czynników chorobotwórczych
- przyczyny zgonów w Polsce i wybranych krajach Europy i świata
- przykłady i przyczyny chorób społecznych i cywilizacyjnych
- zasady udzielania pierwszej pomocy

Umiejętności:

- porównanie i uzasadnienie przyczyn zróżnicowania chorób będących powodem zgonów w krajach ubogich i cywilizacyjnie rozwiniętych
- analiza wpływu wybranych czynników fizykochemicznych i biologicznych na zaburzenia homeostazy organizmu człowieka
- ocena skuteczności działań profilaktycznych chorób cywilizacyjnych i społecznych
- dostrzeganie związków przyczynowo- skutkowych pomiędzy trybem życia a zdrowiem i chorobą
- doskonalenie umiejętności posługiwania się rocznikiem statystycznym
- kształtowanie umiejętności pracy w grupie, komunikowania się

Metody pracy: metoda kuli śniegowej, praca w grupach, praca ze źródłem(rocznik statystyczny), dyskusja, „ burza mózgów”. W ramach przygotowania się do lekcji uczniowie mają wcześniej zadaną pracę domową przeprowadzenia wywiadu z lekarzem domowym. Lekcja jest wprowadzeniem do działu o czynnikach wywołujących choroby człowieka.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik
- roczniki statystyczne
- materiały przygotowane w ramach pracy domowej

Czas pracy: 1 godzina lekcyjna

Tok zajęć

Faza wprowadzająca

1. Przypomnienie pojęcia homeostaza i określenie czynników, które mogą ją zakłócać.
2. Opracowanie techniką kuli śniegowej definicji zdrowia i choroby a następnie porównanie jej z definicją WHO.
3. Podanie tematu lekcji i określenie jej celu.

Czas pracy- 10- 15 minut

Faza realizacyjna

1. Podział klasy na kilka zespołów kilkuosobowych.
2. Analiza w zespołach danych z rocznika statystycznego dotyczących przyczyn i liczb zachorowań oraz zgonów ludzi w Polsce i na świecie.
3. Wybranie w grupach lidera który przedstawi dane statystyczne.
4. Uczniowie tworzą wspólnie na tablicy graf przedstawiający różnorodność czynników chorobotwórczych.
5. W 5 zespołach uczniowie opracowują definicje, przyczyny i zasady profilaktyki:
  - chorób społecznych
  - cywilizacyjnych
  - genetycznych
  - wielogenowych
  - urazów i zatruc
 oraz wypisują przykłady chorób społecznych i cywilizacyjnych
6. W czasie pracy uczniów nauczyciel dokonuje korekty opracowań w poszczególnych grupach.

Czas pracy- 20 minut

Faza podsumowująca

1. Prezentacja wyników pracy poszczególnych grup.

2. Dyskusja na temat skuteczności działań profilaktycznych chorób cywilizacyjnych i społecznych.

Środki psychoaktywne i ich wpływ na zdrowie człowieka – scenariusz lekcji w LO

Cele lekcji

Wiadomości:

- poznanie najczęstszych przyczyn uzależnienia od alkoholu i narkotyków
- omówienie mechanizmu powstawania uzależnienia i nałogu
- omówienie sposobów profilaktyki i leczenia uzależnień

Umiejętności:

- analiza skutków działania i przedawkowania alkoholu, narkotyków, leków psychotropowych
- przewidywanie konsekwencji używania środków psychoaktywnych
- dowodzenie szkodliwości oddziaływania różnych środków psychoaktywnych na funkcjonowanie układu nerwowego i innych układów oraz na zachowanie człowieka
- proponowanie sposobów spędzania wolnego czasu, zabawy oraz sposobów rozwiązywania problemów bez pomocy alkoholu i narkotyków

Metody pracy: praca w grupach, studium przypadku, wykład, praca z tekstem źródłowym

Środki dydaktyczne:

- rocznik statystyczny
- podręcznik
- film pt. *Epitafium dla narkomana, lub Dzieci z dworca ZOO*
- arkusze papieru, kolorowe flamastry

Czas pracy: 1 godzina lekcyjna

Tok lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Wyjaśnienie pojęcia środka psychoaktywne i podanie przykładów takich środków.
2. Analiza danych z rocznika statystycznego dotyczących ilości spożycia alkoholu i rozwoju narkomanii w ciągu ostatnich lat w Polsce i na świecie.
3. Podanie tematu lekcji i określenie jej celów.

Czas pracy: 10 minut

Faza realizacyjna:

1. Podział klasy na kilkusobowe grupy. Każda grupa na arkuszach papieru wypisuje czynniki skłaniające ludzi do sięgania po alkohol, narkotyki, leki.
2. Obejrzenie fragmentu filmu pt. *Epitafium dla narkomana lub Dzieci z dworca ZOO* i analiza skutków działania narkotyków na organizm człowieka oraz na jego zachowanie.
3. Krótki wykład o metodach leczenia alkoholizmu i narkomanii wraz z oceną ich skuteczności.

Czas pracy: około 20 minut

Faza podsumowująca:

1. Analiza listy przyczyn skłaniających człowieka do sięgania po środki psychoaktywne.
2. Dyskusja na temat „ jak spędzać wolny czas i jak rozwiązywać problemy nie sięgając po środki.....”
3. Praca domowa –opisz propozycję rozwiązania trudnej sytuacji bez sięgania po alkohol, narkotyki czy też leki.

Czas pracy: 15 minut

Piśmiennictwo

1. A. Jerzmanowski, C. Korczak, K. Staroń - Biologia z higieną i ochroną środowiska. Podręcznik dla klasy III i IV LO. Warszawa 1994 WSiP
2. H. Kirschner- Współczesne zagrożenia zdrowia i choroby cywilizacyjne. „ Biologia w szkole” 1/ 1997
3. J. Sotowska- Brochocka- Wszystko zaczęło się od opium. „ Biologia w szkole” 2/ 1997
4. Timothy Dimoff, Steve Carper- Jak rozpoznać czy dziecko sięga po narkotyki. Warszawa 1993, ELMA BOOKS
5. J. Mellibruda- Tajemnice ETOH. Warszawa 1993, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
6. A. Pacewicz – Jak pomóc dziecku nie pić. Warszawa 1994, Państwowa Agencja Rozwiązywania problemów Alkoholowych

13: Scenariusz uroczystości pasowania pierwszoklasistów

Autor: Irena Karcz - nauczyciel kształcenia zintegrowanego, SP 13 w Częstochowie
Dorota Morawiec nauczyciel nauczania zintegrowanego, SP 13 w Częstochowie

Scenariusz pasowania na ucznia klasy pierwszej został wykorzystany podczas pasowania uczniów klas pierwszych w SP 13 w Częstochowie. Pierwsze dni w szkole są dla dziecka wielkim przeżyciem. Dotyczy to szczególnie uczniów klas pierwszych, którzy po raz pierwszy przekraczają próg szkoły. Dla nich ślubowanie było ważnym wydarzeniem oraz wprowadzeniem do szkolnej społeczności. Pasowanie na ucznia odbyło się w formie sprawdzianu wszystkich dzieci, podczas którego wykazały się wiadomościami o swojej ojczyźnie, o przepisach ruchu drogowego, znajomością zasad zachowania się w szkole oraz umiejętnością śpiewania piosenek.

(Wróżka uczennica klasy IV prowadząca uroczystość)

Wróżka: Jestem wróżką z krainy zwanej Literkowo. Witam wszystkich zebranych, którzy przyszli pobrać nauki w naszej szkole. Dzisiejsze nasze spotkanie ma uroczysty charakter. Najmłodszy z nas zostaną pasowani na uczniów i wejdą do naszej szkolnej społeczności na długie lata.

Pierwszoklasiści, jeżeli chcecie zostać pasowani na uczniów szkoły musicie wykazać się teraz pewnymi wiadomościami.

A więc zaczynamy!

Kto ty jesteś? Polak mały.

Jaki znak Twój? Orzeł biały.

Gdzie ty mieszkasz? Między swymi.

W jakim kraju? W polskiej ziemi.

Czym ta ziemia? Mą ojczyzną.

Czym zdobyta? Krwią i blizną.

Czy ją kochasz? Kocham szczerze.

A w co wierzysz? W Polskę wierzę.

Dziecko I: Polska to nasza ojczyzna.

Piękna i wszystkim bliska.

Dziecko II: Jej godłem jest Orzeł Biały.

W czerwonym tle błyszczą cały.

Dziecko III: Flaga też biało – czerwona

Przez wieki krwią naznaczona.

Dziecko IV: Zaś Wisła – największa polska rzeka

Swym pięknem wszystkich nas urzeka.

Dziecko V: Wypływa spod Baraniej Góry

I płynie, płynie hen do góry.

Dziecko VI: Płynie przez Kraków i Warszawę

Zbiera dopływy lewe i prawe.

Dziecko VII: I w Gdańsku kończy swój długi bieg

Hucznie ją wita bałtycki brzeg.

/piosenka: „Czas do szkoły czas...”/

Wróżka: Każdy kto chce być dobrym wzorowym uczniem musi wiedzieć jak należy zachowywać się w szkole. Dlatego proszę powiedzieć jak należy postępować właściwie.

Dziecko I: Zachęcamy nieśmiały uczeń do gier i zabaw.

W czasie przerw spacerujemy po korytarzu.

Dziecko II: Szanujemy swoje podręczniki.

Pomagamy kolegom i koleżankom.

Dziecko III: Dbamy o ład i porządek na Sali.

Jemy śniadanie w czasie przerwy.

Wróżka: Prawidłowo odpowiedzieliście jak zachować się w szkole. Jeżeli będziecie tak postępować to na pewno zostanieie wzorowymi uczniami.

Powiedzcie teraz, co włożycie do tornistra.

Dziecko I: Książki, zeszyty czyste, ołówek, kredki, długopis.

Dziecko II: Nie! Jeszcze włożę linijkę.

Jeszcze ekierkę i cyrkiel.

Jeszcze drugie śniadanie.

Jeszcze jabłko rumiane.

I jeszcze...

/piosenka: „Kolorowe kredki”/

Wróżka: Znacie swoją Ojczyznę, wiecie jak należy zachować się w szkole, oraz co włożyć do tornistra, a czy potraficie przechodzić przez jezdnię?

Dziecko I: Gdy zielony widzisz znak

Idź przez jezdnię śmiało!

On jest ustawiony tak,

By nic się nie stało.

Dziecko II: Ani kroku! W miejscu stój!

Oto znak czerwony

Samochodów długi sznur

Pędzi z każdej strony.

Dziecko III: Musisz bystre oczy mieć

Bacznie patrzeć wkoło.

By bezpiecznie zawsze dojść

Do domu ze szkoły.

/piosenka: „Będę kierowcą”/

Wróżka: Jestem, teraz ciekawa czy potraficie recytować wiersze?

Dziecko I: Jeszcze wczoraj miś pluszowy

Żegnał nas w przedszkolu

Dziś z tornistrem pełnym książek

Idziemy do szkoły.

Dziecko II: Jeszcze wczoraj kolorowe kredki

Staś układał

Dziś ołówkiem w swym zeszytcie

Pierwsze kreski stawia.

Dziecko III: Mam dopiero siedem lat

Jestem jeszcze mały.

Gdy urosnę – tak jak brat

Kraj nasz poznam cały.

Dziecko IV: Mam mundurek śliczny nowy

Granatowe wstążki

Mam tornister a w tornistrze

Same nowe książki

Dziecko V: Minę także mam nowiutką

Taką szkolną minę

Bo do szkoły właśnie idę

Na ósmą godzinę.

Dziecko VI: Zaraz przyjdą dzieci

Zaraz się spotkamy

Wcale się nie boję

I nie trzymam mamy

/piosenka: „Kiedy jesteśmy razem”/

Wróżka: Z tego, co słyszeliśmy wszyscy wynika, że dzieci wiedzą:

* Jak nazywa się nasza Ojczyzna?

* Jakie są nasze barwy ojczyście?

* Znacie też przepisy ruchu drogowego, jak zachować się na ulicy i w szkole.

* Potraficie recytować wiersze oraz śpiewać piosenki.

Chwila ślubowania jest coraz bliżej. Zgodnie z tradycją zanim zostaniecie pasowani na uczniów wypowiedzcie uroczyste słowa ślubowania

Proszę o powstanie.

Poczet sztandarowy wprowadzić.

Do przyrzeczenia poczet sztandarowy wystąp!

Do ślubowania!

(Uczniowie powtarzają słowa ślubowania)

Ślubuję być dobrym Polakiem!

Dbać o dobre imię swojej klasy i szkoły!

Będę starał się być dobrym kolegą!

Będę przyjacielem zwierząt i roślin!

Chcę swoją nauką i zachowaniem sprawiać radość rodzicom, nauczycielom oraz swojej ojczyźnie Polsce.

Ślubuję!

Wróżka: Pani dyrektor, przekazuję pani ten czarodziejski ołówek z mojej krainy i

proszę o pasowanie nim na uczniów te oto dzieci.

(Dyrektor szkoły podchodzi do każdego ucznia i wielkim ołówkiem pasuje go na ucznia. Dzieci otrzymują pamiątkowe dyplomy i upominki od Rady Rodziców).

Bibliografia:

Scenariusz opracowano wg własnego pomysłu z wykorzystaniem wierszy i piosenek.

„Katechizm polskiego dziecka” – W. Bełza.

„Wybór wierszy okolicznościowych dla klas I – III” – Warszawa 1991 WSiP.

„Czas do szkoły” – muz. i słowa – A. Maliszewska.

„Kolorowe kredki” – muz. – K. Kwiatkowska słowa – W. Chotmska

„Będę kierowcą” – muz. – T. Kierski słowa – I. Landau.

„Kiedy jesteśmy razem” – muz. A. Nowak słowa – M. Wileczko

14: Projekt z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego „Droga – bezpieczna dla wszystkich”

Autor: Urszula Kusek - nauczyciel
Szkoła Podstawowa w Zwierzyńcu Pierwszym

Problem bezpieczeństwa poruszany jest w szkołach już od pierwszych dni września. Także w naszej szkole poświęcamy dużo uwagi tej tematyce. W bieżącym roku szkolnym, poszerzamy wiedzę uczniów z zakresu bezpieczeństwa na drodze, realizując przedstawiony przeze mnie projekt. Mam nadzieję, że nasze doświadczenia będą inspiracją dla innych nauczycieli, co przyczyni się do rozwijania działań profilaktycznych w szkołach.

1. Czas realizacji projektu: 1 miesiąc
2. Data rozpoczęcia: 1 września 2003r.
3. Data zakończenia: 30 września 2003r.
4. Koordynator projektu: nauczyciel techniki
5. Realizatorzy projektu: uczniowie, rodzice, nauczyciele, policjanci z Sekcji Ruchu Drogowego
6. Wymagania wstępne:

Na naszych drogach wciąż jeszcze zbyt wiele zdarza się wypadków z udziałem najmłodszych. Jest to problem stale aktualny. Jednym ze sposobów zwiększenia bezpieczeństwa dzieci na drogach jest uczenie ich prawidłowych zachowań, a także uświadomienie im konsekwencji, jakie mogą wynikać z nieprzestrzegania przepisów ruchu drogowego.

Troska o bezpieczeństwo przyczyniła się do powstania tego projektu. Jego realizacja wymaga zaangażowania zarówno wychowawców, nauczycieli, uczniów jak i rodziców. Pomocni będą również pracownicy Policji Sekcji Ruchu Drogowego. Projekt będzie realizowany we wszystkich klasach, a przydział zadań uzależniony jest od możliwości uczniów. Efekty realizacji projektu z pewnością nie będą wymierne, nigdy jednak nie należy zaniechać profilaktyki w tej dziedzinie.

Cel ogólny:

* kształtowanie postaw i nawyków zapewniających bezpieczeństwo na drodze.

Cele szczegółowe:

- * poszerzenie i utwalenie podstawowych wiadomości z zakresu przepisów ruchu drogowego,
- * kształcenie umiejętności bezpiecznego zachowania się w ruchu drogowym w charakterze pieszego, pasażera, kierującego,
- * rozwijanie wyobraźni i umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach,
- * kształtowanie odpowiedzialności za zdrowie oraz bezpieczeństwo swoje i innych,
- * poznanie miejsc zagrażających bezpieczeństwu w drodze do szkoły.

1. Planowane efekty projektu:

- * zwiększenie świadomego i odpowiedzialnego uczestnictwa uczniów w ruchu drogowym,
  - * wzbudzenie większego zainteresowania nauczycieli i rodziców problematyką bezpieczeństwa dzieci,
  - * poznanie miejsc zagrażających bezpieczeństwu w drodze do szkoły
- i zdobycie umiejętności bezpiecznego zachowania się w nich,
- * poznanie przyczyn wypadków i sposobów ich zapobiegania.

Plan działań:

style='border-collapse:collapse;border:none'>

style='font-family:Arial'>Realizowane zagadnienia	style='font-family:Arial'>Termin realizacji	style='font-family:Arial'>Odpowiedzialni
<ul style="list-style-type: none"> ■ zainteresowanie problematyką osób realizujących projekt, ■ inauguracja projektu – ogłoszenie konkursów oraz zadań do realizacji dla klas, inscenizacja „Jak paw przechodził przez ulicę” wg scenariusza G. Grzybowskiej ■ podejmowanie problematyki bezpieczeństwa na godzinach wychowawczych – pogadanki, dramy, filmy, prezentacje multimedialne, opracowanie i przygotowanie gazetek ściennych, ■ przeprowadzenie spotkań koordynatora projektu z realizatorami – wymiana doświadczeń, 	style='font-family:Arial'>IX style='font-family:Arial'>1. IX style='font-family:Arial'> style='font-family:Arial'> style='font-family:Arial'> style='font-family:Arial'>IX style='font-family:Arial'> style='font-family:Arial'> style='font-family:Arial'>wg. potrzeb style='font-family:Arial'> style='font-family:Arial'>do 12. IX style='font-family:Arial'> style='font-family:Arial'>IX	koordynator projektu dyrektor, koordynator projektu wychowawcy koordynator projektu nauczyciele nauczyciel plastyki wychowawcy nauczyciel wych. fiz. nauczyciel techniki nauczyciel bibliotekarz

<ul style="list-style-type: none"> ■ wycieczki w terenie – nauka bezpiecznego przechodzenia przez jezdnię, ■ organizacja konkursu plastycznego: „Bądź partnerem na drodze”, ■ udział uczniów w pogadankach i ćwiczeniach przeprowadzonych przez policjantów, ■ ćwiczenia praktyczne w Miasteczku Ruchu Drogowego stworzonym przy pomocy pracowników Policji, ■ zachęcanie uczniów do czytania czasopism i książek z zakresu wychowania komunikacyjnego <p>– wystawa w bibliotece szkolnej,</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ pogadanki przeprowadzone na zebraniach z rodzicami nt.: „Nasze dziecko bezpieczne na drodze”, ■ ćwiczenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy zorganizowane przez pielęgniarkę szkolną i szkolne koło PCK, ■ organizacja konkursu wiedzy o ruchu drogowym. 	<p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'></p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'>23. IX</p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'></p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'></p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'>23 – 26. IX</p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'></p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'>15 – 26. IX</p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'></p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'></p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'></p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'>25. IX</p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'></p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'></p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'>19 – 26. IX</p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'></p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'></p> <p style="font-family: Arial;">style='font-family:Arial'>30. IX</p>	<p>dyrektor, wychowawcy</p> <p>opiekun PCK pielęgniarka</p> <p>koordynator projektu</p>
--	---	---

Zadania do realizacji dla poszczególnych klas:

- * Klasa I – nauka wierszy i rymowanek o ruchu drogowym
- * Klasa II – opracowanie scenek nt.: bezpiecznego zachowania się pieszych na drodze – ćwiczenia dramowe
- * Klasa III – nauka piosenki nt.: ruchu drogowego „Jak przechodzić przez ulicę?”
- * Klasa IV – opracowanie albumu: „Pieszy – bezpieczny na drodze”, przekazanie go do biblioteki szkolnej
- * Klasa V – opracowanie rad dla rowerzystów i przedstawienie ich w formie plastycznej: „Rowerzysto, pamiętaj o bezpieczeństwie”
- * Klasa VI – dokonanie analizy przyczyn wypadków drogowych oraz przygotowanie pokazu z zakresu udzielania pierwszej pomocy

Prezentacja – data prezentacji: 30 września 2003r.

Program uroczystości:

- * Przeprowadzenie konkursu wiedzy o ruchu drogowym.
- * Prezentacja dokonań poszczególnych klas:
- * Klasa I – recytacja przez poszczególnych uczniów wierszy i rymowanek o ruchu drogowym
- * Klasa II – przedstawienie scenek nt. bezpiecznego zachowania się pieszych na drodze
- * Klasa III – zaśpiewanie piosenki nt. ruchu drogowego „ Jak przechodzić przez ulicę?”
- * Klasa IV – prezentacja albumu: „Pieszy – bezpieczny na drodze”
- * Klasa V – odczytanie i prezentacja rad dla rowerzystów pod hasłem: „Rowerzysto, pamiętaj o bezpieczeństwie”
- * Klasa VI – omówienie przyczyn wypadków na drodze oraz prezentacja niektórych sposobów udzielania pierwszej pomocy
- * Przyznanie zwycięskiej klasie tytułu „O bezpieczeństwie wiemy najwięcej”

2. Ewaluacja projektu:

- * ankieta ewaluacyjna dla nauczycieli
- * obserwacje zachowań uczniów,
- * opinie rodziców

Metoda projektu daje uczniom możliwość wykazania swojej pomysłowości, inwencji twórczej, rozwija samodzielność w myśleniu i działaniu. Uczniowie chętnie uczestniczą w zajęciach praktycznych, szczególnie w utworzonym w szkole Miasteczku Ruchu Drogowego. Wspólnie opracowują scenki, wykonują prace plastyczne, albumy, uczą się udzielania pierwszej pomocy. Zastosowanie opisanych metod pozwala uczniom bawiąc uczyć się jak być przezornym i bezpiecznym.

Bibliografia:

Brodzik E., Moszyńska A., Owczarska B., Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących. Kielce 2000
 Grzybowska Grażyna, Generalnie bezpiecznie. Scenariusz apelu: Bądź partnerem na drodze. Wychowanie Komunikacyjne, 11/2002
 Zarzycka Irena, Metody aktywizujące w wychowaniu komunikacyjnym, Wychowanie Komunikacyjne 10/2000

15: Ogólne zasady pisania rozprawki (poradnik nie tylko dla maturzystów)

**Autor: Małgorzata Łyzińska - nauczyciel j. polskiego
Zespół Szkół Gastronomicznych im. M. Skłodowskiej-Curie w Częstochowie**

Według autorów Podręcznego słownika terminów literackich rozprawka to „rozbudowany tekst naukowy lub filozoficzny, zawierający w miarę kompletne – przy danym stanie badań – przedstawienie jakiegoś zjawiska czy problemu oraz rozwiniętą argumentację, która przemawia za przyjętym przez autora punktem widzenia, będący całościowym i uporządkowanym wywodem”. Rozprawka szkolna to z swego rodzaju namiastka rozprawki. Uczeń samodzielnie bada zasygnalizowany w temacie problem w oparciu o znane sobie dzieła kultury (teksty literackie, filmy, spektakle teatralne) oraz własne obserwacje i przemyślenia. Rozprawka jest zazwyczaj dla niego tworem sztucznym, jako że rzadko spotyka się z nią poza lekcjami języka polskiego. Mimo to jest ona podstawową formą wypowiedzi pisemnej w szkole ponadpodstawowej, a stopień opanowania umiejętności jej pisania sprawdza dotychczasowy egzamin dojrzałości.

Pracę nad doskonaleniem tej sprawności językowej można sobie i uczniom ułatwić. Warto skorzystać z uproszczonego zapisu wymagań, jakie musi spełniać rozprawka. Pamiętając o tym, że zestawienie wskazówek powinno być przejrzyste, czytelne i jednoznaczne, proponuję wykorzystanie poniższych schematów.

Schemat 1

UWAGI OGÓLNE

- Pisz na temat.
- Pamiętaj o trójdzielnej kompozycji tekstu (wstęp, rozwinięcie, zakończenie). Stosuj akapity.
- Unikaj streszczania lektur. Analizuj teksty literackie, wskazuj problemy, wyciągaj wnioski.
- Formułuj własne sądy.
- Unikaj błędów językowych.
- Zadbaj o estetykę pracy.
- Pamiętaj o marginesach i numeracji stron.
- Unikaj skreśleń. Nie używaj korektora.
- Pisz starannie (czytelnie).

Schemat 2

STRUKTURA ROZPRAWKI

a. Wariant 1 – rozprawka dedukcyjna

WSTĘP – sformułowanie tezy, czyli poglądu, który będzie wymagał uzasadnienia w dalszej części pracy.

ROZWINIĘCIE – przedstawienie argumentów przemawiających za słuszością tezy.

ZAKOŃCZENIE – podsumowanie przedstawionych w rozwinięciu argumentów i wyciągnięcie wniosków.

b. Wariant 2 – rozprawka indukcyjna

WSTĘP – wyrażenie hipotezy, czyli przypuszczenia.

ROZWINIĘCIE – przedstawienie argumentów dla poparcia hipotezy, przygotowujących ostateczny pogląd.

ZAKOŃCZENIE – sformułowanie tezy, która wynika z przedstawionych wcześniej argumentów.

Schemat 3

KONSTRUKCJE SKŁADNIOWE CHARAKTERYSTYCZNE DLA RÓŻNYCH CZĘŚCI ROZPRAWKI

- Początek wypowiedzi:
  - Temat zakłada, że...
  - Temat sugeruje wiele możliwości, jednak ...
  - Nawiązując do tematu ...
  - Moja odpowiedź na pytanie zawarte w temacie ...
  - Tę tezę postaram cię udowodnić w oparciu o ...
  - O słuszości tej tezy świadczą...
  - Analizując wybrane utwory literackie, tj. ..., potwierdzę tę tezę.
    - Łączenie poszczególnych części w całość:
      - Po pierwsze...
      - Warto także zauważyć, że ...
      - Pragnę też zwrócić uwagę na ...
      - Nie wolno również pominąć...
      - Kolejnym utworem, do którego się odwołam, jest...
    - Sygnalizowanie własnego zdania:
      - Myślę (sądzę, uważam), że...
      - Według mnie...
      - Moim zdaniem...
      - Jestem przekonany, że...
      - Śmiem twierdzić, że...
    - Zakończenie wypracowania:
      - Myślę, że przytoczone argumenty pozwolą w pełni zgodzić się z twierdzeniem zawartym w temacie.
      - Na zakończenie wrócę jeszcze raz do tezy: „...”.
      - Podzielam ten pogląd i sądzę, że wart jest szerokiej popularyzacji.

Powyższe schematy, o ile uczniów będzie korzystał z nich systematycznie, z czasem okażą się niepotrzebne, gdyż zawarte w nich informacje staną się dla piszącego oczywistością. Wtedy będzie można stwierdzić, że spełniły one swoje zadanie.

Bibliografia:

K. Droga: *Jak napisać wypracowanie?*, Łapy 1992.

M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński: *Podręczny słownik terminów literackich*, Warszawa 1998.

Jak pisać. Poradnik dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej. Oprac. Z. Pomianowska, Kraków 1996.

Kryteria oceniania pisemnej pracy maturalnej z języka polskiego (informacja Kuratorium Oświaty w Katowicach).

M. Nagajowa: *ABC metodyki języka polskiego*, Warszawa 1990.

16: Czy znamy literaturę polską? (propozycja konkursu w ZSZ)

**Autor: Małgorzata Łyzińska - nauczyciel j. polskiego
Zespół Szkół Gastronomicznych im. M. Skłodowskiej-Curie w Częstochowie**

Absolwent zasadniczej szkoły zawodowej coraz częściej kontynuuje naukę w technikum, starając się o uzyskanie świadectwa dojrzałości. Jego wiedza humanistyczna musi być wystarczająca do podjęcia przynajmniej próby osiągnięcia tego celu. Trud uczenia (i nauczyciela) w tym zakresie jest mozolny, ale nie powinien wywoływać znużenia. Systematyczną pracę nad utworami literackimi, tworzeniem tekstów własnych, doskonaleniem umiejętności korzystania z różnych źródeł (tj. słowniki, encyklopedie i coraz powszechniejszy Internet) warto uatrakcyjnić. Można w tym celu zastosować nietypową dla sytuacji szkolnej, ale coraz częstsza w życiu formę konkursu. Odpowiedni dobór pytań, przejrzyste zasady oceniania odpowiedzi i, co nie mniej ważne, przemyślany podział klasy na rywalizujące ze sobą zespoły spowodują, że często monotonna, żeby nie powiedzieć nudna, lekcja powtórkowa stanie się „żywa”, wywoła zaangażowanie i pozytywne emocje.

USTALENIA WSTĘPNE:

1. Uczniów najlepiej podzielić na zespoły 3-4-osobowe. Taki podział gwarantuje aktywność wszystkich członków zespołu, daje możliwość porozumiewania się, dyskusji itp.
2. Członkowie każdego zespołu wybierają spośród siebie kapitana-lidera, który będzie po konsultacji z grupą przekazywał nauczycielowi jego decyzje (wskazywał wybrane pytanie i udzielał na nie odpowiedzi).
3. Na tablicy należy zapisać nazwy poszczególnych kategorii pytań i liczbę punktów przewidzianych za poprawną odpowiedź, jako że mają one różny stopień trudności. Trzeba poinformować uczniów, że każdej kategorii przyporządkowano 10 pytań.
  - I Prawda – fałsz (1 pkt.)
  - II Autorzy i ich dzieła (1 pkt.)
  - III Słynne cytaty (2 pkt.)
  - IV Tematy literackie (2 pkt.)
 Warto tę propozycję punktacji przedyskutować z uczniami. Może się okazać, że z ich punktu widzenia za rozpoznanie cytatów należałoby przyznawać 3 pkt.
4. Koniecznie trzeba na początku ustalić czas trwania zabawy (liczbę rozegranych rund), ponieważ ta informacja decyduje o taktyce, wyborze pytania.
5. Warto odpowiednio zmotywować uczniów do aktywności, np. poprzez ustalenie, że za zajęcie I miejsca zespół otrzymuje ocenę bardzo dobrą, II miejsca – dobrą, III miejsca – dostateczną. Można też decyzję o wpisaniu tej oceny do dziennika pozostawić uczniom.

ZASADY:

- Pytań nie powtarza się.
- Pierwsza odpowiedź jest uznawana za ostateczną.
- Przyznaje się tylko punkty graniczne, tj. 0 lub maksimum punktów. Za błędną odpowiedź nie odejmuje się punktów.
- W przypadku popełnienia błędu prawo odpowiedzi nie przechodzi na inny zespół, udziela jej nauczyciel.
- Udzielanie odpowiedzi należy rozpocząć nie później niż 30 sekund od momentu, gdy nauczyciel skończy czytać pytanie.
- Wygrywa zespół, który na zakończenie konkursu uzyska najwięcej punktów.

PYTANIA:

I PRAWDA – FAŁSZ (1 PKT.)

Oceńcie prawdziwość podanych zdań:

Lp.	Pytanie	Odpowiedź
1.	Jednym z laureatów Nagrody Nobla w dziedzinie literatury jest Adam Mickiewicz.	fałsz
2.	Bohaterami Innego świata Gustawa Herlinga-Grudzińskiego są więźniowie sowieckich łagrów.	prawda
3.	Jan Kochanowski jest nazywany poetą z Czarnolasu.	prawda
4.	Mianem trzech wieszczów określa się Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego i Ignacego Krasickiego.	fałsz
5.	Jacek Soplica przywdział habit zakonny, by odpokutować za zabicie Gerwazego.	fałsz
6.	Ukochaną Stanisława Wokulskiego jest Izabela Łęcka.	prawda
7.	Wesele Stanisława Wyspiańskiego jest oparte na autentycznych faktach.	prawda
8.	Czesław Miłosz mieszka w Polsce.	fałsz
9.	Na czas zaborów przypadają cztery epoki literackie: oświecenie (częściowo), romantyzm, pozytywizm i Młoda Polska.	prawda
10.	Nasz hymn narodowy Mazurek Dąbrowskiego i Pieśń legionów polskich we Włoszech to dwa różne teksty.	prawda

II AUTORZY I ICH DZIEŁA (1 PKT.)

Wskażcie tytuł utworu, którego nie napisał podany autor:

Lp.	Pytanie	Odpowiedź

1.	Jan Kochanowski: Na lipę, Odprawa posłów greckich, Dziady	Dziady
2.	Ignacy Krasicki: Oda do młodości, Ptaszki w klatce, Przyjaciele	Oda do młodości
3.	Adam Mickiewicz: Konrad Wallenrod, O doktorze Hiszpanie, Pan Tadeusz	O doktorze Hiszpanie
4.	Juliusz Słowacki: Grób Agamemnona, Kordian, Potop	Potop
5.	Bolesław Prus: Lalka, Nad Niemnem, Kamizelka	Nad Niemnem
6.	Henryk Sienkiewicz: Krzyżacy, Quo vadis, Moralność pani Dulskiej	Moralność pani Dulskiej
7.	Zofia Nałkowska: Granica, Rozmowy z katem, Medaliony	Rozmowy z katem
8.	Henryk Sienkiewicz: Pan Wołodyjowski, Ogniem i mieczem, Pan Tadeusz	Pan Tadeusz
9.	Adam Mickiewicz: Świtezianka, Balladyna, Lilie	Balladyna
10.	Eliza Orzeszkowa: ABC, Dobra pani, Latarnik	Latarnik

III SŁYNNE CYTATY (2 PKT.)

Podajcie tytuł utworu, z którego pochodzi podany cytat:

Lp.	Pytanie	Odpowiedź
1.	Czucie i wiara silniej mówi do mnie Niż mędrca szkiełko i oko	Romantyczność
2.	Litwo! Ojczyzno moja! ty jesteś jak zdrowie	Pan Tadeusz
3.	Ja i ojczyzna - to jedno. Nazywam się Milijon - bo za miliony Kocham i cierpię katusze.	Dziady
4.	A to Polska właśnie	Wesele
5.	Bez serc, bez ducha, to szkieletów ludy; Młodości! dodaj mi skrzydła!	Oda do młodości
6.	Brudy trzeba prać we własnym domu	Moralność pani Dulskiej
7.	Mam 24 lata ocalałem prowadzony na rzeź	Ocalony
8.	Nic dwa razy się nie zdarza i nie zdarzy	Nic dwa razy
9.	Murzynek Bambo w Afryce mieszka	Bambo
10.	Ludzie ludziom zgotowali ten los	Medaliony

IV TEMATY LITERACKIE (2 PKT.)

Wskażcie tytuły dwóch utworów literackich, w których pojawia się podany temat:

Lp.	Pytanie	Odpowiedź (przykładowa)
1.	Miłość	Treny, Pan Tadeusz, Lalka, Przedwiośnie
2.	Kariera	Lalka, Ludzie bezdomni, Granica, Kariera Nikodema Dyzmy
3.	Przyroda	Na lipę, Pan Tadeusz, Nad Niemnem, Noce i dnie
4.	Dzieci	Treny, ABC, Janko Muzykant, Medaliony
5.	Historia	Dziady, Potop, Ogniem i mieczem, Pan Wołodyjowski
6.	Wojna	Rozmowy z katem, Medaliony, Inny świat, Pożegnanie z Marią
7.	Wieś	Żywot człowieka poczciwego, Pieśń świętojańska o sobótce, Nad Niemnem, Konopielka
8.	Zabawa	Dziady, Pan Tadeusz, Nad Niemnem, Wesele
9.	Rodzina	Nie-Boska komedia, Noce i dnie, Moralność pani Dulskiej, Tango
10.	Praca	Żywot człowieka poczciwego, Nad Niemnem, Wesele, Konopielka

Praktyka pokazuje, że taki sposób utrwalania wiedzy jest satysfakcjonujący zarówno dla uczniów jak i nauczyciela. Często pojawia się chęć kontynuacji zabawy. W takim przypadku warto zaproponować konkurs językowy.

Bibliografia:

- E. Drabarek, J. Falkowski, I. Rowińska: Szkolny słownik motywów literackich, Warszawa 2000.
- A. Faber, E. Mazlish: Jak mówić, żeby dzieci słuchały. Jak słuchać, żeby dzieci mówiły. Poznań 1996.
- T. Gordon: Wychowanie bez porażek w szkole, Warszawa 1996.
- B. Igielska: O potrzebie zabawy – również w szkole średniej, „Nowa Szkoła” nr 6/2000, s. 29-30.
- Księga cytatów z polskiej literatury pięknej od XIV do XX wieku ułożona przez P. Hertzka i W. Kopalińskiego, Warszawa 1975.
- Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny. Red. J. Krzyżanowski i Cz. Hernas, Warszawa 1984.
-

17: Scenariusz zajęć zintegrowanych w klasie 1: „Witaj wiosno” - Powrót ptaków

**Autor: Małgorzata Maras - nauczyciel kształcenia zintegrowanego
SP nr 31 w Częstochowie**

Pragnę podzielić się scenariuszem zajęć kształcenia zintegrowanego w klasie 1 ,w oparciu o który przeprowadziłam lekcję pokazową dla dyrekcji i nauczycieli nauczania zintegrowanego mojej szkoły. W zajęciach tych zastosowałam metodę integracji sensorycznej(oddziaływania poprzez ruch).Lekcja była ciekawa ,z dużą ilością pomocy i kart pracy dla uczniów. Wykorzystałam również inne materiały wydawnictwa WSiP „Wesoła szkoła”.

Czas: 3 godziny

Zintegrowanie treści nauczania: Swobodne wypowiedzi o powracających ptakach. Zapoznanie się z treścią wiersza „Bociany”. Sprawdzenie rozumienia słuchanego tekstu. Budowa części ciała ptaków. Mierzenie odcinków. Wykonanie gniazda dla bociana.

Cele ogólne:

- prowadzenie rozmowy, poprawne wypowiadanie się
- bogacenie słownictwa związanego z przylotem ptaków
- uważne słuchanie treści czytanej wiersza

Cele operacyjne:

Uczeń wie i potrafi:

- rozwiązywać krzyżówkę
- nazywać części ciała bociana
- mierzyć linijką odcinki
- wyrażać swoją opinię
- bezpiecznie posługiwać się nożyczkami
- rozwiązywać zadanie z treścią
- odpowiadać na zadawane pytania
- pracować w grupie
- układać zadania na podstawie obrazka
- przepisywać tekst z tablicy

Metody:

- oglądowa (inscenizacja, pokaz)
- słowna (pogadanka, rozmowa, opis)
- praktycznego działania – integracji sensorycznej (oddziaływania poprzez ruch)

Prace dydaktyczne:

- karta pracy 1, 2 i 3
- krzyżówka
- treść wiersza „Bociany”
- rekwizyty do inscenizacji wiersza
- płyta z muzyką (koncert E-dur Vivaldiego „Wiosna”)
- elementy potrzebne do ewaluacji lekcji przez dzieci

Przebieg lekcji.

1. Wspólne rozwiązywanie krzyżówki przez dzieci. Uczniowie przypinają gotowe hasła rozwiązania na jedną dużą krzyżówkę na tablicy. Powstałe rozwiązanie to WIOSNA.
2. Pogadanka wstępna o wiosnie, zmianach w przyrodzie, powrotach ptaków.
3. przedstawienie przez wybranych uczniów inscenizacji wiersza „Bociany”.
4. Rozmowa o obejrzanej inscenizacji, z kim rozmawiały bociany, dlaczego wracają do Polski.
5. Wzorcowe czytanie wiersza przez nauczyciela.
6. Dzieci otrzymują kartę pracy 1 – na której są trzy pytania dotyczące treści wiersza. Uczniowie dopasowują odpowiedzi napisane na paskach i przyklejają (praca na różnych poziomach).
7. Krótki ustny opis bociana na podstawie zgromadzonego na tablicy słownictwa i ilustracji bociana.
8. Dzieci otrzymują kartę pracy 2 – gdzie znajduje się sylwetka bociana. Uczniowie przyklejają kartoniki z nazwami części ciała, we właściwym miejscu na rysunku (praca na różnych poziomach).
9. Krótka rozmowa na temat życia ptaków, ich zwyczajów, skąd wracają wiosną do Polski.
10. Przypomnienie co to odcinek, jak mierzymy linijką odcinki drogi
Uczniowie otrzymują kartę 3 – na mapie świata narysowane są odcinki, jakie przebywają ptaki, kiedy wracają do Polski. Zadaniem dzieci jest zmierzenie linijką odcinków i zapisanie wyników. (Dla uczniów zdolniejszych znajduje się na karcie również zadanie z treścią, którego tematem jest dodawanie do 20).
11. Zbudujemy teraz gniazdo dla powracających ptaków.

Praca w grupach.

A – dzieci siedzą przy stolikach, które muszą być tak ustawione, by uczniowie mogli chodzić dookoła.

B – nauczyciel przy muzyce czyta treść wiersza, dzieci chodzą wokół stołu, rysują „bazgroły” kredkami świecowymi na każdej kartce po kolei.

C – dzieci otrzymują do każdej ręki czystą kartkę papieru, zgniatają kule.

D – maszerują znowu wokół stołu „czyszczą” kulami papieru bazgroły – plamy na kartkach.

E – wrzucają kule do kosza. Każdy dodaje swoje kule (przeliczone do 20).

F – cięcie kolorowych kart – rytmicznie – na paski. Przeliczanie ich.

G – z uszykowanych pasków dzieci tworzą gniazdo naklejając je na wcześniej przygotowane drzewo na planszy.

12. Ułożenie przez dzieci jednego zdania o obrazku, który powstał.
  13. Przepisanie zdania z tablicy do zeszytów.
  14. Podsumowanie lekcji przez nauczyciela.
  15. Ewaluacja lekcji przez uczniów. Każde dziecko otrzymuje buzię smutną i uśmiechniętą. Wrzucając do kosza adekwatny jeden element, odpowiada na pytanie „Czy podoba Ci się dzisiejsza lekcja?”
:) :(
Nauczyciel „odczytuje” wyniki głosowania.
-

18: "Podania i legendy naszego regionu"

– realizacja ścieżek edukacyjnych: "Edukacja regionalna" i „Wychowanie patriotyczne”.

**Autor: Alicja Misiak - nauczyciel języka polskiego
Zespół Szkół im. T. Kościuszki w Żarkach**

„Kraj lat dziecinnych

On zawsze zostanie święty i czysty
jak pierwsze kochanie”.

[Adam Mickiewicz - „Pan Tadeusz”, Epilog]

Przyszło nam żyć w okresie niezwykle trudnym. Na naszych oczach dzieje się historia narodu, miast, miasteczek i wsi, historia każdego z nas. Polska „ma szczęście” do takich rewolucyjnych zmian i zdarzeń, jakich mało w historii innych państw. Te zmiany przynoszą różne, często dramatyczne losy ludzkie, a co za tym idzie także różne postawy obywateli naszego kraju. Ludzie opuszczają swoje gniazda i zakładają nowe wierząc, że będą dla nich łaskawsze. Szukają nowych wartości, które rozmyły się w ich realnym świecie i nie bacząc na nic, zrażeni rzeczywistością, szukają nowej ojczyzny, nowego domu, pełnego niespodzianek i znaków zapytania. Jednak zawsze czekają na kolejną okazję do odwiedzenia „starych śmieci”, rodzinnego domu, w którym jest ich częśćka. Te właśnie korzenie powodują, że wracamy tu z nostalgią i wręcz nieprawdopodobnym przywiązaniem. Ta „mała ojczyzna” jest bowiem „święta i czysta”. I tak jest dobrze, tak powinno być. Żle jest, jeśli człowiek nie ma gdzie iść, ani nie widzi potrzeby powrotu do miejsca, gdzie upłynęło jego dzieciństwo i młodość, gdzie można oddychać świeżością jakiej nie ma nigdzie indziej. Wracamy tu z potrzeby serca i włączamy się w życie miejsca z którego wyszliśmy. To przywiązanie do grudki rodzinnej ziemi – małej Ojczyzny – rozszerza się na przywiązanie do Ojczyzny w szerokim tego słowa znaczeniu.

Wrastanie w ojczystą glebę jest procesem długim. Swój początek bierze już od najmłodszych lat, jeszcze w domu rodzinnym, gdzie uczestnicząc w życiu rodziny, uczy się bycia swojakiem. Niezwykle ważne jest wychowanie w rodzinie wielopokoleniowej, gdzie niekonięcznie się opowieści dziadków przybliżają młodemu człowiekowi życie rodziny, jej problemy, jej smutki i radości na przestrzeni wieków.

Tematem tych opowieści są też często fantastyczne historie dotyczące sąsiadów, znajomych, ciekawych miejsc, faktów historycznych, których byli świadkami itp.

Z tych bajek zrodziły się opowieści zapisane, aby ocalić je od zapomnienia. Literatura nazywa je podaniami, albo legendami.

Jakaż jest różnica między wymienionymi wyżej gatunkami?

Podanie to opowieść ludowa przekazywana ustnie z pokolenia na pokolenie, oparta na rzeczywistych wydarzeniach, na realiach topograficznych, lecz w miarę upływu czasu obrastająca coraz bardziej w otoczkę fantastyczności. Podania są to więc opowieści, które miały naprawdę miejsce, o bohaterach, panach i zbrojcach, kiedyś faktycznie tu żyjących, ale otoczonych aureolą tajemniczości.

Legenda zaś, to rodzaj opowieści opartej na realiach historycznych i topograficznych, w których jednak znacznie więcej niż w podaniach jest fantastyki oraz wpływu sił nadprzyrodzonych na losy ludzkie.

Ziemia częstochowska, „nasza ziemia”, może poszczycić się wyjątkowym bogactwem pomników przeszłości. Pod określeniem „pomnik”, kryją się oczywiście znakomite niegdyś, choć w ciągu minionych wieków znacznie przebudowane lub obrócone w ruinę zamki, dwory i pałace ...

To właśnie one będące symbolami potęgi Rzeczypospolitej na skutek wielu niekorzystnych okoliczności pozostawione zostały swemu losowi świecąc dziś jedynie „ciemnymi oczodołami” okiennych otworów. A przecież w ich murach toczyło się w przeszłości bujne życie, były również niemymi świadkami wielu chwalebnych zdarzeń i tragedii. Te zamki i strażnice jurajskie stawały się źródłem legend dla przyszłych pokoleń.

Porozrzucone w różnych publikacjach legendy, oraz te, które nigdy nie doczekały się zapisu, a związane są z Żarkami i najbliższą okolicą, zostały zebrane w pracy magisterskiej pt. „Żarki i okolice w podaniach i legendach”.

W sumie zebrano 25 legend związanych z samymi Żarkami i najbliższą okolicą. Najpiękniejsze z nich to: „Nazwa miasta II”, „Walka ze smokiem”, „Zakopany skarb powstańcy”, „Srebrne dzwony”, „Jak Matka Boska uratowała drużynę księcia Opolczyka”.

Bez wątpliwości najpiękniejszą legendą związaną z ruinami zamków w Mirowie i Bobolicach jest „Miłość i zbrodnia”.

„W dawnych wiekach Bobolice i Mirów były własnością dwóch braci bardzo podobnych do siebie. Żyli dostatnio gromadząc w podziemnym tunelu skarby, których strzegła czarownica i pies. Pewnego razu Pan z Bobolic przywiózł z wyprawy urodziwą brankę, w której zakochał się drugi z braci. Gdy ten wyjechał Pan Mirowa porwał białogłową. Po powrocie zdradzony wojak kazał wtrącić dziewczynę do lochu, a czarownicy pilnować nieszczęsnej. Drugi brat ulitował się nad branką i kiedy czarownica odleciała, wszedł do lochu aby ją pocieszyć. Zazdrosny brat usłyszawszy warczenie psa, wbiegł do lochów i zabił rywał. Po tej zbrodni dręczyły go wyrzuty sumienia. Próbował uspokoić się trunkiem. Podczas uczty rozszalała się burza i jedyny piorun raził go śmiertelnie. Dotąd śliczną dziewczynę strzeże czarownica, ale nieraz można zobaczyć białą postać, która snuje się po ruinach wieży, a potem rozplywa się cicho.”

W oparciu o powyższą legendę można przeprowadzić lekcję języka polskiego:

Temat: Jak oceniamy bohaterów legendy pt. „Miłość i zbrodnia”.

Przygotowanie do lekcji: wycieczka do Mirowa i Bobolic i zapoznanie na tle ruin z treścią legendy.

Przygotowanie inscenizacji wg zredagowanego scenariusza legendy.

1. Relacja z odbytej wycieczki.
2. Obejrzenie przygotowanej inscenizacji.
3. Świat przedstawiony legendy.
4. Bohaterowie i ich postępowanie – zgromadzenie słownictwa.

Mirosław	Bobola
uczuciowy	waleczny
wrażliwy	porywczy
litościwy	gwałtowny

odważny	mściwy
zdecydowany	impulsywny
	władczy

5. Jak oceniamy postępowanie braci – zredagowanie wniosku.

Mirosław i Bobola to dwaj bracia, którzy żyli w zgodzie i doskonale się rozumieli do czasu, kiedy w ich życiu pojawiła się dziewczyna. Bobola wprawdzie uwięził ją w lochu, ale sprawiła to zazdrość, bowiem zauważył, że wpadła bratu w oko.

Uważamy, że Mirosław był winien całej tragedii rodzinnej, a Bobola padł ofiarą zdrady brata.

6. Klasowi krasomówcy przedstawiają inne legendy związane z Mirowem i Bobolicami.

W oparciu o legendy związane z naszym regionem można zaplanować cykl zajęć na kole polonistycznym:

Powyżej podano propozycję rozwiązań na lekcję języka polskiego i koła polonistycznego, omówiono legendy w ramach ścieżki edukacyjnej „Edukacja regionalna”.

Przy różnych okazjach, na wielu przedmiotach należy przybliżyć uczniom bogactwo obyczajów, ciekawych ludzi i piękno krajobrazów związanych z naszą miejscowością. Te elementy składają się na całość mającą na imię „moja mała ojczyzna”. Dogłębne poznanie miasta pozwala pokochać swoją ziemię rodzinną i cały kraj. Przywiązanie do pamiętek przeszłości i uroku teraźniejszości nakazywać będą zachowanie silnej więzi i chęci rozwoju ziemi ojców.

Bibliografia:

1. Misiak A. – „Żarki i okolice w podaniach i legendach” Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. D. Tomczyka. Częstochowa 1998 r.
  2. Snoch B. – „Legendy i baśnie znad Warty” Warszawa
  3. Zinkow J. – „Krakowskie podanie, legendy i zwyczaje” Kraków 1993 r.
  4. Zinkow J. – „Podania i legendy szlaku jurajskiego” Warszawa
-

19: Dysleksji można zaradzić

**Autor: Joanna Noga - nauczyciel kształcenia zintegrowanego
Szkoła Podstawowa im. Wł. S. Reymonta w Rębelicach Królewskich**

Jestem nauczycielką kształcenia zintegrowanego w Szkole Podstawowej w Rębelicach Królewskich. Do napisania tego artykułu na temat dysleksji skłoniły mnie własne obserwacje i doświadczenia zdobyte w 21 letniej pracy z dziećmi klas I-III oraz klas starszych, która dostarcza mi wiele satysfakcji. Pracuję w środowisku wiejskim i zdaję sobie sprawę, że w wielu przypadkach rozwiązywanie problemu dysleksji nie jest łatwe. Jako wychowawczyni,

w pracy dydaktyczno-wychowawczej często napotykam na wiele trudności, którym staram się sprostać. Na co dzień pozostaję w ścisłym kontakcie z rodzicami i Poradnią Psychologiczno- Pedagogiczną w Kłobucku. Każdą wizytę w poradni omawiam, wyjaśniam i konsultuję z rodzicami, a otrzymane wskazówki i zalecenia stosuję w codziennej pracy dydaktyczno- wychowawczej. Uczniów mających kłopoty z przyswojeniem wiedzy motywuję oraz w miarę możliwości dostosowuję wymagania do ich indywidualnych warunków umysłowych. Sądzę, że wszystkie moje podejmowane działania pozwolą dzieciom na zminimalizowanie trudności w nauce.

W każdym człowieku drzemie olbrzymi intelektualny potencjał, należy tylko uwierzyć, że można go obudzić. Nauka czytania dla większości dzieci rozpoczyna się w wieku sześciu lat. Okazuje się jednak, że dziecko najlepiej chłonie wiedzę do piątego roku życia. Rodzice już na tym etapie mogą przekonać się o efektach ich wspólnej z dzieckiem zabawy w czytanie.

Ucząc czytać małe dzieci, otwieramy im drzwi do świata wiedzy, gdyż okres od urodzenia do pięciu lat jest decydujący dla całej przyszłości dziecka. Dziecko wchłania wiedzę bez jakiegokolwiek świadomego wysiłku, należy tylko stworzyć mu odpowiednie do tego warunki.

Dysleksja manifestuje się różnorodnymi trudnościami w odniesieniu do różnych form komunikacji językowej, oprócz trudności w czytaniu, pojawiają się dodatkowo trudności w opanowaniu czytelnej pisma tzw. dysgrafia oraz poprawnej pisowni tzw. dysortografia.

Jeśli dziecko źle czyta lub pisze, dużo się uczy mimo to ma kłopoty z czytaniem i pisanem –powodem może być dysleksja. Problemy takie dotyczą nawet zdolnych uczniów.

Ale dzięki odpowiednio dobranym ćwiczeniom uda się je pokonać. We współczesnej szkole z obszernymi programami, z powodu szybkiego tempa pracy i zbyt małej liczby powtórzeń, dzieci nie nadążają z nauką.

Dysleksja może być spowodowana przez geny przekazane z pokolenia na pokolenie, uszkodzeniem układu nerwowego dziecka podczas ciąży czy porodu, zaburzeniami wzroku, ruchu lub hormonalnymi. Jego przyczyną bywa nieumiejętność spostrzegania i zapamiętywania oraz problemy emocjonalne np. nadpobudliwość lub lękliwość.

Według M. Critchley dysleksję można rozpoznać na podstawie następujących objawów:

1. utrzymywanie się trudności w czytaniu aż do okresu dojrzałości,
2. specyficzne rodzaje błędów w czytaniu i pisaniu,
3. dziedziczne występowanie tych kłopotów , częstsze u chłopców,
4. brak oznak poważnych uszkodzeń mózgu i narządów zmysłu,
5. częste zaburzenia rozpoznawania symboli,
6. niepowodzenia w nauce czytania przy użyciu konwencjonalnych metod nauczania, mimo prawidłowej motywacji lub wyższej inteligencji.

Obserwacja dziecka od maleńkości

Objawy dysleksji można stwierdzić już u małych dzieci. Im wcześniej zauważymy problemy u dziecka, tym większe będą szanse na skuteczną pomoc. To oznacza, że pierwszymi osobami, którzy je zauważą, powinni być rodzice. Dzieci zaczynają później mówić. Jeśli widzimy, że dziecko w wieku poniemowlęcym lub przedszkolnym ma problemy z mówieniem, powinniśmy szybko udać się do logopedy. Nie lubi rysować ani bawić się układankami. Jest niespokojne, nie potrafi się skupić ani, usiedzieć na jednym miejscu. Dziecko niechętnie uczestniczy w zabawach, gorzej od kolegów biega i skacze. Sprawia mu kłopot nauka jazdy na rowerze. Nie umie wiązać sznurowadeł, zapinać guzików.

Ma kłopoty z odróżnieniem prawej ręki i nogi od lewej i określeniem kierunków np. przód-tył, prawo-lewo. Nie lubi uczyć się na pamięć wierszyków.

Dysleksja bardzo często łączy się z dysgrafią.

Typowe błędy dziecka klas młodszych w czytaniu i pisaniu.

1. Zbyt wolno czyta, „ niepewnie”
2. Nie rozumie tekstu, ponieważ jest zbyt pochłonięte pokonywaniem trudności technicznych związanych z czytaniem.
3. Pomija linie tekstu lub ponownie odczytuje
4. Charakter pisma jest niestaranny.
5. Nie potrafi umieścić liter i wyrazów w linijkach ani pisać w poziomie.
6. Rozdziela wyrazy w połowie lub łączy je w ciągi, np. mojamama.
7. Myli litery o podobnym kształcie, np. m-n, a-e, o-e, l-t, n-r, u-y, u-w, d-b, m-w, n-u.
8. Zdarza mu się napisać coś tzw. pismem zwierciadlanym.
9. Opuszcza, dodaje albo przestawia litery.
10. Nie rozróżnia w piśmie głosek o podobnym brzmieniu, np. d-t, w-f, k-g, z-s, z-c, s- c.

11. Myli nazwy liter i głosek, np.: l- el, m- em, k- ka, j- jot
12. Źle rozmieszcza prace pisemne w przestrzeni

Uczniowie klas starszych mają trudności z:

1. przypomnieniem słów, nazw,
2. z płynnym, szybkim, poprawnym czytaniem i pisaniem,
3. z organizacją swoich czynności,
4. ze zrozumieniem bardziej skomplikowanych poleceń,

Konieczne są ćwiczenia.

Jeśli chcemy, by dziecko rozwijało się w miarę harmonijnie i nie miało poważniejszych trudności w nauce, należy stworzyć mu bezpieczny i akceptujący dom o odpowiedniej dla jego wieku, możliwości i potrzeb – stymulacji. Dla ułatwienia nauki czytania i pisania możemy zastosować zabawy słuchowe: zwracając uwagę na prawidłową wymowę, bawić się w tworzenie rytmów, liczyć wyrazy w słowach, określać położenie głoski w wyrazie. Ważne są także zabawy wzrokowo- ruchowe ułatwiające naukę czytania i pisania: rysowanie, malowanie, kalkowanie po śladzie, kolorowanie obrazków, labirynty, szlaczki lepienie, nawlekanie, ruchy naprzemienne rąk i nóg itd..

Jeśli zauważy się u malca niepokojące objawy należy porozmawiać o tym z jego nauczycielami. Najważniejszą zasadą jest jednak to, że nie tylko nauczyciel, czy logopeda , pracuje z dzieckiem, także rodzic w domu. Szkoły mają obowiązek prowadzenia zajęć korekcyjno-kompensacyjnych. Następnie zwrócić się do poradni psychologiczno - pedagogicznej. Specjalistyczne badania w poradni pomogą ustalić poziom rozwoju umysłowego dziecka, jego spostrzegawczość, pamięć wzrokową słuchową oraz ocenić umiejętność czytania i pisania. Pozwolą odpowiedzieć na pytanie, czy jest to dysleksja, czy po prostu zwykłe niedouczenie (np. niezajomość ortografii). Jeśli okaże się, że powodem niepowodzeń szkolnych jest rzeczywiście dysleksja, należy wykonać z dzieckiem ćwiczenia, które zaleci psycholog. Będą one uzależnione od tego, z jakim rodzajem kłopotów dziecka mamy do czynienia.

Pamiętać należy, że zmuszanie go do wielokrotnego przepisywania tych samych zdań nie poprawi jego pisma, a kolejne dyktanda nie uczą ortografii.

Im wcześniej zacznie się odpowiednio pracować z dzieckiem dyslektycznym czy dysgraficznym na zajęciach wyrównawczych, tym większa jest szansa, że uda się zmniejszyć lub nawet całkiem pokonać jego problemy z czytaniem i pisaniem. Na życzenie rodziców lub szkoły poradnie wydają zaświadczenia o dysleksji i dysgrafii. Jeśli zostanie stwierdzona u ucznia forma dysleksji, będzie on miał pewne przywileje w szkole i na egzaminach. Nauczyciele powinni wówczas zmienić sposób oceniania ucznia, a także inaczej pracować z nim na lekcjach, a ucznia będą czekać systematyczne ćwiczenia w poradni i w domu.

Literatura:

1. Rentflejesz-Kuczyk A.(1999). *Jak pomóc dzieciom dyslektycznym ?*,Wydawnictwo JUKA, Warszawa
2. Bogdanowicz M.(1996).*Specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu u dzieci*. Psychologia Wydawnicza, 1.

20: Jak zapanować nad dzieckiem nadpobudliwym

**Autor: Joanna Noga - nauczycielka kształcenia zintegrowanego
Szkoła Podstawowa im. Wł. S. Reymonta w Rębelicach Królewskich**

Mając na uwadze dobro dziecka, jako wychowawczynie uczniów nadpobudliwych uczęszczających w obecnej chwili do III klasy, skłoniło mnie to do napisania artykułu

„ Jak zapanować nad dzieckiem nadpobudliwym?”. W młodszym wieku szkolnym wielu uczniów przejawia nadpobudliwość psychoruchową, co ma niekorzystny wpływ

na ich postępy w nauce, a także na stosunki z rówieśnikami. Pragnę podzielić się swoimi spostrzeżeniami na ten temat z innymi nauczycielami. Jestem w ciągłym kontakcie z rodzicami, o pomoc poprosiłam poradnię organizując zajęcia terapeutyczne

w klasie. Jako nauczyciel, dbam o warunki dogodne do nauki dla tych uczniów, jak również zapewniam im bezpieczny pobyt w szkole. Chcę zapewnić dzieciom wszechstronny rozwój, a równocześnie utrwalać w nich dobre nawyki, kulturę zachowania i współdziałania w grupie.

Z chwilą rozpoczęcia roku szkolnego pojawia się problem nadpobudliwości dziecięcej. W ostatnich latach można zauważyć u młodszych dzieci w wieku szkolnym wzrost ilości dzieci nadpobudliwych. Z nadpobudliwością psychoruchową mamy do czynienia wtedy, gdy dochodzi do przewagi procesów pobudzania nad procesami hamowania. Deficyty w zachowaniu pojawiają się we wczesnym dzieciństwie i utrzymują się przez cały okres dorostania. Nie każde energiczne zachowanie dziecka świadczy o nadpobudliwości.

Właściwości psychiczne dziecka mają niewątpliwie wpływ na wyniki uzyskiwane w szkole. Uczeń jest w stanie podjąć wyczerpujący wysiłek umysłowy, koncentrować się przez dłuższy czas, a po zmęczeniu szybko odzyskać siły do dalszego działania dzięki prawidłowemu funkcjonowaniu układu nerwowego. Charakterystyczne cechy dziecka nadpobudliwego to: nadmierna potrzeba aktywności ruchowej, gwałtowność reakcji, nadmierna skłonność do wzruszeń, obniżone poczucie obowiązku.

O nadpobudliwości możemy mówić wtedy, gdy dziecko nie potrafi skoncentrować

się na jednej rzeczy, nie kontroluje swoich emocji i jednocześnie jest nadmiernie ruchliwe. Specyficzne zachowanie dziecka nie wynika przecież ze złej woli, ale jest efektem niewłaściwie wykształconych cech układu nerwowego. Jest oczywiste, że najbardziej z tego powodu cierpi samo dziecko. Nie ma co ukrywać, że takie dziecko (uczeń) jest uciążliwe dla otoczenia, klasy. Co chwila ktoś się na niego skarży, że popchnął kolegę na korytarzu, że rozmawiał na lekcji, zabierał cudzą własność, szurał, wchodził pod ławkę. Takie postępowanie nie wynika z jego złej woli i chęci łobuzowania, a z zaburzeń układu nerwowego. Malcowi trudno zapanować nad swoim ciałem i uczuciami. Dlatego dzieje się tak, że zamiast np. powoli iść- biegnie i zamiast spokojnie odpowiedzieć- krzyczy. Pobudzenie dziecka wzrasta, przebywając w grupie. Odpowiednie kierowanie dzieckiem daje dobre wyniki wychowawcze. Wadliwe oddziaływanie daje natomiast wtórne zaburzenia emocjonalne. Przy nasileniu nadpobudliwości ruchowej może występować także niezręczność, nieźborność, brak dokładności, precyzji, co sprawia, że dzieci te ciągle coś tłuką, zrzucają, łamią i same ulegają ciągłym wypadkom. Należy odróżnić nadpobudliwość od niepokoju ruchowego, który charakteryzuje się tym, że dzieci wykonują wiele drobnych ruchów, np. bązgrają po zeszytach, obgryzają ołówek, skrobą po ławce, niszczą rzeczy znajdujące się wokół nich. Niepokój ruchowy może objawiać się też tikami nerwowymi, skurczami, wyładowaniami nerwowymi. Wobec takiej sytuacji, rodzic nie powinien czekać z założonymi rękoma, aż z wiekiem dziecko uspokoi się i wyciszy. Niewiele pomoże ciągłe strofowanie lub ignorowanie nietypowych zachowań dziecka. Takie dziecko, uczeń wymaga szczególnej uwagi. Musimy postarać się stworzyć mu warunki, by czuło się bezpiecznie i mogło prawidłowo się rozwijać oraz funkcjonować wśród rówieśników. Pytamy: jak to zrobić?

Po pierwsze :Ustalić stały rozkład dnia.

Skoro dziecko nadpobudliwe nie może zapanować nad tym, co się dzieje wokół niego, to rodzice powinni mu to ułatwić, ustalając stały rozkład dnia. Niech zawsze kładzie się spać o tej samej porze, o wyznaczonych godzinach je, bawi się, odrabia lekcje i ogląda programy telewizyjne dostosowane do wieku. Dużą pomocą będzie, wywieszenie w jego pokoju na ścianie kolorowej planszy z rozpisany planem zajęć. Wiadomą rzeczą jest, że uczniowi powinno rozpisać się bardziej szczegółowy rozkład dnia niż przedszkolaków, któremu należy zrobić to w formie obrazków. Naszym obowiązkiem jest uprzedzić dziecko o tym, że zmieni się coś w scenariuszu zajęć.

Po drugie: Zapewnić codzienną dawkę ruchu.

Stwarzajmy dziecku(uczniowi) okazję do wyładowania nadmiaru energii w formie spacerów, jazdy na rowerze, pływania na basenie, czy innej formie sportu. Nie krzyczymy, a obserwujemy dziecko. Również w domu wyznaczmy mu miejsce, gdzie może bezpiecznie się bawić, do woli wyskakać np. na dużej piłce z uszami.

Po trzecie: Zapewnić lepszą koncentrację.

Rodzic powinien starać się systematycznie dziecku czytać już od najmłodszych lat, jest to szczególnie ważne w wypadku nadpobudliwych malców. Właśnie kilkuminutowa lektura doskonale rozwija koncentrację. Bardzo ważne jest przygotowanie miejsca do pracy, nauki, tak aby nic go nie rozpraszało w zasięgu wzroku. Podczas odrabiania lekcji powinno dziecko dzielić zadania na kilka części i robić między nimi krótkie przerwy. W pokoju powinno być cicho, gdyż wszelkie głosy, hałasy rozpraszają uwagę.

Po czwarte; Formułować krótkie polecenia.

Według psychologów, maluch zapamiętuje tylko połowę naszej długiej wypowiedzi i nadpobudliwemu dziecku trudno jest się skupić na naszych słowach. Dlatego starajmy się mówić krótko, konkretnie i tylko o tym, co powinno zrobić, a nie- czego nie zrobiło. Zamiast narzekać powiedz krótkie polecenie.

Po piąte: Stosować pochwały.

Dziecko często ganione przez różne osoby i w różnych sytuacjach, łatwo traci wiarę w siebie. Dlatego pochwalmy je nawet za drobne osiągnięcia. Jest to bardzo ważne, by malec (uczeń) czuł się kochany i akceptowany.

Po szóste: Zapewnić pomoc specjalisty.

W przypadku, jeśli nasze rady nie poskutkują poszukajmy pomocy w poradni psychologicznej. Częściej rozmawiajmy o problemach dotyczących naszego dziecka z wychowawczynią. Bądźmy świadomi wychowania naszych pociech.

Uważam, że trafna diagnoza stanowić powinna podstawę zindywidualizowanych zabiegów pedagogicznych i terapeutyczno-wyrównawczych zmierzających do eliminowania przyczyn powodujących zahamowania rozwojowe i niepowodzenia szkolne dziecka.

Praca z dzieckiem nadpobudliwym wymaga dużo cierpliwości, tolerancji i zrozumienia. Tylko spokojne, przemyślane i celowe reakcje otoczenia pozwolą na wyrównanie nieprawidłowości, osiągnięcia harmonii emocjonalnej, społecznej i zlikwidowanie niepowodzeń szkolnych.

Literatura:

1. Faber A., Mazlish E. (19960), Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały. Jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły, Poznań
  2. Latini J. (1998), Czy człowiek jest istotą łagodną?, Warszawa
  3. Chłopkiewicz M.(1987). Osobowość dzieci i młodzieży rozwój i patologia. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa
Spionek H. Zaburzenia rozwoju uczniów a niepowodzenia szkolne. Warszawa PWN
-

21: Jak uatrakcyjnić ocenianie w klasach młodszych?

Autor: Elżbieta Nowakowska - nauczyciel kształcenia zintegrowanego Zespół Szkół w Kamyku

Artykuł opisuje znaczenie oceniania w nauczaniu wczesnoszkolnym, zawiera propozycje niekonwencjonalnych form oceny. Adresowany jest głównie do nauczycieli młodych stażem, pracujących w klasach I – III, dążących do tego, aby ocenianie było atrakcyjne i przynosiło właściwe efekty.

Ocenianie jest nieodłącznym elementem procesu nauczania. Szczególnie ważną rolę pełni ono w klasach młodszych. W pierwszym etapie edukacji należy w sposób szczególnie ostrożny podchodzić do tego problemu, a w ocenie podkreślać pozytywne aspekty działalności dziecka. Uczeń w tym wieku ma bowiem dużą potrzebę akceptacji swoich poczynań szkolnych. Pragnie, aby jego wysiłek był zauważony, doceniony przez nauczyciela, który jest dla niego wielkim autorytetem. Każda ocena pozytywna wyzwała w dziecku chęć do dalszej pracy, wzmacnia jego aktywność i daje wiele radości.

Z mojego doświadczenia pedagogicznego wynika, że bardzo duże znaczenie na tym etapie edukacji ma systematyczność oraz różnorodność form oceniania pracy uczniów podczas zajęć szkolnych. Monotonia w ocenianiu w pewnym momencie może być przyczyną zmniejszonej aktywności a nawet bierności klasy lub grupy uczniów, którzy stają się znudzeni jednolitym ocenianiem.

Starajmy się zatem, aby ocena dziecka przybierała co pewien czas jakąś inną, nową formę. Takie zmiany na pewno zaintrygują ucznia, pobudzą jego aktywność. Przy ocenianiu nie zapominajmy o uczniach mniej zdolnych, ale wykazujących się pracowitością i solidnością. W ich przypadku pokonywanie pewnych trudności jest nie lada sukcesem. Dbajmy więc o to, by w ocenie (także i opisowej) nie pominąć osiągnięć tego rodzaju.

W związku z opisywanym przeze mnie tematem chciałabym przedstawić kilka propozycji niekonwencjonalnych form oceniania, które w moich klasach uatrakcyjniły zajęcia, a uczniów zmobilizowały do większej aktywności.

1. Na zajęcia polonistyczne i przyrodnicze przygotowuję wycięte z kartonów w różnych kolorach drobiazgi tematycznie związane z lekcją, np. serduszka – na lekcję o przyjaźni, jabłka lub gruszki – do opisu owoców na zajęciach polonistycznych. Uczniowie najaktywniejsi otrzymują takie drobiazgi z umieszczonymi na nich napisami: Dziękuję Ci za aktywność; Byłeś bardzo aktywny; Jesteś aktywnym uczniem. Otrzymane nagrody wklejają do dzienniczków.
2. Przed rozpoczęciem zajęć, informuję, że za każdą poprawną odpowiedź można uzyskać punkt w postaci kółeczka (Wcześniej przygotowuję wiele kolorowych kółeczek z kartonu). Pod koniec zajęć dzieci zliczają zdobyte punkty. Uczniowie z największą liczbą punktów zdobywają tytuły Mistrzów Aktywności i otrzymują medale z napisem: Dziś byłeś Mistrzem Aktywności, po czym wklejają je do swoich dzienniczków.
3. Każdy uczeń otrzymuje do domu ilustrację przedstawiającą widoczek lub scenkę z bajki. W klasie mam dla każdego dziecka identyczne obrazki pocięte na puzzle, w podpisanych kopertach. Na koniec dnia rozdaję za aktywność elementy wyjęte z właściwych kopert. W ten sposób uczniowie kompletują puzzle, aby ułożyć w domu cały obrazek. Wielkie uznanie zdobywają ci, którzy pierwszy zdołają ułożyć ilustrację. W nagrodę otrzymują pochwałę, którą wpisują do dzienniczka, a obok przyklejam błyszczącą naklejkę – nagrodę za „specjalne osiągnięcia”.
4. Do oceniania na zajęciach włączam również uczniów. Najczęściej wykorzystuję tę metodę w klasie II i III, kiedy dzieci potrafią już być w miarę obiektywne. I tak np. wspólnie z nimi oceniam prace plastyczne, a najładniejsze wybieram na klasową wystawkę. Czasami stosuję ocenę w formie oklasków. W ten sposób oceniamy, między innymi, prace redakcyjne indywidualne lub grupowe. Po prezentacji prac formułuję swoje uwagi na ich temat, a następnie klasa wyraża swoją ocenę oklaskami o zróżnicowanej intensywności.
5. Dbam również o częste ocenianie zachowania. Uczniów wyróżniających się nagradzam stempelem „wesoła buźka” wraz z odpowiednim komentarzem napisanym obok. Nagrodą za specjalne osiągnięcia, np. wzorową opiekę nad chomikiem jest estetyczna naklejka. Za niewłaściwe zachowanie, niestety, uczniowie otrzymują stempelek w postaci „smutnej buźki”. Można także umówić się z klasą, że przez okres tygodnia będziemy wspólnie obserwować zachowanie wszystkich uczniów. Po upływie tego czasu przyznajemy najlepiej zachowującym się odznaki wzorowego ucznia. Wyróżnione osoby noszą te odznaki przez cały następny tydzień, co spotyka się z uznaniem i zainteresowaniem kolegów i koleżanek z innych klas.
6. Aby zachęcić dzieci do pięknego prowadzenia zeszytów, w każdym roku szkolnym odbywa się rozstrzygnięcie konkursu na najładniejszy zeszyt. Zwycięzcy otrzymują dyplomy na apelu, w obecności innych klas i nauczycieli.

Na zakończenie chciałabym jeszcze raz podkreślić, że ocena w klasach młodszych powinna mieć charakter afirmacyjny, motywujący. Starajmy się więc doceniać pracę wszystkich uczniów, bierzmy pod uwagę ich możliwości i zaangażowanie. Nagradzajmy ich starania jak najczęściej słowem, gestem, uśmiechem. To dla nich także miła nagroda.

Myślę, że moje refleksje oraz opisane propozycje mogą stanowić pewną podpowiedź dla nauczycieli borykających się z problemem oceniania. Być może staną się one również inspiracją do innych, ciekawych rozwiązań w tej dziedzinie, czego wszystkim zainteresowanym serdecznie życzę.

22: Scenariusz zajęć zintegrowanych dla klasy I

Autor: Iwona Nowakowska - nauczyciel kształcenia zintegrowanego
SP nr 1 im. A. Mickiewicza w Myszkowie.

Pragnę podzielić się scenariuszem zajęć zintegrowanych dla klasy I .

Lekcję, którą przedstawiam poniżej przeprowadziłam w mojej klasie.

Sprawiła ona dzieciom dużo radości, a ponadto uwrażliwiła na piękno środowiska naturalnego i umiejętność obcowania z nim.

Wdrażając dzieci od najmłodszych lat do poznawania różnorodności zjawisk świata przyrody i ich ochrony, przyczyniamy się do kształtowania poczucia odpowiedzialności za utrzymanie ekosystemów naturalnych, a szczególnie nieskazitelnej zieleni, czystości wód oraz ekosystemów sztucznych tj. parków, ogrodów, lasów, pól, zbiorników wodnych tworzonych przez człowieka. Uświadamiamy , iż w dużej mierze to od nas zależy bogactwo zasobów naturalnych, piękno krajobrazów, fauny i flory.

Temat kręgu : Chrońmy naszą planetę – Ziemię.

Temat dnia : Poznajemy piękno i bogactwa Ziemi.

Zintegrowane treści nauczania : Wypowiedzi dzieci na temat piękna i bogactw Ziemi na podstawie własnych obserwacji, doświadczeń i zgromadzonych materiałów. Tworzenie akompaniamentu do wiersza. Rozwiązywanie zadań tekstowych – dodawanie i odejmowanie liczb w zakresie 20. Wykonanie pracy plastycznej „ Moja planeta”.

Cele operacyjne:

Uczeń -

- uważnie słucha wiersza ;
- wypowiada się na zadany temat ;
- dobiera dźwięki i podpisy do obrazów ;
- umie policzyć litery, głoski i podzielić wyrazy na sylaby ;
- starannie przepisuje zdania ;
- potrafi dzielić się swoimi spostrzeżeniami ;
- logicznie i twórczo myśli ;
- czyta zadany tekst ;
- uporządkuje sylaby w wyrazy, wyrazy w zdania ;
- rozwiąże zadania tekstowe ;
- odegra rolę ;
- w ciekawy i oryginalny sposób zaprezentuje akompaniament i ułoży melodię ;
- zgodnie współpracuje w zespole ;
- wykona pracę plastyczną techniką collage ;
- dba o estetyczne wykonanie pracy.

Metody pracy: metody aktywne, słowna, pokaz, praktycznych działań.

Formy pracy: zbiorowa, grupowa i indywidualna – jednolita i zróżnicowana.

Środki dydaktyczne: puzzle, obrazy, ilustracje, albumy – krajobrazy, ilustracje i okazy naturalne, napisy – nazwy zwierząt, wiersz Cz. Janczarski „ Nasza Ziemia”, rozsypanki: sylabowe, wyrazowe, zdaniowe, ilustracje do zadań ,

instrumenty perkusyjne , brystol, farby, obrazki,

Wprowadzenie do tematu zajęć :

nauczyciel dzieli klasę na trzy grupy

- każda z grup układa puzzle (ukryty obraz) lasu, gór i morza ;
- dzieci słuchają kasetę, gdzie nagrane są odgłosy leśne, szum morza, krzyk mew, odgłos górskich potoków, góralską muzykę – starają się dopasować dźwięki do obrazów ;
- zabawa w zwierzęta – uczniowie otrzymują opaski na głowy, na których są napisy – wiewiórka, jeź, rybitwa, śledź, niedźwiedź. Ich zadaniem jest ustawienie się przy obrazie, w którym żyje dane zwierzę.

EDUKACJA POLONISTYCZNA.

1. Rozmowa z dziećmi na temat piękna i bogactw Ziemi w oparciu o przyniesione ilustracje, obrazy, pocztówki i własne doświadczenia.
2. Wzorowa recytacja wiersza Cz. Janczarskiego „ Nasza Ziemia” przez nauczyciela.
 Nasza Ziemia jest piękna
 Nasza Ziemia nas karmi,
 i najbliższa, bo nasza. Daje nam złote ziarno,
 Dobra jak oczy matki, wiosną błękit i kwiaty,
 kiedy patrzą na nas. Latem słodkie wiśnie.
 Tu rośniemy, Więc kochamy tę Ziemię
 tu co dzień i piaszczystą, i czarną.
 nas zabawa zaprasza, Zасыpiamy spokojnie
 tutaj budzi nas słońce, kiedy gwiazda błysnie.
 nasze słońce z rana...
3. Wypowiedzi dotyczące wiersza.
  - Jaka jest nasza planeta ?
  - Do kogo autor porównał Ziemię ?
  - Dlaczego jest piękna ?

- W jaki sposób nas karmi ?
- Jakie dary posiada Ziemia ?
- Za co kochamy Ziemię ?

Nauczyciel prosi , aby dzieci zamknęły oczy i wyobraziły sobie cztery obrazy (jedna zwrotka – jeden obraz), mówią o swoich odczuciach.

EDUKACJA MUZYCZNA

1. „Rozśpiewani Ziemianie”

- dzieci śpiewają gamę : najpierw cicho, a potem coraz głośniej -powoli później coraz szybciej ;
- wyklaskują rytmy ułożone do pierwszej zwrotki wiersza ;
- tworzą akompaniament z wykorzystaniem instrumentów perkusyjnych ;
- układają własne melodie do wiersza, śpiewają wiersz jako piosenkę .

EDUKACJA MATEMATYCZNA

1. Rozwiązywanie zadań tekstowych.

„ Zbieracze bursztynów”.

Ania znalazła 11 bursztynów, Robert 9 bursztynów. Ile razem znaleźli bursztynów ?

(Demonstracja bałtyckiego bogactwa).

„ Grzybobranie”.

Nauczyciel przypina na tablicy ilustrację przedstawiającą kosz z 12 grzybami i kosz z 5 grzybami. Prosi o ułożenie treści zadania, działania i rozwiązanie.

„ Baca na hali ”.

Nauczyciel pisze działanie $18 - 5 =$. Prosi o ułożenie treści zadania

o wypasie owiec i rozwiązanie działania , (można przygotować ilustrację).

EDUKACJA POLONISTYCZNO – ŚRODOWISKOWA

Dzieci siedzą w kręgu. Nauczyciel opowiada i demonstruje bogactwa naturalne Ziemi. Mówi o ich pochodzeniu i wykorzystaniu przez człowieka

Dzieci poznają bogactwa za pomocą różnych zmysłów, a następnie :

- podpisują okazy objaśniając pisownię,
- liczą w wyrazach litery i głoski.
- dzielą na sylaby.

EDUKACJA RUCHOWA

Ćwiczenia dramowe – gry w wyobrażonych sytuacjach.

- Jesteśmy nad morzem. Pompujemy materac. Wchodzimy do morza. Woda jest bardzo zimna. Rzucamy materac. Kładziemy się. Pływamy.
- Idziemy w góry. Nagle! Słyszymy odgłosy i mocne uderzenia o ziemię. Idzie niedźwiedź. Boimy się. Uciekamy.
- Spacerujemy dróżką leśną .Zachwycamy się śpiewem ptaków, szumem drzew i cichym odgłosem rzeczki. Jesteśmy szczęśliwi. Kładziemy się pod drzewem i... dalsze zachowanie zależy od inicjatywy dzieci.

EDUKACJA POLONISTYCZNA

1.Rozmowa na temat obchodów Dnia Ziemi.

- Co musimy zrobić, aby nasza planeta była piękna i bogata ?
- „ burza mózgów”.

2. Ułożenie tekstu:

ŚWIĘTO ZIEMI OBCHODZIMY OD 22 KWIETNIA 1970 ROKU.

TO ŚWIĘTO LUDZI, ROŚLIN I ZWIERZĄT.

W TYM DNIU MUSIMY SZCZEGÓLNIIE PAMIĘTAĆ O ŚRODOWISKU NATURALNYM.

Nauczyciel uczniom najlepszym daje powyższy tekst w postaci rozsypanki sylabowej, innym rozsypankę wyrazową, uczniom mającym kłopoty – rozsypankę zdaniową.

3.Zapis tekstu do zeszytu.

EDUKACJA PLASTYCZNA

1.Malowanie Ziemi, jej piękna i bogactw (praca w sześciu grupach).

Nauczyciel rozdaje arkusze papieru i prosi o wykonanie prac techniką collage.

Poszczególne grupy malują:

lasy i pola,

wody,

zwierzęta i rośliny,

warzywa i owoce,

góry,

bogactwa naturalne.

2.Wykonanie wystawy na korytarzu - „ Nasza planeta”.

Podsumowanie lekcji.

1. Omówienie pracy uczniów.
  2. Zadanie pracy domowej – nauka recytacji wiersza „ Nasza Ziemia”.
-

23: Konspekt lekcji języka polskiego dla I klasy gimnazjum "Młodzież w naszym mieście"

**Autor: Dorota Orszulak - nauczycielka j. polskiego
Gimnazjum w Żarkach**

Proponowany konspekt uwzględnia metody nauczania według programu KREATOR i treści ścieżki EDUKACJA REGIONALNA – DZIEDZICTWO KULTUROWE W REGIONIE.

Celem lekcji jest kształtowanie poczucia związku młodzieży z ich miastem, współodpowiedzialności za jego wizerunek, uświadomienie sobie własnych potrzeb i możliwości ich realizacji. Poza tym uczniowie kształcą umiejętność pisania listu oficjalnego oraz umiejętności kluczowe.

Klasa zostaje podzielona na grupy drogą losowania plakietek w 5 kolorach.

W sali na ścianach wiszą cytaty na temat roli młodzieży w życiu narodu.

Lp.	Tematyka zajęć	Ilość godzin
1.	Wycieczka po mieście i okolicy. Szukanie miejsc związanych z przeszłością. Fotografowanie ciekawych obiektów.	3 godziny
2.	Opowiadanie zebranych legend. Próba podziału ze względu na temat.	2 godziny
3.	Przygotowywanie inscenizacji wybranej legendy na podstawie zredagowanego scenariusza. Przygotowanie scenografii.	6 godzin
4.	Próba „stworzenia legendy” wokół miejsc pominiętych przez legendę zapisaną. Ćwiczenia redakcyjne.	2 godziny
5.	Zorganizowanie wystawki literacko – fotograficzno – plastycznej pt. „Żarki i okolice w legendzie”	3 godziny

ETAPY LEKCJI	PRZEBIEG LEKCJI	UMIĘJĘTNOŚCI KLUCZOWE	UWAGI
Zaangażowanie 5 min.	1. Głośne odczytanie cytatów wywieszonych w klasie na temat roli młodzieży w życiu narodu. 2. Bardzo krótka dyskusja, w wyniku której uczniowie uzmysławiają sobie, że przyszłość naszego miasta zależeć będzie od nich samych. 3. Jak dziś czujecie się w naszym mieście? – zapisanie tematu lekcji. 4. Podział klasy na grupy.	Skuteczne komunikowanie się Zorganizowanie zespołu	Uczniowie potrafią już brać udział w dyskusji; w razie potrzeby należy zadbać o jej kulturę i porządek. Nauczyciel zachęca uczniów do refleksji. Każda grupa ma swój kolor zasygnalizowany dużą plakietką.
Badanie 5 min.	1. Rozdanie zadań i plansz z ćwiczeniem 1 i materiałem 2. 2. Uczniowie zapoznają się z zadaniami i dzielą się funkcjami w grupie (wybierają lidera, sekretarza i sprawozdawcę).	Organizowanie pracy grupy Planowanie i komunikowanie się	Praca metodą metaplanu (plansza nr 1 na dużym brystolu). Nauczyciel pełni rolę obserwatora, doradcy. Materiał nr 2
Przekształcanie 20 min.	1. Uczniowie przedstawiają grupie swoje pomysły i propozycje – dyskusja w grupie. 2. Wybierają najtrafniejsze wypowiedzi. 3. Sekretarz zapisuje wyniki pracy.	Porozumiewanie się w grupie Twórcze rozwiązywanie problemów Efektywne współdziałanie	Nauczyciel pozostawia swobodę działania uczniom. Obserwuje postępy i jakość pracy, w razie trudności przypomina wskazówki lub naprowadza uczniów pytaniami otwartymi
Prezentacja 10 min.	1. Każda grupa wywiesza swoją planszę na tablicy magnetycznej. 2. Sprawozdawcy prezentują wyniki pracy swoich grup (jeśli treści się powtarzają, kolejni sprawozdawcy wybierają tylko te, które wprowadzają jakieś nowe elementy).	Komunikowanie się Ocena rezultatów własnej pracy	Nauczyciel powinien zwrócić uwagę, aby sprawozdawcy starannie prezentowali swoją pracę i wyraża zadowolenie z pracy poszczególnych grup.
Zaangażowanie 5 min.	1. Uczniowie zastanawiają się, który wniosek jest im szczególnie bliski, choć do jego realizacji jest potrzebna pomoc dorosłych odpowiedzialnych za nasze miasto. 2. Metodą rankingu ustalenie 3-5 priorytetów. 3. Nowy podział na grupy.	Zajmowanie stanowiska, wyrabianie własnej opinii Zorganizowanie zespołu	Nauczyciel zmusza uczniów do podjęcia indywidualnych decyzji poprzez rozdanie samoprzylepnych karteczek, które przyklejają na planszach. Uczniowie wracając na miejsca ponownie losują kolorowe plakietki i siadają w nowych grupach
Badanie 5 min.	1. Rozdanie grupom nowych materiałów (nr 3). 2. Zapoznanie się z zadaniami nr 3. 3. Podział funkcji w grupie.	Rozumienie poleceń pisemnych Komunikowanie się Planowanie i organizowanie pracy zespołu	Materiały nr 3: papier listowy, koperta, adresy instytucji i urzędów naszej gminy i zadanie nr 3. Nauczyciel jest doradcą

Przekształcanie 25 min.	1.Redagowanie listów oficjalnych. 2.Adresowanie kopert	Komunikowanie się w grupie Rozwiązywanie problemów w sposób twórczy Efektywne współdziałanie w grupie	Nauczyciel nie wpływa na decyzje uczniów, pełni rolę obserwatora; w razie potrzeby koryguje układ listu lub stylistyczne ujęcia wypowiedzi nie narzucając własnego zdania
Prezentacja 10 min.	1.Sprawozdawcy odczytują listy oficjalne zredagowane przez grupę.	Komunikowanie się Ocena własnej pracy	Nauczyciel dba o wyraziste i głośne odczytanie listów, ocenia pracę w kategoriach celu, chwali zaangażowanie grupy.
Refleksja 5 min.	1.Ocena przebiegu lekcji i ewaluacja poprzez wypełnienie ankiety. 2.Jak oceniasz swoją pracę na dzisiejszej lekcji? – praca domowa pisemna	Ocena własnej pracy i pracy kolegów oraz lekcji jako całości	Materiał nr 4 Nauczyciel prosi o szczere wypowiedzi podczas wypełniania ankiet i pisanie pracy domowej.

MATERIAŁY DODATKOWE:

PLANSZA do ćwiczenia nr 1

MŁODZIEŻ W NASZYM MIEŚCIE

JAK JEST? JAK POWINNO BYĆ?

DLACZEGO NIE JEST TAK, WNIOSKI:

JAK POWINNO BYĆ? CO ZROBIĆ, ABY BYŁO LEPIEJ?

ZADANIA DO ĆWICZENIA 1

- 1.Uzupełnij planszę własnymi refleksjami i pomysłami.
- 2.Zapisywane zdania formułujcie jasno i precyzyjnie.
- 3.Unikajcie powtórzeń myśli.
- 4.Każda wypowiedź jest dobra i jednakowo ważna.
- 5.Szanujcie czas! Na wykonanie zadania macie 20 min.
- 6.Na zakończenie wróćcie do punktu WNIOSKI i otoczcie pętlą to, co sami możecie zmienić, wykonać, na co macie wpływ.

MATERIAŁ NR 2

Podział obowiązków w grupie

Podzielcie się obowiązkami w swojej grupie tak, aby najlepiej wykorzystać uzdolnienia koleżanek i kolegów. Wybierzcie:

- a) lidera grupy- przywódcę odpowiedzialnego za pracę grupy, który będzie narzucał tempo pracy i decydował o kierunku działania
- b) sekretarza – osobę, która będzie zapisywała wyniki Waszej pracy
- c) sprawozdawcę – osobę, która zaprezentuje przed całą klasą wyniki Waszej pracy.

Pamiętajcie, że każda osoba w grupie ma prawo do własnego zdania, które należy uszanować.

ZADANIE NR 3

1.Napiszcie list oficjalny do osoby dorosłej mającej wpływ na to, co dzieje się w naszym mieście i przedstawcie jej swoje propozycje polepszenia sytuacji młodzieży w naszym środowisku. W tym celu:

- a) wybierzcie jeden z priorytetów wskazanych przez klasę
- b) zdecydujcie, kto będzie adresatem listu
- c) zapoznajcie się ze składnikami listu oficjalnego:

- przedstawienie się

- prośba, propozycja

- uzasadnienie prośby, propozycji

- d) zastosujcie wybrane wyrażenia i zwroty:

proszę pozwolić, że się przedstawimy...

chcielibyśmy się przedstawić....

jesteśmy...

mamy prośbę (ogromną, wielką, gorącą)

zwracamy się z prośbą, propozycją

chcielibyśmy przedstawić swoją prośbę

chcielibyśmy Pana (Panią) prosić...

bylibyśmy wdzięczni, gdyby Pan (pani)...

Szanowny Panie... (nagłówek)

Łączymy wyrazy szacunku (poważania) (na zakończenie)

2. Zaadresujcie kopertę

3.Na wykonanie zadania macie 25 min.

Życzę powodzenia!

MATERIAŁ NR 4

Ankieta oceniająca przebieg lekcji

1. Czy podobała Ci się dzisiejsza lekcja? (podkreśl właściwą odpowiedź)

Bardzo tak trochę nie

2. Napisz, który moment lekcji był dla Ciebie najciekawszy.

3. Napisz, w którym momencie lekcji najbardziej się nudziłeś.

24: Test badający poziom wiadomości i umiejętności z języka polskiego uczniów rozpoczynających naukę w gimnazjum

Autor: Dorota Orszulak, Katarzyna Czyż - nauczycielki j. polskiego Gimnazjum w Żarkach

Niniejsza praca może posłużyć nauczycielom języka polskiego do określenia poziomu umiejętności polonistycznych uczniów rozpoczynających naukę w klasie I gimnazjum.

Test zbudowany jest z zadań otwartych krótkiej odpowiedzi i tworzenia własnego tekstu badający umiejętności i wiadomości ujęte w podstawie programowej dla szkoły podstawowej.

W ŚWIECIE KSIĄŻEK

Przed Tobą test sprawdzający Twoje umiejętności i wiedzę, jaką zdobyłeś podczas nauki w szkole podstawowej. Najpierw przejrzyj wszystkie zadania, przeczytaj teksty 1 i 2, a następnie wykonuj polecenia w dowolnej kolejności. Pamiętaj, że niektóre pytania odnoszą się bezpośrednio do tekstów umieszczonych w teście. Na wykonanie wszystkich zadań masz 90 minut. Powodzenia!

Tekst 1

Jeśli chcemy powiedzieć, żeśmy jakąś książkę przeczytali całą, od początku do końca, to mówimy, że przeczytaliśmy ją „od deski do deski”. Co to za deski? Gdzie one są?

Teraz ich oczywiście w żadnej książce nie ma, ale niegdyś były. Średniowieczne, ręcznie w klasztorach przepisywane księgi miały okładki drewniane, powleczone skórą tłoczoną w piękne wzory.

A w środku co? Papier? Początkowo był tam pergamin; papier pojawił się dopiero później.

Przyjrawszy się nazwie naszego papieru, przekonamy się, że jednak rodowód tej nazwy jest starszy od najsędziwszej z ksiąg z deskami. Wyraz *papier* pochodzi z łacińskiego *papyrus*, łaciński zaś wyraz z greckiej nazwy *papyrus*, którą to nazwą określano roślinę rosnącą w błotnistych miejscowościach Egiptu, Abisynii, Palestyny i dającą swe łodygi na zwoje papirusowe. Tak więc nasz papier od papirusu nazwę wywodzi.

Poza pochodzeniem nazwy nic nie ma papier z papirusem wspólnego. Pomysł robienia papieru (ze szmat) zrodził się w Chinach, a do XII wieku zaczął się także rozpowszechniać w Europie. W Polsce pierwsze papiernie powstają w XV wieku. To dość wcześnie, bo nawet wcześniej niż w Anglii.(...)

O treści książki mówi nam tytuł. Tytuł? Skąd się wziął ten wyraz? Z łacińskiego *titulus*. *Titulus* był to w Rzymie starożytnym skrawek kolorowego pergaminu, na którym wypisano krótką informację o treści dzieła lub nazwę utworu. Ten *titulus* przytwierdzano do naczynia ze zwojem, bo – pamiętajmy – starożytni Rzymianie książek jeszcze nie mieli. Dzieło mieściło się w puszcze mniej lub więcej ozdobnej.

Zwój w puszcze był najczęściej papirusowy, miał postać taśmy nawiniętej na dwie pałeczki. (...) Pobieżne obejrzenie całości, czyli przekartkowanie, jakie dziś stosujemy przy wybieraniu książek w bibliotece lub księgarni, było absolutnie niemożliwe. Dlatego konieczny był na każdej puszcze ze zwojem ten informujący *titulus*.

Skoro jesteśmy już przy księgarni i bibliotece, dodajmy jeszcze, że ośrodkiem handlu papirusem było miast Biblos, stąd i *biblioteka*, i *bibliografia*.

D. Jodłowska-Wesołowska: *Papirusy, papierki, gryzpiórki*.

Pytania od 1 do 6 dotyczą tekstu 1.

1.Co wspólne ma papier z papirusem?

.....

2.Co to jest *titulus* i jaką pełni rolę?

.....

3.Wyjaśnij znaczenie wyrażenia: „od deski do deski” i „przekartkować”.

.....

4.Wypisz trzy wyrazy obce i napisz z jakiego języka pochodzą.

.....

5.Określ w przybliżeniu czas powstania papieru w Anglii.

.....

6.Wskaż 2 różnice między książką starożytną a średniowieczną.

.....

7.Wyjaśnij z jakiej zasady ortograficznej skorzystasz, pisząc wyraz *książka*?

.....

8.Do wyrazu *książka* dopisz 3 wyrazy pokrewne.

.....

9.Podaj 5 tytułów książek omawianych na lekcjach języka polskiego w szkole podstawowej. Nie zapomnij podać imion i nazwisk ich autorów i poprawnie je zapisać.

.....

Najbardziej znaną książką jest „Pan Tadeusz” Adama Mickiewicza. Oto jej fragment:

Tekst 2

Śród takich pól przed laty, nad brzegiem ruczaju,
 Na pagórku niewielkim, we brzozowym gaju,
 Stał dwór szlachecki, z drewna, lecz podmurowany;
 Świeciły się z daleka pobielane ściany,
 Tym bielsze, że odbite od ciemnej zieleni
 Topoli, co go bronią od wiatrów jesieni.
 Dom mieszkalny niewielki, lecz zewsząd chędogi, *ruczaj*- strumyk

I stodołę miał wielką, i przy niej trzy stogi *chędogi* -schludny
 Uzątku, co pod strzechą zmieścić się nie może; *uzątek* – zżęte z pól plony
 Widać, że okolica obfita w zboże, *smug* – długie i wąskie pole
 I widać z liczby kopic, co wzdłuż i w szerz smugów *na wciąż* – na oścież
 Świecą gęsto jak gwiazdy, widać z liczby pługów
 Orzących wcześniej łany ogromne ugoru,
 Czarnoziemne, zapewne należne do dworu,
 Uprawne dobrze na kształt ogrodowych grządek:
 Że w tym domu dostatek mieszka i porządek.
 Brama na wciąż otwarta przechodniom ogłasza,
 Że gościnna, i wszystkich w gościnę zaprasza.
Pytania od 10 do 15 dotyczą powyższego wiersza.

10. Określ dokładne usytuowanie dworu, ale nie cytuj. Uwzględnij wszystkie informacje.

11. Jakimi cechami mogą się charakteryzować mieszkańcy tego dworu? Podaj dwie.

12. Wypisz 2 przykłady rymów.

13. Podaj 2 przykłady epitetów

14. Zacytuj porównanie.

15. Wypisz uosobienie.

16. Z jakiego źródła mógłbyś skorzystać, gromadząc informacje na temat życia Adama Mickiewicza?

17. Nazwij podane części mowy:

pagórek....., brzoźowy....., ostrożnie....., lecz....., twoja.....,
 przed....., zmieścić.....

18. W podkreślonym wyrazie określ przypadek, liczbę i rodzaj: *odbite od ciemnej zieleni*.

19. Napisz **zaproszenie** na urodziny wybranego bohatera literackiego.

20. Napisz krótki **list** do kolegi, w którym zachęcisz go do przeczytania wybranej książki (około 10 zdań).

Uczeń pisze na temat zgodnie z celem posługując się następującymi formami wypowiedzi:

Zadanie 19 – **zaproszenie** / maksymalnie 5/:

Realizacja tematu:

1. Wskazuje adresata, nadawcę, miejsce, czas, cel ..... 1p.

2. Dostosowuje wypowiedź do sytuacji (zwroty grzecznościowe)..... 1p.

kompozycja:

3. Zachowuje spójność wypowiedzi ..... 1p.

język:

4. Przestrzega poprawności językowej i stylistycznej (dopuszczalny 1 błąd)..... 1p.

zapis:

5. Pisze poprawnie ortograficznie i interpunkcyjnie (dopuszczalny 1 błąd ort. i 1 int.)..... 1p.

Zadanie 20 – **list** / maksymalnie 18 p./

Temat:

1. Praca świadczy o zrozumieniu tematu ..... 1p.

treść:

Trafnie i celowo dobiera informacje, czyli:

2. Zachęca do przeczytania książki..... 1p.

3. Używa trafnych argumentów..... 1p.

4. Nie popełnia błędów merytorycznych..... 1p.

forma:

5. Stosuje zwroty grzecznościowe..... 1p.

6. Stosuje formuły językowe zgodnie z sytuacją komunikacyjną ..... 1p.

kompozycja:

7. Zachowuje trójdzielną kompozycję..... 1p.

8. Tekst jest spójny..... 1p.

9. Tekst jest logicznie uporządkowany ..... 1p.

język:

10. Pisze poprawnie językowo i stylistycznie :

dopuszczalne 2 błędy.....3p

(3 błędy-2p, 4 błędy- 1p)

zapis:

11.Pisze poprawnie ortograficznie:

dopuszczalny 1 błąd..... 3p.

(2 błędy –2p, 3 błędy- 1p)

12.Zna zasady interpunkcji : dopuszczalne 4 błędy..... 1p.

13.Stosuje przejrzysty układ graficzny

a)miejscowość i data.....1p.

b)nagłówek i podpis.....1p.

c)pisze czytelnie..... 1p.

Jeżeli praca będzie krótsza niż połowa wymaganej objętości, nie przyznaje się punktów za umiejętności opisane w punktach: 10, 11,12.

Uczeń może zdobyć 52 punkty, które można przeliczyć na oceny według ogólnie przyjętych zasad, gdyż prawie wszystkie badane umiejętności są na poziomie podstawowym. Jednak celem testu nie jest wystawienie ocen, a zorientowanie się w umiejętnościach własnych uczniów, aby móc właściwie zaplanować trzyletni cykl nauczania.

Poza tym polecamy polonistom przygotowanie na podstawie powyższej kartoteki informacji dla rodziców o poziomie wiedzy i umiejętności ich dzieci na progu kolejnego etapu kształcenia i uświadomienia ,jakie ewentualne braki ich dzieci muszą uzupełnić.

25: Kornel Makuszyński – autor uśmiechniętych książek. Scenariusz konkursu czytelniczego.

**Autor: Tadeusz Pakuła - nauczyciel języka polskiego
SP im. Wł. Szafera w Żarkach**

I. Rozwój współczesnych środków społecznej komunikacji przyczynił się do masowego odchodzenia od książki.

Dzieci i młodzież wykazują coraz mniejszą chęć i potrzebę czytania

Taka sytuacja zmusza polonistów i bibliotekarzy do ciągłego poszukiwania atrakcyjnych form i metod propagowania czytelnictwa.

SP im. Wł. Szafera w Żarkach jest organizatorem gminnych konkursów czytelnicznych skierowanych do dzieci szkół podstawowych. Hasło przewodnie naszych imprez *Kto czyta, nie błądzi* podkreśla wagę czytelnictwa, które jest początkiem każdej innej formy edukacji, w tym tak ważnych jak nauka języków obcych czy obsługa komputera. Czytanie jest umiejętnością przydatną w dorosłym życiu człowieka, zaś czytanie ze zrozumieniem – umiejętnością niezbędną, bez której trudno sobie wyobrazić funkcjonowanie we współczesnej skomplikowanej rzeczywistości.

II. III Gminny Konkurs Czytelniczy *Kto czyta, nie błądzi* poświęcony był twórczości Kornela Makuszyńskiego z okazji 50 rocznicy śmierci pisarza.

Zadaniem uczniów było przeczytanie powieści *Szatan z siódmej klasy* i dodatkowo jednej wybranej pozycji oraz zapoznanie się z biografią Makuszyńskiego. Przygotowanie uczestników, jak co roku, polegało na samodzielnej pracy z tekstami, wyszukiwaniu informacji, korzystaniu z różnego rodzaju źródeł. Wszyscy biorący udział w tej zabawie doskonale zdawali sobie sprawę, że samo przeczytanie lektur nie gwarantuje końcowego sukcesu. Należało wnikliwie poznać książki, a także poszerzyć swoją wiedzę o informacje dotyczące różnorodnych kontekstów dzieła: jest rzeczą zrozumiałą, że lektura *Szatana* bez znajomości historii XIX w. w dużym stopniu zawęży odbiór książki.

Konkurs zorganizowany był we współpracy z Biblioteką Miejską i Gminną w Żarkach oraz z Miejskim i Gminnym Ośrodkiem Kultury w Żarkach. Wymienione instytucje ufundowały ciekawe nagrody książkowe oraz włączyły się, jak co roku, w akcję propagowania czytelnictwa. Dom Kultury przygotował oryginalną scenografię, która była tłem zmagania młodych czytelników.

W Domu Kultury, gdzie odbyła się impreza, panowała odświętna atmosfera przypominająca wszystkim, że konkurs jest świętem książki i czytelnictwa.

Do zabawy przystąpiło ponad 60 uczestników ze szkół gminy Żarki, do finału komisja złożona z polonistów i bibliotekarzy wybrała 10 osób.

Cześć pierwsza – rozwiązywanie testu wielokrotnego wyboru poprzedzona była losowaniem miejsc i kodowaniem prac.

W przerwie, gdy komisja sprawdzała testy, uczniowie mogli obejrzeć przedstawienie *Sztuka odpowiadania*, przygotowane na podstawie tekstu *Bezgrzeszne lata*. Członkowie koła polonistycznego opracowali specjalne wydanie gazetki poświęcone życiu i twórczości K. Makuszyńskiego.

Cześć finałowa to turniej najlepszych czytelników przy udziale widowni. Finałiści zajęli miejsca na scenie, skąd odpowiadali na pytania. Widzowie mogli sprawdzać swoją wiedzę, kibicując swoim kolegom.

Nasz konkurs jest bardzo dobrą formą wymiany doświadczeń nauczycieli i bibliotekarzy oraz wszystkich zainteresowanych propagowaniem czytelnictwa.

Uzmysławia potrzebę współdziałania w zakresie akcji edukacyjnej, której wagę trudno przecenić.

Jestem przekonany, że organizowana przez nas od trzech lat akcja *Kto czyta nie błądzi* przyczyni się do wzrostu zainteresowania przez dzieci książką, co będzie dla nas, polonistów najlepszą nagrodą za wkładany trud dydaktyczny i wychowawczy.

Szatan z siódmej klasy - test

1. Daty urodzin i śmierci Kornela Makuszyńskiego to:

- a) 1884-1953
- b) 1798-1853
- c) 1905-1975
- d) 1864-1939

2. W 1929 roku K. Makuszyński otrzymał honorowe obywatelstwo:

- a) Krakowa
- b) Zakopanego
- c) Lwowa
- d) Gdańska

3. Która z książek K. Makuszyńskiego nie została sfilmowana?

- a) *Przygody wesołego diabła*
- b) *Szatan z siódmej klasy*
- c) *Przyjaciel wesołego diabła*
- d) *Wyprawa pod psem*

4. Debiut pisarza, utwór *Pół gwiazd* to:

- a) zbiór poezji
- b) zbiór legend
- c) zbiór recenzji teatralnych
- d) baśń

5. Entuzjastycznie przyjęte przez młodzież wspomnienia pisarza z 1925 r. to:

- a) *Awantury arabskie*
- b) *Pieśń o ojczyźnie*
- c) *Dusze z papieru*
- d) *Bezgrzeszne lata*

6. Gdzie rozpoczyna się akcja powieści *Szatan z siódmej klasy*?
- w Wiśle
  - w Łowiczu
  - w Warszawie
  - w Gdańsku
7. Gdzie rozgrywa się akcja właściwa?
- w Warszawie
  - w Kownie
  - w Wąchocku
  - w Bejgole
8. Kim dla Pawła Gąsowskiego był Iwo?
- bratem
  - szwagrem
  - przyjacielem
  - znajomym ze studiów
9. Czego szukali bandyci w domu państwa Gąsowskich?
- dokumentów
  - pieniędzy
  - obrazów
  - drzwi
10. O jakiej ważnej postaci historycznej wspomina się w powieści ?
- o Neronie
  - o Kościuszcze
  - o Starzyńskim
  - o Napoleonie
11. Adam przebywał w domu Iwo Gąsowskiego, ponieważ:
- zaprosiła go Wanda
  - trafił przypadkowo podczas wędrowki wakacyjnej
  - wysłali go tam rodzice
  - zaprosił go profesor Gąsowski w celu wyjaśnienia pewnej tajemnicy
12. Skąd Adaś dowiedział się o historii domu ?
- opowiedział mu ją właściciel
  - przeczytał w pamiętniku księdza Koszyczka
  - odnalazł w bibliotece pozycję na ten temat
  - dowiedział się od staruszka, sąsiada
13. Jaka książka pozwoliła rozwiązać zagadkę?
- Nieboska komedia*
  - Pan Tadeusz*
  - Boska komedia*
  - Potop*
14. Kim był Burski?
- harcerzem- kolegą Adasia
  - jednym z opryszków
  - nauczycielem języka polskiego
  - narzeczonym Wandy
15. Bejgoła to miejscowość znajdująca się
- na Podhalu
  - na Kujawach
  - na Wileńszczyźnie
  - w okolicach Lwowa
16. Jakie ostrzeżenie przesyła Adaś przyjaciółom z Bejgoły w momencie uwięzienia?
- wypędźcie oszusta*
  - zatkajcie komin*
  - zamknijcie okiennice*
  - strzeżcie domu*
17. Przodek Gąsowskich, Eustachy, szambelan króla Stanisława przedstawiony był na portrecie z jednym okiem, ponieważ:
- stracił oko w czasie powstania styczniowego
  - była to jego ułomność od urodzenia
  - autor portretu okłamał gospodarza domu w czasie gry w karty i został wyrzucony, nim zdążył namalować drugie oko
  - jedno z dzieci pradziadka Iwo Gąsowskiego zamalowało jedno oko białą farbą

18. *Miała anielską duszę i nieustający katar.* Mowa o:

- a) Wandzie
- b) matce Wandy
- c) matce Adasia
- d) Domicelii Gąsowskiej

19. Jeden z braci Adama miał na imię:

- a) Jaś
- b) Zbyś
- c) Grześ
- d) Tomek

20. *Szatan z siódmej klasy* to powieść:

- a) obyczajowa
- b) historyczna
- c) fantastycznonaukowa
- d) sensacyjno-detektywistyczna

21. Gdy Adaś przeszukuje strych, zauważa coś tajemniczego.

Pod dachem ktoś wisi!- szepnął Adaś zduszonym głosem.

Był to:

- a) pajac przypominający postać ludzką
- b) strach na wróble
- c) Francuz, który udawał nieżywego
- d) wisielec

22. Adaś przypomniał sobie o dziwnym zdarzeniu we Francji, o którym czytał przed dwoma laty. Pewien dom chciał kupić nieznanego człowieka za bardzo wysoką cenę, ponieważ:

- a) była w nim bardzo cenna filiżanka z kolekcji Napoleona Wielkiego
- b) w piwnicy ukryty był skarb bogatej rodziny złotników
- c) z północnego okna roztaczał się wspaniały widok na Sekwanę
- d) była to stara rezydencja jego przodków

23. Gdzie Francuz, który przybył do Bejgoły, znalazł list Kamila de Berier?

- a) na strychu
- b) wśród starodruków w Bibliotece Miejskiej Paryża
- c) podarował mu go pradziadek
- d) w starej książce kupionej u antykwariusza

24. Kto uwolnił Adama z piwnicy domu, w którym przebywali przestępcy?

- a) Francuz
- b) Iwo Gąsowski i jego brat
- c) Burski i jego koledzy, harcerze
- d) policja.

25. *Od wczoraj chodzę po całej okolicy – mówił ksiądz Kazuro. Byłem w siedmiu dworach, u siedmiu znakomitych dziedziców.* Ksiądz chciał:

- a) prosić o pomoc w remoncie starego kościoła
- b) rozmienić 100 złotych, które dostał od Francuza
- c) odszukać Adasia, który zniknął w tajemniczy sposób
- d) zaprosić dostojnych gości na otwarcie nowej plebanii

26. Ksiądz Kazuro opowiadał Adasiowi o młodym księdzu, który:

- a) założył szkołę dla biednych dzieci
- b) był świadkiem powrotu wojsk napoleońskich spod Moskwy
- c) brał udział w powstaniu styczniowym
- d) odkupił od państwa Gąsowskich drzwi z letniego domku

27. *Szatan z siódmej klasy* kończy się informacją o miejscu i czasie napisania książki:

- a) Zakopane, lato 1937 r.
- b) Warszawa, lato 1937 r.
- c) Wilno, zima 1937 r.
- d) Zakopane, lato 1938 r.

28. Najbardziej charakterystyczna cecha wyglądu Iwo Gąsowskiego to:

- a) niski wzrost
- b) długa broda
- c) nieprzeciętna tusza
- d) rude włosy

29. Ostateczne odnalezienie miejsca ukrycia skarbu Adaś zawdzięcza znajomości bajki o lisie i bocianie autorstwa:

- a) I. Krasickiego

- b) A. Mickiewicza
- c) La Fontaine'a
- d) A. Fredry

30. Pierwszy rozdział powieści nosi tytuł:

- a) Szatan wyskakuje z pudełka
- b) Diabeł wyskakuje z pudełka
- c) Diabeł wyskakuje z piwnicy
- d) Diabeł wskakuje do wanny z wodą

Odpowiedzi

- 1. a
- 2. b
- 3. d
- 4. a
- 5. d
- 6. c
- 7. d
- 8. a
- 9. d
- 10. d
- 11. d
- 12. b
- 13. c
- 14. a
- 15. c
- 16. d
- 17. c
- 18. b
- 19. a
- 20. d
- 21. b
- 22. a
- 23. d
- 24. c
- 25. b
- 26. c
- 27. a
- 28. b
- 29. c
- 30. b

II Zadania części finałowej

Zad. Nr 1 Uczniowie losują koperty ze zwrotkami *Przygód Koziołka Matołka*.

W tym roku Koziołek Matołek, bohater książki K. Makuszyńskiego i Walentynowicza obchodzi swoje 70 – te urodziny. Nasze zadanie jest zabawą. Proszę wpisać brakujące wyrazy. Jeżeli wpiszesz wyraz zgodny z pierwotnym, otrzymujesz 2 pkt., jeżeli dowolny wyraz rymujący się – 1 pkt. Każdy uczeń recytuje swoją zwrotkę.

I

Wszystkie mądre polskie kozy,
-By je zliczyć, nie mam siły!
Na naradę się zebrały
I rzecz taką.....:

II

W sławnym mieście .....
Tacy sprytni są kowale,
Że umieją podkuć kozy,
By chodziły w pełnej chwale.

III

Przeto koza albo kozioł,
Jakaś bardzo mądra .....,
Aby podkuć się na prośbę,
Musi pójść do Pacanowa.

IV

A gdy wróci ten wędrowiec,

Już podkuty, ale zdrowy,
Wszystkie kozy się dowiedzą,
Czy to dobrze mieć .....

V

Kto ten dzielny?

Kto się zgłasza?

Ja – zakrzyknął w głos kozołek.

Miał maleńką, piękną bródkę,

A wołano nań:.....

VI

Czule żegnał go ród kozi,

Mama i sędziwy tata,

A Matołek wziął tabołek

I wędruje na skraj .....

VII

Kiedy znalazł się na drodze,

Po raz pierwszy na wolności,

Skoczył w górę nasz kozołek,

Aby rozprostować .....

VIII

Nagle ujrzał dwa .....,

Więc zapytał:- Proszę panów,

Może mi panowie wskażą,

Gdzie to miasto jest Pacanów?

IX

Rzekł mu jeden: - Idź przed siebie,

Trochę w prawo, trochę w lewo,

Przepłyn morze, przeskocz góry,

Aż napotkasz uschłe .....

X

Nagle przerwał i zakrzyknął:

Niech ratuje się kto zająć!

A kozołek smyk na drzewo,

Przed psem straszonym .....

Zad. Nr 2 Uzupełnij tytuł książki K. Makuszyńskiego właściwym wyrazem (tytuły losowane przez uczniów)

„..... o Basię”

„O ....., co ukradli księżyc”

„O dwóch ....., co ukradki księżyc”

„..... lata”

„Bezgrzeszne .....”

„Panna z ..... głową”

„..... panny Ewy”

„Skrzydlaty.....”

„Przyjaciół..... diabła”

„Przygody Kozołka .....”

Zad. nr 3 W powieści „Szatan z siódmej klasy” odnajdujemy bardzo dużo cytatów innych pisarzy.

W podanym zestawie wykreśl nazwisko tego, którego cytat nie pojawił się w książce.

A. Mickiewicz

J. Słowacki

A. Fredro

T. Różewicz

W. Szekspir

A. Dante

Zad. nr 4 Jaki związek z powieścią „Szatan z siódmej” klasy mają następujące przedmioty?(uczniowie losują karteczki z wyrazem)

obraz

list

pióro

lody

drzwi

łódź
drabina
gniazdo
rękopis
książka

Zad. nr 5 Pytania dotyczące biografii pisarza (każdy uczeń losuje 2 pytania)

1. Jak krytyka nazywała K. Makuszyńskiego?
2. Gdzie urodził się K. Makuszyński?
3. W jakiej książce K. Makuszyński opisał swoje lata dziecięce?
4. Co studiował K. Makuszyński?
5. Co, oprócz powieści, pisał K. Makuszyński?
6. Jaką funkcję pełnił pisarz w teatrze?
7. Jakie kraje odwiedził pisarz?
8. Jaką ważną nagrodę otrzymał pisarz?
9. Podaj nazwę akademii, której pisarz był członkiem.
10. Gdzie mieszkał K. Makuszyński w czasie okupacji?
11. Podaj nazwę miasta, którego pisarz był honorowym obywatelem.
12. Gdzie został pochowany K. Makuszyński?
13. Do jakich gazet pisał K. Makuszyński artykuły? Podaj tytuły gazet.
14. Jaki zawód wykonywała druga żona pisarza?
15. Jakie kursy prowadził pisarz dla górników na Śląsku?
16. Kim z zawodu był ojciec K. Makuszyńskiego?
17. W jakich miastach K. Makuszyński pełnił funkcję kierownika literackiego teatru?
18. Gdzie znajduje się muzeum pisarza?
19. Z czego utrzymywał się pisarz, będąc uczniem gimnazjum?
20. Co studiował K. Makuszyński na Sorbonie w Paryżu?

Odpowiedzi

1. autor uśmiechniętych książek, słoneczny pan, pisarz, który ma słońce w herbie
2. w Stryju
3. w Bezgrzesznych latach
4. polonistykę i romanistykę
5. wiersze, felietony, recenzje
6. krytyka teatralnego
7. Belgię, Czechy, Hiszpanię, Szwajcarię, Anglię
8. Państwową Nagrodę Literacką
9. Polska Akademia Literatury
10. w Warszawie
11. Zakopane
12. na cmentarzu na Pęksowym Brzyzku w Zakopanem
13. Kurier Warszawski, Rzeczpospolita, Warszawianka, Ilustrowany Kurier Codzienny
14. śpiewaczka estradowa
15. języka polskiego, historii
16. wojskowym, pułkownikiem
17. Lwów, Kijów
18. w Zakopanem
19. z korepetycji
20. romanistykę

Zad. nr 6 Podaj numer fotografii, która przedstawia K. Makuszyńskiego (uczniowie oglądają zestaw 4 fotografii; na karteczkach zapisują numer wybranej przez siebie)

Zad. nr 7 Napisz krótką recenzję wybranej przez siebie powieści K. Makuszyńskiego, zachęć uczniów do przeczytania książki (około 8 zdań)

Opracowanie testu i zadań: Tadeusz Pakuła, Małgorzata Jaskólska

---

26: Czy znasz przeszłość Żarek? Scenariusz konkursu zorganizowanego z okazji 620-lecia miasta

**Autor: Tadeusz Pakuła - nauczyciel j. polskiego
Szkoła Podstawowa im. Wł. Szafera w Żarkach**

Pomysł zorganizowania szeregu imprez uświetniających 620 rocznicę powstania Żarek (2002 r.) zrodził się z przekonania, że warto co jakiś czas uroczystej, niż na co dzień, porozmawiać z młodzieżą o przeszłości i przekonać ją do wnikliwego i dokładnego poznawania historii swojej małej ojczyzny. Okrągła rocznica mobilizuje uczniów do badania przeszłości, odnajdywania źródeł, przeprowadzania wywiadów ze starszymi mieszkańcami. Jubileusz stał się tylko pretekstem, by namówić młodzież do takiej działalności.

Pracując w Gimnazjum w Żarkach i SP w Żarkach, miałem możliwość zaangażowania w akcję uczniów z obydwu szkół.

Zorganizowałem:

-KONKURS HISTORYCZNY (GIMNAZJUM W ŻARKACH)

-AKADEMIĘ Z OKAZJI ROCZNICY 3 MAJA z elementami lokalnymi (SZKOŁA PODSTAWOWA)

Byłem jednym z pomysłodawców

-WYSTAWY *MIASTO I LUDZIE W FOTOGRAFII I MALARSTWIE* (BIBLIOTEKA MIEJSKA);

wystawa zorganizowana z okazji konkursu historycznego *Piękno żareckiego krajobrazu* stała się częścią wystawy w bibliotece.

W organizację w/w przedsięwzięć włączyły się: Urząd Miejski, Biblioteka Miejska i Gminna oraz Miejski i Gminny Dom Kultury.

Scenariusz konkursu **Czy znasz przeszłość Żarek?**

Cele:

- poznawanie przeszłości swojej małej ojczyzny
- kształcenie umiejętności pracy w grupie
- kształtowanie tożsamości regionalnej
- kształtowanie postawy aktywnego uczestnictwa w życiu wspólnoty lokalnej

Konkurs składa się z 2 części:

1. Rozwiązywania testu wielokrotnego wyboru.
2. Części widowiskowej-finału konkursu.

Uczestnicy konkursu-uczniowie Gimnazjum w Żarkach

Zaproszeni goście: Burmistrz Miasta i Gminy, dyrektorzy-MiGOK-u, Biblioteki Miejskiej .

Goście specjalni:Henryk Rakowski-kronikarz dziejów Żarek, Janina Kot-emerytowana nauczycielka, autorytet w dziedzinie kultury regionu.

Miejsce konkursu-Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Żarkach

Scenografia-hasło główne: **620 LAT ŻAREK**, pod hasłem duży herb miasta. Na scenie ustawione duże kartony z napisami:DATY, BIOGRAFIE , STARE FOTOGRAFIE , PYTANIA RÓŻNE.

W sali widowiskowej wystawa malarska-PIĘKNO ŻARECKIEGO KRAJOBRAZU złożona z prac malarskich znanych lokalnych twórców p.A.Jastrząb, p.A. Hajduka, B.Radosza oraz rysunków i obrazów uczniów gimnazjum i szkoły podstawowej wykonanych specjalnie na tę okazję.

Słowo wstępne (wygłoszone przez T. Pakułę)

Nasze spotkanie jest wyrazem szacunku dla wielowiekowej historii miasta, w którym żyjemy.

Uważamy, że warto co jakiś czas wracać do spraw, które dotyczą przeszłości, a przy tym zastanowić się, czy robimy dostatecznie dużo, aby przyszłym pokoleniom w świadomy sposób przekazać wiedzę o naszej współczesności.

20 lat temu z okazji 600- lecia miasta powstały ciekawe prace historyczne, które są znakomitym źródłem wiedzy dla młodzieży. Czy nie warto się zastanowić nad sensem opracowania kolejnych okresów w dziejach naszego miasteczka? Epoka PRL – u czy najnowsze przemiany społeczno – polityczne aż się proszą o podsumowanie.

Dzisiejszy konkurs jest zabawą z przeszłością. Dziękujemy wszystkim grupom, które miały odwagę zgłosić się do tej, jak się okaże, wcale niełatwej rywalizacji. Zbieraliście informacje na podstawie różnych źródeł, rozmawialiście z osobami znającymi przeszłość naszego miasteczka, wnikliwie czytaliście dostępne opracowania, przygotowywaliście referaty... Dzisiejszy sukces grupy będzie sukcesem każdego z członków zespołu. Od was samych zależało, jaki sposób przygotowania uznać za najbardziej skuteczny. Za kilka kwadransów zweryfikujecie swoje poglądy i ocenicie przygotowanie grupy. W dzisiejszym skomplikowanym świecie praca zespołowa ma duży sens i decyduje wielokrotnie o osiągnięciu celu, który w pojedynkę byłby nieosiągalny.

Widzów zachęcamy do odważnego zadawania pytań zaproszonym gościom. Wszystkim przybyłym dziękujemy za docenienie wagi zorganizowanego przez nas spotkania.

Scenariusz części finałowej.

1. W czasie, gdy komisja sprawdza testy, prowadzący spotkanie -dwaj uczniowie kl.I przeprowadzają wywiad ze swym szkolnym kolegą -Bartkiem Radoszem, który ma na swym koncie wiele sukcesów w dziedzinie malarstwa. Bardzo częstym tematem jego prac jest krajobraz Żarek i okolic.
2. Burmistrz wręcza Bartkowi nagrodę ufundowaną przez Urząd.
3. Rozstrzygnięcie konkursu plastycznego

Wyróżniono prace B. Radosza, M. Ciszewskiego, M. Madejskiego. Wszystkie zasługują na uwagę ze względu na wysoki poziom artystyczny.(fragment oceny M. Stencel – nauczycielki plastyki)

4. Henryk Rakowski opowiada o wybranych epizodach z dziejów ŻAREK.

Odpowiada na pytania uczniów.

Prezentuje stare fotografie Żarek.

5. Ogłoszenie wyników pierwszego etapu-do finału przechodzą 3 trzyosobowe grupy, które uzyskały największą ilość punktów.

6. Zadanie nr 1 dla finalistów:

Proszę wylosować jedną kopertę z pytaniem. Jeżeli odpowiesz na pytanie sam, otrzymujesz 2 punkty, jeżeli z pomocą grupy 1 punkt.

7. Zadanie nr 2:

Każda grupa losuje 2 koperty z datami.

8. Zadanie nr 3:

Grupa losuje zestaw zawierający 2 koperty. Po naradzie decyduje, czy odpowiada za 1 punkt- dużo informacji o postaci związanej z historią Żarek, czy za 3 punkty-mało informacji o postaci.

9. Zadanie nr 4.

Grupa losuje zestaw zawierający 2 stare fotografie, odpowiada na pytanie: Co przedstawiają zdjęcia?

10. Dyrektor Biblioteki Miejskiej w Żarkach prezentuje wydawnictwa poświęcone miastu, będące w posiadaniu biblioteki.

11. Zadanie nr 5:

Pytania zaproszonych gości:

-p.J.Kot

-p.H.Rakowskiego

-p.I.Borzęckiej (dyr. Biblioteki Miejskiej i Gminnej)

12. Zadanie nr 6:

Proszę napisać notatkę do prospektu turystycznego o Żarkach. Przedstaw walory turystyczne miasta (8-10 zdań).

13. W czasie pracy grup o zwyczajach i obyczajach żareckich opowiada p. J. Kot.

Odpowiada na pytania uczniów.

14. Ogłoszenie wyników konkursu.

15. Uczniowie-redaktorzy gazetki *Wulkan* przeprowadzają wywiad z p. J. Kot

.

Test

1. Pierwsza mianka o Żarkach pochodzi z:

a) 1237

b) 1373 – 1375

c) 1427

d) 1537 – 1535

2. W 1393 r. W. Jagiełło :

a) włącza Żarki do domeny królewskiej

b) potwierdza przywileje lokacyjne dla Żarek

c) wyraża zgodę na budowę kościoła parafialnego

d) zezwala na trzy jarmarki rocznie

3. W 1700 r. Józef Męciński sprowadza do Żarek:

a) zakon karmelitów bosych

b) paulinów

c) cystersów

d) franciszkanów

4. Koronacja figurki NMP w Leśniowie przez prymasa S. Wyszyńskiego i kardynała K. Wojtyłę odbyła się w:

a) 1976

b) 1989

c) 1957

d) 1982

5. W 1936 r. przestała istnieć przędzalnia bawełny w Żarkach. Przyczyna to:

a) ostry kryzys gospodarczy

b) pożar fabryki

c) bankructwo zakładu

d) zniszczenie zakładu w wyniku gwałtownej wichury

6. Który z właścicieli Żarek zatwierdził ustrój bractwa cechowego w Żarkach?

a) Mikołaj Kobylka

b) Piotr Myszkowski

c) Kazimierz Męciński

d) Piotr Szteinkeller

7. Które z wymienionych zjawisk nie ma nic wspólnego z genezą nazwy Żarki?

a) dymarska produkcja żelaza w okolicach Żarek

b) gigantyczny pożar Żarek

c) uprawianie terenu metodą wypaleniskową

d) rycerskie rozbójnictwo w okolicach Żarek

8. Na przełomie XIX – XX w. Żydzi stanowili
- 15 %
  - 60 %
  - 80 %
  - 25%
9. W 1815 r. Żarki weszły w skład Królestwa Polskiego i były siedzibą powiatu:
- lełowskiego
  - zawierciańskiego
  - myszkowskiego
  - śląskiego
10. Medal Sprawiedliwy wśród narodów świata, który otrzymała rodzina Płaczków przyznawany jest za:
- udział obywateli poskich w ruchu oporu
  - bohaterski czyn na polu walki
  - działania na rzecz pojednania polsko – żydowskiego
  - za pomoc w ratowaniu Żydów przed śmiercią w czasie II wojny światowej
11. Autorem książki Przeszłość Żarek jest:
- K. Tabaka
  - J. Długosz
  - M. Antoniewicz
  - H. Rola
12. Błogosławiony Ludwik Gietyngier zginął:
- w obozie koncentracyjnym w Dachau
  - w Oświęcimiu
  - w obozie przejściowym w Konstancynie
  - w Kozielsku
13. Komendant posterunku żandarmerii w Żarkach, wielokrotny morderca Schmidt zginął:
- w akcji oddziału partyzanckiego AK pod dowództwem J. Kurpińskiego ps. Ponury
  - w zasadzce partzantów oddziału Twardego
  - w wyniku zamachu na postarunek żandarmerii 2 mieszkańców Żarek
  - z wyroku sądu londyńskiego
14. Najstarsza organizacją społeczną w Żarkach była:
- ZHP
  - OSP
  - Związek Strzelec
  - Stowarzyszenie gimnastyczne Sokół
15. Kto wydał w 1382 r. dokument, w którym po raz pierwszy wymienia się miasto Żarki?
- W. Jagiełło
  - Generał zakonu paulinów
  - W. II Opolczyk
  - B. Chrobry
16. Cmentarz żydowski to inaczej:
- kahał
  - szabas
  - kirkut
  - synagoga
17. Najstarszy odcisk pieczęci pochodzi z:
- 1553
  - 1777
  - 1779
  - z II połowy XVII w.
18. W latach 1846 – 1847 kościół w Żarkach został gruntownie przebudowany sumptem Piotra Stein kellera. Autorem projektu był:
- Ch. A. Aigner
  - H. Marconi
  - A. Idzkowski
  - K. Schinkl
19. Który z czynników zdecydował o utracie w 1870 roku przez Żarki praw miejskich?
- udział żarczan w powstaniu styczniowym
  - zastój gospodarczy regionu
  - mała liczba mieszkańców

- d) brak linii kolejowej
20. Który z zakładów nie należał do przemysłowych inwestycji P. Steinkellera?
- a) fabryka maszyn
  - b) cegielnia
  - c) gorzelnia
  - d) huta szkła
21. Kacper Kustrzyński, 17- letni mieszkaniec Żarek brał udział w :
- a) insurekcji kościuszkowskiej
  - b) powstaniu listopadowym
  - c) wydarzeniach rewolucyjnych w 1905 r.
  - d) powstaniu styczniowym
22. Która fabryka w Żarkach w 1853 r. wytwarzała ponad 11% krajowej produkcji wyrobów swej branży?
- a) przędzalnia bawełny
  - b) fabryka maszyn i narzędzi
  - c) cegielnia
  - d) cukrownia
23. Żarki nie wchodziły w skład:
- a) ziem zaboru pruskiego (po 1795 r.)
  - b) Księstwa Warszawskiego (1807 r.)
  - c) Królestwa Polskiego (1815 r.)
  - d) Ziemi wcielonych do Rzeszy (1939 r.)
24. Budynek szkoły podstawowej w Żarkach powstał w latach:
- a) 1900 – 1905
  - b) 1945 – 1947
  - c) 1926 – 1937
  - d) 1892 – 1895
25. Najstarszy zabytek rzeźby w naszym miasteczku to:
- a) figurka Matki Boskiej Leśniowskiej
  - b) nagrobek Adama i Anieli Męcińskich w kościele parafialnym
  - c) ołtarz główny w kościele parafialnym
  - d) drewniane figurki św. Piotra i św. Pawła w Leśniewie
26. Autorem obrazu św. Judy i św. Szymona w ołtarzu głównym kościoła parafialnego jest:
- a) H. Marconi
  - b) M. Kobrzyński
  - c) A. Knurski
  - d) A. Misiewski
27. W SP w Żarkach znajduje się tablica poświęcona pamięci zamordowanego w Katyniu kierownika szkoły. Jego nazwisko to:
- a) Wł. Szafer
  - b) Z. Woźniak
  - c) K. Kuszczynski
  - d) M. Gietyngier
28. Które z określeń nie odnosi się do kościoła parafialnego w Żarkach?
- a) jednonawowy
  - b) orientowany
  - c) z neogotycką fasadą
  - d) z renesansowymi witrażami
29. W okresie wojny i po wyzwoleniu działał w mieście cieszący się wielkim autorytetem lekarz:
- a) S. Gawędzki
  - b) L. Nowakowski
  - c) M. Grzybowski
  - d) A. Kwiecień
30. Na cmentarzu żareckim znajduje się pomnik z płytą, na której widnieje napis:
Tu spoczywają zwłoki dziewięciu bohaterów poległych w walce za Ojczyznę...
- a) 24.09. 1863 r
  - b) 14. 02. 1831 r.
  - c) 05. 11. 1918 r.
  - d) 04. 09. 1939 r.
-

27: Wychowawczo–terapeutyczna rola świetlicy szkolnej

Autor: Joanna Pawłowska–Kramer

Kierownik świetlicy szkolnej Szkoły Podstawowej nr 31 w Częstochowie

Wstęp:

Dzisiejsza świetlica szkolna oprócz funkcji opiekuńczej, wychowawczej, edukacyjnej, wyrównawczej powinna pełnić rolę terapeutyczną. Być miejscem, gdzie dzieci odpoczną, zrelaksują się po zajęciach lekcyjnych.

Pracę świetlicy możemy podzielić na dwie fazy – przed i po lekcjach. W okresie po lekcjach, około godz. 11.30 – 15.00 dzieci są zazwyczaj zmęczone. Potrzebują zajęć relaksacyjnych, rekreacyjnych i sportowych, a także twórczych z działalnością artystyczną. Te formy są najbardziej lubiane przez uczniów, gdyż umożliwiają im odprężenie i odpoczynek. Natomiast zajęcia tematyczne i edukacyjne, wymagające większego zaangażowania i dyscypliny oraz wysiłku umysłowego, są akceptowane lecz chęć uczestniczenia w nich pojawia się dopiero po zrelaksowaniu i odpoczynku lub w godzinach rannych, przed lekcjami.

Jakie działania możemy podjąć w ramach terapeutyczno – wychowawczej roli świetlicy?

/ Mam tu na myśli oddziaływania terapeutyczne - psychologiczne, pomijając aspekt działań edukacyjno – wyrównawczych związanych z terapią pedagogiczną i normalną, codzienną pomocą w odrabianiu zadań domowych./

Działania nasze polegać będą na wykorzystaniu bogatego systemu gier i zabaw grupowych

i ćwiczeń psychologicznych pozwalających dziecku na lepsze funkcjonowanie w społeczności szkolnej i świetlicowej.

Które zabawy należy włączyć do programu wychowawczego świetlicy szkolnej?

- **Gry i zabawy integracyjne**, szczególnie na początku roku szkolnego, które ułatwiają kontakt z innymi dziećmi i sprzyjają integracji całej grupy, co jest dla nas najważniejsze;
- **Gry i zabawy usprawniające komunikację**, które pomagają dzieciom w uświadomieniu barier komunikacyjnych i ustalają reguły pracy z grupą np.: mówi tylko jedna osoba, unikamy przerywania sobie nawzajem, szanujemy każdy głos, wypowiedź. Przeprowadzane często i systematycznie są warunkiem sukcesu dziecka w szkole;
- **Gry i zabawy rozwijające twórcze myślenie**, pozwalają przełamywać schematy myślowe oraz prowokują do niekonwencjonalnych zachowań i wypowiedzi;
- **Gry i zabawy doskonalące kojarzenie**, które polepszają koncentrację i refleks, wyrabiają spostrzegawczość, a zarazem poprawiają szybkość kojarzenia;
- **Gry i zabawy podnoszące energię grupy** – to zajęcia ruchowe poprawiające nastrój w grupie, zapobiegają znużeniu i odprężające dzieci ruchowo.

W przedstawionej niżej propozycji zajęć świetlicowych znajdują się zabawy różnego rodzaju, które mogą się stać inspiracją do dalszych działań wychowawcy świetlicy.

Każda zabawa jest oddzielną propozycją, wszystkie zabawy można w dowolny sposób łączyć i wykorzystywać w swojej pracy. Moją intencją jest pokazanie, jak są wszechstronne

i różnorodne. Szczególnie skupię się na tzw. **zabawach łagodnych**, określanych też jako relaksacyjne, medytacyjne, działające na wyobraźnię dzieci, inaczej określane też jako sterujące energią grupy.

Od kiedy i jak organizować gry i zabawy sterujące energią grupy?

Przed wszystkim można już w wieku przedszkolnym, wczesnoszkolnym i szkolnym prowadzić z dziećmi zabawy, w których naucza się oddychać, odprężyć, regulować swój rytm i zbierać swoje siły. My, nauczyciele częściej i chętniej zwracamy się do intelektu dzieci, a zbyt łatwo pomijamy ich ciało i duszę.

Stąd też wynika m.in. cel tego artykułu i apel do wszystkich zajmujących się edukacją i wychowaniem, aby pozwolić dzieciom nauczyć się możliwie, jak najwcześniej wykorzystania wszystkich możliwości swojego organizmu, w jak najbardziej harmonijny sposób, aby mogły czerpać siły i energię z własnego wnętrza. Zabawy relaksacyjne pozwolą nam wdrożyć dzieci do właściwego rytmu pracy: nauki, zabawy, śmiechu, powagi, koncentracji i działania. Nasi uczniowie chcą się nauczyć przede wszystkim wiary we własne siły, chcą wiedzieć, że mogą polegać na sobie samych i aby mogły być szczęśliwe, my pedagodzy, musimy im przekazać wiedzę, umiejętności i sposoby osiągania tego. Ważny jest fakt zrozumienia przez dzieci, że mogą zrobić coś dla siebie, swojego dobrego samopoczucia.

Zabawy relaksacyjne tzw. **łagodne zabawy**, opierają się na następującej strukturze:

- pobudzają współpracę pomiędzy świadomością i podświadomością;
- włączają całe ciało;
- prowokują niecodzienne ruchy ciała i niezwykłą fantazję

Nawiązują swoją metaforyką do doświadczeń życiowych dzieci i zawierają prawie zawsze symboliczne, metaforyczne lub rytualne elementy.

Wywodzą się z wielu źródeł: folklor, Tai Chi, psychologia postaci, fantazja, medytacja, joga, zabawy dziecięce, masaże. Są to zabawy z dotykiem, oddechem, masażem samego siebie i w parach, wizualizacje. Dodatkowo można zastosować aromatoterapię czyli uzdrawiającą moc zapachów, aby stworzyć klimat i nastrój do relaksacji.

Należy zawsze jednak pamiętać, że dla niektórych dzieci mogą to być zabawy krępujące, dla dorosłych śmieszne, dla dorosłych rozumiane jako zbyt kontaktowe, a nawet seksualne. Dlatego trzeba bardzo rozważnie przygotować dzieci, Rodziców do takich zajęć, zapytać o zgodę na ich przeprowadzenie.

Kiedy w świetlicy szkolnej następuje najlepszy moment do zaproponowania łagodnej zabawy?

Zależy to od osobistego wycucia prowadzącego. Idealną sytuacją byłaby taka, gdzie dzieci każdego dnia przynajmniej raz miały możliwość twórczego wyrażania się, wysłania swojej fantazji w podróż, skupienia się i odprężenia. Krótkie, odprężające zabawy mogą pomóc dzieciom zebrać nowe siły i na nowo skupić swoją uwagę. Dłuższe zabawy nadają się na spokojniejsze okresy, kiedy dzieci zaspokoją już swoją potrzebę ruchu. Często dzieci cenią sobie łagodne zabawy na początku lub na końcu wspólnie spędzonego czasu.

Jakie jeszcze warunki należy spełnić, aby poprowadzić zabawy relaksujące?

Osoba prowadzącego jest najważniejsza, musi być on czarodziejem, który wprowadzi dzieci w tajemniczy świat fantazji i wyobraźni. Powinien mówić wolno, łagodnie, spokojnie

i cicho. Zabawom powinna towarzyszyć łagodna, piękna muzyka.

Dzieciom przed każdą zabawą należy się wprowadzenie i wytworzenie nastroju, klimatu oraz dokładna instrukcja.

Musimy uświadomić dzieciom, jak ważne jest właściwe oddychanie, bowiem wykonując wdech dostarczamy tlenu, który przepływając przez nasze ciało dostarcza nam zdrowia. Przy wydechu pozbywamy się „zanieczyszczeń” wydychając

dwutlenek węgla i wyobrażone przez nas zmartwienia, problemy, złe myśli zostają oddalane. Najważniejszy więc jest właściwy wydech. Im dokładniej opróżnimy nasze płuca, tym intensywniejszy będzie następny wdech. Oddychamy zawsze nosem, wydychamy powietrze ustami.

Przy treningu oddechowym zamykamy oczy. Siedząc ręce kładziemy na kolanach

i rozluźniamy wszystkie mięśnie od głowy do stóp, nie myślimy, oddychamy spokojnie, miarowo, rytmicznie. Każdy cykl oddechowy składa się z trzech części: wdechu, przerwy oddechowej i wydechu. Dokładnego rytmu nie da się ustalić, ale można zaproponować rytm: 4-2-4-2: w czasie wdechu policzymy do czterech, w czasie przerwy do dwóch, w czasie wydechu ponownie do czterech itp. Ucząc dzieci właściwego oddychania możemy proponować różnorodne zabawy np. zrobienie dużego koła i złapanie się za ręce i próba wspólnego oddechu nawet wtedy kiedy jest nas bardzo dużo. Instrukcja n -la jest następująca: *za chwilę spróbujemy wspólnie nabrać powietrza głęboko do płuc i złapiemy się mocniej za dłonie . A kiedy będziemy wydychać powietrze , powiemy głośno „ Ahhh...”, aż wypłynie ono całe z naszych płuc. Uwaga – gotowi – start!...*

Przy zabawach dotykowych musimy uświadomić dzieciom, jak dobrze na nasze ciało wpływa dotyk, masaż, szczególnie kiedy jest się zdenerwowanym lub zestresowanym. Instrukcje powinny być wydawane zdecydowanym i pełnym zapałem głosem. Mogą to być wesołe wierszyki np. „ *idą słońce, a za nimi konie, panienczki na szpileczkach z gryzącymi pieseczkami, płynie rzeczka, pada deszczyk, czujesz dreszczyk ?*” Mogą to być ćwiczenia w parach np. zabawa z jeżem, ugniatanie ciasta, głaskanie kota, rozciąganie gumy.

Zabawy relaksacyjne, wizualizacje typu „ wyobraź sobie...” wymagają wielu powtórzeń i ćwiczeń.

W świetlicy szkolnej nie zawsze mamy możliwości stworzenia odpowiedniego nastroju do dłuższych zabaw relaksacyjnych. Dlatego zaproponowane zabawy są tak dobrane, aby każdy z wychowawców mógł je przeprowadzić. Zachęcam wszystkich do prowadzenia zabaw integrujących grupę, zabaw, które mają na celu lepsze poznanie samych siebie, zabaw poprawiających i usprawniających komunikację w grupie i zabaw relaksacyjnych oraz takich, które wzmacniają w każdym poczucie własnej godności i faktu cieszenia się bycia sobą

i akceptowania siebie.

A mottem całego artykułu chciałabym uczynić słowa Bertranda Russela:

„ Człowiek nie może żyć w zgodzie z innymi, dopóki nie nauczy się żyć w zgodzie z samym sobą.”

Poniżej przedstawiam propozycję zajęć świetlicowych z uwzględnieniem różnych typów zabaw.

Scenariusz zajęć pt :” Jestem szczęśliwy, gdy ... zaczarujesz mój świat.

WPROWADZENIE:

1. Ustawienie krzeseł w kręgu
2. Zaproszenie do wspólnej zabawy
3. Wyjaśnienie celu spotkania, podanie tematu zajęć, zawarcie kontraktu
4. Przedstawiamy się – **zabawa: „ Moja walizka”**. Każdy uczestnik wybiera z walizki przedmiot, który mówi o nim najwięcej, o nastroju w jakim jest i o tym co lubi najbardziej robić, czym się interesuje. Po kolei, / rundka/, a zaczyna zabawę prowadzący, wszyscy opowiadają dlaczego wybrali ten przedmiot.
5. Prowadzący zadaje pytanie wszystkim obecnym: **„ Co twoim zdaniem, powinno się tutaj w najbliższym czasie zdarzyć ?**

Po kolei wszyscy odpowiadają jednym zdaniem.

Prowadzący tajemniczym głosem mówi, że będzie dzisiaj starał się zaczarować świat, aby wszystko dookoła stało się piękne i radosne, a wszystkie dzieci stały się szczęśliwe. Dlatego prosi wszystkich o wypicie czarodziejskiego napoju i poddanie się nastrojowi tajemniczego oczekiwania i radosnej zabawy.

/ Prowadzący częstuje wszystkich pysznym napojem, po wypiciu którego prosi o odstawienie krzeseł i zapowiada kolejną zabawę /

6. Zabawa z balonikami: **„ Złap szczęście”** / prowadzący trzyma w ręku pęk napompowanych kolorowych baloników, w środku których znajdują się karteczki ze słowami, skojarzeniami dot. szczęścia .Prosi uczestników, aby każdy starał się złapać kolorowy balon i przez kilka chwil pobawił się nim podbijając go delikatnie. Po dłuższej chwili mówi dzieciom, że szczęście nie jest długotrwałe / choć jest to możliwe / i może nas szybko opuścić, dlatego za chwilę wszyscy usłyszą „ wybuchy szczęścia.” Prosi, aby każde dziecko przekuło balon / lub robi to sam / , a słowa z małych karteczek po kolei, każde, napisało na dużym plakacie z napisem : „ szczęście”, który jest przyczepiony do tablicy. Potem następuje głośne odczytanie haseł i tłumaczenie. / na karteczkach znajdują się słowa: *radość, uśmiech, zadowolenie, sukces, dobro, bezpieczeństwo, wspaniałe zrozumienie, przyjemność, powodzenie, miłość, cieszenie się, akceptacja i uznanie. /*

Innym wariantem tej zabawy może być prośba prowadzącego do dzieci , aby na karteczkach uzupełniły zdanie: „ Szczęście to.....” i przykleiły karteczki na dużą planszę.

7. Zabawa: **„ Magiczna skrzynia** / nauczyciel objaśnia, że celem tej zabawy jest dalsze uświadomienie dzieciom pojęcia szczęścia i jego zrozumienia, a także roli marzeń w dążeniu do szczęścia i myśleniu o nim /
Jerzy Jesionowski:” O czym kto marzy?”
/ wstęp do zabawy: „Magiczna skrzynia”/
Myszy stale marzą o tym,
By zniknęły z ziemi koty.
Ślimak pragnąłby go gorąco

Dorównać w biegu zającom.
 Koń na pewno by się zgodził,
 By w zaprzęgu furman chodził.
 Koty marzą, żeby rzeką
 Popłynęło świeże mleko.
 Szczupak się od dawna głowi
 Jak rybaka w siatkę złowić.
 Uczniowie marzą by pani
 Odrabiała lekcje za nich.
 Ja sprzeciwiam się tej zmianie.
 Niech po staremu zostanie.

Każdy z nas ma swoje marzenia, fantazję na temat swojego życia, tego co może się w nim zdarzyć lub tego czego w nim brakuje.

Chciałabym przeprowadzić z wami grę pt: „ Magiczna skrzynia”. Możecie w niej wykorzystać swoją fantazję. Spróbujcie także zrozumieć, co znaczy dla was szczęście. Stańcie na chwilę w miejscu i zamknijcie oczy...Teraz wyciągnijcie ramiona do góry i nie otwierajcie jeszcze oczu...Stańcie na palcach i spróbujcie dotknąć sufitu...Spróbujcie dosięgnąć coraz wyżej... jeszcze wyżej.../10 sek./ Teraz otwórzcie oczy i siadźcie lub połóżcie się wygodnie...Poszukajcie sobie bardzo wygodnego miejsca...Teraz znów zamknijcie oczy i nie otwierajcie ich przez najbliższy czas, dopóki nie powiem, że możecie je znowu otworzyć...

Czy leżycie lub siedzicie już całkiem wygodnie ?...Spróbujcie zrobić coś, żeby było wam jeszcze bardziej wygodnie...Spróbujcie teraz oddychać głębiej niż zwykle i wyobraźcie sobie, że powietrze przedostaje się przez wasze ciało aż do waszych nóg i rąk...Wydechajcie także bardzo dokładnie powietrze z waszych płuc. Uważajcie na to, aby nic nie zostało w waszym ciele ze zużytego powietrza...

Wyobraźcie sobie, że widzicie przed sobą wielką skrzynię z jakiegoś materiału. Jest to zaczarowana skrzynia, bowiem może ona podarować wam coś, co uczyni was szczęśliwym. To coś może być rzeczą, człowiekiem lub zwierzęciem, czegokolwiek pragnęlibyście, co istnieje na tym świecie – może to być w zasadzie wszystko. Jest tylko jedna zasada: może to być tylko jedna rzecz , a nie więcej.

Spróbujcie odgadnąć, co znajduje się w tej zaczarowanej skrzyni specjalnie dla was, co uczyni was bardziej szczęśliwymi. Macie na to 2 min. czasu. Musicie otworzyć bardzo ostrożnie zaczarowaną skrzynię i odszukać tę rzecz...Bardzo proszę, abyście w tej chwili otworzyli oczy i namalowali na kartce to, co znaleźliście dla siebie w magicznej skrzyni. Macie na to 15 min. Proszę kartki i kredki dla was leżą przygotowane na stole i zaczynjcie malować...

Potem porozmawiamy o tym co namalowaliście.

- w którym momencie gry byłem najbardziej szczęśliwy?
- na ile zadawała mnie właśnie teraz to szczęście, które dla siebie odkryłem?
- jakie małe rzeczy czynią mnie szczęśliwym?
- co mogę uczynić, żeby być szczęśliwym każdego dnia?

W podsumowaniu prowadzący mówi dzieciom, że przede wszystkim małe zwykłe sprawy, z którymi stykamy się na co dzień, przyczyniają się do trwałego poczucia szczęścia.

8. Zabawa integrująca grupę: „**Wyspa serc**” / przy muzyce, prowadzący dodatkowo wyjaśnia, że odnalezienie takiej wyspy serc to prosta droga do szczęścia i sukcesu, dlatego trzeba mieć zawsze szeroko otwarte oczy, uszy i serce./ *Chciałabym zaprosić was w podróż, w piękną podróż na wyspę serc. Położę za chwilę takie wyspy serc pośrodku naszego pomieszczenia. A kiedy włączę muzykę, będziecie mogli przejść się wkoło, albo zatańczyć i zastanowić się nad tym, jakie to piękne uczucie być z innymi na takiej wyspie. Potem wyłączę muzykę, a każde dziecko spróbuje postawić na wyspie swoją stopę. Po pewnym czasie ponownie włączę muzykę. Będziecie mogli znowu chodzić lub tańczyć. A za każdym razem, gdy muzyka ucichnie, zabiorę jedną z tych wysp serc, aż wreszcie wszyscy będziecie musieli znaleźć sobie miejsce tylko na jednej wyspie serc...*
  - jak podobała wam się ta zabawa?
  - czy jest sposób, aby wszyscy znaleźli się na wyspie serc ? / np. złapanie się za ręce, dotykane wyspy tylko palcami stóp lub rąk itp. /

CZĘŚĆ WŁAŚCIWA:

1. Wszyscy siedzą w kręgu. Prowadzący proponuje zabawę, która nazywa się „ **Dalszy ciąg historyjki**”. *Opowiem wam początek historyjki, następnie mój sąsiad z lewej strony będzie ją kontynuował, dodając jedno zdanie. Z kolei jego sąsiad z lewej doda następne zdanie i tak zabawa potoczy się dalej w kole. Ważne, żebyście uważnie słuchali, gdy mówią inni i nie stracili wątku. Starajcie się zastanawiać nad własnym zdaniem dopiero wtedy, gdy dziecko przed wami zakończyło swoje zdanie. Gdy komuś nic nie przychodzi do głowy, mówi zwyczajnie: „ Ryba nie ma głosu” i tym samym daje znak sąsiadowi z lewej, że może kontynuować.*

Zrozumieliście przebieg zabawy?

Zaczynam naszą opowieść: **Wyruszamy wspólnie w magiczną podróż do Szczęściolandii.**

/ tak długo kontynuujemy opowieść dopóki sprawia przyjemność dzieciom, dając sygnał do jej zakończenia/

-jak podobała ci się ta zabawa, cała ta historyjka?

-czyje pomysły podobały ci się szczególnie?

-jak wypadła nasza współpraca?

2. Zabawa relaksacyjna – medytacja: „**Zaczarowane miejsce**”.

Julian Tuwim: „ Cuda i dziwy”

[wstęp do zabaw relaksacyjnych]

Spadł kiedyś w lipcu

Śnieżek niebieski,

Szczekały ptaszki ,

Ćwierkały pieski.

Fruwały krówki

Nad modrą łąką

Śpiewało niebo

Zielone słonko.

Gniazdka na kwiatkach

Wiły motylki.

Trwało to wszystko

Może dwie chwilki.

A zobaczyłem

Ten świat uroczy,

Gdy miałem właśnie

Przymknięte oczy.

Gdym je otworzył,

Wszystko się skryło

I znów na świecie

Jak przedtem było.

Wszystko się pięknie

Dzieje i toczy...

Lecz odtąd - często

Przymykam oczy.

Czy wiecie, że tacy czarnoksiężnicy jak ja i inni ludzie mają swoje szczególne miejsce, do którego wciąż powracają? Tam odpoczywają po trudach swojej pracy, tam zbierają nowe siły na dalsze czarowanie. Najczęściej jest to jakieś odosobnione miejsce, gdzie rzadko trafiają inni ludzie, miejsce które bardzo podoba się tym, którzy posiadają władzę nad światem magii.

Chciałabym wam pomóc w znalezieniu takiego zaczarowanego miejsca dla ciebie. Gdzie mogłoby się znajdować takie miejsce dla ciebie?...

Możesz spróbować się tego dowiedzieć.

Usiądź ładnie wyprostowany i zamknij oczy. Zaczynaj powoli i głęboko oddychać: wdech...wydech...wdech...wydech...

Wyobraź sobie, jak to jest, kiedy czujesz się zadowolony i radosny. Wdychaj powietrze głęboko do twojego brzucha, do twojego centrum i zobacz samego siebie, siedzącego przed tobą, godnego zaufania i pracowitego. Przyjrzyj się sobie, jak czujesz się władczy, nie agresywny, lecz silny i pewny siebie oraz czujesz, że jesteś w stanie zrobić wszystko to, na co masz ochotę...Pomyśl o jakiejś sytuacji w przeszłości, kiedy czułeś się już podobnie. Gdzie wtedy byłeś? Jak wyglądało twoje otoczenie? Jakie miejsca przychodziły ci do głowy? Kiedy czułeś się tak po raz pierwszy?...

Przypomnij sobie takie miejsce, w którym czujesz się szczególnie dobrze, gdzie dostrzegasz swoją siłę... Zwróć uwagę na wszystkie szczegóły. Czy to miejsce znajduje się w jakimś pomieszczeniu, czy też na powietrzu? Czy to miejsce jest jasne czy może ciemne?

Przyjrzyj się temu zaczarowanemu miejscu, w którym możesz zebrać na nowo swoje siły, zobacz je wyraźnie przed swoimi oczyma i wyobraź sobie, że zostajesz tam na jakiś czas... Może to być twoje zaczarowane miejsce, albo może się nim dopiero stać.../ 1 min./

-jak podobała ci się ta zabawa?

-gdzie znajdowało się twoje zaczarowane miejsce?

3. Zabawa: **”Różowe okulary”**. / Prowadzący przygotowuje dla wszystkich papierowe

okulary w różowym kolorze lub śmieszne kolorowe oprawki / i zaczyna mówić:

[Przed zabawą n-l może przeczytać wiersz celem wprowadzenia w nastrój fantazjowania i marzenia.]

„Przedziwny dzionek”

Wiktor Woroszyński

Dobrze mi się zaczął dzionek:

przy okienku zabrzmiał dzwonek.

Wstałem lewą ręką i zamknąłem okienko.

Weszła przez nie cud – żyrafa, okrąglutka niby szafa.
Mruknęła po hiszpańsku: „Dobry wieczór Państwu”.
Potem się umyłem lustrem i wytarłem nos w kapustę.
Włożyłem nową suknię, a suknia jak mnie stuknie!
Zaraz mi wyrosła bródka, chociaż siwa, ale krótka: dwukilometrowa, miauczająca jak krowa.
Potem do pociągu wsiadłem, by zobaczyć się z sąsiadem.
Ale deszcz na schodach padał, nie poznałem więc sąsiada.
Mamę z tatą zdjąłem z półki i oddałem ich do szkółki. (Po śniadaniu odbiorę, jak powiedła wypiorę).
Potem zawadziłem piętą o dwudzieste szóste piętro.
Na tym piętrze wróble sprzedawały buble.
Za podwójną cenę kupiłem hienę.
To jest bardzo miłe zwierzę, co dzień znosi jajka świeże.
A jak mi się będzie chciało, znieśie też kakao.
Bawiłbym się jeszcze cudniej, lecz zapadła noc w południe.

W roku, na plasterku wody zapisałem te przygody.
Chciałabym zaproponować wam grę pt. "Różowe okulary". W tym celu przyniosłam okulary. Pomogą one nam lepiej zrozumieć, dlaczego czasami całkiem różnie odbieramy te same rzeczy i sprawy. Wiecie już zapewne, że gdy jesteście szczęśliwi, wtedy inni mówią do was: „Ty widzisz rzeczy przez różowe okulary”. Wszystko wydaje się wówczas takie piękne i wspaniałe. Nie zawsze zakładamy RÓŻOWE OKULARY, bo nie codziennie czujemy się tak szczęśliwi.

Ale w życiu zakładamy też inne okulary: OKULARY NIEDOWIERZANIA, OKULARY UFNOŚCI, OKULARY PRZEKORY, OKULARY – WSZYSTKO ROBIĘ NIE TAK, OKULARY – JESTEM LUBIANY, OKULARY SŁABOŚCI, OKULARY SIŁY.

Dzisiaj przymierzmy RÓŻOWE OKULARY, proszę, aby każdy z was je włożył i powiedział nam co widział, myślał i czuł.

A ja opowiem wam, co widział pewien Jasio, który po włożeniu różowych okularów stał, jak wryty i wytrzeszczał oczy. Powiedział mi, że widział niebieskie pszczoły i kwiaty o kwadratowych płatkach, a zamiast słońca ogromną cytrynę oraz latające ptaki wykręcane brzuskami do góry, tak, że łapki sterczały im prosto w niebo. Jestem ciekawa, co wy widzicie? Daję wam 2 min., abyście mogli zobaczyć świat przez różowe okulary.
Potem dobierzcie się parami z dzieckiem, który ma inny kolor włosów niż wy i opowiedzcie partnerom co widzieliście.

Usiądźcie w kręgu, a ja wybiorę chętne dziecko, aby opowiedziało nam swoją historię.

4. Zabawa: „**Szczęście dnia powszedniego**”.

Zamknijcie na chwilę oczy i zastanówcie się nad najszczęśliwszymi dla was momentami w całym przeciętnym dniu. Nie myślę tutaj o wielkich chwilach szczęścia i niezwykłych wydarzeniach, lecz o małych sprawach, które też potrafią was uczynić szczęśliwym.

Nie otwierajcie oczu tak długo, aż będziecie wiedzieć, co jest dla was taką szczęśliwą chwilą...

Proszę, abyście teraz jedno po drugim opowiedzieli nam krótko, o czym pomyśleliście...

- po czym poznaję, że jestem szczęśliwy?
- czy mówię o tym innym, że jestem szczęśliwy? Komu?
- jak ważne jest poczucie szczęścia w rodzinie, w grupie?

5. Zabawa: „**Czarodziejska woda**”

Wyprostujcie plecy, usiądźcie wygodnie, zamknijcie oczy. Nabierzcie kilka razy głęboko powietrza do płuc...

Wyobraźcie sobie, że wszyscy razem znaleźliśmy święte miejsce, małą łąkę czy jaskinię, w której jest źródło czarodziejskiej wody. A ten, kto zostanie nią natarty, może poczuć się od razu rześki i zdrowy.

I wyobraźcie sobie, że przynieśliśmy tutaj ze sobą dzban tej wody. Przejdę się za moment wśród was i podam każdemu trochę tej wody. Bardzo ostrożnie orzeźwię nią wasze policzki. A kiedy dotknę was tą czarodziejską wodą, możecie pomyśleć o tym, jak wspaniale poczuła się wasza twarz, jakby powiał po niej świeży wiatr, jakbyście dopiero co wstali rankiem, jakbyście się wykąпали w czystej wodzie.

- czy często potrzebowalibyście czarodziejskiej wody?
- Czy taka zabawa odpręży was i czyni szczęśliwszymi w tej chwili?

6. Zabawa plastyczna: „**Gwiazdna chwila**”

Chciałabym przeprowadzić z wami zabawę dotyczącą szczęścia. Nazywa się ona „Gwiazdna chwila”. Rozdam wam kartki i kredki. Teraz przypomnijcie sobie jakąś szczególnie szczęśliwą sytuację z waszego życia, może już dziś mówiliście o niej i narysujcie ją. Przy rysowaniu nie jest tak ważne, żeby obrazek był szczególnie pięknie narysowany i dopracowany, lecz skoncentrujcie się raczej na tym, żeby wyrażał on rzeczywiście to, co przyszło wam na myśl. Dobierzcie kolory tak, aby pasowały do danej sytuacji. Macie na to pół godziny czasu.

Połóżcie wasze prace przed sobą i pozwólcie je nam obejrzeć. Za chwilę każdy z was opowie o swojej „Gwiazdnej chwili”. Chciałabym wam powiedzieć, że chwile szczęścia przychodzą do nas bez specjalnej zasługi z naszej strony oraz że nie można ich zaplanować. Na takie chwile trzeba się po prostu otworzyć i korzystać z nich.

- czy było wam łatwo przypomnieć sobie szczęśliwe sytuacje ze swojego życia?

- czy moje życie jest szczęśliwe czy raczej nieszczęśliwe?

7. Zabawa rozluźniająca: „**Maski kłownów**”

Są takie miejsca, gdzie czujemy się szczęśliwi i radośni, rozluźnieni i rozbawieni. Takim miejscem jest cyrk, do którego was teraz zapraszam.

Kto z was może nam powiedzieć, jak wygląda twarz kłowna? / prowadzący demonstruje kolorowe zdjęcie arlekina /

Będziecie się mogli za chwilę pomalować, jak kłowni. Do tego celu wykorzystamy fantazję.

Dobierzcie się parami z dzieckiem tego samego wzrostu. Stańcie naprzeciwko siebie

i przyjrzyjcie się sobie. Jedno dziecko może zamknąć oczy. Drugie zacznie za moment malować twarz partnera najpierw całą na biało. Zafarbujcie czoło, skronie, nos, policzki, brodę na biało... Nie pomijajcie żadnej części twarzy i zróbcie to tak, aby makijaż podobał się waszemu partnerowi... A teraz namalujcie na policzku czerwoną plamkę... Teraz namalujcie pod jednym okiem trzy czarne łyzy...

Przerwijcie i otwórzcie oczy... Odczekajcie kilka chwil... A teraz drugie dziecko maluje twarz, a prowadzący powtarza instrukcje.

8. Zabawa plastyczna: „**Moje namalowane życie**”.

Zabawa ma na celu podtrzymanie dobrego nastroju, nie należy przypisywać jej wynikowi zbyt dużego znaczenia.

Każde dziecko otrzymuje papier i ołówek. Zadanie polega na tym, aby naszkicować obrazek – nie chodzi tu o umiejętność rysowania. Obrazek musi przedstawiać:

- strumyk, słońce, dom, węża, krajobraz.

Po ukończeniu rysowania prowadzący objaśnia symbolikę rysunku:

- DOM: moje Ja, stosunek do ojczyzny. / mały czy duży, z boku, pięknie przyozdobiony itd, Czy z domu odchodzi droga i dokąd? /

- KRAJOBRAZ Moje środowisko i moi znajomi. / Silni? Czy mam z nimi kontakt? /

- SŁOŃCE Mój ojciec. / Czy słońce posyła promienie i do kogo one dochodzą?

Dumnie świecące na niebie czy zachodzące? Czy jest daleko od domu? /

- STRUMIEŃ Moja matka. / W jakim jest położeniu w stosunku do innych? Czy jest most? /

- WAŻ Miłość. / Jaka jest jego wielkość? Gdzie się znajduje? /

17. Zabawa: „**Wróżenie z ręki**”.

Dobierzcie się parami z tym dzieckiem, które bawi się w te same gry co ty.

Za chwilę otrzymacie instrukcje, jak wróżyć z ręki. Jedno z was będzie wróżką, a drugie pokaże lewą dłoń i wysłucha wróżby. Po chwili nastąpi zmiana ról.

- czy lubicie słuchać wróżb ?

- czy dadają wam one otuchy czy też napelniają lękiem?

- Jak wam się wydaje czy człowiek byłby szczęśliwy znając swoją przyszłość?

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

1. Zabawa podsumowująca: „**Co czyni cię szczęśliwym?**”

Wszyscy siedzą w kręgu. Prowadzący zadaje pytanie: Co czyni cię szczęśliwym?

Dzieci odpowiadają : Jestem szczęśliwy, gdy... / prowadzący podaje dzieciom różne przykłady ... jem lody, leżę z rodzicami w niedzielę w łóżku, pogodzę się z przyjacielem itp. Czy zrozumieliście zasady? Nie mówcie proszę nic innego, ani nie rozpoczynajcie rozmowy na inny temat. Jeśli nie macie pytań, zaczynamy.

2. Zabawa kończąca zajęcia: „**Mała radość**”

Chciałabym wam zaproponować zabawę, która nazywa się : „ Mała radość”. Możemy się zająć małymi radościami, które nas i innych czynią bardziej szczęśliwymi. Każdy po kolei opowie, jak ostatnio sprawił komuś radość. Zacznę sama, a potem mój sąsiad z lewej strony, a następnie jego sąsiad z lewej. Dziecko, któremu nic nie przychodzi do głowy mówi: „ Ryba nie ma głosu”. Czy zrozumieliście o co chodzi?

N-I zaczyna rundkę i mówi, że ostatnio swojemu dziecku sprawia drobne radości, starając się codziennie poświęcić mu więcej czasu i grać z nim w piłkę lub bawić się w co ono chce.

- czy zabawa podobała mi się?

- Czy słyszycie czasem od innych ludzi, że sprawiacie im radość?

3. Chciałabym podziękować wam za to, że sprawiacie innym radość. Nauczę was zabawy:

„**Jestem super**”

Stoimy w kole, będziemy wykonywać skłony z dotknięciem kolan, bioder z energicznym wymachem rąk w górę wołając przy tym: „ Je - / przy dotknięciu kolan / -stem / przy dotknięciu bioder / -super / przy wymachu ramion w górę / Będziemy to robić w rytmie

i coraz szybciej i głośniej. Uwaga! Patrzymy na mnie i zaczynamy: „JE – STEM SUPER!”

4. Zabawa kończąca zajęcia: „**Magiczna laska**”.

Szedł czarodziej” Ewa Szelburg-Zarembina

/ wstęp do zabawy „Magiczna Laska” /

Szedł Czarodziej przez rzeczkę,

Zgubił złotą laseczkę,

A z nią wszystkie czary,

Co ich miało do pary...

Chciałabym na koniec, zanim się pożegnamy zaczarować was za pomocą mojej magicznej laski. Najpierw ja wypowiem

swoje życzenia , a potem przekażę wam moją magiczną siłę.

Będę chodziła po sali i powiem: „ zaczaruję was w dzieci, które chętniej będą się starały codziennie czynić sobie i swoim bliskim małe radości.”

Potem oddam łaskę komuś kto będzie czarodziejem i będzie mógł chodzić po sali

i czarować poszczególne dzieci, mówiąc np. „ zaczaruję cię w kogoś kto będzie się ze mną częściej bawił”, albo powie : „ zaczaruję cię w kogoś kto pomoże odrabiać mi lekcje” albo: „ zaczaruję cię w małą myszkę, abyś mi nigdy nie dokuczał”. Czarodziej może więc w wyobraźni zamienić dzieci na takie, jakie chciałby, żeby były. Czy zrozumieliście o co chodzi? Jaka jest rola czarodzieja? Nie musisz czarować wszystkich dzieci, wystarczy, że zwrócisz się do kilku. Kto chce być czarodziejem?

Na zakończenie chciałabym dać wszystkim małą pamiątkę. Przygotowałam dla każdego słownika z tektury na szczęście, na odwrocie, którego napisane jest zdanie, sentencja

przeznaczona tylko dla ciebie. Oprócz tego zapraszam was do losowania swojego

szczęśliwego numerka, częstując was cukierkami ze znajdującymi się w środku numerkami. Za chwilę wylosuję 3 numery, a szczęśliwcy otrzymają ode mnie maskotki, aby po latach

każdy z was mógł wspomnieć – „ oni to mieli szczęście”.

5. Rozmowa w kręgu. Dokończenie zdania: „ Dzisiaj na zajęciach poczułem się szczęśliwy, gdy... / rundka/
6. Podziękowanie za wspólną zabawę, ewaluacja. / naklejenie kolorowych gwiazdek szczęścia na płaszczu czarodzieja - każde dziecko może nakleić złotą [wysoka ocena], srebrną [średnia ocena] i białą gwiazdkę [najniższa ocena] /

Bibliografia:

1. Klaus.W.Vopel:”Gry i zabawy interakcyjne”. Część I-IV, wyd. Jedność, Kielce1999
  2. Josef Griesbeck: „ Zabawy dla grup”, wyd. Jedność, Kielce1999
  3. Klaus W. Vopel: „ Dzieci bez stresu”, wyd. Jedność, Kielce 2000
  4. Magazyn: „ Sailor Moon”, nr 5/99
-

28: Scenariusz uroczystości szkolnej "Dzień Europejski" (część artystyczna)

Autor: Małgorzata Pawlik - nauczyciel j. polskiego
Jolanta Zienkiewicz-Fajer - nauczyciel kształcenia zintegrowanego
SP nr 32 w Częstochowie

Edukacja europejska stała się ważnym elementem kształcenia na wszystkich poziomach edukacyjnych. Tradycją naszej szkoły staje się coroczne obchodzenie „Dnia Europejczyka”.

Dzień ten jest podsumowaniem całorocznej pracy, mającej na celu pogłębianie wiedzy o naszym kontynencie. Motywem przewodnim tego dnia jest kraj przewodniczący w danym roku UE. Prezentujemy jego kulturę, zwyczaje, historię, wybitnych przedstawicieli.

Jeszcze zimą każda klasa losowała państwo-członka UE. Zadaniem było wykonanie kostiumów, transparentów i symboli danego kraju. Prezentacja miała miejsce podczas happeningu, który rozpoczynał uroczystość. Dużą atrakcją tego dnia stanowiło przygotowane przez uczniów „Biuro podróży”, prezentujące atrakcje turystyczne Grecji. Miało miejsce także wręczenie nagród laureatom konkursów plastycznych „Nasi europejscy przyjaciele z książek” oraz „Starogrecka maska teatralna”, konkursu wiedzy o UE, konkursu na najciekawszy album o wybranym kraju UE i konkursu mitologicznego.

Zachęcamy do świętowania „Dnia Europejczyka”. Poza tym że edukuje, daje jeszcze wiele radości, integruje społeczność szkolną, łączy w pracy uczniów starszych z młodszymi. Mamy nadzieję, że poniższy scenariusz zainspiruje tych nauczycieli, którzy chcieliby zorganizować taką uroczystość. Prezentujemy tylko jej fragment, zawierający te treści, które można wykorzystać także na lekcjach, czy kołach.

Część artystyczna odbyła się po happeningu, który rozpoczął uroczystość. Po niej miała miejsce prezentacja atrakcji turystycznych oraz rozdanie nagród laureatom konkursów.

dekoracja sali:

W części centralnej na niebieskim tle dwanaście żółtych gwiazd tworzących koło (nawiązanie do symboliki flagi UE), w środku napis „EUROPO WITAJ NAM”. Z lewej strony ruiny Akropolu (model styropianowy 2/1,5 m). Z prawej strony stylizowana mapa Grecji, model wzgórz Olimpu.

oprawa muzyczna:

1. nagranie „Ody do radości” Ludwika van Bethowena,
2. ludowa muzyka grecka,
3. wstęp muzyczny programu Ewy Drzyzgi „Rozmowy w toku”,
4. ścieżka dźwiękowa do filmu „Grek Zorba”

udział wzięli:

PROWADZĄCA I

PROWADZĄCA II

PROWADZĄCA III

bogowie i bohaterowie z mitologii greckiej

REA

ZEUS

DEMETER

POSEJDON

HEFAJSTOS

Hermes

Hestia

Syzyf

Pan

Narcyz

Achilles

TeZEUSz

Ariadna

Dziennikarka

przebieg uroczystości:

Uroczystość otwiera odśpiewanie przez społeczność uczniowską „Ody do radości” - hymnu UE

PROWADZĄCA I

(uczennic ubrana w kolorach narodowych Grecji: biała bluzka, niebieska spódnica; do bluzki przypięta rozetka w biało-niebieskich barwach).

Witam bardzo serdecznie wszystkich zebranych i zapraszam w krótką podróż po kraju, który obecnie przewodniczy UE- Grecji.

Najpierw wehikuł czasu przeniesie nas tysiące lat wstecz do starożytności. Tam poznamy bogów z samego szczytu Olimpu. Później, pełni szacunku dla mocy bóstw, znajdziemy się na pokazie tanecznym. Zabrzmi piękna muzyka z filmu „Grek Zorba”, a nasi wspaniali chłopcy zatańczą w jej rytm.

Następnie znajdziemy się w studiu telewizyjnym. Nasz wszechmocny wehikuł czasu przeniesie do niego niektórych bohaterów mitologicznych. „Rozmowy w toku” przeprowadzi nasza szkolna dziennikarka- Kasia Drzazga.

Na zakończenie zapraszam Was do biura podróży. Tam dowiemy się wszystkiego o atrakcjach turystycznych współczesnej Grecji.

A zatem ruszajmy.

PROWADZĄCA II

(ubrana jw. zapowiada w języku greckim)

Po zapowiedziach rozlega się ludowa muzyka grecka. Na scenę majestatycznie wkraczają bogowie greccy. Są to uczniowie z klas trzecich.

PROWADZĄCA III

(ubrana w starogrecki chiton)

W starożytnej Grecji ludzie wierzyli w wielu bogów. Wyobrażali sobie, że mają oni ludzkie postaci i przypisywali im cechy właściwe ludziom.

Według Greków pierwszymi istotami na świecie nie byli jednak bogowie lecz tytani. Ich władca Kronos lękał się, że któreś z jego dzieci, gdy dorośnie, odbierze mu władzę. Dlatego połykał żywcem każde nowo narodzone dziecko. Szóste ze swych dzieci- **REA**, żona Kronosa postanowiła uratować.

REA

(ubrana w starogrecką szatę, stylizowana korona na głowie; w rękach trzyma zawiniątko w pieluchach)

Zamiast dziecka podałam Kronosowi kamień zawinięty w pieluchy. Tytan nie zauważył podstępny i połknął kamień. Tak ocalałam mojego syna Zeusa.

ZEUS

(złota szata, wieniec, złote sandały, w ręku piorun)

Wychowałem się w jaskini, w ukryciu. Gdy dorosłem, udałem się do Kronosa i podałem mu napój, który spowodował, że straszliwy tytan wypluł pozostałych bogów, uwięzionych w czeluści brzucha. Razem z rodzeństwem walczyliśmy z tytanami i zwyciężyliśmy. Od tej pory światem władamy my- bogowie. Ja jestem najważniejszym z bogów. Rządzę wszystkimi zjawiskami atmosferycznymi, zmieniam pory roku, rażę piorunami, oślepiam błyskawicami. Nazywają mnie gromowładnym. Moimi atrybutami są piorun i orzeł.

DEMETER

(starogrecki strój; w rękach: złoty sierp, kłosy zbóż, kwiatek lilii)

Jestem siostrą Zeusa, boginią ziarna, zasiewów i ziemi uprawnej. Zważ mnie **DEMETER**.

HADES

(ubrany w czarny chiton, na głowie czapka wyobrażająca psa)

Ja jestem **HADES**, najstarszy brat Zeusa. Po zwycięstwie nad tytanami, otrzymałem królestwo podziemi, krainę zmarłych. Gdy wkładam na głowę „psią czapkę” o magicznych właściwościach, staję się niewidzialny.

POSEJDON

(starogrecka szata, brodaty, w rękach trzyma trójząb)

Moje imię to **POSEJDON**. Jestem władcą mórz i oceanów, opiekunem żeglarzy i rybaków. Swoim trójzębem kruszę skały, wybijam źródła, wzburzam i uciszam morskie fale.

ATENA

(w zbroi, z długą włócznią i tarczą)

Jestem **ATENA**, córka **ZEUSA**. Wyskoczyłam z jego głowy w pełnej zbroi. Jestem boginią mądrości, sztuki, nauki i wojny w słusznej sprawie.

HEFAJSTOS

(podchodzi utykając, w ręku trzyma młot)

Jestem synem Zeusa i Hery. Nazywam się **HEFAJSTOS**. Jestem największym kowalem, mającym swoje kuźnie głęboko pod ziemią. Właśnie z boskich kuźni bucha nieraz na powierzchnię ziemi ogień i dym. Jestem więc bogiem ognia, patronem kowali i rękodzielników.

HERMES

(starogrecki strój, kapelusz podróżny, uskrzydłone sandały, kaduceusz- laska z okręcającymi ją dwoma węzami symbolami pokoju i handlu)

A ja jestem Hermesem, bogiem podróżnych i dróg. Opiekuję się pasterzami i kupcami. Jestem też przewodnikiem dusz do świata zmarłych. Patronuję wynalazcom, poetom i... złodziejom

*Bogowie schodzą z środkowej części sali i ustawiają się w pobliżu symbolicznego Olimpu; pozycję centralną zajmuje **ZEUS**. Pozostają tam do końca przedstawienia, niejako mu patronując.*

PROWADZĄCA I

Musieliśmy opuścić fascynujący świat bogów. Ale przed nami niemniejsze atrakcje. Wystąpią teraz słynni tancerze i po mistrzowski wykonają „Greka Zorbę”!

(pojawia się ośmiu chłopców z klasy VI, ubranych w białe koszule i czarne spodnie. Wykonują taniec do muzyki z filmu „Grek Zorba”.)

PROWADZĄCA I

A teraz zapraszamy słynną prezenterkę. Przed państwem wspaniała i dociekliwa Kasia Drzazga!

(rozlega się wstęp muzyczny do programu telewizyjnego „Rozmowy w toku”; będzie on towarzyszył wszystkim gościom podczas ich wejścia do „studia” a pomocnik będzie wnosił dla nich krzesła. Wchodzi Dziennikarka, ubrana jest współcześnie)

DZIENNIKARKA

Witam państwa bardzo serdecznie. Do dzisiejszego programu zaprosiłam gości, którzy znani są na całym świecie. Wszyscy pochodzą z Grecji i zapewniam was, że bez nich nasza kultura i język byłyby o wiele uboższe.

Powitajmy pierwszego z zaproszonych dziś gości. Przed państwem syn Eola, władca Koryntu- Syzif.

(rozlega się wstęp muzyczny do programu Ewy Drzyzgi; w przeciwległym końcu sali pojawia się Syzif; ubrany jest w starogrecki strój, przed sobą popycha, zrobiony z papieru głaz o średnicy około 1m, przechodzi między zebranimi, siada na wniesionym przed chwilą przez pomocnika krześle, jest zmęczony, ociera pot z czoła)

Zna pana cały świat. Jak się pan z tym czuje?

SYZYF

Niech odsapnę! (po krótkiej chwili) W tej chwili lepiej, bo bogowie pozwolili opuścić mi **HADES**.

DZIENNIKARKA

Dlaczego musi pan pytać bogów o pozwolenie?

SYZYF

Wszystko przez moją dobroć. Chciałem zapewnić ludziom życie wieczne.

DZIENNIKARKA

Jak pan chciał tego dokonać?

SYZYF

No, może postąpiłem nie najlepiej. Wie pani, podkradałem z Olimpu nektar i ambrozię, które zwykłym śmiertelnikom zapewniłyby życie wieczne.

DZIENNIKARKA

Dlaczego nie poprosił pan o nie władcę Olimpu- **ZEUSA**?

SYZYF

(z lekką obawą zerkając w kierunku znajdujących się nieopodal bogów)

Nie zgodziłby się. To, co planowałem oznaczałoby: po pierwsze przeludnienie, po drugie bezrobocie dla tego paskudnika bożka śmierci Tantała, a po trzecie wielkie oburzenie władcy podziemia mrocznego **HADESA**. Więc się poświęciłem i zostałem srogo ukarany.

DZIENNIKARKA

Opowie nam pan, jak wygląda pańska kara?

SYZYF

Niechętnie, ale cóż w tym celu zostałem zaproszony. Bogowie okazali się okrutni. Wtaczam głaz na wysoką górę. Kiedy cały zlany potem docieram na szczyt, głaz stacza się na sam dół.

A ja całą czynność muszę powtarzać od początku. I tak już kolejne tysiąclecie.

Świat moim imieniem nazywa pracę, która nigdy się nie kończy, nie przynosi efektów, po prostu jest pozbawiona sensu.

DZIENNIKARKA

Z przykrością muszę stwierdzić, że pana imię często pojawia się na lekcjach w szkołach. Nauczyciele mówią np. „Nauka ortografii w waszej klasie przypomina mi pracę Syzyfa”

SYZYF

Dzieciaki nawet nie chcą tego słuchać!! Uczcie się i nie oszukujcie. To nic nie jest warte. Ja coś o tym wiem.

DZIENNIKARKA

Oj, to prawda.

(muzyka; wchodzi Pan, ubrany w strój starogrecki, do bosych stóp przymocowane kopytka, domalowana bródka, do głowy przymocowane różki, witają się)

Powitajmy teraz naszego następnego gościa. Oto przed państwem bożek Pan.

O, jaki pan przystojny.

PAN

Jest pani, pani Drzazgo bardzo uprzejma, ale ja wiem, że to nieprawda. Mam różki, kopytka, capią bródkę. A tak a propos, czy nie boi się mnie pani?

DZIENNIKARKA

A czy jest ktoś, kto się boi pana, drogi bożku Panie?

PAN

A wie pani, co to jest „paniczny strach”?

DZIENNIKARKA

Tak, paniczny strach, czyli panika to groza, przerażenie.

PAN

(wstaje i wybiega na środek sali)

Paniczny strach zawdzięczacie mnie.(krzyczy bardzo głośno, towarzyszy mu nagranie krzyku)

Ja jestem spokojny., pod warunkiem że się mnie nagle nie obudzi. Ooo wtedy jestem straszny. Krzyczę, budząc powszechny strach.

DZIENNIKARKA

(siłą sadza Pana na jego miejscu)

To proszę pana, drogi bożku Panie nie zasnąć teraz, bo wystraszy Pan moich gości. Wyobraża pan sobie, co by było, gdyby tu nagle wybuchła panika?

PAN

Ma pani rację. Postaram się nie zasnąć. A gdyby mi się nie udało, to lepiej mnie nie budźcie.

(jest już spokojny; siedzi cicho, po chwili zasypia)

DZIENNIKARKA

(zwraca się do zebranych)

Postarajmy się nie zbudzić Pana i przywitajmy mojego następnego gościa.

NARCYZ

(przy dźwiękach muzyki wchodzi Narcyz, ubrany w strój starogrecki, widać dużą staranność i dbałość o wygląd zewnętrzny, w rękę trzyma lustro, w które spogląda co chwilę; staje na środku, kłania się wszystkim z gracją, jest przekonany, że jest najpiękniejszy)

Dzień dobry. Jestem Narcyzem.

DZIENNIKARKA

(wita się z Narcyzem, wskazuje mu jego miejsce)

Proszę zaspokoić moją ciekawość: dlaczego pan przyszedł z lustrem?

NARCYZ

Nigdy się z nim nie rozstaję.

DZIENNIKARKA

Czy moglibyśmy się dowiedzieć dlaczego?

NARCYZ

(z oburzeniem)

Nie widzi pani mojej wielkiej urody?

DZIENNIKARKA

Ależ widzę!!!

NARCYZ

Jestem najpiękniejszy, a ponieważ kocham piękno, nie mogłem oderwać oczu od swojego oblicza. I tak się zakochałem w samym sobie. Odtąd nie potrafię żyć bez widoku siebie samego. Dlatego noszę ze sobą lustro i nie potrafię powstrzymać się od ciągłego spoglądania w nie. *(patrzy w lustro, traci zainteresowanie dla cegogokolwiek)*

DZIENNIKARKA

(orientując się, że z Narcyzem już nie porozmawia, zwraca się do zebranych)

Ach, to już rozumiem, dlaczego, na pewnego mojego kolegę mówią Narcyz. On po prostu zakochany jest w samym sobie i nikogo oprócz siebie nie dostrzega. To chyba nie jest dobra cecha.

Z tego zastygł Narcyz. A jak wzbogacił nasz język Achilles? Powitajmy go i posłuchajmy, co nam ma do powiedzenia.

ACHILLES

(wchodzi przy dźwiękach muzyki, ubrany jest w starogrecki strój, jedną piętę ma zabandażowaną; kuleje, wita się z Dziennikarką, siada na wskazanym przez nią miejscu)

No cóż.... Wszyscy chyba słyszeli o mojej pięcie.

DZIENNIKARKA

(z zainteresowaniem spogląda na piętę Achillesa)

Cz coś z nią nie w porządku?

ACHILLES

(zaskoczony)

Nie słyszała pani? Moja mama Tetyda, chcąc zapewnić mi nieśmiertelność, wykapała mnie w Styksie. Trzymała mnie wtedy za piętę. Odtąd moje ciało stało się odporne na wszelkie ciosy, oprócz pięty. Pięta to mój słaby punkt. Muszę na nią uważać. I mimo, że dokonałem wielu czynów, powszechnie znany jestem z pięty.

DZIENNIKARKA

Czyli jeżeli ktoś jest słaby np. z matematyki, to mówimy, że matematyka to jego „pięta Achillesa”.

ACHILLES

Tak, to prawda.

DZIENNIKARKA

(dziękuje Achillesowi, zwraca się do zebranych)

Teraz dowiemy się, jak wzbogacił nasz język Tezeusz?

(przy dźwiękach muzyki wchodzi Tezeusz; prowadzi za rękę Ariadnę; oboje ubrani w strój starogrecki, Ariadna trzyma w ręku kłębek złotej nici; Dziennikarka wita się z nimi, wskazuje miejsca)

O, widzę, że nie przyszedł pan sam.

TEZEUSZ

Tak. Jestem z moją ukochaną Ariadną. Bez niej historia, którą mam opowiedzieć nigdy by się nie zdarzyła. Wszyscy z państwa słyszeli powiedzenie „po nitce di kłębka”, czyli zmierzanie do celu powoli, krok po kroku. A historia tego powiedzenia jest taka.

Na Krecie żył straszny potwór Minotaur. Ponieważ był bardzo groźny, zamknięto go w labiryncie. Ale i tu nie przestał być niebezpieczny. Ludność musiała składać mu daninę z siedmiu dziewcząt i siedmiu chłopców.

ARIADNA

(z uwielbieniem patrzy na TeZEUSza, przerywa mu wypowiedź)

I nasz dzielny Tezeusz postanowił, że uwolni ojczyznę od krwawej daniny i pokona potwora. W tym celu musiał udać się do labiryntu, który jest płataniną korytarzy. Każdy, kto do niego wejdzie, ma dużo kłopotu, żeby odnaleźć wyjście. Bałam się o Tezeusza i dałam mu złotą nić.

TEZEUSZ

(również z uwielbieniem i z wdzięcznością)

Koniec tej nici zostawiłem przy wejściu do labiryntu. Krążyłem po nim w poszukiwaniu Minotaura, a złota nić Ariadny znaczyła mi drogę powrotną. Gdy udało mi się zabić potwora, dzięki nici trafiłem do wyjścia z labiryntu.

DZIENNIKARKA

Dziękujemy za tę piękną historię.

I to byli już moi ostatni goście. Myślę, że docenicie ich wartość w naszym codziennym życiu. Z pewnością znacie powiedzenia, które im zawdzięczamy. A jeżeli nie, to nie przyznawajcie się do tego. Posłuchajcie jeszcze raz i zapamiętajcie: „szyfowa praca”, „pięta Achillesa”, „po nitce do kłębka”, „paniczny strach”.

A i jeszcze jedno- starajcie się, by nikt nie nazwał was Narcyzem. To nie jest zbyt pochlebne określenie.

(żegna się z gośćmi, rozlega się muzyka towarzysząca wejściom bohaterów, budzi bożka Pana, który zrywa się z krzykiem, płoszy gości, którzy uciekają w panice.)

29: Z prawdziwej potrzeby tworzenia

**Autor: Joanna Sularz - nauczyciel języka polskiego
Zespół Szkół z siedzibą w Pińczycach, Gimnazjum w Pińczycach, Koziegłowy**

Artykuł ma na celu uwrażliwienie potencjalnych odbiorców na bardzo szeroko rozumiane pojęcia piękna, dobra i prawdy. Staje tu niejednokrotnie w obronie ginących wartości, gdyż uważam, iż jest to naczelny obowiązek każdego wychowawcy młodych pokoleń. Myślę, że lektura tego artykułu stanie się przyczynkiem do rozważań nad wielką wartością pracy twórczej.

Mam nadzieję, że artykuł nie jest tylko sumą moich subiektywnych przemyśleń, ale wypadkową doświadczeń wielu moich koleżanek.

Człowiek potrzebuje celów, które powiedzą mu, dokąd ma zmierzać, potrzebuje przedmiotów bezwarunkowej wiary, potrzebuje obiektu wiary, który będzie punktem skupienia wszystkich jego dążeń oraz podstawą wszelkich realnych wartości. Kto się więc decyduje na to, by wziąć życie we własne ręce, by samemu organizować i kształtować przyszłość, będzie sam sternikiem własnego losu. Kierowanie sobą oznacza, że znalazło się odpowiedź na pytanie o sens życia.

Często takie pytanie stawiają sobie uczniowie w wieku wczesnej adolescencji. Dlatego właśnie zadaniem nauczyciela, wychowawcy i rodzica jest pomoc w odnalezieniu odpowiedzi na to egzystencjalne pytanie.

Aby młody człowiek mógł wziąć swój los we własne ręce, musi najpierw poznać swe uzdolnienia, często talent. Ten zaś należy rozwijać by innym dopomagał.

Jeśli człowiek będzie znał dokładnie siebie, będzie wówczas mógł jasno określić cel swojej pielgrzymki. Tajemnica szczęśliwości tkwi bowiem w klarowności celu. Bo czyż można byłoby entuzjazmować się zadaniem którego się nie zna?

Pracę swoją przekazuję więc wszystkim, którzy usilnie pragną w dziecku czy młodym człowieku rozwijać wyobraźnię, siły twórcze, rozbudzać i pielęgnować chęć wnikliwego poznania świata. Wszystkim tym, którzy chcą żyć w przyszłości wśród optymistów. Wolny, samostanowiący i pewny siebie człowiek przeciwstawi się przecież wszelkim dążeniom prowadzącym do utraty jego tożsamości i stanowienia o sobie samym.

Nie podaję gotowych recept czy konspektów zajęć, mam nadzieję, że moja działalność opisana w pracy wyzwoli inicjatywę nauczycieli, którzy znając środowisko i swoich wychowanków potrafią najlepiej stworzyć podczas swych zajęć atmosferę życzliwości i zaciekawienia.

Otóż nasze wspólne, nieco chaotyczne „igry” to zabawa w teatr. Sami uczniowie (kl. I – III gimnazjum) nadali zajęciom nieco poważniejszą nazwę – koło teatralne.

Zajęcia te zawsze dostosowuję do faktycznych potrzeb wychowanków. Oni bowiem stanowią prawdziwą skarbnicę pomysłów. Każde nasze spotkanie rozpoczyna żywa rozmowa, podczas której rodzą się pomysły na dalszą część zajęć. A są one przeróżne. Często uczniowie przeistaczają się w straszdyła, piękności, dobre wróżki, nauczycieli, rodziców, pijaków, złodziei czy „zwykłych ludzi”. Uwalniali swoje emocje, ukazując zadowolenie, radość, strach, przerażenie czy obojętność. Fascynująca była wędrowka rozpoczęta w piwnicach szkoły, a zakończona na strychu, wybuch „świetlicowego” wulkanu czy walka byków. Sąd nad Balladyną stał się świetnym pretekstem do wyrażenia wielu wnikliwych przemyśleń dotyczących ogólnie pojmowanego zła. Często tego typu wyczynom uczniów towarzyszyła recytacja poezji, czytanie prozy. Jednym z najciekawszych działań koła było „Spotkanie z Mickiewiczem” który okazał się „lekkoduchem” i kobieciarzem.

Naszą szkolną świetlicę odwiedził także Tomasz Surkout, który wraz z Romualdem ustrzelił głuszca. Nie zabrakło także u nas Gombrowicza, który z ukrycia śledził swą słynną lekcję języka polskiego. I tym razem wygrał Słowacki, który „wieszczem był”. Perswazja Pimki okazała się tak duża, że sam Norwid stwierdził, że „Słowacki wielkim poetą był” i zagrał dla niego wspaniały hymn na grzebieniu. Zwieńczeniem naszych wspólnych wysiłków stał się udział uczniów w konfrontacjach teatralnych. Młodzi aktorzy sami napisali scenariusz, zaprojektowali i wykonali kostiumy. Oprawa muzyczna spektaklu była także ich własną inwencją. Nie zabrakło również w naszym spektaklu wspaniałego tańca. Tworzenie układów choreograficznych nie sprawiło również naszym „specjalistom” żadnych problemów. Tak więc potwierdziła się teza, iż teatr jest „świątynią sztuki”. Spotkały się tu wszystkie niemal dyscypliny artystyczne.

Podczas opisywania wyżej zajęć mogłam obserwować niespotykane zaangażowanie emocjonalne uczniów i prawdziwą przyjemność czerpaną z przygotowań spektaklu. I na tym chyba polega mój sukces. A osiągnęłam go tylko dlatego, iż zajęcia powstały z prawdziwej potrzeby tworzenia.

Wyzwólmy więc w uczniach ową potrzebę. Człowiek bowiem jest sprawcą swoich czynów i przez nie tworzy samego siebie, a nawet świat.

Podczas całego procesu edukacyjnego kładźmy nacisk na wychowanie poprzez twórczość, gdyż coraz mniej jest osób we współczesnym świecie, co tak bezinteresownie potrafią kochać nieprzydatne pozornie do niczego rzeczy.

Nie pozwólmy uczniom zrezygnować z własnego wnętrza. Może przychodząc do naszego „teatru”, odnajdą skarb, bezcenny kapitał szczęścia na całe życie, jaki daje umiejętność wrażliwego spostrzegania, odczuwania piękna i rozumnego tworzenia.

Zakończenie:

Artykuł może stać się pretekstem do głębszych przemyśleń dotyczących wyborów życiowych, może stanowić inspirację do innych (niż ukazane) działań twórczych.

Może być apelem do wszystkich wychowawców, by we współczesnym zinternetyzowanym świecie nie pozwolili zapomnieć uczniom, iż istnieją słowa:

książka, teatr, twórczość!

Tekst nie zawiera bibliografii, gdyż praca została oparta jedynie na moich własnych przemyśleniach.

30: Twórcze działania uczniów podczas pracy z lekturą w klasach I-III

**Autor: Iwona Szopińska - nauczyciel
Szkoła Podstawowa w Pińczycach**

Atrykuł ten poświęcony jest omówieniu twórczych działań uczniów podczas pracy z lekturą w trakcie zajęć zintegrowanych. Po zapoznaniu się z nim czytelnik pozna różne formy twórczej działalności uczniów podczas omawiania treści utworów literackich.

Omówione w artykule formy pracy pomogą nauczycielowi w pożądanym i właściwym sposobie kierować rozwojem odpowiednich cech osobowych ucznia. Ułatwią także wysiłki, skierowane na kreowanie właściwych postaw.

Wśród różnych form pracy z lekturą ważniejsze z pedagogicznego punktu widzenia są te, które eksponują aktywność ucznia i współdziałanie nauczyciela

z wychowankami. Stosowanie tych form wpływa na ukształtowanie się u dzieci klas I-III określonych norm i postaw. Przez aktywność dzieci, które angażują się emocjonalnie w tę pracę, treści lektur stają się im bliższe. Do twórczych form pracy z lekturą można zaliczyć: improwizowanie tekstów literatury, inscenizacje na podstawie tekstów literackich, zabawy trórcze, opowiadania twórcze, swobodne teksty na podstawie lektury, tworzenie książeczek tematycznych, gry dydaktyczne związane z tekstem, współdziałanie nauczyciela z bibliotekarzem szkolnym.

Improwizację tekstu lektury można przeprowadzić po zapoznaniu dzieci z lekturą i jej krótkim omówieniem. Improwizacja polega na przedstawieniu wybranych fragmentów lub całych pozycji lekturowych przez uczniów. Cechą charakterystyczną jest to, że uczniowie mają swobodę w zakresie operowania materiałem słownym. Tekst zawarty w książce jest tylko materiałem, który uczniowie przedstawiają „swoimi słowami”, zgodnie z własnym odczuciem. Improwizować można wybrane wydarzenia, najciekawsze sytuacje, najważniejsze, najbardziej humorystyczne fragmenty wywołujące największe przeżycia. Ta forma pracy z tekstem nie wymaga jakichś szczególnych warunków, nie wymaga pamięciowego opanowania tekstu, ani przygotowania specjalnych dekoracji, dlatego też powinna być stosowana na wielu zajęciach, gdyż posiada różnorodne wartości kształcące – wychowawcze. Pozwala na twórcze wyrażenie swoich myśli i własnych doświadczeń, rozwija wyobraźnię, kształci precyzję słowa i płynność mówienia.

Inszenizacja to forma pracy z lekturą, która powinna być stosowana w klasach I-III z tego względu, że jest bliska dzieciom, gdyż wywodzi się z gier i zabaw. Dziecko w młodszym wieku szkolnym odczuwa potrzebę fikcji, fantastyki, mocno przeżywa wartości moralne. Stąd też duża tęsknota uczniów za własnym uczestnictwem w tworzeniu wizji fantastycznej i przekształcania jej w realną rzeczywistość. Te potrzeby zaspokaja inscenizacja przez wczuwanie się w określone postacie i sytuacje, które są fikcyjne, ale dają wyobrażenie o realnym życiu i pomagają w precyzyjnej ocenie postępowania bohatera. Inszenizację pozwalają w pełni realizować zadania wychowania estetycznego, umożliwiają bowiem korelację między treściami nauczania z edukacji polonistycznej i artystyczno-technicznej. Przygotowując inscenizację wdrażamy ucznia do działań twórczych (przygotowanie rekwizytów) i odtwórczych. Zajęcia poświęcone opracowaniu inscenizacji powinny przebiegać pod kierunkiem nauczyciela, który dzieli zespół uczniowski na grupy. Każda z nich otrzymuje inne zadanie: jedna czuwa nad dekoracjami, druga nad muzyką, kolejna nad oświetleniem itd. Przygotowana w ten sposób inscenizacja angażuje do pracy cały zespół uczniowski.

Teksty lektur dzieci młodszych są doskonałym źródłem pomysłów do zabaw twórczych. Ta forma pracy z lekturą kształci i doskonali spostrzegawczość oraz twórczą wyobraźnię ucznia. Temat zaczerpnięty z lektury uczniowie bogacą twórczymi pomysłami poprzez pobieranie odpowiednich rekwizytów, wprowadzenie własnych zwrotów, powiedzonek, nie opuszczając charakterystycznych wyrażen z opracowanego tekstu. Zabawa twórcza na podstawie tekstu literackiego zawiera elementy pewnego aktu twórczego i aktywności. Jeżeli dzieci zainteresuje treść utworu, to mogą one wzbogacić je o nowe wątki, wydarzenia, komponując dalszą fabułę. Kolejną formą pracy z lekturą, która wpływa na odbiór treści zawartych w utworze literackim jest tworzenie opowiadań twórczych.

Jest to nic innego jak układanie opowiadań związanych z treścią danego utworu a dotyczących dalszych losów bohatera, komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu utworu lub ilustracji. Ta forma pracy z lekturą kształci u uczniów umiejętność wypowiedzi opartych na konkretnych treściach, ale wzbogaconych własnymi wyobrażeniami i fantazją. W opowiadaniach twórczych fantazja miesza się z rzeczywistością. W losach bohatera dzieci często przedstawiają swoje marzenia i tęsknoty. Jest to bardzo cenny sposób poznawania wychowanków.

Swobodne teksty na podstawie lektury to kolejna forma pracy z tekstem literackim, która uwzględnia twórczą aktywność intelektualną dzieci klas młodszych. W swobodnym tekście dziecko nie musi kierować się z góry ułożonym planem wypowiedzi, ma w tym względną swobodę.

Bardzo atrakcyjną formą pracy z lekturami są dzinniczki lektur. Świdczą one o własnym sposobie odczuwania i interpretowania treści książki, stają się jedną z dróg rozwijania samodzielnego myślenia. Sposoby prowadzenia dzienniczków zależy od inwencji nauczyciela i pomysłów samych dzieci.

Gra dydaktyczna to doskonała forma pracy z lekturą umożliwiającą utrwalenie u uczniów znajomości nazwisk, autorów i tytułów lektur. W tym celu

można stosować rebusy literackie, dotyczące autorów lub tytułów pozycji lekturowych. Praca z lekturą w klasach początkowych nie powinna ograniczać się tylko do zajęć edukacji polonistycznej. Znajomość lektury można wykorzystać także na zajęciach z edukacji muzycznej czy plastycznej – technicznej, gdzie uczniowie będą rysowali bądź malowali swojego bohatera. Opracowane w ten sposób wzory wpłyną przede wszystkim na prawidłowy rozwój osobowości dziecka. Aby tak się stało nauczyciel musi mieć sprzymierzeńców, którzy mu w tym pomogą. Są nimi rodzice. Dlatego też każde spotkanie z opiekunami dziecka nauczyciel – wychowawca powinien wykorzystać do omówienia sprawy czytelnictwa wśród uczniów. Na takich spotkaniach można zaprezentować wystawę lektur, dzieci mogą wystąpić z popisami pięknego czytania fragmentów książki lub inscenizacji utworu literackiego.

Stosując twórcze działania uczniów podczas pracy z lekturą:

1. Kształcimy umiejętności wyrażania własnego sądu o postaciach i zdarzeniach.
2. Wdrażamy do działań odtwórczych i twórczych.
3. Kształtujemy odpowiednie postawy.
4. Doskonalimy różne formy wypowiedzi.
5. Rozwijamy techniki ruchu, procesy pobudzania i hamowania przez stosowanie w zabawie różnych sygnałów muzycznych.
6. Rozwijamy wyobraźnię przestrzenną (fantazję i twórcze działania).
7. Korelujemy treści różnych edukacji.

Bibliografia:

1. Trycie S. Kaniowska-Lewańska J. : „Kultura literacka w przedszkolu” cz. I WsiP, W-wa 1988
  2. J. Hanisz: Program wczesnoszkolnej zintegrowanej edukacji XXI wieku, klasy I-III WSiP, W-wa 1999
  3. J. Hanisz: „Ocena opisowa i sprawdzian osiągnięć ucznia, klasa 3” WSiP, W-wa 2002
  4. K. Kuliczowska: „Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży” Wiedza Powszechna W-wa 1984
  5. K. Lenartowska, W. Świętek: „Lektura w klasach I-III” WSiP
W-wa 1987.
-

31: Kilka słów o tym, jak układa się moja współpraca z rodzicami.

**Autor: Lilla Śliwa - nauczyciel kształcenia zintegrowanego
Szkoła Podstawowa nr 31 w Częstochowie.**

Opracowany artykuł jest formą dzielenia się swoją wiedzą i doświadczeniem pedagogicznym z innymi nauczycielami. Mam nadzieję, że jego lektura dostarczy czytelnikowi pozytywnych przemyśleń oraz innego spojrzenia na poruszany temat.

Może skłoni, szczególnie młodych nauczycieli, do wykorzystania moich propozycji w celu kreowania własnego wizerunku wychowawcy, chcącego jak najlepiej współpracować z rodzicami. Pozwoli odnieść sukces, osiągnąć dla dobra dziecka.

Może zabrzmi to dziwnie, ale współpracę z rodzicami rozpoczynam w momencie przyjścia dzieci do szkoły. Słowa, które kieruję do małych pierwszoklasistów, przepelnione są ciepłem. Swoim wzrokiem staram się zauważyć każdego z osobna, a przede wszystkim pamiętam o uśmiechu. Poznają imiona wszystkich uczniów, witając się z nimi przez podanie ręki.

Jest to taki szczególny moment, kiedy dziecko czuje się zauważone i wyróżnione, a często nawet spokojniejsze, gdyż wie, że w szkole będzie czekać na niego miła pani. Staram się stworzyć przyjazny klimat. W tym czasie rodzice są bacznie obserwowani mojego zachowania i kontaktów z dziećmi. Dla nich ten dzień ma przede wszystkim bardzo emocjonalne znaczenie. Przyprawiają swoje pociechy pełni obaw i własnych wyobrażeń o szkole, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych.

Czasami zdarza się, że swoją postawą przełamuję bariery wynikające z utrwalonych stereotypów. A przecież szkoła, w której pracuję jest tak bardzo odmienna od tej, jaką pamiętają z autopsji. To w niej dzieci uczą się myśleć i rozumieć świat.

To ona przygotowuje do przyszłości, pomaga uwierzyć w siebie, bo panuje w niej życzliwa i pełna wzajemnego szacunku atmosfera. Tutaj dzieci mają szansę społecznego rozwoju, bo współdziałając w zespole angażują się w pracę na rzecz innych ludzi. A rodzice...

Rodzice muszą czuć, że dobro dziecka i jego potrzeby rozwojowe są dla wychowawcy najważniejsze. Wtedy stają się partnerami w pracy dydaktyczno-wychowawczej. Wzajemny kontakt nie ogranicza się tylko do komunikowania się na zebraniach, ale nastawiony jest na szeroko rozumianą współpracę.

Otwartość naszej placówki stwarza warunki do powstawania pozytywnych związków między szkołą i rodzicami. Praca w takiej szkole zobowiązuje.

Dlatego, chyba nie dziwi fakt, że bardzo poważnie traktuję sferę współdziałania z rodzicami.

Zdaję sobie sprawę, że to od moich umiejętności pedagogicznych zależy, czy rodzice będą bliżej szkoły, czy będą mnie aktywnie wspierać, czy wprost przeciwieństwo staną z boku. Aby osiągnąć ten cel, wykorzystuję różnorodne metody i formy wzajemnych kontaktów, których dobrym początkiem jest dzień rozpoczęcia roku szkolnego, opisany we wstępie mojego artykułu.

Bardzo ważnym i trudnym momentem są zebrania informacyjne, podczas których przekazuję

rodzicom rzetelną wiedzę dotyczącą wewnątrzszkolnego systemu oceniania oraz funkcjonowania szkoły, jej zadań i potrzeb. Wymaga to ode mnie bardzo solidnego, przemyślanego przygotowania. Przedstawiam również program wychowawczy klasy, który ze względu na swoją bogatą zawartość wzbudza duże zainteresowanie rodziców.

Dowiadują się przecież, co poza dydaktyką oferuje szkoła, a ta, w której pracuję stwarza ogromne pole działania zarówno dla wychowawcy, jak i rodziców.

Otwarcie mówię, że szukam wsparcia i partnerskiego współdziałania dla dobra dzieci. Wobec takiej oferty rodzice nie pozostają obojętni.

Podczas zebrania wypełniają anonimowe ankiety na temat oczekiwań wobec szkoły, ale jednocześnie deklarują sposoby własnego zaangażowania w jej sprawy.

Pierwszym sprawdzianem gotowości do współpracy jest organizacja uroczystego pasowania pierwszoklasistów. Wspólnie przygotowujemy czapki dla dzieci, co niewątpliwie integruje naszą grupę, choć stojącego z boku obserwatora może dziwić.

Rodzice pomagają w urządzeniu sali lekcyjnej, stając się w ten sposób jej współgospodarzami. Przecież najlepiej znają potrzeby własnych dzieci i w ten sposób je zaspokajają. Wspólnie decydujemy o kolorze ścian, wyglądzie firanki i dywanu.

Służą opieką i pomocą podczas wyjść zbiorowych do filharmonii, kina i teatru.

Biorą czynny udział w przygotowaniu uroczystości klasowych i szkolnych. Bardzo chętnie wyjeżdżają z moją klasą na wycieczki poza Częstochowę, aby np. usiąść przy ognisku czy zorganizować podchody. Są to niezapomniane chwile, które zazwyczaj na długo pozostają w pamięci, a mnie utwierdzają w przekonaniu, że było warto podjąć ten trud.

Każde wydarzenie skrupulatnie notujemy w kronice klasowej-wszyscy po kolei. Na początku rodzice podchodzą do tego pomysłu z pewnym oporem, ale okazuje się, że potrafią zdziałać „cuda”. Odkrywam w ten sposób ich zdolności plastyczne.

Poprzez takie działania rodzice jeszcze bardziej identyfikują się z klasą swoich dzieci oraz z całą szkołą. Otwarcie mówią o problemach dydaktyczno-wychowawczych, jeśli oczekują pomocy z mojej strony. Okazją do tak szczerych rozmów są niewątpliwie comiesięczne konsultacje organizowane w naszej szkole. Rodzi się wzajemne zaufanie, które może być miarą sukcesu każdego zespołu klasowego, każdej grupy rodziców i wychowawcy, a w szerszym ujęciu także szkoły.

Uważam, że tak funkcjonujący układ na płaszczyźnie nauczyciel-rodzic, daje dobre podstawy do rozwoju wzajemnej współpracy, skoncentrowanej na dziecku.

Służy osiągnięciu postawionych celów. Wspiera harmonijny rozwój młodego człowieka i zaspokaja jego potrzeby.

Przygotowuje do przyszłości jednostkę, która potrafi kreować siebie.

32: Scenariusz zajęć zintegrowanych dla klasy III

**Autor: Lilla Śliwa - nauczyciel kształcenia zintegrowanego
Szkoła Podstawowa nr 31 w Częstochowie.**

Opracowany przeze mnie scenariusz jest przeznaczony dla uczniów klasy III. Przeprowadzone wg niego zajęcia pozwalają utrwalić treści nauczania omawiane wcześniej (edukacja polonistyczna), poznać nowe wiadomości (edukacja środowiskowa), jak również sprawdzić stopień opanowania umiejętności matematycznych z zakresu obliczania obwodów figur geometrycznych. Zajęcia wg tego scenariusza przeprowadziłam w swojej klasie i dlatego pragnę go opublikować, aby mógł być wykorzystany przez innych nauczycieli. Nie zaplanowałam przerw śródlekcyjnych, ponieważ każdy nauczyciel dostosuje je do tempa pracy własnego zespołu klasowego.

Krag tematyczny: Wielkie wynalazki i odkrycia.

Temat dnia: Czy z niewidomym można się zaprzyjaźnić?

Tematy zajęć: Układanie dalszego ciągu opowiadania o przyjaźni Moniki z Łukaszem na podstawie tekstu J. Stańczakowej *Na jachcie „Przyjaźń”*.

Rola zmysłów w poznawaniu świata.

Obliczanie obwodów prostokątów i kwadratów różnymi sposobami.

Edukacja: polonistyczna, matematyczna, środowiskowa.

Cele ogólne:

- * doskonalenie umiejętności poprawnego wypowiedzania się na podany temat,
- * doskonalenie umiejętności cichego czytania ze zrozumieniem,
- * wyszukiwanie odpowiednich fragmentów w tekście,
- * zapisywanie równoważników w formie zdań,
- * udzielanie odpowiedzi na pytania do tekstu,
- * układanie dalszego ciągu opowiadania,
- * zapoznanie z rodzajami zmysłów i ich rolą w poznawaniu świata,
- * wykonywanie obliczeń sposobem pisemnym,
- * sprawdzenie umiejętności obliczania obwodów prostokątów i kwadratów różnymi sposobami,
- * rozwiązywanie zadań tekstowych.

Cele operacyjne:

Uczeń umie i potrafi:

- * wypowiadać się na podany temat,
- * czytać cicho ze zrozumieniem,
- * wyszukiwać odpowiednie fragmenty w tekście,
- * zapisywać równoważniki w formie zdań,
- * formułować odpowiedzi na pytania,
- * układać dalszy ciąg opowiadania,
- * rozpoznać pięć zmysłów,
- * określić rolę zmysłów w poznawaniu świata,
- * wykonywać działania matematyczne sposobem pisemnym,
- * obliczać obwody figur geometrycznych różnymi sposobami,
- * rozwiązywać zadania tekstowe.

Metody: rozmowa, praca z tekstem, ćwiczenia praktyczne, pokaz.

Formy pracy: indywidualna, grupowa, zbiorowa.

Środki dydaktyczne: gazetka ścienna pt. „Aleja gwiazd” (sylwetki sławnych ludzi), podręcznik „Moja szkoła” część 7 (str. 36), ilustracja w podręczniku, 5 dużych plansz przedstawiających rodzaje zmysłów, paski z zapisanym przysłowiem do przypięcia na tablicy, 2 karty pracy, pomoce do zabawy „Zgadnij, co to jest?” (np. dezodorant, jabłko, cukier), zadania tekstowe do losowania, duże arkusze papieru do obliczeń, tablica magnetyczna, taśma do oklejania mebli, 2 duże arkusze do ewaluacji.

Czas trwania: 200 minut.

Przebieg zajęć

1. Rozmowa w kręgu na temat sławnych ludzi i ich wynalazków. Jacy sławni ludzie znaleźli się w „Aleji gwiazd” i dlaczego? Uczniowie przypominają ich sylwetki ze szczególnym podkreśleniem pracy i wynalazku Ludwika Braille'a, w związku z tematem nowych zajęć.

2. Poznanie tematu zajęć ukrytego w działaniach matematycznych. Uczniowie wykonują obliczenia sposobem pisemnym, dobierają litery do wyników i odczytują hasło: PRZYJAŹN (karta pracy nr 1).

KARTA PRACY NR 1

Oblicz sposobem pisemnym, odszukaj wyniki i dobierz do nich litery, które czytane z góry na dół utworzą hasło. Będzie ono tematem dzisiejszych zajęć.

$$324 + 465 =$$

$$458 + 424 =$$

$$657 + 198 =$$

$$579 - 127 =$$

$$654 - 528 =$$

$$836 - 367 =$$

$$427 \cdot 2 =$$

$$205 \cdot 3 =$$

Wyniki: 452-Y, 750-N, 126-J, 789-P, 854-Z, 882-R, 855-Z, 469-A.

3. Swobodne wypowiedzi na temat przyjaźni. Co według was znaczy słowo: *przyjaźń*? Kogo można nazwać prawdziwym przyjacielem? Jak rozumiecie przysłowie niedźwiedzie, że „Prawdziwych przyjaciół poznaje się w biedzie” (przysłowie – napis do przypięcia na tablicy).

4. Praca z tekstem. Ciche czytanie ze zrozumieniem opowiadania J. Stańczakowej *Na jachcie „Przyjaźń”*.

5. Wyszukiwanie w tekście fragmentów, które są odpowiedziami na zadawane przez nauczyciela pytania:

* Gdzie mieszkała Monika?

* Jak miał na imię chłopiec, który wprowadził się obok?

* Po co Monika poszła do sklepu?

* Do jakiej szkoły chodził Łukasz?

* Kim był i co zrobił pan Teliga?

* Jak nazywał się jacht Moniki i Łukasza?

6. Dobieranie fragmentu tekstu do ilustracji zamieszczonej w podręczniku.

7. Udzielanie odpowiedzi na pytania do tekstu (podręcznik str. 36).

8. Układanie równoważników zdań w kolejności zgodnej z tokiem wydarzeń w opowiadaniu, a następnie zapisywanie ich w formie zdań (karta pracy nr 2).

KARTA PRACY NR 2

Ułóż równoważniki zdań w odpowiedniej kolejności, a następnie zapisz je w formie zdań.

Wspólne zakupy. Spotkanie przed bramą. Na jachcie. Przeprowadzka Moniki. Wspaniałe plany.

9. Wyróżnienie 5 zmysłów, za pomocą których człowiek poznaje świat. Rozmowa na temat ich ważności w życiu codziennym. Zwrócenie uwagi na uszkodzenia zmysłów i zastępowanie ich funkcji innymi (plansze pokazowe).

10. Zabawa „Zgadnij, co to jest”? Uczniowie w grupach próbują rozpoznać za pomocą odpowiednich zmysłów co to jest?, co słyhać?, np.

słuch – otwieranie okna,

węch – rozpylony dezodorant,

smak – cukier,

dotyk – jabłko,

wzrok – meble w klasie.

11. Układanie dalszego ciągu opowiadania o przyjaźni Moniki z Łukaszem. Uczniowie zdolni pracują samodzielnie, pozostali w grupach. Odczytują końcowy fragment tekstu i próbują odpowiedzieć na jedno z pytań:

* Co mogło wydarzyć się później?

* Jakie plany miała Monika z Łukaszem?

12. Przypomnienie sposobów obliczania obwodów prostokątów i kwadratów – ćw. praktyczne. Uczniowie pokazują, jak obliczyć ilość taśmy potrzebnej do oklejenia ławki szkolnej (obwód prostokąta) oraz małej tablicy (obwód kwadratu).

13. Rozwiązywanie zadań tekstowych sprawdzających opanowanie umiejętności obliczania obwodów figur geometrycznych. Podział klasy na grupy – wybór liderów. Losowanie przez nich zadań tekstowych dla grup. Wykonywanie obliczeń i rysunków pomocniczych na dużych arkuszach papieru. Prezentacja wykonanej pracy – liderzy grup. Zamieszczenie arkuszy z rozwiązaniami na tablicy magnetycznej.

PRZYKŁADOWE ZADANIA DO WYKORZYSTANIA W PRACY GRUPOWEJ:

Zad. 1

Oblicz 3 sposobami obwód prostokąta, w którym jeden bok ma 75 cm, a drugi 25 cm.

Wykonaj rysunek pomocniczy.

Zad. 2

Okno w pokoju Łukasza ma kształt prostokąta. Jeden bok ma 80 cm, a drugi jest 2 razy dłuższy. Oblicz dowolnym sposobem, ile należy kupić taśmy uszczelniającej? Wykonaj rysunek pomocniczy.

Zad. 3

Na jachcie „Przyjaźń” Monika zostawiła prostokątną chusteczkę. Ile mogły mierzyć jej boki, jeśli obwód wynosił 24 cm? Przedstaw na rysunku pomocniczym.

Zad. 4

Oblicz obwód kwadratowej poduszki, której bok ma 113 cm długości. Wykonaj rysunek pomocniczy.

Zad. 5

Jaka długość ma bok kwadratu, jeśli jego obwód wynosi 32 cm? Wykonaj rysunek pomocniczy.

Zad. 6

Obwód prostokątnego placu zabaw, na którym bawiła się Monika z Łukaszem wynosi 80 m. Dłuższy bok ma 22 m. Oblicz długość krótszego boku. Wykonaj rysunek pomocniczy.

14. Podsumowanie pracy na zajęciach, ocena aktywności uczniów.

15. Ewaluacja. Uczniowie wraz z nauczycielem siedzą w kręgu. Nauczyciel proponuje im wejście w rolę niewidomego Łukasza i prosi, aby z zamkniętymi oczami dokończyli zdanie: „*Chociaż jestem niewidomym chłopcem, chciałbym ...*”. Po zakończeniu wypowiedzi uczniowie wychodzą z tej roli. Następnie nauczyciel rozkłada na dywanie 2 duże arkusze z symbolami radości i smutku. Uczniowie odrysowują swoją dłoń na wybranym arkuszu i w ten sposób oceniają atrakcyjność zajęć.

32: Korzystanie z komputera po lekcjach w szkołach podstawowych.

**Autor: Danuta Turek - nauczyciel techniki i informatyki
SP im. S. Zeromskiego w Stykowie, gmina Brody
Grażyna Turek - nauczyciel techniki i informatyki
SP w Dąbrowie, gmina Pawłów**

Streszczenie

W artykule podano ogólne zalecenia do stosowania komputera przez uczniów szkół podstawowych podczas wolnego czasu od zajęć lekcyjnych. Na przykładzie szkół podstawowych w której autorki pracują stwierdzono, że komputer jest chętnie używany przez uczniów po lekcjach.

1. Wstęp

Technika, podobnie jak informatyka, powinna mieć swój udział w przygotowaniu uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Technika i informatyka są tymi dziedzinami działalności społeczeństw, w których obecnie zmiany następują najszybciej i edukacja w tych dziedzinach stara się dostosować do warunków, w których przebiega, zarówno pod względem technicznego wyposażenia, jak i stosowanych metod nauczania.

W ankietowanych przez nas szkołach, uczniowie są zachęceni do korzystania z komputera niemal we wszystkich przedmiotach, np. pisząc wypracowania z języka polskiego, robiąc zapisy własnych eksperymentów z przyrody, czy rozwiązując zadania z matematyki.

2. Korzystanie z oprogramowania

Tworzenie oprogramowania przeznaczonego do nauczania w szkole bądź uczenia się w domu wymaga nie tylko umiejętności korzystania z programów, ale i wiedzy merytorycznej z danego przedmiotu, znajomości zakresu treści nauczania, metodyki prowadzenia zajęć lekcyjnych itp. Czynniki nauczyciele nie mający kontaktu z komputerem i programiści, którym z kolei obce były wymogi metodyki nauczania, to były niemal dwa światy, posługujące się w dodatku zupełnie odrębnymi językami pojęć. Toteż należy szukać fachowców o talentach popularyzatorskich i wyobraźni komputerowej wśród autorów podręczników szkolnych.

Młodemu nauczycielom jest dziś łatwiej, bo informatykę wyklada się po prostu na studiach, nie tylko matematycznych, czy politechnicznych, ale również na studiach humanistycznych.

W naszych szkołach podstawowych, w których pracujemy opracowałyśmy instrukcję i ogólne zalecenia do korzystania z istniejącego oprogramowania o nazwie DGT-1 i DGT-2 podczas rozwiązywania zadań domowych z matematyki.

W nauczaniu w szkołach nie można tego faktu pominąć. Rosnąca ilość informacji oraz wzrost jej dostępności dla obywateli to obecnie wyraźny trend w procesie rozwoju społecznego. Zatem rozległa wiedza w mtemecie zarówno o zasięgu globalnym, jak i krajowym (np. ilość miejsc na studia w poszczególnych uczelniach) jest dla uczniów interesująca. Internet łączy się za pomocą połączeń telekomunikacyjnych komputery (sieci komputerowe) z prawie wszystkich krajów świata. Dlatego Internet nazywa się niekiedy „światową siecią sieci”. Internet umożliwia dostęp do wielu usług, takich jak: wyszukiwanie informacji, które są umieszczone na stronach www, wysyłanie listów za pomocą poczty elektronicznej, szybkie przesyłanie plików, uczestniczenie w otwartych dyskusjach na wybrany temat (tzw. grupy dyskusyjne), internetowe zakupy.

Korzystając z Internetu można dotrzeć do informacji zgromadzonych w komputerach z całego niemal świata.

Można odszukać informacje dotyczące danego państwa (geograficzne, socjologiczne, ekonomiczne, często też turystyczne), osób, wydarzeń, instytucji, szkół, uczelni.

Można także przeglądać światowe zbiory biblioteczne czy muzealne, zdobywać informacje o filmach, samochodach itp. Oprócz informacji tekstowych mogą to być obrazy (np. zdjęcia, mapy), filmy, dźwięki. Sposobem umożliwiającym przedstawienie tych wszystkich informacji jest tzw. strona www (World Wide Web). Z tym wszystkim młodzież się zapoznaje głównie po lekcjach za pomocą komputera własnego lub szkolnego.

3. Stosowanie komputera do rozwiązywania zadanych prac domowych.

Ważne jest zintegrowanie komputerów i informatyki z innymi przedmiotami i działaniami w szkole, jako pomocy intelektualnej. Istotne jest, by posługiwanie się komputerem nie sprowadziło się do prostego wspomaganie czynności, które bez komputera i tak uczeń może wykonać. Jest bowiem wiele zadań, w których komputer istotnie wzbogaca edukacyjny, tzn. bez

komputera ten przekaz byłby wyraźnie uboższy lub niemożliwy. Do tej grupy zadań można zaliczyć: pracę nad tekstem (np. korzystanie ze słownika, projektowanie rysunków technicznych czy przeprowadzanie kalkulacji ekonomicznych (zwłaszcza z elementami modelowania i symulacji), np. uczeń oblicza wydatki na wycieczkę przy pomocy arkusza kalkulacyjnego.

Powyższe stwierdzenia ogólne dotyczące zastosowania komputerów i informatyki mogą być zrealizowane w szkole przy następujących uwarunkowaniach:

- po pierwsze nauczyciel będzie traktował elektroniczne oprzyrządowanie jako praktyczną pomoc

w rozwiązywaniu zadanych prac domowych,

- po drugie na lekcji każdego przedmiotu należy wyjaśnić uczniom fizykę zjawiska i jego opis matematyczny, który może być zrealizowany za pomocą odpowiedniego programu

komputerowego,

- po trzecie pracownia komputerowa w szkole powinna być czynna przez cały czas po lekcjach pod kontrolą zmieniających się nauczycieli (jest to praca społeczna z uczniami).

Każdy przedmiot nadaje się do tego, żeby komputer odgrywał pewną rolę w jego nauczaniu.

Komputer jest w stanie przetwarzać duże ilości informacji, analizować je w zadany przez programistę sposób i wyciągać z tego proste wnioski.

W matematyce bardzo istotna jest kwestia wizualizacji pewnych zagadnień, ale o podobnym znaczeniu wizualizacji możemy mówić w fizyce, geografii... praktycznie na lekcjach każdego innego przedmiotu. W badanych przez nas szkołach z komputerów korzysta się w nauczaniu innych przedmiotów.

Te wszystkie sugestie posłużenia się komputerem nie mają na celu ani wyeliminowania pracy własnej uczniów za pomocą tradycyjnych narzędzi, ani samodzielnego działania. Przy posługiwaniu się komputerem należy stosować niemal te same zasady co w przypadku innych narzędzi.

Na przykład na kółku matematycznym wyjaśnić działanie komputera do rozwiązywania równań przystępnych lub przestępnych z jedną niewiadomą. Pokazać na lekcji praktyczne liczenie na komputerze wszystkich działań arytmetycznych. Na lekcji matematyki wykazać przeliczanie pochodnych jednostek SI wg wzorów fizycznych wraz z rozwiązywaniem zadań domowych. Na lekcji historii pokazać zalety z korzystania z Internetu np. chronologicznego uzyskania ważnych wydarzeń historycznych (informacja tekstowa), natomiast na lekcji geografii wyjaśnić korzystanie z Internetu do pokazania map różnych krajów wraz z

ich roślinnością (informacja obrazowa).

4. Wyniki z badań ankietowych

Badania ankietowe przeprowadzono w dwóch szkołach podstawowych w sąsiednich gminach.

Ankieta zawierała następujące pytania:

1. Czy masz możliwość korzystania z komputera po lekcjach? (w domu, u kolegi, w szkole).

2. Ile czasu spędzasz przy komputerze?

3. Czy twój komputer ma dostęp do Internetu?

4. Do czego najczęściej wykorzystujesz komputer: nauka, gry inne cele.

Na podstawie zebranych odpowiedzi opracowano procentowe oszacowanie, które upoważnia do rozwijania i nadzorowania zajęć z uczniami po lekcjach. Stwierdzono, że w skromnym wiejskim środowisku (szkoły położone we wsiach Styków i Dąbrowa w powiecie starachowickim), gdzie panuje duże bezrobocie około 35% uczniów ma możliwość korzystania z komputera domowego, własnego lub kolegi, a pozostali w szkolnej pracowni komputerowej. Uczniowie mający własny komputer używają go średnio jedną godzinę dziennie, w tym 5% ankietowanych korzysta z Internetu. Wydaje się, że w przyszłości zainteresowanie pracą uczniów na komputerze wzrośnie, jeżeli nauczyciele bezinteresownie będą pomagać uczniom w opanowaniu wiedzy informatycznej. Na podstawie danych ankietowych stwierdzono również, że 60% czasu uczniowie poświęcają na gry komputerowe, 30% na edukację i 10% różnym celom artystycznym (malarstwo, muzyka i inne). Wydaje się, że korzystanie z komputera po lekcjach spowoduje nawet zainteresowanie edukacją na niekorzyść gier komputerowych, które stwarzają zagrożenie w wychowaniu młodzieży.

5. Wniosek końcowy

Na podstawie zebranych danych w ankiecie i obserwacji własnych stwierdzono, że korzystanie z komputerów po lekcjach w szkołach podstawowych jest ważnym czynnikiem informatycznym rozwoju naszej młodzieży. W myśl starego powiedzenia, jeżeli u Janka zaszczipimy korzystanie z komputera w młodości, to Jaś zarówno na studiach, jak i w późniejszym życiu będzie pracował na komputerze z przyjemnością, a jego wiedza będzie szeroka i pożyteczna dla przyszłości.

Bibliografia:

Drogowski Alojzy - „Elementy informatyki”

Koba Grażyna - „Informatyka. Podstawowe tematy nie tylko dla gimnazjum”

Walat Andrzej - „Elementy informatyki dla szkół średnich”

??

??

??

??

3

1

33: Wpływ aktywności sportowej na zdrowie i rozwój dzieci, młodzieży i dorosłych

**Autor: Jacek Wachała - nauczyciel wychowania fizycznego
dyrektor Szkoły Podstawowej w Sokolim Polu**

Wszyscy wiemy, że uprawianie sportu przyczynia się do poprawy zdrowia, wiemy, że sprawność fizyczna jest ważna, jednakże w nadmiarze obowiązków zapominamy, że czas nam ucieka i ciągle odkładamy wykonywanie jakichkolwiek ćwiczeń na później. Nasz kontakt ze sportem jest nieregularny. Jako dzieci mieliśmy naturalną potrzebę ruchu, która z czasem zaczęła zanikać.

Artykuł ten jest przeznaczony dla wszystkich "zapominałskich". Przedstawia jak ważne jest regularne uprawianie ruchu i jak brak aktywności ruchowej wpływa na nasze zdrowie.

Sport jest jedną z najbardziej rozpowszechnionych aktywności ludzkich wpływających na postawę człowieka - zwłaszcza człowieka młodego. Jego regularne uprawianie przyczynia się do podniesienia stanu zdrowia, sprawności i wydolności fizycznej oraz poprawy samopoczucia.

Niekorzystne skutki zdrowotne spowodowane brakiem ruchu dają o sobie znać po 35 roku życia. Wcześniej człowiek często nie zdaje sobie sprawy z negatywnych skutków braku aktywności ruchowej. Mało aktywny tryb życia przyczynia się do wielu chorób, m.in. zaburzeń układu krążenia, narządów ruchu, wad postawy, nadciśnienia tętniczego, otyłości, małej wydolności fizycznej czy chorób układu pokarmowego.

Mało aktywny tryb życia dzieci może doprowadzić do tego, że wyrosną one na mało sprawnych ludzi dorosłych, charakteryzujących się słabym zdrowiem. Sprawne dzieci mają mocne mięśnie co jest bardzo ważne dla utrzymania prawidłowej postawy i stabilnych stawów, mają lepsze poczucie równowagi i koordynację ruchów oraz giętkość ciała. Dzieci biorące udział w zabawach i ćwiczeniach ruchowych uczą się przebywać i współpracować z innymi dziećmi. Rozwijają w sobie poczucie własnej wartości poprzez uświadomienie sobie sensu swoich działań.

Niestety jak wykazuje Narodowy Program Zdrowia 1996-2005 (M. Lepczyk, R. Jezierski, J. Krypa J.) zadowolający - z punktu widzenia zdrowia - poziom aktywności fizycznej cechuje 70 % dzieci 6-7 -letnich, 20-30 % uczniów w wieku 11-15 lat i tylko 10 % dorosłych. Głównym celem tego programu jest więc "zwiększenie aktywności fizycznej ludności". Zrealizować go można poprzez wykształcenie u dzieci i młodzieży, w trakcie procesu kształcenia i wychowania, nawyków systematycznego uczestnictwa przez całe życie w różnorodnych formach zajęć ruchowych. Program ten powinni realizować nauczyciele wychowania fizycznego, instruktorzy i trenerzy zajmujący się wyszkolonymi rodzajami sportu.

Korzyści wynikające z uprawiania sportu są znacznie większe niż wkładany w nie wysiłek. Uprawianie ćwiczeń zwiększa wydolność serca i płuc, wzmacnia mięśnie, kości, stawy, pobudza krążenie krwi, poprawia sylwetkę, działa korzystnie na system nerwowy i stan psychiczny a także wpływa na lepsze samopoczucie, umożliwia zrelaksowanie się, łatwiejsze zasypanie skuteczniejszą walkę ze stresem. Sport przynosi korzyści doraźne i korzyści w przyszłości: poprawia ogólną wydolność organizmu i pomaga w zwalczaniu chorób. Systematyczne wykonywanie ćwiczeń jest najlepszą drogą do osiągnięcia dobrej kondycji fizycznej i zdrowia w przyszłości.

Aby uprawianie ćwiczeń dało zauważalne korzyści (zmniejszanie nadwagi, zwiększenie wydolności, wzmocnienie mięśni) należy wykonywać je co najmniej 3 razy w tygodniu. Dobrze gdy czas ich wykonywania jest dłuższy niż 30 minut a tętno w trakcie ćwiczeń wzrasta powyżej 130 uderzeń na minutę. Nieregularne, rzadko wykonywane ćwiczenia fizyczne w zasadzie nie przynoszą korzyści, a czasem przy zbyt intensywnym wysiłku mogą wręcz zaszkodzić

Aktywność fizyczna pozytywnie wpływa na zdrowie człowieka, zaś brak aktywności nie tylko może spowodować kłopoty ze zdrowiem fizycznym ale i psychicznym. Prowadzenie zajęć sportowych z młodymi ludźmi daje możliwość kształtowania nie tylko ich ciał ale i ich osobowości, postaw i zachowań. Jak stwierdził Vittorio Peri "Niewiele aktywności ludzkich niesie ze sobą takie bogactwo treści, jakie właśnie sport". O tym, że ćwiczenia fizyczne to nie tylko dbałość o swój wygląd czy zdrowie mówi stare przysłowie " W zdrowym ciele , zdrowy duch".

Jan Paweł II podczas ostatniej pielgrzymki do Polski stwierdził : "Każdy rodzaj sportu niesie ze sobą bogaty skarbiec wartości, które zawsze trzeba sobie uświadomić, aby móc je urzeczywistnić. Ćwiczenie uwagi, wychowanie woli, wytrwałość, odpowiedzialność, znoszenie trudów i niewygód. Duch wyrzeczenia i solidarności, wierność obowiązkowi".

Z. Dziubiński uważa, że sport sprzyja rozwojowi fizycznemu, sprawności ruchowej i wydolności fizycznej, potęguje zdrowie, uczy wytrwałości, konsekwencji, zdolności do wysiłku, poświęcenia, siły woli, współzycia w grupie, szlachetności, umiejętności znoszenia porażek itp.

Sport sprzyja realizacji zdrowego stylu życia, przeciwdziała dewiacjom i patologiom społecznym, przyczynia się do podniesienia jakości życia, zwiększenia dynamizmu i aktywności społecznej, umiejętności radzenia sobie ze stresem, sprzyja stosowaniu racjonalnej diety, wyzwala pokłady nadziei, optymizmu i radości. Kształtuje postawy przepełnione duchem pokoju, szlachetności, altruizmu i dobroci.

Sport odgrywa niezmiernie ważną rolę przy kształtowaniu osobowości młodych ludzi. Niemal w każdej sytuacji związanej z aktywnością ruchową istnieje możliwość kształtowania pozytywnych zachowań i postaw, którą powinni wykorzystać podczas swoich zajęć nauczyciele wychowania fizycznego.

Regularne uprawianie sportu uczy wytrwałości, cierpliwości, zdyscyplinowania, odpowiedzialności, współdziałania w grupie, pokory, daje możliwość nawiązywania przyjaźni.

Regularne wykonywanie ćwiczeń fizycznych chroni przed chorobami:

* Znosi lub zmniejsza bóle kręgosłupa - ćwiczenia kształtujące siłę mięśni grzbietu i brzucha, a więc podtrzymujących kręgosłup mogą przeciwdziałać jego bólowi,

* Zapobiega lub zmniejsza otyłość - w połączeniu z prawidłową dietą pomaga w pozbyciu się zbędnych kalorii i kontrolowaniu wagi. Ponieważ otyłość zwiększa ryzyko powstawania wielu chorób jak cukrzyca, choroby serca, kamicy pęcherzyka żółciowego, wykonywanie ćwiczeń fizycznych pośrednio chroni przed tymi chorobami.

* Wzmacnia kości - dzięki ćwiczeniom zwiększa się zawartość składników mineralnych w kościach co redukuje możliwość powstania w późniejszym wieku osteoporozy (kruchłości i łamliwości kości)

* Znosi nerwowość i depresję - uprawianie sportu wpływa na podniesienie samooceny, ułatwia zrelaksowanie się i pobudza intelektualnie.

* Obniża ryzyko chorób serca - ćwiczenia chronią przed otyłością, wysokim poziomem cholesterolu i nadciśnieniem krwi.

* Łagodzi dolegliwości menstruacyjne - uprawianie ćwiczeń wpływa na zmniejszenie dolegliwości przedmiesiączkowych i łagodzi ból miesiączkowy

Nauczycieli i instruktorzy prowadzący zajęcia sportowe z dziećmi i młodzieżą w szkole czy w klubie sportowym powinni starać się wyrównać braki w ich stanie zdrowia, skorygować wady postawy ciała oraz przeciwdziałać otyłości i obniżonej sprawności ruchowej a przede wszystkim starać się wykształcić w nich pozytywną postawę wobec kultury fizycznej, wyposażać w takie umiejętności i nawyki aby sport towarzyszył im przez całe życie, bez względu na to czy będzie to regularne uprawianie któreś z dyscyplin sportowych czy też uprawianie zwykłej rekreacji ruchowej - dla wypoczynku, odnowy sił, przyjemności, kreacji

zdrowia i rozwoju własnej osobowości. W kontaktach z uczniami powinni starać się dobierać takie metody, formy i środki pracy, które uwzględniają ich zainteresowania, możliwości i potrzeby, starając się każdego dnia wpoić im zamiłowanie do sportu, tak aby im towarzyszył przez całe życie.

Reasumując, regularne uprawianie sportu przyczynia się do poprawy zdrowia, sprawności i samopoczucia dzieci, młodzieży i dorosłych.

Mała aktywność fizyczna sprzyja powstawaniu wielu chorób, m.in. otyłości, zaburzeń układu krążenia, zaburzeń narządów ruchu, wad postawy czy nadciśnienia.

Prowadzenie zajęć ruchowych z dziećmi i młodzieżą daje możliwość kształtowania i ich osobowości, postaw i zachowań.

Nauczyciele wychowania fizycznego powinni wykształcić u dzieci chęć do uprawiania sportu do późnej starości.

Jacek Wąchała

BIBLIOGRAFIA

1. Dziubiński Z. - Sport w kształtowaniu dojrzałej osobowości - Dyrektor szkoły 2000
  2. Górna K. I Garbaciak W. - Kultura fizyczna w szkole - AWF Katowice 1994
  3. Jasiak H. i Jotan A. - Leksykon sportu dla wszystkich -CAR Warszawa
  4. Lepczyk M. Jezierski R. Krypa J. - MEN o wych. fiz. - TZG "Zapolex" Warszawa 2000
  5. Sozański H. - Sport dzieci młodzieży, vademecum trenera - RCMSKFiS Warszawa 1994
  6. Strzyżewski S. - Proces kształcenia i wych. w kulturze fiz. - WSiP Warszawa 1996
  7. Strzyżewski S. - Proces wychowania w kulturze fizycznej - WSiP Warszawa 1990
  8. Sulisz S. - Wychowanie fizyczne w szkole podstawowej - WSiP Warszawa 1991
-

34: Wykorzystanie komputera w szkole

**Autor: Jacek Wachała - nauczyciel wychowania fizycznego
dyrektor Szkoły Podstawowej w Sokolim Polu**

Komputer na dobre zdominował świat. Obecny jest już w większości sfer naszego życia. Tylko nieliczne szkoły nie korzystają dziś z jego "dobrodziejstw".

Niestety są jeszcze nauczyciele, którzy unikają możliwości wykorzystania go w swojej pracy. Odkładają oni dzień, w którym przyjdzie im się zmierzyć z tym "cudem techniki". Niechęć do komputerów powiększają ci wszyscy, którzy je na co dzień obsługują. Informatycy, sprzedawcy w sklepie a nawet własne dzieci, wszyscy oni albo używają technicznego, wręcz żargonowego słownictwa albo też zasypują taką ilością informacji i z taką szybkością "klikają" myszką, że zupełnie odbierają ochotę do pracy przy komputerze.

Ktoś kto po raz pierwszy włączył komputer ma ochotę od razu go wyłączyć, niestety najczęściej nie pamięta jak to zrobić. Jednakże przy kolejnych próbach rzeczy poprzednio niewyobrażalnie trudne stają się banalnie łatwe.

Mam nadzieję że po przeczytaniu tego artykułu nauczyciele, którzy dotąd bali się komputera lub wahali się czy powinni z niego korzystać, przełamią swoje opory i skorzystają z jego pomocy. W artykule w skrótej formie opisuję działanie, przeznaczenie i możliwość wykorzystania programów komputerowych w szkole.

Nauczyciel, który przełamał już pierwszy strach przed komputerem powinien zaznajomić się z obsługą podstawowych "programów biurowych", a więc tych, które służą do pisania, zestawiania i obliczania, rysowania, tworzenia baz danych, przygotowania prezentacji multimedialnych, organizacji i komunikacji itp. Poznanie możliwości wymienionych programów wymaga cierpliwości i czasu, ale wykorzystanie ich w późniejszej pracy da konkretne efekty.

Obecnie programów tego typu jest bardzo wiele. Jednym z najpopularniejszych jest pakiet "Office" firmy Microsoft składający się z: edytora tekstów "Word", arkusza kalkulacyjnego "Excel", programu do prezentacji "Power Point", programu komunikacyjno-organizacyjnego "Outlook" oraz bazy danych "Access". Po opanowaniu "Offica" nauczyciel w pełni doceni przydatność poszczególnych aplikacji w ciekawszym zorganizowaniu lekcji.

Program "Word" służy do redagowania dowolnych tekstów. Po ustawieniu parametrów wyglądu strony, można przystąpić do pisania. W porównaniu ze zwykłą maszyną do pisania, komputerowy edytor tekstów ma wiele zalet. Pisany tekst można dowolnie zmieniać, można dopisywać fragmenty w środku zdania (program spowoduje rozsuniecie napisanych wcześniej słów na boki). Napisany tekst można ustawiać w dowolną ilość kolumn, można wstawiać do tabeli, można pisać dookoła wstawionego wcześniej na stronie rysunku. Można używać różnego kształtu i wielkości czcionek; można dokonywać dowolnego sortowania tekstu, dodawania tytułów, przypisów, numerów stron; program samoczynnie sprawdza poprawność pisowni wskazując popełniane błędy ortograficzne. Można w nim wstawiać tabele dowolnych kształtów i rozmiarów, rysunki (w "Wordzie" znajduje się prosty program do rysowania) oraz wykresy. Po napisaniu tekstu można wielokrotnie nanosić w nim poprawki, można go wysłać za pomocą internetu do jednego lub wielu odbiorców (korespondencja seryjna).

Program "Word" jest chyba najczęściej wykorzystywanym programem przez nauczycieli. Może on posłużyć do pisania konspektów i scenariuszy, regulaminów szkolnych, wymagań edukacyjnych, rozkładów materiału, planów wynikowych, sprawozdań, referatów, wreszcie wszelkich informacji wywieszanych na gazetkach szkolnych. Wielką korzyść płynącą z pracy z tym programem jest możliwość zachowania w pamięci komputera napisanych tekstów i ponownego ich przetwarzania.

Program "Excel" służy do przetwarzania danych umieszczanych w odpowiednich kolumnach lub wierszach. Dane po wprowadzeniu można dowolnie sumować, mnożyć, dzielić, odejmować. Po wprowadzeniu odpowiedniej formuły (wzoru) arkusz samoczynnie wykonuje obliczenia. Po zmianie danych wynik obliczeń jest automatycznie poprawiany. Wszystkie wartości, czy to podstawowe czy to przetworzone mogą być przedstawione w formie graficznej. Forma graficzna przyjmuje postać wykresów o wybranych kształtach - kolumnowych, słupkowych, liniowych, kołowych itp.

Nauczyciel może wykorzystać program "Excel" do wszelkich zestawień, porównań, obliczenia średnich - wyników czy też frekwencji.

Program "Power Point" służy do tworzenia prezentacji multimedialnych. Za jego pomocą można w bardzo obrazowy sposób przeprowadzić szkolenie, wykład czy prelekcję. Po zamieszczeniu w nim odpowiednich informacji - tekstowych, dźwiękowych, wykresów, rysunków, fotografii, slajdów, plików wideo itp.; można je następnie odtworzyć w czasie prezentacji. Tempo i kolejność odtwarzanych informacji można dowolnie modyfikować. Program posiada wiele gotowych szablonów - rodzaju prezentacji, ogólnego konspektu, wyglądu graficznego, przejść między poszczególnymi animacjami itp.

Nauczyciel po odpowiednim przygotowaniu prezentacji w "Power Point" ma w zasadzie przygotowaną lekcję lub jej część w bardzo atrakcyjnej formie.

Program "Access" to tzw. baza danych - program, w którym w uporządkowany, jednolity sposób można gromadzić potrzebne informacje według określonych zasad. Może to być spis i adresy znajomych, książka telefoniczna, spis książek lub płyt, czy też spis uczniów ze wszystkimi danymi. Dane te należy wcześniej wprowadzić, ale po ich wprowadzeniu można z nich w pełni korzystać, selekcjonować, wybierać czy układać według określonych kryteriów.

Nauczyciel dzięki temu programowi może zebrać i uporządkować informację na temat swoich wychowanków oraz posiadanych zasobów pomocy dydaktycznych.

W czasie przygotowania się do lekcji nauczyciel zbiera materiały tak aby jego zajęcia były ciekawe i efektywne. Doskonałym miejscem do pozyskiwania informacji jest internet.

Internet to tzw. globalna sieć oplatająca cały świat. Dzięki niej można wejść na dowolną stronę WWW (World Wide Web) i korzystać z zawartych na niej informacji. Najczęściej strony WWW oglądane są za pomocą przeglądarek internetowych - "Internet Explorer" lub "Netscape Navigator". Po wpisaniu konkretnego adresu, przeglądarka udostępni interesującą nas stronę WWW. W przypadku gdy nie znamy adresu w przeglądarce wpisujemy interesujące nas hasło, po czym ukazuje ona adresy stron, w których znajdują się informacje związane z wpisanym hasłem (czasem może ich być bardzo wiele). Korzystając z zasobów internetu można uzyskać informacje na każdy temat. Po znalezieniu szukanej informacji można ją przeczytać, wydrukować lub skopiować do własnego komputera

Innym narzędziem, z którego coraz częściej korzystają nauczyciele to poczta elektroniczna. Często za jej pomocą wymieniają się między sobą doświadczeniami, wysyłają referaty czy sprawozdania a także kontaktują się ze swoimi uczniami.

Poczta elektroniczna, tzw. e-mail działa podobnie jak poczta tradycyjna. Możemy dzięki niej wysłać i odbierać listy, tyle że w formie elektronicznej. Do wiadomości tekstowej możemy dołączyć różnorodne załączniki - rysunki, fotografie, pliki dźwiękowe i wideo. Wysłana informacja zostaje umieszczona w serwerze pocztowym nadawcy, skąd jest następnie przesłana do serwera pocztowego odbiorcy i jest w nim przetrzymywana do czasu, kiedy adresat włączy w swoim komputerze program "Outlook" i odbierze pocztę. Jedynym ograniczeniem jest tu dostęp do sieci oraz koszt połączenia. W przypadku korzystania z usług Telekomunikacji Polskiej koszt wzrasta wraz z wydłużającym się czasem połączenia, (czas połączenia jest tym dłuższy im większy jest odbierany "list").

Nauczyciele mogą korzystać z szerokiego wachlarza ofert gotowych programów wspomagających proces dydaktyczny - różnorodnych encyklopedii, specjalistycznych programów przedmiotowych, programów do wypisywania świadectw itp.

Komputer jest dziś niezbędną pomocą dla dyrektora szkoły. Dzięki odpowiedniemu oprogramowaniu może on znacznie szybciej opracować organizację szkoły, plan lekcji, plan dyżurów, a dzięki opracowanym szablonom - raporty i sprawozdania.

Efektywność pracy nauczyciela będzie jeszcze większa jeżeli będzie on mógł nie tylko przygotować się do lekcji przy pomocy komputera ale również jeżeli będzie on mógł skorzystać z niego podczas prowadzonych zajęć. Zastosowanie przekazu audiowizualnego w szkole gwarantuje zwiększenie skuteczności procesu dydaktycznego. W przypadku przekazu dźwiękowego przeciętnie zdolny uczeń jest w stanie zapamiętać około 15 - 20 % przekazywanych treści, w przypadku przekazu audiowizualnego około 60 - 80 %.

Wspaniałą pomocą dla szkoły (niestety dla wielu jeszcze niedostępną z powodu ceny) jest projektor multimedialny, który daje możliwość prezentacji obrazu z różnych urządzeń - komputera, magnetowidu, DVD, mikroskopu, cyfrowego aparatu fotograficznego czy wizualizera. Po połączeniu projektora z magnetowidem czy DVD uczniowie mogą w szkole poczuć się jak w kinie oglądając ekranizacje literackie lub filmy dokumentalne. Po połączeniu z mikroskopem wszyscy jednocześnie mogą zobaczyć w ogromnym powiększeniu znajdujący się tam preparat. Po połączeniu z wizualizerem nauczyciel może przedstawić prezentacją foliogramów i druków. Dzięki projektorowi połączonemu z komputerem i odpowiednim programom komputerowym, uczniowie mogą na lekcji obejrzeć na ściennym ekranie, zamienionym w gigantyczny monitor - autentyczne przemówienia postaci historycznych czy sceny bitewne na lekcjach historii, zachowanie się zwierząt w naturalnym środowisku, posłuchać śpiewu ptaków na lekcjach przyrody, zobaczyć różnorodne doświadczenia fizyczne i chemiczne, ciekawe miejsca naszego globu, zjawiska panujące we wszechświecie. Kolejne przykłady można by wymieniać bez końca, ich ilość zależy od inwencji nauczyciela.

W przypadku braku projektora zostaje nauczycielowi ekran monitora, który mimo mniejszych rozmiarów spełnia te same funkcje.

Uważam, że w dzisiejszej szkole każdy nauczyciel powinien znać podstawy obsługi komputera, aby uatrakcyjnić swoje zajęcia dydaktyczne.

Każdy nauczyciel powinien zaznajomić się z obsługą programów, które służą do pisania, zestawiania i obliczania, rysowania, tworzenia baz danych, tworzenia prezentacji multimedialnych, organizacji i komunikacji.

Każdy nauczyciel powinien umieć korzystać z internetu.

Każdy nauczyciel powinien mieć możliwość wykorzystania komputera (najlepiej w połączeniu z projektorem) w prowadzonych zajęciach lekcyjnych.

Jacek Wąchała

BIBLIOGRAFIA

Jagielski Mariusz - Zrozumieć i polubić komputer - Świat Książki - Warszawa 1999

Habraken Joe - Power Point 2002 w 10 minut" - Infoland - Warszawa 2002

Praca zbiorowa - Nauka z komputerem - Axel Springer Polska - Warszawa 2002

Krzymowski Bogdan - Outlook 2002 po polsku - Help - Warszawa 2002

Praca zbiorowa - czasop. Komputer świat - Axel Springer Polska - Warszawa 2002

35: Pierwsze kroki dziecka w szkole z uszkodzonym narządem słuchu **Materiał dla rodziców i nauczycieli**

Autor: Jolanta Zasuń, Agnieszka Mandryk
nauczyciele Szkoły Podstawowej nr 19 w Częstochowie

Artykuł o uczniach z uszkodzonym narządem słuchu uczących się w szkole podstawowej-
zasady postępowania, oceniania i współpracy nauczycieli z rodzicami tych dzieci.

Przekonując do koncepcji kształcenia dzieci z uszkodzonym słuchem w zwykłych, powszechnych szkołach [w szkołach i klasach integracyjnych] i zachęcając do dostrzeżenia możliwości i perspektyw rozwojowych młodych ludzi, musimy powiedzieć, że nauczyciel uczący w zwykłej klasie szkoły powszechnej nie musi zgodzić się na przyjęcie dziecka do klasy, w której uczy. Rodzice długo rozważają i analizują możliwość uczęszczania dziecka do szkoły powszechnej. W przypadkach większej wątpliwości decyzję o skierowaniu dziecka niedosłyszącego do odpowiedniego typu szkoły wydaje komisja orzekająca, działająca przy wojewódzkiej poradni psychologiczno-pedagogicznej. Dziecko niedosłyszące kierowane do szkoły powszechnej odniosło niewątpliwie sukces w rehabilitacji i ma według specjalistów zajmujących się terapią słuchu i mowy wyraźne szanse na pomyślne realizowanie wymagań programowych.

Jeżeli dziecko decyzją rodziców, poradni i szkoły będzie miało uczęszczać do szkoły powszechnej rodzice powinni pamiętać o pierwszych rozmowach z wychowawcą. Te rozmowy to w istocie zawiązywanie się wzajemnego kontaktu, poznawanie się wszystkich zainteresowanych. Warto pamiętać, że rozmów tych naprawdę nie da się zastąpić „wydelegowaniem” specjalisty [logopedy, psychologa, pedagoga] z Poradni Rehabilitacji Dzieci z Wadami Słuchu PZG lub z innego specjalistycznego ośrodka.

Dobrze jest umówić się wcześniej z nauczycielem na pierwszą rozmowę. Należy wtedy przedstawić konkretne informacje o dziecku np. stopnia ubytku słuchu, jak dziecko reaguje na wołanie, co w ostatnim roku udało się dziecku osiągnąć, co rozumie i, a co rozumie i wykorzystuje w czynnej mowie, z czym sobie dobrze radzi.

Warto powiedzieć nauczycielowi jaki aparat słuchowy nosi dziecko [czy implant słuchowy]. Najlepiej pokazać jak on działa, jak wymienia się baterie.

Podczas pierwszego spotkania z nauczycielem warto jest ustalić sposób i częstotliwość kontaktów ze szkołą i wzajemnego informowania się o wszystkich aktualnych zdarzeniach. Chodzi tu o sprawną, systematyczną wymianę informacji między rodzicami a nauczycielem, w formie dogodnej dla obu stron, np. w postaci notatek w oddzielnym zeszycie przeznaczonym do tego celu.

Dobrze jest pamiętać, że nauczyciel podejmujący pracę z dzieckiem z niedosłuchem ma na ogół chęci i intencje, a przede wszystkim wyraża zgodę na nauczanie dziecka z wadą słuchu razem ze słyszącymi. Ale jest on tylko człowiekiem. Oznacza to, że tak jak i rodzice może obawiać się porażki choćby w tym, że nie uda mu się nawiązać z dzieckiem dobrego kontaktu, zrozumieć, co chce ono wyrazić. Może się lękać, że nie będzie czasem potrafił przekazać niesłyszącemu dziecku w sposób dostosowany do jego obecnych możliwości komunikacyjnych, w tym językowych, tego co przekazuje innym dzieciom. Ponadto nauczyciel zazwyczaj także liczy na współpracę z rodzicami, na partnerstwo z nimi w podejmowanych działaniach i na wzajemne zaufanie. Jeśli wszystko układa się bardzo dobrze, dziecko osiąga sukcesy w szkole tym większe zadowolenie i satysfakcja z pracy z dzieckiem z niedosłuchem dla nauczyciela, rodziców i szkoły.

Niezależnie od tego, jak radzi sobie dziecku z uszkodzonym słuchem z zaspokajaniem wymagań szkoły powszechnej, zawsze istnieje potrzeba zorganizowania dodatkowych indywidualnych zajęć kompensacyjnych-wyrównawczych (prosimy pamiętać, że jest to również zagwarantowane przepisami prawnymi MEN, w wymiarze nawet do kilku godzin tygodniowo). W pierwszych klasach szkoły podstawowej prowadzi je nauczyciel nauczania początkowego, ten sam (!), w którego klasie jest dziecko z wadą słuchu; założeniem i celem tych zajęć jest nie tylko pomoc w realizacji programu nauczania, wyjaśnianie problemów, jakie pojawiły się w klasie podczas zajęć, uzupełnianie wiadomości itp, ale także wzajemnemu poznawaniu się nauczyciela i dziecka. W starszych klasach zajęcia te organizujemy w celu wyrównywania braków, przede wszystkim w zakresie języka polskiego, a w dalszej kolejności z przedmiotów, które sprawiają, dzieciom większe problemy (warto to uzgodnić nie tylko z nauczycielami przedmiotów, ale także z rodzicami dziecka, a nawet z samym uczniem).

Najwięcej wątpliwości następcza nauczycielom ze szkół powszechnych probierni sprawdzania wiadomości ucznia z uszkodzonym słuchem i oceniania jego postępów w nauce.

Ocena powinna odzwierciedlać postawę dziecka i jego osiągnięcia. Musimy jednak pamiętać o tym, że każde dziecko ma indywidualne tempo rozwoju i chce zgodnie z tym tempem poznawać świat, poszerzać wiedzę i umiejętności. Różnice te są o wiele bardziej widoczne, gdy oceniamy dziecko słyszące i niedosłyszące. Dlatego naszym obowiązkiem jest kierowanie się zasadą wypowiedzianą w 1790 roku przez Johanna Heinricha Pestalozziego: *Nigdy nic porównuję jednego dziecka z drugim, lecz porównuję je z nim samym*. I właśnie gdy spojrzymy na dziecko z uszkodzonym słuchem z perspektywy postępów, jakie poczyniło oraz wkładu pracy! (niestety, aby dostrzec i jedno i drugie potrzeba czasu) przestaniemy mieć wątpliwości, czy zasługuje on/ona na pozytywną, a nawet dobrą ocenę, przy której postawieniu odczuwalimy wahanie.

Kontrola i ocena pracy uczniów spełnia wiele funkcji. Do najważniejszych należą: funkcja dydaktyczna, wychowawcza i informacyjna. Pierwsza służy nie tylko ustaleniu stopnia opanowania wiadomości, umiejętności i nawyków, lecz też pozwala na zorientowanie się w brakach, ich rodzajach i przyczynach. Druga polega na aktywizowaniu uczniów i wyrabianiu u nich nawyków systematycznej pracy. W funkcji informacyjnej zawiera się natomiast systematyczne informowanie zarówno uczniów, jak i ich rodziców o postępach.

Kolejnymi elementami oceny są systematyczność, pilność i staranność. dają one nauczycielowi możliwość jednakowego traktowania ucznia słyszącego i niedosłyszącego. Jednak pewna trudność sprawia tu ocenianie samodzielności, gdyż uczeń z wadą słuchu uczący się w szkole powszechnej wymaga często dodatkowej pomocy, zarówno ze strony szkoły, poradni specjalistycznej, jak i domu rodzinnego. Często uczeń taki zna odpowiedź na pytania stawiane uczniom w klasie, ale trudno mu ją sformułować słownie. Wtedy potrzebuje więcej zachęty, bądź dodatkowych wyjaśnień i wiadomości naprowadzających go na właściwą odpowiedź.

Oto kilka rad dla nauczycieli uczących dzieci z niedosłuchem:

1. Zaakceptuj ucznia, Twoja postawa dopomoże mu w czynieniu postępów.
2. Obserwuj ucznia, by poznać jego mocne i słabe strony; pamiętaj o tym, że problemy ucznia słabo słyszącego nie zawsze są związane z ubytkiem słuchu, ale i nie lekceważ jego trudności i ograniczeń wynikających z problemów ze słyszeniem.
3. Wymagaj od ucznia, aby stosował się do tych samych reguł, jakie obowiązują inne dzieci; nie stwarzaj mu specjalnych przywilejów w związku z jego niedosłuchem, ale też nie stawiaj wymagań niemożliwych do spełnienia.
4. Staraj się wyjaśnić innym (uczniom, rodzicom, nauczycielom) istotę upośledzenia słuchu i bądź oparciem dla dziecka i jego rodziny, nawet jeśli czasem musiał/a ocenić ich negatywnie.
5. Stale myśl i zastanawiaj się, na ile utarte sposoby myślenia i działania są adekwatne do specyficznej sytuacji dziecka z uszkodzonym słuchem; upewnij się zawsze, czy nie czynią krzywdy, nie służąc wcale założonym celom.

Dziesięć próśb dziecka z uszkodzonym słuchem

(Chciałam tu zawrzeć najważniejsze wnioski z doświadczenia, nie tylko własnego, i przekonać innych rodziców i nauczycieli dzieci z uszkodzonym słuchem do pewnej postawy.)

Kazimiera Krakowiak

PROSZĘ CIĘ :

1. patrz na mnie uważnie i słuchaj. Staraj się dobrze zrozumieć to, co przekazuję ci gestami, głosem i słowami. To, że nie zauważasz moich prób rozmowy z Tobą i że tak często nie rozumiesz, co chcę ci powiedzieć, odbiera mi odwagę i chęć do mówienia.

2. mów do mnie spokojnie i powoli. Nie śpiesz się i nie trać cierpliwości. Nie oburzaj się, że znowu mało zrozumiałem, ale uwierz, że staram się rozumieć i że rozumiem coraz więcej.

3. kiedy mówisz, zbliż się do mnie i zwróć w moim kierunku całe swoje ciało. Chcę jak najlepiej słyszeć Twój głos, muszę też widzieć całą twoją twarz i ręce. pamiętaj, że żadne twoje słowo nie dotrze do mnie z daleka ani gdy mówisz z odwróconą, zasloniętą lub źle oświetloną twarzą.

4. nigdy nie zapominaj że także słyszę i że lubię słuchać dźwięków. Pozwól mi słuchać i uczyć się słuchanie. Pomóż mi poznawać dźwięki, odkrywać przedmioty, które je wydają.

5. pamiętaj, że nie mogę słyszeć dźwięków, nawet z aparatami słuchowymi. Pomóż mi dokładniej widzieć i lepiej wyobrazić sobie słowa. Zawsze lepiej słyszę te słowa, które potrafię sobie wyobrazić, wiem jak one wyglądają, wiem jak się je wymawia.

6. pomóż mi dobrze zrozumieć to, co do mnie mówisz. Każde słowo, każda jego forma w zdaniu, każdy związek słowa ze słowem, wymagają dokładnego poznania. Dlatego wyjaśniaj mi cierpliwie ich znaczenie i rolę.

Pokaż mi jak ludzie oddziałują na siebie przy użyciu słów. Pomóż mi pokochać i przyswoić sobie słowa, Nigdy nie każ mi ich powtarzać lub przepisywać bezmyślnie.

7. pozwól mi ćwiczyć swój głos. Nie gniewaj się, że hałasuję i wybacz mi, że mój głos nie jest piękny. Nie uciszaj mnie i nie zabraniaj mi wydawać dźwięków. Muszę nauczyć się słuchać samego siebie. Pamiętaj, że ja nie chcę sprawiać Ci przykrości i że chętnie będę milczeć, abyś była ze mnie zadowolona. Ale milcząc, nie nauczę się mówić.

8. pozwól mi mówić tak, jak potrafię. Nie wstydz się za mnie i nie poprawiaj mnie co chwila. Nie zabraniaj mi mówić przy obcych ludziach, nie obawiaj się ciągle tego, "co sobie pomyśla". Ja przecież - podobnie jak Ty - mam prawo żyć wśród ludzi i być sobą, niezależnie od ich złych lub dobrych opinii.

9. pomóż mi poznawać świat. Tak bardzo lubię patrzeć, myśleć i samodzielnie rozwiązywać problemy. Często jednak nie mogę sobie sam poradzić z trudnościami w rozumieniu otaczających mnie zjawisk i potrzebuję Twojego wyjaśnienia. A ty tymczasem tak często starasz się mi 'przekazać' swoją własną wiedzę, ciągle każesz mi czegoś 'nauczyć się i za pamiętać'. Zapominasz, że nie mogę zapamiętać słów, których nie rozumiem, a zwłaszcza takich, których nie potrafię nawet dostrzec i rozpoznać.

10. pamiętaj, że jestem osoba, rozwijającym się człowiekiem. Nie upokarzaj mnie robieniem ze mnie "pokazowego okazu" Pomóż mi poznawać i rozumieć swoje rzeczywiste umiejętności, które przecież nie są ani tak znakomite, żebym mógł sobie pozwolić publicznie śpiewać, ani tak małe, żeby nie było mi wolno myśleć i "po swojemu" głośno mówić, co myślę.

Jeśli wszystko układa się bardzo dobrze, dziecko osiąga sukcesy w szkole tym większe zadowolenie i satysfakcja z pracy z dzieckiem z niedosłuchem dla nauczyciela, rodziców i szkoły.

Bibliografia:

„Dziecko z uszkodzonym narządem słuchu w szkole powszechnej i przedszkolu”- Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu
Warsztaty dla rodziców- materiały Stowarzyszenia Przyjaciół Osób Niesłyszących i Niedosłyszących

---

36: Jak pomóc dziecku nadpobudliwemu?

**Autor: Jolanta Zasuń, mgr Agnieszka Mandryk
nauczyciele Szkoły Podstawowej nr 19 w Częstochowie**

Praca z dzieckiem nadpobudliwym to problem wielu nauczycieli. Zawarte niżej informacje pomogą nauczycielom jak też rodzicom lepiej zrozumieć problem dziecka nadpobudliwego i jego potrzeb edukacyjnych , a także jak należy postępować i pracować z takim dzieckiem.

Aby mówić o dziecku nadpobudliwym należy zdefiniować **zespół nadpobudliwości psychoruchowej**. Są to zaburzenia zachowania, które pojawiają się u dziecka wcześniej. Charakteryzują się nadmierną aktywnością dziecka, występować mogą zaburzenia uwagi , nadmierna impulsywność i brak wytrwałości. Zachowania te występują stale i niezależnie od sytuacji.

Nadpobudliwości nie można wyleczyć, ale można zmniejszyć jej przejawy poprzez odpowiednie postępowanie rodziców i wychowawców. Również czas stanowi zazwyczaj czynnik „łagodzący” , gdyż w miarę dojrzewania układu nerwowego dziecko staje się coraz spokojniejsze.

Aby pomóc dziecku nadpobudliwemu należy :

- Sprawdzić stan dziecka(anemia, choroby wirusowe, pasożyty, alergie i inne mogą powodować zaburzenia w zachowaniu)
- Zrobić listę wszystkich niepożądanych zachowań dziecka. Zaznaczyć koniecznie te , które chcesz zmienić, które są uciążliwe dla otoczenia. Nie zmieniamy wszystkiego jednocześnie
- Ograniczyć ilość bodźców z otoczenia
- Przekazywać komunikaty i polecenia krótkie i konkretne.
- Skupić uwagę na tym co najważniejsze , upewniam się , że dziecko cię słyszy.
- Stosować komunikaty pozytywne .Mów dziecku , co ma robić, a nie czego ma nie robić.
- Każdego dnia znajdować przynajmniej kilka sytuacji , w których pochwalisz dziecko.
- Nie mówić dziecku słów, których sam nie chciałbyś usłyszeć.
- Chwalić dziecko przed nim samym i przed innymi w jego obecności.
- Wygasać negatywne zachowania , jak najmniej koncentrować się na dziecku, kiedy jest niegrzeczne, ignoruj je lub ogranicz się do koniecznej interwencji(uwaga innych osób jest silnym wzmocnieniem zachowań)
- Zwracać na nie uwagę , kiedy jest grzeczne
- Przewidywać i unikać sytuacji wzmagających objawy nadpobudliwości
- Szukać rozładowania nadpobudliwości w sposób bezpieczny i społecznie akceptowany
- Stwarzać „ uporządkowany świat ”wokół dziecka poprzez:
  - \ stały rozkład dnia
  - \konsekwentne wdrażanie i stosowanie norm, zasad dostosowanych do poziomu rozwoju dziecka
  - \stałe powtarzane rytuały i tradycje
  - pracować krótko, ukierunkowywać jego działania
  - Uczyć samodzielnego zapamiętywania i samokontroli w trakcie pracy
  - W razie potrzeby współpracować ze specjalistami (pedagog, psycholog, logopeda) oraz skonsultować się z lekarzem.
  - Dbać o bezpieczeństwo dziecka i innych.
- Wychowanie dziecka nadpobudliwego to praca ciężka, wymagająca systematyczności i konsekwencji działań.
- Oto niezbędne rady , aby proces wychowawczy przyniósł oczekiwane rezultaty.
  - * Niech Twój głos będzie cichy , powolny. Gniew nie oznacza, że nie kochasz dziecka
  - * Bądź konsekwentny w ustalaniu reguł i karceniu.
  - * Staraj się trzymać swoje emocje pod kontrolą.
  - * Zauważaj i reaguj na wszelkie pozytywne , najdrobniejsze. Jeśli będziesz szukał dobrych rzeczy , znajdziesz je.
  - * Stosuj bardzo jasny rozkład dnia dziecka.
  - * Wystrzegaj się ciągłego negatywnego podejścia . „Nie rób tego, przestań”.
  - * Cicho ,jasno wyjaśniaj ,powtarzaj demonstrując. Bądź cierpliwy , powtarzaj . Nadpobudliwe dziecko potrzebuje czasu na zapamiętanie czegoś.
  - * Nie rób kilku rzeczy na raz.
  - * Wyłącz radio, telewizję, oczyść stół-biurko z niepotrzebnych przedmiotów podczas pracy.
  - * Wyznacz obowiązki dziecku.
  - * Nie użalaj się nad dzieckiem , nie daj się przestraszyć, nie pokażaj, nie daj sobą kierować.
  - * Ograniczaj liczbę towarzyszy zabaw do jednego lub najwyżej dwóch naraz.
  - * Naucz się czytać jego sygnały ostrzegawcze, poprzedzające wybuch. Spokojnie interweniuj, aby uniknąć wybuchu, spokojnie omów konflikt.

Praca z dzieckiem nadpobudliwym w szkole powinna być kontynuacją procesu wychowawczego i pracy rodziców w domu. Przy wzajemnej współpracy osiągnięcia ucznia powinny być widoczne i zadawalające dla obu stron.

Bibliografia:

M.Obuchowska -„Dynamika nerwic”

Tomaszewski-„Psychologia”

Materiały ze zjazdu „Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych” w Warszawie

37: Jak pracować z uczniem zdolnym na lekcjach języka obcego?

Autor: Małgorzata Zięba - nauczyciel j. niemieckiego

Zespół Szkół, Gimnazjum w Garnku.

Beata Janus-Lewczyńska - nauczyciel j. angielskiego

SP nr 24, Zespół Szkół Mechaniczno-Elektrycznych w Częstochowie

Każdy nauczyciel spotyka je na lekcji wśród reszty uczniów i po kilku tygodniach lub miesiącach może wyłonić ich nazwiska spośród ogółu. Uczniowie zdolni to uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Tworzą oni specyficzną grupę uczniów, którym należy poświęcić więcej uwagi, czasu i zainteresowania, tak jak np. uczniom przejawiającym trudności w nauce. Z jednej strony uczniowie zdolni, a z drugiej uczniowie z problemami w nauce tworzą swoistego rodzaju dwa bieguny. Są o tyle do siebie podobni, że obydwie grupy tych uczniów wymagają specjalnego wsparcia, zarówno ze strony rodziców, jak i nauczycieli. Ponieważ kontakty nauczycieli z uczniami mają nieustannie miejsce na płaszczyźnie wiedzy, postrzegania świata, a celem ich jest poszerzanie horyzontów myślowych, dlatego to nauczyciele najszybciej identyfikują uczniów zdolnych i to na ich barkach leży właściwy rozwój tych uczniów.

Uczniowie zdolni określani są jako ci, którzy mają możliwości dojścia do wybitnych osiągnięć w danej dziedzinie. Mogą być uzdolnieni kierunkowo lub wszechstronnie. Uczniowie tacy mają silne potrzeby poznawcze, są ciekawi, chętnie eksperymentują, zadają dużo pytań. Obszar ich zainteresowań często różni się od zainteresowań ich przeciętnie zdolnych kolegów. Fakt ten często zwraca na nich uwagę otoczenia, mogą być postrzegani jako zarozumiałcy czy dziwacy. Uczniowie ci już jako małe dzieci łatwo uczą się rzeczy nowych, wykazują duże zainteresowanie światem, potrafią skupić uwagę przez dłuższy czas na wybranym obiekcie, mają ciekawe i oryginalne pomysły, bogatą wyobraźnię.

Osobami, które jako pierwsze powinny dostrzec te cechy są rodzice takich dzieci. To oni w sposób świadomy i przemyślany powinni zacząć pracować z dziećmi. Znając zainteresowania swoich pociech mogą nakłonić je do odpowiednio dobranej lektury, zachęcać do obserwowania otaczających ich zjawisk, stwarzając możliwość samodzielnego pokonywania trudności, odkrywania rzeczy nowych, zdobywania nowych sprawności i umiejętności. Rodzice powinni również uczyć swoje dzieci bycia z ludźmi w grupie i wspierać psychicznie w chwilach niepowodzeń.

Od tego, jak rodzice potraktują wczesnodziecięce zainteresowania swoich pociech i jakie możliwości rozwoju intelektualnego im stworzą, zależy ich szkolna przyszłość. W szkole to zadanie od rodziców powinni przejąć nauczyciele, pedagodzy.

Potrzeby uczniów zdolnych należy traktować jako specjalne potrzeby edukacyjne. Rolą nauczycieli, szkoły w procesie kształcenia uczniów zdolnych jest pobudzanie i rozwijanie ich zdolności, potencjału intelektualnego, twórczego myślenia poprzez realizację indywidualnych programów kształcenia, indywidualnego toku nauki z poszczególnych przedmiotów, motywowanie do samodzielności i podejmowania inicjatyw, zachęcanie do sprawdzania swojej wiedzy w konkursach, turniejach, wskazywanie dodatkowych źródeł wiedzy.

Nauczyciel powinien pomóc stworzyć w klasie atmosferę wzajemnej akceptacji, aby uczeń zdolny nie czuł się osaczony, nie wstydział się swojej wiedzy, mógł swobodnie zadawać pytania, wyrażać swoje wątpliwości, bez obawy, że zostanie wyśmiany przez swoich kolegów. Nauczyciel poprzez wyrażanie zadowolenia z sukcesów swoich uczniów, nagradzanie ich, może w dużej mierze zachęcić uczniów do dalszej pracy i wskazać na celowość podejmowanego przez nich wysiłku. Nauczyciel powinien również przyzwyczaić uczniów zdolnych do przyjmowania krytycznych uwag i radzenia sobie z niepowodzeniami. Społeczność szkolna zazwyczaj wymaga od uczniów zdolnych o wiele więcej niż od reszty, dlatego tym ważniejsza jest dla nich umiejętność przyjmowania i akceptacji jakiegokolwiek porażki. Nauczyciel ze swej strony również powinien unikać wobec takich uczniów stwierdzeń typu „Nauczyłeś się bardzo dobrze, ale ciebie stać na więcej” lub „Wszyscy mówią, że jesteś taki zdolny, a na moim przedmiocie tych zdolności nie udaje ci się ujawnić”. Uczniowi uzdolnionemu kierunkowo nie należy stawiać jednakowo wysokich wymagań ze wszystkich przedmiotów. Może to wywołać skutek odwrotny. Uczeń zrazi się do nauki, będąc pod ciągłą presją dużych wymagań stawianych mu przez wszystkich nauczycieli z przyzwyczajenia. Oceniając ucznia zdolnego należy o tym pamiętać.

Pracując z uczniem zdolnym nie trzeba na siłę przyspieszać jego rozwoju. Poprzez swoje działania nauczyciel może zachęcać go do rozwoju intelektualnego, pogłębiania wiedzy stopniowo zwiększając wobec tych uczniów wymagania, ciekawie prowadząc lekcje, wykorzystując wiadomości wykraczające poza program nauczania. Niewskazane jest jednak zawężanie jego torów myślowych i koncentrowanie się tylko i wyłącznie na jednej dziedzinie wiedzy. Nauczyciel powinien mieć na względzie potrzebę wszechstronnego, harmonijnego rozwoju ucznia, nie tylko w obrębie jednego czy dwóch przedmiotów.

Rozwijanie zdolności uczniów to bardzo trudne zadanie dla nauczyciela. Wymaga od nauczyciela ogromu pracy i wysiłku, poświęcenia swojego wolnego czasu na przygotowanie odpowiednich zadań, ćwiczeń, indywidualne zajęcia pozalekcyjne. Ze względu na dużą liczebność klas, trudne warunki lokalowe, brak funduszy na zajęcia dodatkowe, koła zainteresowań, nauczyciele wykonują te zadania traktując je jako misję, dobrowolne dzieło, które może później zaowocować w postaci wartościowego, dobrze przygotowanego młodego człowieka.

W Polsce istnieje organizacja, placówki troszczące się o zdolną młodzież i dzieci, ale pierwszymi osobami, które mogą tym dzieciom pomóc są rodzice i nauczyciele. Nie powinniśmy bagatelizować tego faktu, starać się dostrzegać zdolnych uczniów i pracować z nimi indywidualnie, aby nie dopuścić do znużenia się wynikającego z niedostatku wiedzy, utraty zapału do jej zdobywania i zaprzepaszczenia ogromnej szansy rozwoju zdolności i talentów tych młodych ludzi.

Jako nauczycielki języka obcego, bazując na swoim doświadczeniu zawodowym chcemy podzielić się sprawdzonymi w naszej pracy poleceniami do ćwiczeń, które mogą przyczynić się do rozwoju dziecka zdolnego w zakresie znajomości języka obcego. Stosowane w ramach zajęć edukacyjnych lub w toku indywidualnej nauki mogą rozwinać pasję poszukiwawczą, poznawczą i twórczą.

A oto nasze sprawdzone w praktyce propozycje do ćwiczeń z dziećmi zdolnymi:

- opowiedz obejrzany skrót wiadomości, film czy program telewizyjny
- ułóż wiersz-rymowanąkę
- zredaguj przeczytany w gazecie artykuł
- streść przeczytaną lekturkę
- ułóż dialog tematyczny (W sklepie odzieżowym, W banku, Na lotnisku) używając odpowiedniego słownictwa i struktur gramatycznych
- wykonaj projekt tematyczny z opisem i obrazkami na kartce z brystolu (Mój ulubiony aktor, piłkarz, piosenkarz)
- wykonaj album tematyczny z obrazkami i opisem na temat krajów anglo- i niemiecko-języcznych uwzględniając w nim święta, obyczaje i tradycje tych krajów oraz narodowa kuchnię
- napisz scenariusz krótkiej sztuki teatralnej (Jaś i Małgosia, Kot w butach lub innej wybranej przez siebie)

- wykonaj broszurkę dla biura podróży zachęcającą turystów do odwiedzenia wybranego przez siebie kraju, miasta, miejsca itp.
- wciel się w rolę spikera radiowego relacjonującego mecz piłkarski, prezentera telewizyjnego czytającego wiadomości czy prognozę pogody
- napisz instrukcję obsługi wybranego urządzenia (telefonu, pralki, komputera)
- nagraj lub zaśpiewaj przez siebie ułożoną piosenkę
- zaprojektuj i wykonaj stronę dla gazetki szkolnej lub na stronach Internetowych szkoły w języku obcym
- napisz list do kolegi wzbogacony w opis wyglądu członków rodziny, opis miejsca wakacji, hobby czy zainteresowań
- czytaj czasopisma i magazyny w oryginalnej wersji językowej a potem będziemy dyskutować o tym o ciebie zainteresowało
- przygotuj gazetkę z gadżetami, pocztówkami czy pamiątkami z krajów anglo- lub niemiecko-języcznych/ lub zrób je sam jeżeli nie masz oryginalnych
- samodzielnie pogłębiaj wiedzę z gramatyki i leksyki danego języka (konsultacja w sprawach różnicy czasów, kolokacji językowych, wyrażen idiomatycznych czy interpretacji przysłów)

Literatura:

1. Kielar- Turska M. (1994), Jak pomagać dziecku w poznawaniu świata? Warszawa, WSiP.
  2. Painter L.J. (1993), Kim są wybitni? Warszawa, WSiP.
  3. Partyka M. (1999), Zdolni, utalentowani, twórczy. Warszawa, CMPP-P MEN.
-

38: Potrzeba aktywności ruchowej

Autor: Artur Raźniak - Nauczyciel w-f, Zespół Szkół w Zawadzie

Sport, turystyka i rekreacja sprzyjają fizycznemu i psychicznemu rozwojowi młodzieży. Sposoby spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież są bardzo zróżnicowane. Ta różnorodność i zmienność wynika z zainteresowań i upodobań. Obecnie zauważa się wzrost zainteresowań aktywnością fizyczną człowieka. Najskuteczniej kształtować można postawy aktywne wobec wychowania fizycznego pomiędzy 11 a 15 rokiem życia. Na ten okres przypada najintensywniejsze dojrzewanie fizjologiczne i psychiczne, a także rozpoczyna się społeczne.

Chcąc możliwie szeroko i wszechstronnie zaprezentować aktywność ruchową dzieci i młodzieży należy uwzględnić właściwe formy rekreacji ruchowej, a szczególnie pozaszkolną możliwość korzystania ze sportu.

Zadaniem szkolnej kultury fizycznej jest nie tylko dostarczanie uczniom środków aktywności ruchowej i bodźców do jej realizowania lecz również uświadomienie dziecku potrzeby aktywności ruchowej oraz konsekwencji zaniedbań w tej dziedzinie.

Czy lekcja kultury fizycznej daje nam takie możliwości? Istniejący (system klasowo – lekcyjny) nie pozwala w całości zrealizować aktywność fizyczną dziecka. Nauczyciel ma niewiele czasu na przekazanie ćwiczącym informacji o roli i znaczeniu wykonywanych ćwiczeń dla stymulowania ich rozwoju fizycznego i psychicznego. Jest to niewystarczające dla większości dzieci i młodzieży

Zadanie to może nauczyciel realizować zbiorowo, z całą klasą równocześnie lub z poszczególnymi uczniami. Oddziaływanie zbiorowe jest mniej skuteczne, gdyż nie uwzględnia indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia, lecz nie może być pomijane przez nauczyciela, gdyż jest bardziej realne i dostępne. Klasa jest zbiorem różnych uczniów mających jednak wiele cech wspólnych. Opierając się na tym założeniu nauczyciel winien planować i realizować zadania zmierzające do wyrobienia w uczniach świadomości potrzeby aktywności ruchowej w następujących sytuacjach:

- na początku lekcji, podczas zapoznawania uczniów z zadaniami lekcji i celami tych zadań. Cele powinny być uświadamiane uczniom w taki sposób, by motywowały ich nie tylko do aktywnego uczestnictwa w lekcji, lecz także do działania po jej zakończeniu. Jeżeli np. zadaniem lekcji będą zabiegi dotyczące rozwoju wytrzymałości uczniów, nie znaczy to, że mamy uczniowi dostarczyć wyłącznie bodźców ruchowych zmierzających do rozwoju tej cechy w czasie trwania lekcji. Obowiązkiem nauczyciela jest także spowodowanie, by uczeń rozumiał potrzebę wytrzymałości i został zainspirowany do poszukiwania szczegółowych informacji na temat tej cechy oraz do jej rozwijania.
- w zakończeniu, kiedy tok lekcji przewiduje jej podsumowanie. Uczeń powinien otrzymać informację, że to czego dokonał w minionych 45 minutach to fragment pracy nad sobą, która musi trwać poza lekcją i poza szkołą, a także po jej ukończeniu. Stereotypowe pytania nauczyciela: co robiliśmy dziś na lekcji?, w odpowiedzi na które dzieci wymieniają mniej lub bardziej trafne nazwy i sposoby technicznego wykonania poszczególnych ćwiczeń, należy zastąpić pytaniami: nad jaką zdolnością motoryczną pracowaliśmy na dzisiejszej lekcji?, czy ćwiczenia związane z daną zdolnością motoryczną sprawiają trudności?, w jakich grach zespołowych jest ona bardzo ważna?, co należy dalej robić, by efekty zwiększyć?.

Wszystkie te działania wychowawcze zmierzają do zwiększania świadomości przyczyn i skutków zorganizowanego działania na rzecz rozwoju cech osobowościowych ucznia. Im więcej wiedzy z tego zakresu będziemy dostarczać uczniowi, tym większe zapotrzebowanie na wiedzę będzie to powodować.

Czy istnieją możliwości inspirowania uczniów do poszukiwania wiedzy o kulturze fizycznej poza lekcją, poza szkołą? Zajęcia pozalekcyjne dają bardzo duże szanse uzupełnienia lekcji z zakresu oddziaływania na ucznia.

Możliwości są zróżnicowane w zależności od rodzaju zajęć: np. w czasie zajęć sekcji szkolenia sportowego, gdzie obok podania zadań, rodzaju ćwiczeń możemy wykazać związek tych ćwiczeń z rozwojem organizmu, zachęcając w ten sposób dzieci i młodzież do poszukiwania wiadomości o korzystnym wpływie sportu na organizm człowieka.

Na zajęciach pozalekcyjnych o charakterze sportowym często motywujemy ucznia do wysiłku wskazując związek przyczynowo – skutkowy pomiędzy ćwiczeniami a prawidłowym rozwojem fizycznym organizmu. Należy tę motywację wzmocnić, a także poszerzyć sięgając poza umiejętności sportowe. Uczeń musi uzyskać wiarygodne informacje, że kształtowanie w czasie zajęć sportowych umiejętności, nawyki mają charakter użyteczny jeżeli nie w sposób bezpośredni (jazda na nartach, pływanie czy jazda na rowerze), to pośredni – przy przenoszeniu nabytych w formie konwencjonalnej umiejętności ruchowej w życiu (np. podczas upadku).

W czasie zajęć korekcyjnych bardzo pożądaną jest uświadomienie uczniom związków pomiędzy ćwiczeniami a kształtowanie prawidłowej postawy czy usprawnieniem funkcji organizmu. Uczniowie, a także ich rodzice, wiążą z tymi zajęciami pewne oczekiwania i z tego względu są bardziej podatni na działania motywujące. Należy sądzić, że także łatwiej jest zachęcić do poszukiwania nowych rozwiązań.

Podczas zajęć rekreacyjnych także należy uświadomić uczniom wpływ form sportowych i rekreacyjnych na odprężenie i odpoczynek psychiczny, zachęcić dziewczęta i chłopców do gromadzenia informacji na ten temat.

Wytworzony przez nauczyciela w sposób celowy i zamierzony, na lekcji wychowania fizycznego i poza nią niedosyt informacji oraz niepełne i nieścisłe wiadomości z różnych źródeł, rodzą potrzebę racjonalnych uzupełnień. Aby nauczyciel wychowania fizycznego mógł to zadanie właściwie realizować, winien dysponować odpowiednią do tego bazą i dodatkowym czasem.